

NE

TESEDİF E

obianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

Ne tesedif e

52 Mêr 52 Hefteyan Li Ser Tûndkarîya Mêran Dinivîsin

©Weşanên Weqfa Ragihandinê ya IPSyê

Nivîskar: **52 Mêr**

Koordînator-Edîtor: **Şenay Aydemir**

Berhemên dîbarî: **Kemal Gökhan Gürses**

Sepan û dîzayna pirtûkê: **Ali Seçkin Karayol**

Gulan 2019

WEŞANÊN WEQFA RAGIHANDINÊ YA IPSYÊ

Faik Paşa Yokuşu No: 37/7-8

Kat:3 34430 Beyoğlu, İstanbul

Tel: +90 212 2511503

Faks: +90 212 2511609

E-poste: bia@bianet.org

Malper: www.bianet.org

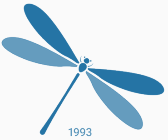
<https://www.facebook.com/bagimsiziletisimagi/>

https://twitter.com/bianet_org

<https://www.instagram.com/bianetorg/>

Ev pirtûk bi piştgiriya maddî ya Ajansa Navneteweyî ya Hevkarîya Ji Bo Pêşketinê ya Swêdê (SIDA), Bernameya Sivil Düşün (Sivîlane bifikire) ya Neteweyên Yekbûyî û Zanîngeha Metropolîtan ya Osloyê (Oslo Met) – Navenda Rojnamegerî û Medyayê (JMIC) hatiye amadekirin.

Berpîrsa nêrînên di vê pirtûkê de Weqfa Ragihandinê ya IPSyê ye. Ji ber vê yekê bi ti awayî çênabe ku wek nêrînên SIDA, Sivil Düşün an jî OsloMetê bêne dîtin.

IPS İLETİŞİM VAKFI

İsveç
Sverige

OSLOMET

AVRUPA BİRLİĞİ
SivilDüşün

Naverok

	Şenay Aydemir Kêşeyên 'Mêrbûnê'!	7
01	Murat Çelikkan Dibe ku ez dîn bûbim	10
02	Mehmet Eroğlu Jin	16
03	Tuğrul Eryılmaz Sûr-Karşiyaka-Cebecî-Babialî	20
04	Ümit Ünal Rojhilata Navîn	24
05	Hakan Bıçakcı Diêşe Rocky	28
06	Yekta Kopan Ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim	32
07	Tayfun Pirselimoglu Şeveka li çolê	36
08	Murat Yetkin 3 rewşên tundkariya mêran	40
09	Atilla Taş Em mêr ji bo jinan gelek nesemîmî ne	44
10	Şener Özmen Mêrbûna muhteşem	48
11	Korkut Akın Divê kurê min bavê xwe nas bike	54
12	Gökhan Durmuş Rewşa nûçegîhanên jin ji rewşa jinên din ne cudatir e	58
13	Ahmet Ümit Navê min Hatun e	62
14	Volkan Ağır 'Em' ne li wir bûn, lê hejmara 'me' zêdetir bû	66
15	Alper Hasanoğlu Ne'ileta mêrbûnê	70
16	Pakrat Estukyan Hişmendiya dewletê li dijî jinan e	76
17	Sami Evren Bi rastî jî ne tesedif e ku mêr jinan dikujin	80
18	Ali Kemal Çınar Mêr, mîna û her wekî din in	86
19	İrfan Değirmenci Parastina min li pêvekê ye!	90
20	Mehmet Açar Rapêça Tundkariyê	94
21	Menderes Samancılar Biheşta derewîn	98
22	Bariş Ünlü Cîhana hizirkirinê û mêrbûn	102
23	Bağış Erten Mezinbûna li warê xwendekaran	110
24	Turgut Yüksel Tramvaya azweriyê	114
25	Fırat Yücel Çêdibe ku îtirafkirin û li-xwe-mikur-hatin jî pesindaneka nêrane be	118
26	Fatih Polat Rewşa mêrbûnê: Rihetiyeke wiha ye ku dema tu dev ji xwe berdî rûbirûbûyînê tune dike	122

27	Tanıl Bora Mêr û mêr	128
28	Tan Morgül Tu li çi dinêrî wilan!	132
29	Haşmet Topaloğlu Li hewa re ye	136
30	Rauf Kösemen Înkarkirin nexweşiya hafizeya mêran e	140
31	Süreyyya Evren Ji bo dema pêş 7/52	144
32	Olkan Özyurt Bavîtî: Di gotinê de wek agirî ye, di kiriyarê de dike bikeve	148
33	Tunca Öğreten Bê-rû(barî)bûn!	152
34	Zafer Yılmaz Ez nerazî me!	156
35	Cem Erciyes Kî bi kê bikaribe	160
36	Özcan Sapan Li eyneyê binêre!	164
37	Mahir Ünsal Eriş Dayê dayê, dayka min, dayka min a mêr!	170
38	Ulaş Bayraktar “Jin jin e, miraza min ew e ku nebe weke mêran”	174
39	Veysi Altay Mêr û mêtinger	178
40	Murat Utku Salên dibistana deryayiyar, jiyana medenî û rewşên mêrbûnê	182
41	Burak Kuru Yên ji xwe re diaxivin: Tirkiye ji vî dengî hez dike	186
42	Burak Göral Di serî de jin û zarokan rizgar bikin!	190
43	Mehmet Bozok Xebatên li ser mêranîyê yên bi nêrîna rexneya li mêranîyê (ne gelo) û mêr?	196
44	Yenal Bilgici Bila mêr ji kerema xwe re hiş bin	200
45	Kıvanç Sezer Tiraliya mêran	204
46	Ömer Madra Guherîna îklîmê -tûndkariya mêran- ne tesedif e	208
47	Müfit Can Saçın Ehmeqiya çêkirî	214
48	Can Tonbil Bi destûra we...	218
49	Derya Bengi Tep û rep!	226
50	Ramin Matin ‘Îstiqrar’	230
51	Emre Senan “Yê mêr be” dikare dest jê berde	234
52	Yıldırım Türker Hêsîriya di destê erkê de	238

KÊŞEYÊN ‘MÊRBÛNÊ’!

ŞENAY AYDEMİR

Murat Çelikkan, Mehmet Eroğlu, Tuğrul Eryılmaz, Ümit Ünal, Hakan Bıçakçı, Yekta Kopan, Tayfun Pirselimoglu, Murat Yetkin, Atilla Taş, Şener Özmen, Korkut Akın, Gökhan Durmuş, Ahmet Ümit, Volkan Ağır, Alper Hasanoğlu, Pakrat Estukyan, Sami Evren, Ali Kemal, İrfan Değirmenci, Mehmet Açar, Menderes Samancılar, Barış Ünlü, Bağış Erten, Turgut Yüksel, Fırat Yücel, Fatih Polat, Tanıl Bora, Tan Morgül, Haşmet Topaloğlu, Rauf Kösemen, Süreyya Evren, Olkan Özyurt, Tunca Öğreten, Zafer Yılmaz, Cem Erciyes, Özcan Sapan, Mahir Ünsal, Ulaş Bayraktar, Veysi Altay, Murat Utku, Burak Kuru, Burak Göral, Mehmet Bozok, Yenal Bilgici, Kıvanç Sezer, Ömer Madra, Müfit Can, Can Tonbil, Derya Bengi, Ramin Matin, Emre Senan û Yıldırım Türker.

Me 10ê Kanûna Paşiyê ya 2018ê dest bi weşandina nivîsên “Ne Tesedif e/ 52 Mêr 52 Hefteyan Li Ser Tûndkarîya Mêran Dinivîsin” kir û heta 2yê Kanûna Paşiyê ya 2019ê dewam kir. Gotinên “ne tesedif e” bi kurtasî mexseda me dîyar dike. Ev 52 navên min li pey hev rêz kirîn, ew kes in ku cara yekem li ser vê mijarê nivîsîne. Em spasdar in.

Em vegerin destpêkê. Di Kanûna Pêşiyê ya 2017ê de ji min re hat pêşniyarkirin ku koordînatoriya rêzenivîseka bianetê bikim, rêzenivîs ji “nivîsên mêran ên li ser tûndkarîya mêran” pêk dihatin. Ez di heman demê de kelecânî bûm û ketim di fikarê de. Ez gelek kelecânî bûm ji ber ku ji bilî karên akademîk li ser vê mijarê gelek xebat nehatibûn kirin. Ez di fikarê de bûm ji ber ku ji bilî tûndkarîya mêran a hestebârî/fizîkî yên berbiçav piranîya mêran “nîşandana mêrbûnê” weke kêşeyekê nabînin.

Lê “mêrbûn” di rewşên “tûndkarî” de berçav e. Dê balkêş bibûya ku ji devê mêran hîn bibim ka di jîyana rojane de mêrbûn çawa ji nû ve tê çêkirin. Ji ber vê yekê me ji mêrên ji derdorên cida û ji xusûsiyetên cida nivîs xwestin. Me ji wan xwest heke mûmkin be, bila ew li jiyana xwe binêrin û behsa pêvajoyên ji-nû-ve-avakirina mêrbûna xwe bikin. Mesela nivîskarekê li ser fûtbolê dinivîse dê behsa zimanê xwe yê rojane, yê dema li meydana fûtbolê û di nav temaşevanên lîstika fûtbolê de bikiriya. An jî derfetek dê çêbibûya ku em bibînin ka li kolejeka “qedîm û xwedîya kevneşopîyeka bihêz” kesekê li warê xwendekaran mayî li çînen ji hev cida yên sosyo-ekonomîk mêrbûna xwe çawa ji-nû-ve çêkiriye.

Xebatkarên bianetê jî tê de bi jimareka zêde nav hatin nivîsîn, ji wan 52 kesan qebûl kir ku binivîse. Heta ji me hat me xwest em ji aliyê çandî û civakî ve berê xwe fireh bikin. Hin şîroveyan erênî jî hatin kirin. Hin şîroveyan nemaze xwendevanên jin neyînî jî bûn. Tiştê herî girîng ew bû ku dihat gotin mêr xwe ji mijarê dûr dikin û behsa mêrbûnêka ji xwe dûr dikin. Ew rexneyeka di cih de bû.

Ji bilî ku nivîsan ji-nû-ve avakirina mêrbûnê ya sîyasî, çandî û civakî û bikarhînana wê ya di zimanê rojane de, nivîsan tişteka girîng a li ser me mêran jî nîşan da. Li malbat, dibistan, leşkerî, komên mêran seyirgeha fûtbolê meyla piraniya me ji bo ji-nû-ve avakirina mêrbûnê heye.

Meyla me li ser wî tiştî heye ku em zimanê malbatê yê me di pişpişîne, têkiliya çîna jêr û jor a li dibistana şevîn, çînperestiya li leşkeriyê, sloganên zayendperest ên li

trîbunan jî asayî bikin. Lewre, ‘asayîbûna’ van qadan, hêzeka wisa dide me ku bêyî em di nava têkiliyên civakî, çandî û aborî de kedekê bidin dikarin bibin xwediyê wê. Ji lewre pirsên derbarê mêrbûnê û mêrbûna me de herî zêde di nava wan rewşên zayendî, laşî û hestiyarî de derdikevin holê ku vê rewşa asayî jî ji nav dibe.

Ji ber vê ye ku fikra min a derbarê 52 nivîsan de ev e; di van nivîsan de tenê ne zanyariyên ku em mêr têdigihên û tînin ziman hene, ew zanyarî hene ku di heman demê de em dikin nakin fam nakin. Ev nivîs ji hêla wan kesan ve hatine nivîsandin ku di warên xwe de pispor in û zanebûnekê wan heye û ez ji nêz ve karên wan dişopînim. Li gorî fikra min, nivîsên ku van kesan nivîsandine him ji hêla tiştên tê de hatine nivîsandin, him jî tê de nehatine nivîsandin çavkaniyeke girîng e.

Di navbera 22 û 26ê Kanûna Paşiyê ya 2019ê de Nurseli Yeşim Sunbuloglu (Hewcedariya fikra li ser mêrbûyîna wekhev), Maral Erol (Vegera li xwe veguhestina mêrbûnê), Selin Akyuz (Nêzîkatiya ji siyasetê wêdetir), Cenk Ozbay (Dema mêrbûyîn dibe benîştê devan), Sevilay Çelenk (Gelo tu dikarî çîrokeke rastîn ji min re vebêje) û Nebahat Akkoçê (Hayjêbûna ku hêzê dide polîtîkaya feminîstan) derbarê nivîsên Li ser 52 Mêran de nivîsandin. Ez van nivîsan di vê çarçoveyê de gelekî girîng dibînim. Spas dikim.

Çend sal berê hevaleke min ‘mêrbûn’ şibandibû alkolvexwariyê. Behsa civînên ‘alkolîkên bênav’ ên di filmên Hollywoodê de em gelek caran dibînin, kiribû. Di van civînan de hemû kes bi dor diaxivin û

dibêjin, “navê min... ez alkolîk im û ev pirsgirêkek e...”. Hevala min jî bi henekî gotibû, “Divê hûn jî her sibê bi gotina ez mêm im û ev pirsgirêkek e hişyar bibin”. Paşê jî wiha gotibû, “Di encamê de dema dest ji alkolê hat berdan, hemû têkoşîn heta vexwarina gulpa pêşiyê ye. Piştî vexwarina wê gulpa pêşiyê, her tişt dizîvire serî. Ger ku hûn dest ji rolên mêmênê yên civakî berdin jî her tiştê ku hûnê bikin wê bi libatekê vegere serî.” Em dikarin vê li ser zêde bikin, gelek alkolîk wisa difikirin ku pirsgirêka wan a alkolî nîne. Weke em, mêm difikirin ku di rolên mêmîyê yên me de pirsgirêk nîne.

Ne her serê sibehê lê gelek caran em li ser meseleya asayîbûna mêmênê bifikirin dibe ku ev bibe destpêkek. Weke vê rêzenivîsa ku wê niha bibe pirtûk. Baş xirab, kêm şaş, di hemû gotarên di vê rêzenivîsê de delîlên derbarê têgihiştina mêmên a li ser mêmênê de hene. Ez hêvî dikim ku di encama şopandina van delîlan de di demên pêş de wê karên wisa derkevin holê ku wê karibin çavkaniyên pirsgirêkan derxin holê.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#01 MURAT
ÇELİKKAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DİBE KU EZ DÎN BÛBİM

Gelek dem lazim bû ji bo ku ez xwe kontrol bikim.

Gelek dem lazim bû ji bo ez wî tiştî fam bikim
û ji xwe bipirsim ku tiştên ez weke maf dibînim
ji perwerdeya zayendî ya civakî tên.

Ez nikarim bibêjim ku min ji hev derxistine.

Ne laşî be jî min demana tundkariyê teqez bi kar aniye.

Mijar bi xwe ne bes e ji ber ku min qebûl kiriye weke mêr, di mijareke wiha de nivîsa destpêkê binivîsim divê ez dîn bûbim, lê na ez dîn nebûme. Sedema ku min ev tişt daye ber çavê xwe ev e; li qada civakî di mijara mêrbûnê û tundkariya mêran de wextê axavtina mêran hatiye û mêr ji bo axavtinê gelekî dereng jî mane. Helbet min nekarîbû Nadîreyê û bianetê red bikira.

Axir ji bêwatetiya gotina “ez li hemberî hemû tundkariyê me”, ji nimayîşa mêrbûnê ya li hemberî wateya “tundkariya mêran”, em îro hatine rewşeke wiha ku mêr tundkariya mêran nîqaş dikin û li ser wê dinivîsin. Ne ji zû de ye, 9-10 salên ku vê pêvajoyê destpêkiriye. Li gori [çeteleyên tundkariya mêran ên bianetê ji sala 2010ê](#) û vir ve li Tirkiyeyê mêran li derdora 2000 jin kuştine. Dema ji vir li meseleyê binêrin û bifikirin hûnê fam bikin ku berdêla vê çiqas bi giranî hatiye dayin. Tirsê ji jinan û dijminahiya jinan bûye sedema wî tiştî ku him yek bi yek mêr him jî sazî li hemberî jinan kiryarên dijmirovahiyê pêk bînin. Her ev bûye, hîna jî dibe.

Helbet ez wî tiştî neparêzim ku dema mêr jî beşdarî nîqaş û doktrîna zayendî ya civakî bibin wê çareseriyêke misoger ji pirsgirêkê re bîne. Lê bi vê munasebetê ez ê hewl bidim ku tevkariya xwe ya mutewazî bikim û li xwe mikur bêm.

Çawa ku berpirsiyariya kemasiyên min ên ku min weke demana mêrbûnê bidest xistine, di stuyê mêrbûnên ku hatine fêrkirin û testosteronê de be, di vê mijarê de ez deyndarê wan jina me ku hema hema bi giştî wan hiştiye li ser xwe

biponijim û li xwe vegerim. Ez deyndarê wan jinên zewac û evîndariya bi min re dane ber çavê xwe, yê dostaniya min kirine û yê ku weke hevkar bi min re gelek dem borandine me ku bi bêhnfirehê min perwerde kirine, tehemula mêrbûna min kirine û helbet têkoşîna nasnameyê li hemberî mêrekî kirine. Divê di mijara lêpîrsîna mêrbûnê de, di fêmkirina wî tiştî de ku mêrbûn ji tercîha zayendî û heteroseksîzmê wêdetir e û di mijara pêkarîbûna mêrbûnê de ez tevkariya LGBTI+ piştguh nekim.

Gelo em weke mêrên mixalif ev tişt naleta me ye ku desthilatdariya em li hemberî wê derdikevin weke mêraniya hegemonîk dîsa dîsa çêdikin. Mixalifiya me gelek çaran lêpîrsîna serdestiya patriyarkayê û heteroseksîmê ji bîr dike. Lê ji ber em mixalîfin, em wisa difikirin ku ji xwe lêpîrsîna xwe dikin.

Ji temenê xwe yê gelekî ciwan de ez di nava derdoreke polîtîk de bûm. Ji 17 saliya xwe û pê de jî di nava têkoşîna sosyalîst de me. ne desthilatdariya civakî û sazûmanî ya di mijara meseleya jinan de ne ya mirov wê bibin evîndarê kê û bi kê re şa bibin û ne jî hevaltîya wan zêde di rojê min de bû. Ji bilî çend jinên bi rengekî cidî li ser vê meseleyê disekinîn ku wan jî tenê bi armanca “bila ev jî hebe” komeleyên jinan vekiribûn û ev komele di bin serdestiya îdeolojîk û rêxistinî de bûn. Wê gavê jî ew jin bêhtir hêja bûn ku di hin meşan de li paş pankarta rêxistinên jinan na lê bi me re yanî bi mêran re dimeşyan.

Piştî derbeya leşkerî ya sala 1980yê bi saya tevgera jinan, a lezbiyen û geyan ku her diçû berbiçavtir dibû, li Komeleya Mafên Mirovan min her dû jî di rastiyê de nas

kirin. Li wir bi xwe jî min kêmek bi xemgînî li wî tiştî temaşe kiribû ku sala 1990î dema ji bo grevên birçîbûnê yên li girtîgehan çalakiyên protestoyî dihatin çêkirin jin çûbûn çalakiya cuda (protestoya bi cil û bergên reş). Xuya ye ku yek ji şîroveyan herî Ortodoks ên navendparêziya demokratîk a li Tirkiyeyê bandoreke mezin li ser min kiriye.

Digel ku ez bi meseleya desthilatdariyê re ewqas mijûl dibim min patriyarka paşguh kiriye. Dibe ku çavkaniya xwe ji mêrbûna min distîne ev tişt. Helbet ez li vir di vê mijarê de ji kîsî xwe hukmê nadim. Jinêk ku gelekî gelekî ji min baştir dikarin vî tiştî bikin hene. Lê ez deyndarê jina me ku di vê mijarê de meseleya jinê dîsa wan kurtir bi min dane famkirin.

Lê divê tundkariya mêran ne tenê meseleya jinan be. Jin weke kesên ku rastî tundkariyê tên, dema ku têkoşîna tundkariyê bi xwe û têkoşîna kesên ku tundkariyê dikin yanî dema têkoşîna me dikin, divê mêr jî di heman demê de hewla têkoşîna bi mêrbûnan a bi rengê di gelek çandên cîhanê de hatiye ravkirin re bikin û ji xwe re wê bikin derd.

Çi mêr be çi jin be, ti zîndewer nîne ku dema nîvê şevê bi tena serê xwe li kolanê bimeşe û rastî pênc zilaman bê û netirse.

Mêr xwediyê wê demanê ne ku dema nikaribin kontrol bikin an jî serdestiyê bikin hêrs bibin û tundkariyê bikin. Hîî wî tiştî bûne ku dema erka wan têrê neke piştgiriya didin komeke mêrên xwedî erk û ji bo berdewamiya erka wan tundkariyê dikin. Divê neyê jibîrkirin ku tecawiza sistematîk amûreke şer e.

Niha em hatin ser beşa zehmet... yanî meseleya lêpîrsîna hindurîn.

Lewra heke di vê meseleyê de hewldana lêpîrsîna hindurîn û mikurhatin çênebe wê gavê xetereya wî tiştî derdikeve holê ku mêrên xwe weke her tiştî dizanin dihesibînin dikarin qada tundkariya li ser jinan rave bikin û vebêjin. Ji ber wê jî ez wî tiştî gelekî girîng dibînim ku mêr ne li hemberî jinan bin, lê di navbera xwe de li ser merbûna xwe bi axivin û nîqaş bikin.

Qasî ku tê bîra min, min tundkariya zayendî û laşî li hevkarên xwe, jinên xwe, evîndarên xwe û zarokên xwe nekiriye. Dibêjim ku qasî tê bîramin, lewra hin tiştên ku ez weke mafên xwezayî qebûl dikim dikaribûn bihiştana taktîkên tundkariyê yên psîkolojîk bi hêsanî veguhezin tundkariya laşî.

Ez hêvî dikim ku ez ne şaş bim û encameke wiha derneketibe holê. Lewra mêr vê tundkariyê jî herî zêde dikarin li ser kesên nêzîkî xwe tetbîq bikin. Bi taybetî jî ev nêzîkayî di nava malê de hatibe saz kirin ku mêr desthiladrariya xwe bi hemû awayên sazûmanî û civakî li vir diparêzin.

Min hewl da ku di têkiliyên xwe de, li ciyên ku min lê kar kirine cidakariyê nekim, serdestiyê ava nekim û hay ji mafên xebatkaran hebim. Lê di bingeha demanên mêran de desthilatdarî û kontrolkirin heye ku em weke mafên xwezayî qebûl dikin.

Gelek dem lazim bû ji bo ku ez xwe kontrol bikim. Gelek dem lazim bû ji bo ez wî tiştî fam bikim û ji xwe bipirsim ku tiştên ez weke maf dibînim ji perwerdeya zayendî ya civakî tên. Ez nikarim bibêjim ku min ji

hev derxistine. Ne laşî be jî min demana tundkariyê teqez bi kar aniyê.

Ez dixwazim behsa wan deman û xûyan bikim ku hîna hewl didim çareser bikim û wan weke mafekî xwezayî dibînim.

Em ji ya herî nerm, ji “mafê qutkirina gotinê” dest pê bikim...

Mafê qutkirina gotinê ya mêran: Her çiqas ku ez zû bi zû paş de gavê diavêjim jî her gav ez bûme gengeşîkerekî germ. Di germbûna nîqaşê de bêtir ku hay jê çêbibim bê kesên din diaxivin an na ez tiştên ku tînişê min, tiştên ku rast dibînim û baweriya min bi rastiya wan tînim ziman. Ev jî pêwîstiyê “li ser navê hêza rastiyan mîrbûnê” bû.

Çareserî: Heke ku tehemula te tune be beşdarî nîqaşan nebe, gotina jinan qut neke, qut neke, qut neke.

Mafê ez dizanim ê mêran: Bi dirêjbûna temen re tecrûbe û zanyarî jî bi rengekî îzafî zêde dibin. Ez ji nişka ve dibînim ku di her mijarê de zanyariyan min hene. Ev zanyarî piştî demekê vediguhezî fikr û darazên neguher. Di civîn û nîqaşan de her gav gelek fikrên min hene ku ez bibêjim. Ez dixwazim ku van tiştan bibêjim.

Na, divê ez bibêjim, ragihînim. Ev car caran bi hevokên “rastiya vî karî ev e” derdikeve holê. Heçku her gava ez diaxivim, ji hêla teorîk ve dizanim ku jiyana ciwanan, jinên bi zehmetî dikarin mafê axavtinê bi dest bixin zehmettir dikim. Her wiha ez dikarim bi qebûlkirina vî tiştî dest bi karî bikim ku ez van mijaran nizanîm, dibe ku hin kesên din ji min baştir bizanibin.

Çareserî: Ez hewl bidim ku hin tiştên dizanim ji xwe re veşêrim û kêmtir biaxivim, di wê dema teserufê de ji bo jin û kesên LGBTI+ bêhtir biaxivin baldartir bim.

Mafê pevhenekirinê yê mêran: Min ew derdorên karî ên rehet her gav tercîh kirine ku mirov henekan bi hev dikan. Min hewl da ku ciyên ez lê dimînim jî wiha bin. Lê ez her gav balê nadim wî tiştî ku li van derdoran hiyerarşiyêke nav lê nehatiye kirin heye û mirov xwe li van deran wekhev nabînin. Ez gelek caran ji bîr dikim wan henekan nekim ku derbarê temenên jinan, jîriyan wan û yan derbarê dîmenên wan ên ku wê bihêlin xwe xerab bihesibînin. Ev jî sazkirina wê taktîka desthilatdariyê ye ku bi sedsalan e dihêle yan li hember xwe lawaz û kêmtir bibîne.

Çareserî: Derbarê nîjadperestî û zayendperestîya rojane de bêhtir tiştan tu bixwînî û bifikirî. Tu wî sînorê di navbera pevhenekirinê û yê sivkitayê neborînî. Bi taybetî ji jinan re tu nebêjî ku “Îro tu gelekî westiyayî dixuyê, çî bûye gelo tu bi şevê ranezayî, kîloyên te zêde bûne.”

Mafê qijînê yê mêran: Hewldana bêdenghiştina bi qijînê ya li ser kesên din jî taybetmendiyêke mêran e. Tiştê herî xirab ew e ku dema vî tiştî dikim ez ne di ferqa wê de me, tenê dema ku ez nîqaşê dikim vî tiştî dikim. Yanî ez dengê gelekî çînî û mêrokî bikar tînim, tam weke amûreke serdestiyê hetta weke amûreke çewisandinê.

Çareserî: Di navbera kesên wekhev û yan tu wan ne wekhev in, ji te kêmtir in tu dengê xwe qet bilind neke. Di nava ti şert û mercan de...

Mafê neecibandinê û yê rexnekirinê yê mêran: Bi taybetî li malê di jiyana rojane de mêr bi hêsanî dikarin xwe bixin pozisyona rexnegiran. Her wiha ez jî! “Ev birinc ne weke ya ku tu her carî çê dike ye.”

Çareserî: Mafê neecibandinê û mafê rexnekirina bihêsanî him ji ber ku dihêle yê li hemberî te xwe kêmbibîne tê wateya tundkariya psîkolojîk him jî ji bo dîtina çareseriyê tê wateya bi rengê çalak helwestê nestîne, kedê demkî û giyanî ya vê nede û bi vî rengî pozisyona xwe ya bikêr zexmkirinê. Yanî jinûve hilberîna desthilatdariya mêran.

Mafê serdestiya li ser keda nava malê: Hizra min a li ser wî tiştî ku divê karê nava malê her li ser keda jinê be. Karê min bi xwe be jî. “Zarok digirî”, “gumlekê min ê lacîwer li ku ye?”, “mal çima bela wela ye?”.

Çareserî: Divê ez bînim bîra xwe ev hemû karên min in û divê ze wan bikim. Heke ku xwarin ne zêde bi çêj be, heke ku zarok bigirî, heke ku pêdiviya zarokê bi lîstikê hebe, heke ku tiştên lê digirim ne li ciyên xwe bin an jî ez wan nabînim, beriya ku ez tiştê bibêjim ez tînim bîra xwe ku ev karê min e. Tişta baş ew e ku dema ez vê ji bîr dikim li malê kesek heye, tîne bîra min.

Mafê hêrsbûnê yê mêran: Dema hin kes, tiştê min gelekî aciz dike û di vî tiştî de israr dike hêrsbûn yek ji demanên mêrbûnê ye. Kesê/a li hemberî xwe bi hêrsbûnê bimelisîne. Dijûnkirin...Ez vê jî dikim.

Çareserî: Divê ez bînim bîra xwe ku ev tişt nîşaneyê mêrbûnê ye, dijûnkirin qasî birînkirinê zayendî ye.

Mafê xeyîdîn û cezakirinê yê mêran: Piştî mafê hêrsbûnê yan jî mafekî ku di heman demê de bi mafê hêrsbûnê re tê bikaranîn. Yek ji rêbazên herî baş ê ku cezakirinê ye, yan jî dihêle kesê li hember, xwe tenê û dilbiguman bibîne. Dema kesê li hember tiştê bibêje sazkirina desthilatdariyê ya bédengiyê yan jî bi xeyidandina kesê li hember wî tune bihesibîne. Gaveke li du wê jî cezakirina wî/wê û bihêle ku hay jê çêbibe. Min gelek caran ev tişt kirin. Xûyeke xirab, mêrbûneke kirêt.

Çareserî: Ti gavê li hemberî xizmên xwe, evîndarên xwe û hevkarên xwe desthilatdariya bédengiyê saz neke. Desthilatdariyeke wiha ye ku biçûk dixê, bi xeyidandinê tune dihesibîne û bêhtir rencîde dike, mêr ji bilî xwe li hemberî herkesan gelek caran bi kar tînin.

Ez piranî bi rêveberên jin re xebitîm. Weke ku min got, ez gelek tişt ji wan fêr bûm. Gava ku tiştê nekirin jî mirêk li ruyê min girtin. Lê 6 salên dawiyê li ciyekî wiha kar dikim ku bêhtir jin lê hene. Ez ji hemûyan lê herî zêde jî ji sê hevalên min ên jin ên rêveberiyê dikin, gelek tişt fêr dibim. Di serî de jî guhdarkirin tê. Ez fêr dibim, ew jî hîna bi min re kar dikin. Ez hîna jî dixwazim.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Yek jê damêzrînerê Navenda Heqîqet, Dad û Bîrê ye û Ji sala 2011an vir ve jî hev-dîrektorê wê ye. 25 sale rojnemeger e. Di nava van 25 salan de karên nûçegihanî, berpirsiyariya weşanê, edîtorî, û qunciknivîsî kiriye. Di nav Tevgera Mafê Mirovan a Tirkiyê de bi awayeke çalak cihê xwe girtiye. Avakarê Komeleya Mafên Mirovan, Rêxistina Efûyê ya Navnetewî Şaxa Tirkiyê, Komeleya Hemwelatiyan ya Helsînkiyê û Weqfa Mafê Mirovan a Tirkiyê ye. Di projeyên di derbarê pirsgirêka kurd û etîka medyayê de kar kiriye. Ji bo piştgiriya rojekê dibe Berpîrsê nobedar yê weşana Ozgûr Gûndemê Ji ber vê yekê jî bi sûcê propagandaya rêxistinê 18 meh ceza lê hatiye birîn. Di 14ê Tebaxa 2017an de hatiye girtin û şandine girtîgeha Kirklareliyê . Piştî 68 rojan, bi şertê kontrola edlî tê berdan. Heta ceza wî biqede wê heftê 4 roj li emniyetê îmze bavêje.

NE TESEDİF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#02 MEHMET
EROĞLU

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

JIN

Divê em çi bikin?

Ji bo çareserkirina kêşeyên jinan her çende
gava yekem ferkirin û wan jî be,
taliya paşiyê ev meseleya desthilatê ye.

Anadolû!*

Erê baş e lê em li welatekê welê dijîn ku ji bilî navî ti tişt ne jinane ye.

Li vî welatî (belkî li gelek welatan welê ye) her tişt mêrane ye. Goştê mûhafazakariyê bi sosa çiyayî û eşîretbûnê bazara wê tê kirin. Mêraniyeka welê ye ku bi tenê bi gotinan e. Jin bi tenê dema zarokan çêbike û bibe dayik qedrê wê heye.

Heta ku carinan em dibihîsin ku tê gotin çêkirina zarokê/ê ne bes e divê jimara wan bê zêdekirin. Lê em dizanin ku jin heke qet zarokan çênekin jî dikarin bibin dayika her kesan.

Ya rastî ev tespît jî xelet e. Ji bo hûn ji mêrên pederşah re qedrê we hebe ji bilî çêkirina zarokan teştêkê dî jî lazim e: Aîdîyet!

Heke jinên dayik ne dayika me bin ne biqedir in. Bila neyê fêmkirin ku ez mûbalexeyê dikim. Weke min hewil da ez bi sersere di çerçeveyekê de bi cih bikim, mêr dema wan gotinên xweş payebilind ji bo jinan dibêjin ew bi tenê ji bo jinên ji eşîreta xwe re dibêjin û wan jinên dî jê bêpar dikin.

Dema gotina “jin” tê gotin tiştê di serê me de tê çandin, li ber çavên me tê danîn, hima bêje bi tenê mêbûn e: Têgeheka biefsûn heye, navê wê exlaq e, exlaqê jinan e.

Ev exlaq aliyê vijdanî yê civakê tine dike. Kêrî wê yekê tê ku hefsarekê bike serê

jinan jinan. Heke em baştir li vê yekê binêrin em ê bibînin ku nivê vê têgehê ji qaîdeyên dînî û kevneşoriyan, nivê dî ji qedexeyan pêk tên.

Tabii ew tiştê jê re gotina namûs tê gotin li dijî jinan e, nêrîneka durûyane ye, hewil dide jinan dane bin nîrê mêran. Ev nêrîneka mêrbûn û çiyayîbûnê ye ku ji xwe ve bingehe exlaqê ye.

Ji bîr nekin kuştin kiriyareka xerab e lê heke ji bo namûsê hatibe kirin –ne bitenê di nava civakê de di qanûnan de jî- dikare mazeret jê re bê dîtin. Ew tiştê ku jê re namûs tê gotin gelek caran pêkhateyeka qedexeyên ji bo jinan e. Welê ye ku ew tiştên ji bo jinan wek bênamûsîyê(!) tene binavkirin ji bo mêran wesfekê pesindanê ye.

Divê em vê yekê qebûl bikin, ji bo [têkoşîna li dijî] tûndkariya li jinan tê kirin, newekheviya aborî, hin tişt hene ku divê jin bikin. Erê jin şîrê xwe didin me hez ji me dikin lê dest li hişê me nadin. Şekildana mejiyê me her dem ji bo bavên me hatiye hiştin. Divê ev yek biguhere.

Ma tiştê herî dramatîk heta ku tiştê trajîkomîk ne ew ku hîmên exlaqê wan normên wan pêr pêk tînin?

Ji dema yekyezdaniyê ve xweda û pêxember her bav in. Her çende jin bi awayekê bi hêz bi şertan ve hatine girêdan jî, divê bê guhertin.

Jin di hicreyekê de asê maye dîwarê çepê mêr in, dîwarê rastê dîn in, dîwarê paşiyê exlaq e û dîwarê pêşiyê dîwarek e ku ji hiş û bîra jinan bi xwe pêk tê.

Divê jin dest jê berdin ku bi çav û berçavikên mêran binêrin.

Jin ew kes in ku şîrî didin mêran û her mêrek jî dijminê jinan e. Min çavdêrîyeka baş li vê yekê kiriye. Ev dijminatî her car nabe sebaba kuştinan an jî tûndkariyê. Ez behsa wê yekê dikim ku ji hemî aliyên civakê ve mêr bi çavê kêmdîtînin li jinan dinêrin.

Heke civakekê kêşeya azadî û wekheviya jinan mafê wê yê jiyanê çareser nekiribe em nikarin demokrasîyê jê hêvî bikin.

Li welatekî azadiya xwe-îfadekirinê nebe. Ew welat li dinyayê – ne bi serkeftinê xwe yên ji bo zanist çand û werzîşê bê nasîn- ew welat bi girtina rojnamegeran û sîyasetmedaran herî navdar be. Li wî welatî jin ne azad e û metirsiya bîst kuştin ji bo jinan heye.

Divê em çî bikin? Ji bo çareserkirina kêşeyên jinan her çende gava yekem ferkirin û wan jî be, taliya paşiyê ev meseleya desthilatê ye.

Her kes behsa azadiyê dikin lê gelek kêmkar wê ji ser lêvên xwe ba nadin û dadîqurtînin. Azadî wek avê ye nayê qetandin û her roj tê qezenckirin.

Ji bo vê yekê karê jinan zehmettir e. Divê ew herweha li dijî mêran jî li ber xwe bidin. Serkeftina li du çeperan! Çi pevçûneka zor û çî pevçûneka esilzade ye.

**Ana: Dayik*

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Romanûs û senarîst e. Romana wî ya yekemîn ya bi navê Issızlığın Ortası (Li Navenda Tenhayiyê) di sala 1979an de Xelata Romanê ya Milliyetê wergirtiye, lê ji ber ku Darbeya 12ê Îlonê hatiye qedexekirin û di sala 1984an de jî hatiye çapkirin. Ev pirtûkên wî hatine çapkirin; Geç Kalmış Ölü (Miriye Derengmayî), Yarım Kalan Yürüyüş (Meşa Nivco Mayî-1984), Adını Unutan Adam (Mêrê Ku Navê Xwe Jibîrkirî- 1989), Yürek Sürgünü (Mişextiyê Dil-1994), Yüz: 1981 (Rû:1981- 2000), Zamanın Manzarası (Dîmena Zemanê- 2002), Kusma Kulübü (Klûba Vereşînê- 2004), Düş Kırınları (Xeydokên Xewnan- 2005), Belleğin Kış Uykusu (Xewna Zivistanê ya Bîr ê- 2006), Fay Kırığı Üçlemesi Mehmet, Emine, Rojin (Sêbareya Şkeste ya Fayê Mehmed; Emîne, Rojin- 2009, 2011, 2013), 9,75 Santimetrekare (9,75 Santimetrekare- 2014), Mermer Köşk (Koşka Mermer- 2017) û Kıyıda Uzakta (Ji Peravê Dûr-2018) ye. Pirtûka wî ya bi navê Aforîzmayên Wêjeyî (Edebî Aforîzmalar) di sala 2016an de hatiye weşandin ji nivîsên wî yên ku xwendekarên wî hîlbijartine pêk tê. Xelatên Milliyet Roman, Madaralı Roman û Orhan Kemal girtiye. Senaryoyên rêzefilmên bi navê Sızı(Jan), Issızlığın Ortası (Navenda Tenhayiyê) û Tutku (Bengîni) nivîsandiyê. Senarîstê filmên Gava 80em û Solgun Bir Sarı Gul e. Gava 80em di sala 1996an de di Festîvala Fîlman ya Stenbolê Xelata Filma Herî baş ya Tirkan wergirtiye. Her weha Xelata Feferasyona Rexnegirên Sînemayê ya Nawnetewî (FIPRESCI) wergirtiye. Gava 80em û Solgun Sarı Bir Gül (Guleke Zer a Çilmisî) di sala 1997an de xelata taybet ya jûriyê ya Altin Portakala Antalyayê û di Altin Kozaya Edeneyê de jî 3em xelata herî baş girtiye. Di sala 1948an de li İzmirê hatiye dine. Di sala 1971an de xwendina xwe li Zanîngeha Teknîkî ya Ortadoguyê di temam dike. Ji aliyê dadgeha derbeya 12ê Adarê, 6 sal ceza jêre tê birîn. Bi efûya giştî ya sala 1974an serbest hatiye berdan û dest bi nivîsandina romanê kiriye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#03 TUĞRUL
ERYILMAZ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

SÛR-KARŞIYAKA- CEBECÎ-BABIALÎ

Min di nava van salan de tenê hejmareke gelekî hindik hempîşeyê xwe yên jin dîtine ku di nava mekanîzmaya biryardayinê de cî digirtin. Ji vê zexmtir tundkarî heye gelo? Ez bang li hemû mêran bikim, beşdarî vê kampanyeya “lêpîrsînê” bibin.

Destpêka salên 1950yî...

Bavê min li Amedê di Kargeha Şerabê de pisporê alkolê bû. Ez li Sûrê diçûm Dibistana Seretayî ya Suleyman Nazîfî. Qasî ku tê bîra min li polê, lawikekî biberçavk û du jî keçên tompiz hebûn. Ev her sê zarok ji roja pêşiyê ya dibistanê û pê de rastî tahdeyê hatin. Bêhtir jî tahdeya kurikan. Gotinên me yên herî kubar çarçav*, çêlek û şîşko petata bûn. Rondikên van her sê hevalên me hîna jî bi dilêşî tîn bîra min.

Piştî wê bi çend salan...

Bavê min vê carê li Kargeha TEKELê ya Îzmîrê ye. Ez li Karşiyakayê diçim Dibistana Seretayî ya Fevzî Paşayî. Li polê hejmara lawikên berbiçavk û keçên tompiz zêde bûye. Çawa me li li Amedê dil diêşand niha jî li Îzmîrê heman tiştan dikin an jî dibin şahidê dilêşandinê. Li vir li gel gotina çarçavkê em weke biçûkxistinê gotina “Zekî Murenî” jî pê ve dikin. Hizra ku tundkariya mêran wiha destpêkiriye dibe gelekî bi we komîk bê. Lê bawer bikin ku wiha dest pê dike.

Paşê ez çûm Lîseyaya Karşiyakayê û Koleya Erdemê ya li Karşikayê û ev rewşa ku em dikarin weke destdirêjiyê bi nav bikin li vir jî neguherî. Erê neguherî bû lê asta wê bilind bûbû. Navên klîşe li wan zarokan dikirin ku di halê xwe de bûn an jî bi gogê nedilîstin dikirin: “Kız Ahmet, Kırıttık Mustafa...”

Ez tişteki din lê zêde bikim, digel ku ti eleqeya min bi lîstina gogê re tune bû û kesekî daxwaz ji min nedikir, ji ber tirsê leqebdayînê ez bibûm kalevan û min xwe ji belaya tirsê rizgar kir an jî ji min heye ku min

xwe jê rizgar kiriye.

Ji bo keçan rewş hinekî din xirabtir bû. Weke hemû keç amade bûn ku her tiştî bi me re bikin û bi me re werin her deverê. Ji ber ku em zarokên “mêr” en bav heta dayikan bûn.

Ez dixwazim vê bibêjim: Ez dibêjim qey ew tiştta ku em navê tundkariya mêran lê dikin, destdirêjiya zayendî, tundkariya laşî, mobîng, navê wê çî dibe bila bibe, ji dibistana seretayî dest pê dike. Mamosteyên me hebûn ku teqez em hemû jî rastî wan hatine, digotin, “Weke keçan negirî yan jî xwe weke kurikan ne hilpekîne.”

Li bajarekî weke Îzmîrê yê modern, pevçûnên herî mezin ên ku ez bûme şahidên wan, di navbera xwendekarên mêr ên Lîseyaya Havayê û Lîseyaya Karşiyakayê de derdiketin.

We pê derxist. Dema ku xortekî ji Lîseyaya Havayê, bi keçeke ji Lîseyaya Karşiyakayê re dihat dîtî yekser wî kurikî kotek dixwar, keç jî bi heqaretan dişandin mala wê.

Xwendekarên Lîseyaya Havayê hema hema her hefte, bi gotina “We li hevalê me daye” Karşikaya tevlihev dikirin. Qiyamet radibû. Helbet mezinan yekser şîroveya rewşê kiribûn. “Ho zarokno ma keç hêjayî wî tiştî ne ku hûn ji bo wan bi hev dikevin?”

Paşê me yê ev hevok gelek caran bibihîsta; “We çî ji wî zarokî xwest, teqez keçikê rû dayê!” û gelek tiştên weke vê...

Helbet mirov dikare van tiştan weke tevgerên dema balixtiyê ango kamiltiyê bibîne û li ser nesekine. Lê mixabin berdewam kirin.

Di nava heman salan de...

Rojekê bi tesedîfî min dît bavê min şîmaqek li dêya min da, ku yek çipiska wî jî li me nedaye. Şîmaqeke gelekî sert bû û hindik mabû ku dêya min biketa. Ez 14-15 salî bûm.

Bi xemgînî tê bîra min ku digel tirsê jî ez bi ser bavê xwe de çûm. Dêya min di wî halê xwe de kete navberê û got, “Kurê min bavê we gelekî aciz e, tu derkevî” û min şandibû baxçeyî.

Helbet ev mesele li vir bi dawî nebû. Rojekê dema ku em hatin malê me dît dêya min çenteyê xwe rahiştiye û bi destê birayê me yê biçûk Tanerî girtiye ji birayên min Tûrhan û Tûrgût û xwişka min Turkanê re got, “Heydê em ji malê diçin.”

Min got, “Dayê em ê biçin ku”, got “Em ê biçin Bûrsayê, cem xaltîka te. Careke din jî em nayên vê malê.” Dêya min me li ber deriyê postaxaneyê hişt û kete hundir. Piştî du saetan bi ruyekî spîçolkî derket ji derve.

Nayê bîra kesên ciwan lê berê mirov diçûn postaxaneyê û ji bo dora telefonê navên xwe dinivîsandin. Heke ku şensê we hebûya di nava saetak du saetan de dora we dihat û hûn dikarîbûn biaxivin.

Carekê me nêrî, em ber bi mala xwe ya li Taxa Nergizê ya li Karşiyakayê vedigerin. Ji ber ku ez yê mezin bûm, dêya min kulê xwe bi min re par ve kirin. “Kurê min, xaltîka te û mêrê wê gotin, ji du şîmaqan tiştêk dernakeve, mala xwe xirab neke, mala xwe terk neke û neyê van deran.”

Ma paş stuyê xwe xura û em vegeriyan malê.

Salên 1960î...

Dengê lingên azadiyê yên salên 1970yî tê bihîstin... Komeke jin û mêrên temenê wan di navbera 18-25an de ye, li Enqereyê li Fakulteya Zanyariyên Siyasî kom bûne. Nîvên me li şevîman a Fakulteya Siyasalê a li Kampusa Cebeciyê dimînin.

Li şevîmanê 400 kes dimînin. 3 ji 4ê van mêr, yek ji 4ê van jî jin in (helbet li beşên cuda dimînin). Em hemû jî cara pêşiyê bi rastiya jiyane re rû bi rû dimînin. Em hemû jî gelek bextewer in.

Niha hûn dikarin bibêjin, “Êdî rewş gelekî guherî ne wisa Tugrûl?”

Ez bi fikarim ku dîsa jî gelek tişt nehatiye guhertin. Herî pêşverûyê me jî bi çavê “tiredîn” û “sivik” li wan jinan dinêrîn ku hevalên wan ên mêr hebûn û bi taybet jî xweşik bûn. Ez dixwazim behsa yekê bikim ku niha ne bi me re ye. Carmen Nûrsûnê Mulkiye qedand û li Fakulteya xwendibû û bûbû doktor. Ez silavekê lê bikim.

Keça herî xweşik a dibistanê bû. Tenê bi xortên bedew re diçe û tê. Helbet em wê gavê were mêr li ber çavan napeyivin lê di sohbetên nava xwe de, bi giştî jî di dema vexwarina votka yan jî bîrayê de, bêyî ku şerm bikin fesadiya wan dikin ku kî qîz e kî ne qîz e.

Ne tenê Nûrsû bû jina herî xweşik, xweşikên din jî dibûn mijara fesadiyan: Zerrîn, Berrîn, Fatoş, Hulya, Samiye, Sema, Ferda, Semra, Ulku, Sevtaş, Îpek, Selma, Canset, Vekaa, Işık, Necmiye, Nîmet, Hale, Gaye, Ferhan, Sezî...

Di salên 1968 û 1969ê de hişê me hat serê me û me dît ku di serî de Nûrsûn, ew jinên em behsa wan dikin qasî xweşikbûna xwe

mirovên herî pêbawer in. Di van salan de cara pêşiyê min muhasebeya xwe kir. Ez di wê rewşê de bûm ku min digot, “kî bi kê re derdikeve, kî ji kê hez dike çî ji te re” lê ji xwe em bûbûm 22 salî.

Û hevlekî me yê xort hebû ku niha navê wî nayê hişê min. Li kantînê rûdinişt û karê honandinê dikir ku ji me re ev tişt gelekî seyr bû. Ew helwesta pasîf-agresîv a ku me li hemberî wî kurikî nîşan dida hîna jî ji min re bûye kul û dert. Ez hêvî ji Xwedî dikim ku vê nivîsê bixwîne. Ez gelekî dixwazim ku pirsra “Çima tu jî beşdarî nava wanên din bû? Ji min bike û ez jî xemgîniya xwe bînim ziman. Mixabin vî hevalê me jî di demeke kurt de dest ji dibistanê berda.

Çend tiştên wiha tîna bîra min ku mêran li hemberî jinan û li hemberî mîrên ne weke xwe nîşan didan. Gelo dibe ku mirov xwe bispêre hinceta “zaroktiyê, xortaniyê...?”

Ji TRTyê bigire heta salên dirêj ên min li Babialiyê derbas kirin, di kar de ez bûme şahidê wî tiştî ku ev rewş neguheriya. Me ew midûrên navsere dîtin ku destdirêjî li stajyeran dikirin.

Bi dehan hempîşeyên min çêbûn ku pozbilindî li hevkarên xwe yê jin dikirin. Ez ê zêde behsa van tiştan nekim lê dibe ku ew jî vê rêze nivîsê bibînin û bibêjin ku “Me çî kiriye!” û bixwazin hin tiştan bibêjin.

Ez vî tiştî jî bibêjim û êdî biqedînim: Di tevahiya jiyana rojnamegeriya min a 40 salî de tenê Nûrcan Akad tê bîra min ku di medyaya belavbûyî de bûye berpirsa weşanê ya giştî. Lê min di nava van salan de tenê hejmareke gelekî hindik hempîşeyê xwe yê jin dîtin ku di nava mekanîzmaya biryardayînê de cî digirtin. Ji vê zexmtir tundkarî heye gelo?

Lêborîna xwe ji wan nûçegîhanên jin û ên mîr ên ciwan dixwazim ku bi zanebûn an jî bi nezanî ez li hemberî wan ketibim nava tevgera mobîngê. Ez bang li hemû mêran bikim, beşdarî vê kampanyeya “lêpîrsînê” bibin. Teqez e her yek ji me li wî ciyê ku lê ye em ê bi kêrî tişteki bîn.

** Çarçav: Di Tirkî de ji bo kesên ku berçavkê dixin çavên xwe weke gotina kêmkirinê tê bikaranîn*

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger e. Avakerê Weqfa Ragihandina IPSyê û Endamê Lijneya Rêveberiya Weqfê ye. Di kovar û rojnameyên wekî Haftalık, Nokta, Yeni Gundem, Sokak, Milliyet Sanat û Radîkal 2de wekî berpirsê weşanê kar kiriye. Her wiha di kovara Tempo, Rojnameya Yenî Asirê û Cûmhûriyetê de xebitiye. Di Zanîngehên Ankara, Bahçeşehir, Bîlgî, Kadîr Has û Zanîngeha Aboriyê ya Îzmîrê de dersên Rojnamegeriyê daye. Piştî ku lîsans û mastera xwe li Zanîngeha Enqere yê di Fakulteya Zanistên Siyasî de diqedine, dersên xwe yê pêşîn yê derbarê rojnamegeriyê de li weşan û medya ya Enqereyê daye. Demekî li Îngîltereyê maye. Li Navenda Nûçeyan ya TRTyê dest bi karê Rojnamegeriyê kiriye. Piştî demekî li Zanîngeha Enqerê di Peymangeha Medya û Weşanê de dersên ragihandinê daye. Piştî derbeya 12 Îlonê ji erka xwe îstîfa kir û çû Stenbolê. Di gelek kanalên televîzyonê de beşdarî bernameyên derbarê sînemayê de dibe. Di sînema û rêzefîlman de wek şewirmend dixebite. Heyranê Rolling Stones û Marîen Faîthfûll e. Xêlkê Îzmîrê ye.

NE
TESEDIF E

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#04 ÜMİT
ÜNAL

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ROJHILATA NAVÎN

Kurê jinekê wek xwe ji cîranên di pencereyên
xwe de û mirovên di rêyê de dimeşin vede qêriya:

“Dayê çima tu ho dikî?” “Kî li te dide”

“Tu çima ho li min dikî.”

Nayloneka şewitî ye. Firax tenî bûne. Bizmarên zengarî di texteyekê siftobûyî de ye. Termê kuçikekê li rexa deryayê ye, kezê girtiye. Nîvê rûyê wî bi tenê hestî û goşt in. Ji dur ve dengê mêran tê û diayan dike.

Li ser dîwarên bêhna mîzî jê tê nivîsên eyb hene, slogan hene. Şûna destekê bixwîn heye. Li rexa rastê ya wê şûndestekê xwîn heye. Heman dest e gelo? Nepirse! Tu zarok î! Here ber sihê! Li ber tavê xwîn dê ji difina te bê. Tu zarokê î li beravan... Tu li rojhilatê Behra Spî yî. Tu li nava Rojhilatê yî. Tu li Rojhilata Navîn î.

Rojên Poyraz(bayên ji Bakurî tîn, hênikba) heyî rojên bêtam in. Ji ber pêlan hûn nikarin biçin di deryayê de. Derya jî ne wek her caran e. Ne şîn û zelal e. Pêl bi pêl e û zerîn bûye.

Çi îşê te li ber deryayê heye, ma bavê te tu ne şandibûyî navçeyê.

Ez diçim nik qesabê li ser rêya beravê, dibêjim "min kêloyek qîme dixwest, bila bêbez be, ji kerema xwe re... Ew min jê xwestî kurê qesabî bû. Qesab bavê wî ye. Ew mirovek keyfîn e. Kurê wî dingozyek e. Her welê dixweyî ku nû ji xewê rabûye. Destên wî qirêjo ne.

Min bi zehmetî gotina ji kerema xwe re li gotinên xwe zêde kirin. Ji ber ku ez ditirsim ew bibêje qey ez "tanju" me. ez ditirsim ji ber ku min carekê dîtibû, mêrekê pordirêj ji mînbûsê peya bû û wek biherike dimeşiya, vî kurî û hevalên wî ji paş ve bakirinê "tanjuuuu" û henekên xwe lê kirin. Ez ji bilî ku dizanim tanjû navê mêran e,

tişteka dî nizanim, wateya wê nizanim, lê ew pê dihesim ka çi ye. Madem wê rêyê dide van kesên wek keftaran ku tîqetîq bikenin û henekê xwe bikin tişteka metirsîdar e.

Ji van mirovên bi vî awayî re bêjî "ji kerema xwe re" ji serê wan zêde ye. Min dixwest kesek welê bûma ku min bigota "du kêloyên bêbez çêke ha!" Heke min we kiribûya dibû ku bibûma yek ji wan. Lê hemî gotinên ji devê min derdikevin wek axiftinên lêborînê ne. Ne di destê min de ye. Ew rotroteyê heta nîvê sîngê wî vekiriye, ji kerem meremê fêma nake û goştên têbez û mez diavêje mekîneya qîmeçêkirinê de.

Mû li sîngê wî nîne. Wek bûkalemûnan ber bi pêş ve derketiye. Bavê min dê xwe bi min re aciz bike. Dema wî ez ji malê rêkirîm qewitî kiribû û gotibû: "silavan bike û bêje ez kurê Emînê serçawîş im. Jê re bêje bavê min kîmeya bêbez dixwaze."

Xema min ev e: Ne ji ber ku ez kurê bavê xwe me, ji ber ku ez ez im, dixwazim kêloyek qîmeya bêbez bikim di kefa destê xwe de.

Min silavên bavê xwe lê kirin. Nizanim çima bêyî silavên hinekan hûn nikarin tiştinan bikin. Ma ne bi pereyê xwe ye? Qîme kir di pakêtekê de.

Min pere dirêjî wî kir û wek bikim pistepist got "qewet be."

Dema dimeşyan min hewil da sîngê xwe piş bikim û wek hişkemêrekê bixweyîm da ji piştê ve di heqê min de nefikirin ku “tanju” me.

Êvarî mêvan dê bên. Bavê min dê ecîna çêbike. Bavê min ji Rûhayê ye. Li rexa Egeyê ye wî du bajariyên xwe dîtine. Gelek caran bi malbetî em diçin mêvaniya wan an jî ew dibin mêvanên me. Dema bavê min pakêta qîmeyê vekir rûyê xwe tirş kir. “Qebrax! Dîsa goştê bibez daye. Ma te negot ez kurê Emînê serçawîş im?”

“Min got...”

Ew dizane ku min negotiye.

“Bi vê ecîn çênabe.”

Bavê min ji bîst saliya xwe ve li Izmîrê dijî ji ber wê devoka xwe ya berê ji bîr kiriye wek Izmîrîyan diaxive. Carinan hin gotin bêyî hemdê wî bi devoka wî ya berê ji devê wî derdikevin. Li şûna bêje Çiğköfte(ecîn) dibêje “çikifte.”

Aciz bû û got “lê vegeêne.

“Bêje keyfa bavê min ji vê re nehat. Wî got têbez e. Bila yên bêbez bide. Em ne xaxazok in. Em pereyên xwe didinê.”

Nizamin min çawa lê nêrî wî ji min fêm kir ez ê wê xizmetê pêk neînim. Li dayika min nêrî. Wê têra artêsekê pîvaz ji zêdeyan cida dikirin û paqij dikirin.

Yek ji rastiyên herî zehmet ên dinyayê ew e ku zarokên me dê ti caran nebin ew kes ku em tam wê dixwazin.

Li rojhilata navîn heqîqet ne tişteka

jêhezkirinê ye. Li nava rojhilatê rastî nayê gotin. Bi xwîn, tirs, herî û fehmê tê veşartin. Ji destpêka dinyayê ve ev yek holê ye.

Bavê min dibêje were. Li pêşiya min dimeşe. Dêya min ji piştê ve bang kir û got:

“Serîyek marûl jî bînin.”

Em ber bi bajarê ve meşyan. Bavê min li pêşiya min dimeşiya û bi min re diaxivî. Ew ê nîşanî min bike ka çawa mirov nahêle hîle li mirovî bê kirin, xeletiyek çawa tê rastkirin, mirov çawa nayê perçiqandin û mêranî çawa ye.

Min bi tenê dixwest em piştînvroya berebat yekcar ji bîra min biçe, erd biqelişe û bikevimê. Hêj min bûyerên di wê piştînvroyê de bûyîn ji bîr nekirin tişteka welê çêbû ku bi salan e ji bîr nakim. Pêşiyê me qêrîna jinekê bihîst. Dema em gihan serê kolanê me dît ku mêrek li pîrejinekê dide. Li nava kolanê. Jina ku bi zehmetî xwe gihandibû derve dikir hewar û digot “Ez li ber bextê we me min xelas bikin dê min bikuje.” Dikir qêrîn û digot: “nedane kurê min.”

Dev û lêvên wê tejî xwîn bûbû.

Kurê jinê wek xwe ji cîranên di pencereyên xwe de û mirovên di rêyê de dimeşin vede qêriya: “Dayê çima tu ho dikî?” Kî li te dide “Tu çima ho li min dikî.” Pşê kulmekê didaneyê. Pîrejin li erdê ket û tilolo bû. Bavê min ê ku heta hingê mat mabû, ber bi wê derê ve beziya. Du sê cîran jî bi zopên di destê xwe de ber bi wî sengeleyî ve meşyan. Wî mêrî dijûn kirin û dûr ket. Kefiya jinê ya spî ji ser pora wê ya sor rabûbû, rûyê wê toz girtibû. Bi dengê

zirav yê wek zarokan li erdê dinalî.

Bavê min alîkariya jinê kir ku biçê di malê de. Haya nexweşxaneyê ji bûyerê çêkir. Ji wê pê ve êmanetî cîranan bû. Di wê demê de qîme li erdê ketibû. Di nav tozê re gevîzî bû. Hin pisîkên li derdorê dê bi çavên matmayî xwe biavêtiyan qîmeya xav û bavê min ê dijûn bikiriyên û ew daniyan rexê... Zîyafeteka biha bû, ji bo pisîk û kûçikên kolanan. dema qîmekirîna mijara sereke dê ew be ku mêrekî li dêya xwe da. Qesabê zirzopepe dê bêje "kurê wê nankor e." Kurê wî hingê ji wê derê çûbû. Bi tenê yê bav li dikanê bû. "Vedixwe, pereyên dayika xwe ya reben dixwe û ketiye îşê

xumar mimarê jî...Xwedê islih bike." Bavêmin di nava axiftinê e got: "Ev jî kurê min e, dema careka dî bibêje qîmeya bêbez bide, qîmeya bêbez bidê."

"Ez ne li dikanê bûm serçawîşê min. Kurê min qîme çêkiriye. Ew nizane... Bi xwdê ez biçim ev dikan bê bêxweyî bibe. Lêdan û gotin ti lê nake. Me nekarî em wî bikin zelum. Nizanim daye kê..."

Min her wek biyanîyekê wek ne li wê derê bim guhdarî dikir. Ez ê ti caran hîn nebim wek wan biaxivim. Ez zarokek bûm. Li rojhilatê Behra Spî bûm. Li nava Rojhilatê. Li Rojhilata Navîn.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhêner, Senarîst û Nivîskar e. Senarîstê fîlmên wekî Teyzem (Xaltiya Min-1986), Hayallerim, Aşkım ve Sen (Xeyalên Min, Eşq û Tu) û yê 8 fîlmên dine. Fîlma wî ya yekem ya metrajdirêj ya bi navê "9" di sala 2002an de gelek xelatan werdigre. Di sala 2003an de jî li ser navê Tirkiyê bû berendamê xelata Oscarê ya Fîlma Herî Baş a Bi Zimanê Biyanî. Hem Senarîst hem jî derhênerê Anlat İstanbul (Vebêje Stenbol-2004) Ara(Navber2007), Gölgesizler (Ên Bê Sî-2008), Ses(Deng-2010), Nar(Henar-2011) û Sofra Sırları(Razên Sifreyê-2018) yê ye. Çar pirtûkên wî yên ku hatine çap kirin hene: Amerikan Güzeli (Xweşika Emrîkî-Çîrok, 1993, Weşanxaneya Oglakê), Aşkın Alfabetesi (Elîfbaya Eşqê-Roman, 1996, Weşanxaneya İyi Şeyler), Kuyruk (Dûv-Roman, 2001, Weşanxaneya Oglakê), Işık Gölge Oyunları (Lîstikên Sî û Roniyê-Otobiyografî, Weşanxaneya Yapı-Krediyê). Di sala 1965an de hatiye dinê.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#05 HAKAN
BIÇAKÇI

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DIÊŞE ROCKY

Rocky rikberê xwe li erdê pan dike û di axavtina xwe ya şampiyoniyê de dibêje, “Helwesta we ya li hemberî min guherî. Ihtimala guhertinê ji bo me hemûyan heye. Ihtimal heye ku hûn jî biguherin.”

Yek ji şêweyên sergirtî yan jî nixumandî yên tundkariya mêran e piştevanî ango alîgiriya hêzê. Ev e ku mirovan di bin navê “serketî” û “binketî” de dike du beş û hewl dide ku beşdarî beşa serketiyan bibe. Dîsa ev e ku bi bêhişî xwe dixê şûna beşa serketî û ûcdanê xwe winda dike ku di encamê de kor dibe. Piştî hêz zêde dibe famkirina ji halê yekî kêr dibe. Rewşên îstisna ne tê de ev e helwesta mêran a karakterîstîk.

Di fînala Rocky IVê de (1985, Sylvester Stalone) digel ku ez zarok bûm û digel ku min sedema wê bi awayekî baş fam nekeribe jî, beşek ku bi zelalî tê hişê min û bi min xweş nehat hebû.

Rocky diçe Moskowayê û derdikeve pêşberî Ivan Drago boksorê Rûsî. Rocky li deplasmanê ye. Hemû temaşevan piştgiriya boskorê Rûsî dikin. Ivan Drago serkeftî dest bi maçê dike. Rocky di bin sloganên bicoş ên gelê Rûs de kulman li ser kulman ji Ivan Dragoyî dixwe ku weke cinawerekî bêhest te dîtin.

Hindik maye ku têk biçe. Lê piştî ku gelek kulman dixwe, bilez tê ser hişê xwe û di pêşbirkê de dikeve pêş. Ji nişkê ve rewş diguhere.

Piştî ku Rocky kulman dadiweşîne li ser laşê Dragoyî, alîgirên coşdar ên boksorê Rûsî hêdî hêdî xwe ji piştî wî vedikişînin û li şûna slogana “Drago, Drago, Drago”, bi slogana “Rocky, Rocky, Rocky” salonê dihejin.

Rocky rikberê xwe li erdê pan dike û di

axavtina xwe ya şampiyoniyê de dibêje, “Helwesta we ya li hemberî min guherî. Ihtimala guhertinê ji bo me hemûyan heye. Ihtimal heye ku hûn jî biguherin.”

Rocky li wê salona ku li dîwarên wê posterên Marx, Engels û Lenînî hatiye daliqandin û li jora wê stêrkeke sor a gewre heye diaxive. Bêgûman ev axavtin propagandayeke şerê sar a ku herî ji rêzê ye.

Lê li vir mijareke din a tarî heye ku ew jî daxwaza piştevanî ango alîgiriya kesê bi hêz e. Ev dîmena kevn a ku di zaroktiya min de bi min nexweş hatibû îro min gelekî aciztir dike.

Çîroka narîn a filmê Sivasê (Kaan Mujdecî, 2014) ku min salên borî lê temaşe kiribû jî ev rastiya civakê ya balkêş bi rengê xemgîn anîbû bîra min.

Di destpêka filmê de kurikê bi navê Aslan, xwedîtiyê li kuçikê ku cîsnê wî kangal e dike. Aslan ew kûçike ku piştî şerê kûçikan weke berate avêtine. Wî xwedî dike û wî ji mirinê vedigerîne.

Aslan û kûçik dibin heval û paşê navê wî dike Sîvasî. Lê çîroka me ne weke çîroka Dost Lassiyê ye. Sîvas yek ji wan kûçikan e ku ji bo şerê kûçikan hatiye xwedî kirin. Li şûna ku li bexçe bimelise, divê şerê kûçikan bike. Şîretên ku mîrên derdorê bi yek dengî li Aslanî dikin, vediguhezîna fişara derdorê ya li ser wî.

Aslan ditirse tiştêk bi serê kûçikê wî were ku nû bi ser hişê xwe ve hatiye û qebûl nake. Dibêje ku “Ez kûçikê xwe naxim nava şer”. Lê ew mêrên ku li derdora wî ne piştî demekê vî tiştî bi wî didin qebûlkin.

Aslan bêyî xwesteka xwe Sîvasî dixwe nava şerê kûçikan. Û piştî ku dibîne kûçik bi ser dikeve kêfa wî jî ji vê rewşê re tê. Aslan ku pêşiyê alîgiriya yê binketî dike, bi zêdebûna temenê xwe re nêzîkî wê cîhana mêran dibe ku dixwazin alîgirê serketiyan bin.

Li hêlekê dilê wî bi Sîvasî tê, lê li hêla din jî dixwaze wî weke nîşaneyê mêraniya xwe li gel xwe bigerîne û di nava vê dudiliyê de dimîne. Li hêlekê ihtimala zerardîtina kûçikê wî weke sawekê di laşê wî yê biçûk de ye û dîsa di heman laşê de ew xwesteka serwextiyê ya di rêya mêrtiyê de cî digire. Ev her du hest di vî laşê de bilind dibin.

Çawa ku meyla alîgiriya hêzê yek ji tundkariya mêran a sergirtî ango nixumandî ye, helbet hin têgehên qalipgirtî hene ku tundkariya mêran dinixumîne, wê rewa dike heta wê şîrin dike.

Ev ew cûre gotinin ku bi vebêjên serdest, bi mînakên çanda populer û derbirînên gel ve her gav lê tê sorkirin. Ez ê hewl bidim ku yên yekser tîn bîra min binivîsim:

- Mêr weke zarokan in. Mirov nizane wê kengî û li ku çî bikin.

- Helbet sînorek ji sebra mêrê xwînger re heye.

- Car caran “ji bo exlawekê hê bilindtir” divê mirov serî le tundiye bide.

- Dabînkirina edaletê cî tê dikeve ser milê mêran. Parastina sîstemê ya dijqanûnî divê têkeve dewreyê, di van rewşan de divê mirov xwedî li hiqûqa xwe derkeve.

- Heke ku mêran bi awayekî li hev kiribin, wan hevalbendî di navbera xwe de saz kiribin, wê gavê ti pirsgerêk nîne. Heke na pirsgerêk hene.

- Heta ku tu tolê ranekî, tu nikarî di nava aramiyê de bijî. - Di hin rewşan de divê tu guh nedî hişê xwe, lê bi hestên xwe bawer bibî.

- Kesê ku hez dike dikare her tiştî bike!

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar e. Romana wî ya pêşîn ya bi navê Romantîk Korkû (Tirsa Romantîk) di sala 2002an de ji hêla Weşanxaneyê Oglakê ve hatiye çapkirin. Di kovar û rojnameyên cuda de di derbarê sînema, wêje û çanda popular de nivîsên wî û çîrokên wî hatiye weşandin. Pirtûkên wî yên Biniya Valahiya Apartmanê (Apartman Boşluğû Altı) Odeya Tarî (Karanlık Oda) Zemanê Vala (Boş Zaman) li zimanê biyanî hatine wergerandin. Pirtûkên wî yên ku ji Weşanxaneyê Îletîşîmê derketine ev in: Rûya Günlüğü (Rojnivîska Xewnan), Boş Zaman (Zemanê Vala), Apartman Boşluğû (Valahiya Apartmanê), Karanlık Oda (Odeya Tarî), Ben Tek Siz Hepiniz (Ez Tenê Hun Hemû), Doğa Tarihi (Dîroka Xwezayê), Hikâyede Büyük Boşluklar Var (Di Çîrokê de Valahiyên Mezin Hene), Otel Paranoya (Otele Paranoayê) û Uyku Sersemi (Sergêjê Xewê) ye. Li Stenbolê dijî. Di sala 1978an de li Stenbolê ji dayik bûye. Di sala 1996an de ji bo Zanîngehê dice Enqere yê. Di sala 2001an de Li Zanîngeha Bîlkentê Beşa Aboriyê diqedîne.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#06 YEKTA
KOPAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

EZ DITIRSIM KU BI XWE RE RÛ-BI-RÛ BIMÎNIM

Ji bo jinûveçêkirina zimanê “mêraniya hegemonîk” divê em çîrokên xwe bibêjin û rûbirû bimînin. Niho ka em deftera xwe ya dema xwendina seretayî derbêxin û lê binivîsin, “ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim.”

Dema ku min qebûl kir ez ê vê nivîsê binivîsim, min tiştêkê giring hesab nekiribû. Nivîsîna li ser “tûndkariya mêran” tê wê wateyê ku ez ê li ser serboriyên xwe yên li quncên tarî mayîn, ecêb in û veşartî ne binivîsim. Dikarî bibêjî “ez ê bi awayekê hêsanî binivîsim, li ser sermeziniya mêran binivîsim û xwe jê xelas bikim” lê ne welê ye.

Min demekê fikirî ez nivîsê li zarokekê bar bikim ku cezayê wî ew e ku dê li ser deftera xwe sed caran binivîse “Ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim.” Ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim û bi tirsê wê vedişêrim. Ez ji jinan ditirsim, hingî ditirsim hêrs dibim. Ez ji mêrbûnê ditirsim, hingî ditirsim dest bi tûndkariyê dikim.

Min xwest li ser gelek rûperan binivîsim “ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim” lê min nekarî. Ez dibêjim qey ea ji wê jî tirsiam.

Paşiyê re min “dema teslîmkirinê” bi paş de da û min xwe berda kûrahîyên rûbirûmanê.

Sala 1975 bû.

Ez hingê 7 salî me.

Rojeka Yekşemê bavê min biryar da min bibe cihê lîstina fûtbolê. Fanîleyê binî, fanîleyê pembû, qazaxê stûr... Min xwe welê amade kir ku bikarim li hemberê zivistana Enqereyê xwe rabigirim.

Qelebalixiya li derve ez kelecani kırım. Em bi du wesayitan çûn Yarîgeha 19ê Gulanê.

Digel ku zikê min ji zêdeyî ve hatibû tejkirin jî dema min kiftefiroş dît in gilîza min rijîya. Dema em çûn yarîgehê wek min tiştêkê efsûnî dît. Welê mezin bû ku... Hêvîyek di dilê min de hebû ku ez ê Fenerbahçeyê bibînim. Bavê min got ez lîstika “Karemaniya Duyem” e. Hinekê qehirîm lê dîsa jî keyfîn bûm, min tiştinbi bavê xwe re bdikir...

Em li seyirgehê li ciheekî rûniştin. Min dixwest fêr bikim ka ez ê li kû binêrim û divê çî demê kelecani bibim. Komêka alayên wan heyîn 10 rêzan li pişt me bûn. Bavê min ê ku bi aramî li lîstikê temaşe dikir, demekê got “Here loo! Çawa ji destê xwe berda!” Hima pey wî ez rabûm ser xwe. Min jî kir ax û wax. Qey dema mirov li lîstikê temaşe bike divê welê bike.

Dema em ji bo neavêtina golê aciz bûn koma qelebalix dikir aciz bû. Dibe ku wan piştevaniya tîma dî dikir. Kesek ji koma wan tiştêkê ji bavê min re got lê bavê min lê venegeriya. Lê min fêr kir tiştin ne rast in, bêhizûriyek heye. Piştî pênc deqîqeyan bi avêtina golekê em şa bûn hingê qiyamet rabû. Du kes ber bi me ve meşîyan, yekî got “dia bike zarok li nik te ye.” Bavê min sor bû. Ji aliyekê ve ez girtim ji aliyekê ve gotinên wek “camêrno eyb e” dibêje. Nayê bîra min ka ew li hev ketin an no. Lê tê bîra min ji beriya ku lîstik xelas bibe em ji yarîgehê/lîstikgehê derketin.

Roja min a ku min “bi bavê xwe re tiştin kir” di nav tifa mirovên bihêrs de ma. Piştî gelek salan min xwest ez bi bavê xwe re li ser wê rojê bipeyivim û hestên wî bizanim. Lê nehat bîra wî. Hat bîrê ku em çûbûn seyra lîstikê lê nehat bîrê ka çawa û çima em zû ji yarîgehê derketin. Qey dema mêrek li hemberê mêrekê dî têk diçe hişê wî wê bûyerê paqij dike.

Dema min xwest ez û bavê xwe bi tiştên di hişê me de rûbirû bibin, “nîşandana hêzê ya komeka mêran” ji me re bûbû dersek.

Di heman salan de bûyereka dî jî pêk hat.

Me li kolanê lîstika veşartokî dilehîst. Kesekê ji min 4-5 salan mezintir yê dibêjim qey navê wî Abidîn bû got ka em lîstika Dixtorê Kimble bileyîzin. Ew lehengekê rêzefîlmeka hingê bû. Dixtorê Kimble direviya û Komîserê Gerard jî sond dixwar ku dê wî bigire.

Min bi serbilindiyê rola Dixtorê Kimble stand. Min hinekê karî ez birevim. Paşê hatim qepeçekirin û girtin. Abidinê ku rola Komîserê Gerard standibû diyar kir girtin ne bes e divê ew cezayekê jî bide min.

Nizanim wan ji kû dît lê wan tayek dîtibû, tayên ku cilik l-i ser têne ziwakirin. Destê min girêdan. Paşê ez bi boriya ava pîs ya xaniyekê ve girê dam. Wan ez pê ve girêdam û çûn. Dema wan ez pê ve girêdayîm çi qasê keyfxweş dibûn. Ax bîr çi qasê dijwar in.

Paşê nayê bîra min ji min re hat gotin ku xuşka min a 7 salan ji min mezintir e dema ji dibistanê ve geriyayî ez dîtîme. Li serê boriyekê ve hatibûm girêdan, xwîn li destê min kom bûbû, min hinekê rîtibû

xwe ve. Giriyayî bûm. Hinekê ji ser hişê xwe çûbûm.

Xuşka min ez ji boriyê vekirime. Çûye cilikên xwe yên dibistanê ji ber xwe kiriye. Pantorê xwe wergirtiye. Paşê li kolanê têr li Abidînî daye.

Da min ji zilma mêran biparêze wek mêrekê ketibû di nava mijarê. Pantor wergirtiye, dijûn kiriye û kulm danîne, bersiva tûndkariyê bi tûndkariyê daye.

Ev çîroka xuşka min ku bi serê xwe wek artêşekê bû li sohbetên navmalî gelek caran bi serbilindî dihat gotin. Bi salan ez bi wê hêza li pişt xwe jiyam. Çawa be Abidîn bîn pêşiya min xuşkeka min heya li wan bide.

Bavê min bi bîra me ya li Yarîgeha 19ê Gulanê rû-bi-rû nema û koça dawî kir.

Di van rojan de ku min difikirî vê nivîsê binivîsim ez li ser du çîrokan difikirîm.

Li aliyekê çîrokeka leheng hewil dide biaxive li aliyê dî çîroka “bi tûndkariyê bersivdana tûndkariyê.”

Erê ez îro çîrokbêjê kîjan çîrokê me?

Ji bo jinûveçêkirina zimanê “mêraniya hegemonîk” divê em çîrokên xwe bibêjin û rûbirû bimînin.

Niho ka em deftera xwe ya dema xwendina seretayî derbêxin û lê binivîsin, “ez ditirsim ku bi xwe re rû-bi-rû bimînim.”

Bi tenê hingê em ê dest pê bikin ku biaxivin, rû-bi-rû bimînin û bi sere bigihin. Demildest. Niho.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar, Pêşkêşvan, produktor e. Li ser platforma Youtûbê bernameyekî çand û hunerê ya bi navê Noktalî Virgûl amade dike û di heman demê de pêşkêş jî dike. Pirtûka wî ya bi navê Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri (Ji Pêjgeha Eşqê Terîfên Tenêtiyê) di sala 2002an de Xelata Saît Faîk ya çîrokê, pirtûka Karbon Kopya di sala 2007an de Xelata Pirtûka Salê ya Telîfê ya Dunya Kîtabê, Pirtûka Bir de Baktım Yalnızım (Min Nişkava De Dît Ku Ez Tenê Me) di sala 2010an de Xelata Yûnûs Nadî û Xelata Haldûn Taner wergirtiye. Pirtûka wî ya zarokan ya bi navê Bûrûn di sala 2009an de hatiye çapkirin. Pirtûkên wî li gelek zimana hatine wergerandin. Hin pirtûkên wî yên ku hatine wergerandin ev in: İçimde Kim Var (Di Hundirê Min De Kî He Ye), Kediler Güzel Uyanır (Pisîk Xweşik Ji Xew Şiyar Dibin), Aile Çay Bahçesi (Baxçeya Malbatî ya Çay) û İki Şiirin Arasında (Di Navbera du Helbestan de). Editoriya Îpeklî Mendîla ku li ser Çîroka Tirkan bi şêwazê ferhengî hatiye amadekirin, kiriye. Di destpêka salên 2000î de Di kanala NTVyê de pêşkêşvanê bernameyekî çandî û hûnerî bû.. Di heman demê de di Rojnameya Radîkalê de nivîsandiye. Di sala 2015an de yekem berga Ajandaya çand û hunerê ya Can Almanakê hatiye çapkirin û wî ev ajanda wekî proje amade kiriye. hê jî di lijneya nivîsê ya vê projeyê de kar dike. Di sala 2016an de pirtûka wî ya dawîn ya bi navê Sakın Oraya Gitme hatiye çapkirin. Di sala 1968an de hatiye dinê. Li Zanîngeha Hacettepeyê Beşa Kargêriyê qedandiye.

**NE
TESEDIF E
52**

**MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#07 TAYFUN
PİRSELİMOĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ŞEVEKA LI ÇOLÊ

Dema min bi mereqdarîyê li wî kesê li erdê dinêrî
hinekan hewil da wî ji erdê rake. Dema wê komê ez bi
paş de avêtîm ciwanê serê wî şikestî ji ber çavê min çû,
ez reviyam û dûr ketim.

Dibêjim qey min di sefa yekem a xwendina navê de dixwend. Tê bîra min çenteyekê min ê reş di destê min de bû. Zivistan bû. Dinê dikir tarî bibe. Kolan bi zarokên ji dibistanan derketin û karmendên ji kargehan derketin teji bûbû. Baran dibariya, wexma ti caran terka bajrî nedikir, zêde û tîr dibû.

Li caddeya herî qerebalixa Trabzonê, li caddeya Uzunê – li cihekê ku di navbera dikana kitêbfiroşiyê ya kekê Mehmet û sînemaya Sarayê bû- mêrekê li pêşiya min dest bi liv û tevgerê kir. Zopek an borîyeka hêsinî ji bin qapûtê xwe derêxist, wî pêşiyê ew li pişta ciwanekê li rexa parqê sekinî da paşê li serê wî da.

Dema ew reben di nava xwînê de li erdê digevizî mêrikê dî reviya. Goleka xwînê li rexa serê wî çêbûbû, komeka mirovan bi dengê bimebimê li dora wî ciwanî kom bûbû. Ez ji ber ku ji nêzîk ve bûbûm vê bûyera diltezin tirsiyam û ketim kelecane.

Dema min bi mereqdarîyê li wî kesê li erdê dinêrî hinekan hewil da wî ji erdê rake. Dema wê komê ez bi paş de avêtim ciwanê serê wî şikestî ji ber çavê min çû, ez reviyam û dûr ketim.

Ya rastî dema li xwe mikûr bêm dikarim bibêjim ku ew kelecana min ji ber wê yekê bû ku ji nişkê ve çîrokeka min çêbû ku xwîn tê de bû. Ez bûbûm şahidê kuştineka mûazam. (Dibe ku nemirîbe lê hingê ne ew çend giring bû.)

Li caddeya Uzunê li rêya mayî bi lez çûm

û giham dikaneka bi dûmana cixareyê bêhin ketiyê. Heft heşt kesên li dikanê pêşiyê berê xwe da min û paşê sohbeta xwe dom kir.

Ya rastî ez keyfxweş bûm ku wan bala xwe neda min, min nedixwest ew bala xwe bide min û bibînin ku ez ditirsim-kovikên min direcifîn- lê ti tiştan nedikarîn bibin asteng ku meseleya şikênandina serîyî bibêjim.

Wê komê belkî cara sedê bû ku heman tişt dubare dikirin û welê nedixweyan ku dê guhdariya min bikin. Wan li ser kuştina hirçekê diaxivîn, ji beriya çend mehekê bavê min li bajarê Wanê kuştibû. Wî demekê dirêj hirç teqîb kiriye, dema pey hirçê çûye li teht û nizaran asê maye, paşê kuştîye û kevilandiye, paşê ji bo derman e bezê hirçê ji kelaşê wê kiriye. Wî karî ew qasê mextê wî biriye ku dema karê xwe qedandiye dinê tarî bûye.

Di wê tariyê de wî kevilê hirçê daniye ser milê xwe, tifenga wî di destê wî de mecbûr bûye bi wan tehtan de bê xwarê. Ew du daran ketiye, destê wî xelaye û paşiyê kariye bigihe tirimbêla xwe.

Wan serhatiyên xwe yên ji bo nêçîrê bi
vî awayî digotin û pey hev rêz dikirin.
Paşê qêrûvêra wan hat, îştaha min a ji bo
gotina serhatiya şikênandina serî çû. Min
guhdariya sohbetê kir.

Jineka piyangofiroş hat dikanê. Ti kesan
bala xwe nedayê. Min ji xwe şerm kir.

Paşê civat bi ken belav bû. Di rê de
min serhatiya xwe ji bavê xwe re got.
Bertekên wî ne wek min texmîn dikir bû.
Me ji firina Rûştîyî nan kirî. Dema em
çûyîn malê baran bariya.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhênerê Sînemayê, nivîskar û wênesaz e. Di sala 2002an de yekemîn fîlma metrajdirêj ya bi navê Hiçbir Yerdeyê (Li Tu Cih î) kişandiye. Piştî fîlmên bi navê Riza (2007), Pûs (Mij, 2009), Saç(Por-2010) di sala 2013an de derhêneriya fîlma Ben O Değilim (Ez Ne Ew im) kiriye. Filma wî yê dawîn Yol Kenarı (Qeraxa Rê) ye. 6 romanên wî yên bi navê Xebroşkên Çolê (Çöl Masalları), Albûma Kesên Wenda (Kayıp Şahıslar), Malîhulya û Quleyên Bajêr (Şehrin Kuleleri), Kerr hene. Herweha du pirtûkên wî yên çîrokên jî hene, bi nave Otel Odaları û Harry Limeın En Yeni Hayatları ya da Üçüncü Adama Övgü ye. Li Trabzonê hatiye dinê. Li Zanîngeha Teknîki ya Ortadoguyê xwendiyê. Li bajarê Wiyanayê di Akademiya Hunerên Sepandî (Hochschule für Angewandte Kunst) de di warê wêneyê de perwerde dîtiye. Li Tirkîye yê û li derveyê Tirkîyê pêşangeyên wêneyan lidarxistiye.

NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#08 MURAT
YETKÎN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

3 REWŞÊN TUNDKARIYA MÊRAN

Li vir berpirsiyarî bêhtir dikeve ser milê wan mêrên
xwedîwîcdan, azadîxwaz û wekhevparêz. Divê
mêrên xwedîwîcdan, azadîxwaz û wekhevparêz ji bo
wekheviya zayendî ya civakî li gel jinan bisekinin.

Ji xwe hûn rewşa yekem a tundkariya mêran dizanin. Ji xwe nivîskarên din di rêzenivîsa “52 Hefte, 52 Mêran” de behs dikin. Lê heke hûn kesekî wisa bin ku vê nivîsê dixwînin wê gavê tê wateya ku hûn jî nas dikin.

Ew rewş ne tenê tundkariya zayendî ye, lê herî zêde ew e. Demekê dadwerekî teqawidbûyî behsa wan dosyayan kiribû ku di dema wezîfedar bû hatibûn ber wî. Gotibû, min tenê ew dosya nedîtiye ku derbarê tecawiza kur a li bav de ye. Ji bilî wê “çi tiştên ku werin hişê we yan jî neyên hişê we” hatibûn ser maseya wî. (Lê ji tunebûna wê dosyayê jî baş ne ewle bû. Li gorî texmînên wî dibe ku kesê rastî wî tiştî hatibe ji ber fediyê nexwestiye yan jî tirsîya ye li qereqolê, li dadgehê behsa wî tiştî bike.)

Ez naxwazim bi mînakan dilê we bixelînim. Gotina “Hêz maf e” ya Otto von Bismarckê ku yekîtiya Almanan bi kulma xwe ya hesinî ava kiriye rewşa çavsorê ku bi bi gotina “ez tehrîk bûm” di mînîbusê de êrîşî keça bi şalê kurt kiriye, ya kesê li taxê bi îşkenceyê çêçika pisîkê kuştiye, ya wî zordestê biçûk ê ku li wênegehê li zarokên bi berçavkê bejin kurt dide û ya qatilê ku jina xwe ya dest ji hev berdane li stargehê dibîne û dikuje nîşan dide.

Li gorî “çeteleya tundkariya mêran” a bianetê di sala 2017yêde herî kêr 290 jin ji hêla hevjin an jî mêrên kevin, bavên wan, birayên wan, xizmên mêr an jî mêrekî nas ve hatiye kuştin. Bi heman awayî 22 zarok u 34 mêrên ku li cem jinan an jî xwestina kuştina jinan astegn bikin hatine kuştin.

Tecawiz li 101 jinan hatiye kirin. Destdirêjî li 247 jinan hatiye kirin. 376 zarokên keç rastî istîsmara zayendî hatine, 417 keç birîndar bûne. Mixabin hejmar her sala ku derbas dibe zêde dibin û ev hejmar ên ku derbarê wan de doz hatine vekirin; bi vî awayî haya me jê çêdibe, an na weke gotina dadwerê tewaqidbûyî, yên ku em nabihîzin jî hene.

Em werin ser dadgehê. Dozek hebû ku min bi taybetî dişopand: Sala 2011yê keçeke zarok a 13 salî li Mêrdînê, hin karmendên dewletê û esnaf jî di nava wan de rastî tecawiza 26 kesan hatibû. Ji ber ku Serdozgerê Komarî îtiraz li biryarê nekiribû, her yekî ji wan 5 sal ceza wergirtibûn.

Niha ji bo wan kesên ku dibêjin “li wan deran ji xwe rewş her wisa ye ez dixwazim mînakekê jî ji Ispartayê bidim. Sala 2016yê, Nevîn Yildirima 26 salî, Nûrettîn Gulerê ku bi zora çekê tecawiz lê kiriye û ew ducanî kiriye û bi gefa ku wê fotografên wê belav bike di tecawizkirinê de berdewam kiriye bi tivinga nêçîrê kuştiye û serê wê jê kiriye û serî diavêje ber qehwexaneyê gund.

Ne ji bo erêkirina wî tiştî lê ew mafên ku dadgeh ji bo tecawizkar û dizên kirawatê dixwin stûyê xwe û ruyê xwe kur dikin û bi vî awayî derdikevin dadgehê cezayên wan kêr dibe lê ev mafê ku jê re mafê sekna erênî tê gotin ji bo Yildirima cezayê heta hetayê standiyê pêk naynin.

Ayşe Armanê navekî baş li vê rewşê kir û got; “Edaleta bisimbêl”. Niha dor tê ser rewşa duyem a tundkariyê, yanî newekheviya zayendî ya civakî. Rewşa saziyên dewletê mînaka herî baş e ji bo vê rewşê.

Me behsa dadgehan kir ya, ez ji jor de dest pê bikim. Li Tirkiyeyê jin nêvî ji civakê ne. Niha 17 endamên Dadgeha Destûrî jî mêr in ku salên borî endamên wê yên jin çêbûne û hetta jinek bûye seroka wê. Ji bilî serok û alîkarên Dadgeha Bilind, 18 ji 20 serokên daîreyên cezayan, 19 ji 19 serokên daîreyên hiqûqê mêr in.

Jinek li ser Şûraya Dewletê ye lê di astên xwarê yên rêveberiyê de jinek jî kar nake. Nêzîkî 16 hezar dadwer û dozger hene. Ji sedî 66ê dadweran, ji sedî 91ê dozgeran mêr in. Lijneya Hilbijartinê ya Bilind (YSK) pira di navbera dadweriyê û qanûnçêkirinê de ye. 11 endamên wê hene ku yek jê jî ne jin e û hemû jî ji dadwerên payebilind pêk tê. Di nava nûnerên li YSKyê yên çar partiyên Parlamentoyê de jî jin nîne.

Di encama hilbijartina 1ê Çiriya Paşiyê ya 2015yê de 550 parlamenter ji bo Meclîsa Netewî ya Mezin a Tirkiyeyê (TBMM) hatin hilbijartin, tenê 82 ji wan jin bûn. Ev jî ew mînake ku heta niha hejmara herî zêde ye. Ji 81 bajaran li 43yan parlamenterên jin nîne. Rêjeya nûnertiyê ji sedî 15 ye û bi vê rêjeyê di nava parlamentoyên cîhanê de em di rêza 91em de ne.

Ji 18 komisyonan komisyonek tenê seroka wê jin e, ew jî weke ku ji rewşê re hatibe hilbijartin Komisyona Wekheviya Fersendê ya Jin û Mêran e.

Ji 25 wezîran 2 wezîr jin in. Di nava alîkarên wezîran de jin nîne. 3 jin hene di nava 81 waliyan de û ev hejmara herî zêde ye ya heta niha. Ji 973 qaymeqaman tenê 16 jê jin in.

Wezareta Karên Derve ye minaka herî baş ya ku di nava saziyên dewletê de

jin li cihê biryarstandinê kar dikin. Ji 239 serkonsolosan 43 jê jin in, ji 20 midûrên giştî 4 jê jin in û li gorî vê rewşê rêjeya jinên ku rêveber in ji sedî 18 ye. Di salên borî de jî di nava alîkarên şewirmendan de jî jin hebûn lê niha nîne.

Me got ya perwerde pêwîst e...Li Wezareta Perwerdeyê ya Netewî de rewşeke balkêştir heye. Li dibistana seretayî hejmara mamosteyên jin (nêzîkî 151 hezar), hejmara mêran (115 hezar) derbas dike. Lê wezîr, şewirmend û 7 alîkarên şewirmendan mêr in, tenê midûreke giştî û ji 81 midûrên perwerdeyê yên bajaran du jê jin in.

Di mekanîzmaya biryardayinê ya dewletê de ji sedî 89ê rêveberan mêr in, ji sedî 11 jî jin in. Li sektora taybet rewş hinekî baştir e: Di nava 43 endamên Rêxistina Aboriyê Geşepêdanê û Hekariyê (OECD) de em qada rêveberiya jinan de di rêza 41ê de ne ku rêjeya wê ji sedî 13 ye. Piştî Tirkiyeyê Japonya û Koreya Başûr heye.

Pirsgirêk ne tenê di wekheviya fersendê de ye. Jina ku hatiye çewisandin û ji perwerdeyê mehrûm hatiye hiştin, ji bo ku keça wê jî şopa wê bajo, car caran ji kesê ku vî tiştî lê disepîne bêhtir dibe parzvanê coşdar ê pergala ku lê tê sepandin. Demeke berê li ser medyaya civakî mînakek hebû. Dayikê ka kurê wê yê ji bo xwişka xwe diçû avê ji metbexê bîne disekinand û jê re digot, "Sibê wê xizmeta bûkê jî bike" û li ser vê keça wê çûbû ji xwe re av anîbû. Ev mînaka herî sivik rê li ber çavgirtin û erêkirina tecawizê, îşkencekirina bav li keç û kurê xwe jî vedike.

Hevalekî min ê kar behs kiribû. Li

Stenbolê, li Yeşilkoyê dema dikeve nava mala xwe çavê wî li keç û xortekî dikeve ku li peravên deryayê rûniştîne. Xort dengê xwe li ser keçê bilind dike û wê dihincirîne. Weke jinekê kêfa wê ji vê rewşê re nayê. Ji dûr de mudaxele dike û dibêje ku “Tu çi diki?”. Erê we rast pê derxist, keçik li hemberî hevala me derdikeve û dibêje ku “Çi ji te re, tu li karê xwe binêrî”. Keç û xortên ku hînê helwesta xirab a ku dayik, xaltîk, xwişk û birayên wan rastî wan tên dibin ev dibe “asayî” û ew jî vê helwestê dipejirîne û berdewam dike.

Newekheviya zayendî ya civakî mijareke ku hatiye gewirandin, pirsgerêka civakî ya herî giran e û pêkarîbûn ne hêsan e.

Hin hêlên wê yên din jî hene.

Jin bêhtir diweste, jina ku dixebite bêhtir diweste, jina ku zewicî ye û dayike herî zêde diweste. Mêr, mêrên ku xwe bajarî, perwerdekirî, wekhev dibînin jî ew barê li ser milê jinan qasî ku hewce dike hilnagirin. Lê çavdêriyeke giştî ya wisa heye ku zarokên xort ên ku dayikên wan kar dikin di nava malê û di karên zarokan

de tiştan bêhtir par ve dikin, zarokên keç jî bêhtir bixwebawer in û nahêlin bîn çewisandin.

Ne tenê liv û tevgera xwe divê em zimanê xwe jî rast bikin. Heta niha her “karmendê mêr” dihat gotin, dema mijar bû jin gotina “mirovên karî” hat bikaranîn? Çima gotina “Karmenda jin” ewqas zehmet e. Çima gotina “zanyarên mêr” hêsan e lê gotina “zanyarên jin” zehmet e?

Em niha hatin ser rewşa sêyê ya tundkariya mêran: rewşa ku dengê xwe dernaxe.

Li vir berpirsiyarî bêhtir dikeve ser milê wan mêrên xwedîwîcdan, azadîxwaz û wekhevparêz.

Divê mêrên xwedîwîcdan, azadîxwaz û wekhevparêz ji bo wekheviya zayendî ya civakî li gel jinan bisekinin.

Weke ew rêzikên Nazim Hîkmetî yên ku digot “Ji lorikên dayikan, heta nûçeya ku pêşkêşvan dixwîne”...Divê li her qada jiyane...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Berpîrsê Giştî yê Weşan a Rojnameya Hürriyet Daily Newsê ye. Ji sala 1981an vir ve rojnameger e. Di BBC World Service, Deutsche Welle û AFPyê de xebitiye. Piştî vana di Turkish Daily de xebitiye. Yêk jê avakerê qenala yekemîn a nûçeyan ya bi navê NTVyê ye. Buroya Enqereyê ya vê qenalê ava kir. Nûnertiya rojnameya Sabah û Radîkalê li Enqereyê kiriye. Di sala 2011an de bûye berpîrsê giştî yê weşana Hurriyet Daily Newsê. Li Zanîngeha Teknîki ya Ortadoguyê de Beşa Endezyariya Makîneyê qedandiye. Di sala 1959an de hatiye dinê. Zewicandî û xwedî zarokeke keçin e. Di derbarê siyaseta û têkiliyên navnetewî de pênc pirtûk nivîsandiye. Navên pirtûkên wî ev in: Di Xeta Şer de Polîtîkaya Aktîf, Di Sêgoşeya Rojhilata Navîn, Balkanan û Kafkasan de Tîrkiye(1992), Di Odeya Bendewariyê ya Ewropayê de Tîrkiye(2002), Tezkere-Çîroka Rastîn ya Aloziya Iraqê(2004), Dafika Kurd-Ji Şamê Heta Îmraliyê Ocalan(2004), Ji bo Meraqdarên Pirtûka Entrîkayan(2017).

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#09 ATILLA
TAŞ

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

EM MÊR JI BO JINAN GELEK NESEMÎMÎ NE

Hêsanî ye ku mirov hemîya sÛcî bike stoyê malbat û derdorê. Min tiştên wek dar û keviran yên di hişê xwe de nerm kirin û kirin di şeklekê de lê hê jî hin hişk û reqî di kûraya hişê min de mane

Ez li cihekê welê mezin bûm ku tûndkariya li jinan tê kirin hatiye qebûl kirin, bûye ji rêzê û normal e. Pîrika min a ku ez li ber destê wê mezin bûm jî li cihekê welê mezin bûbû. Mesela di zarokatiya xwe de dema em digiryan ji me re digot: “Wek jinan negirîn.” Ji bo wî cihî giriyana wek qelsiya jinan dihat dîtin.

Rast û diristiya her tiştan mêr dizanin. Ew gotinên ku me gelek caran dibihîstin ew gotin bûn ku qedrê jinan sivik dikirin. “Aqilê jinan di tîka wan de ye, dema radibin dikeve.” “An tê ya min bî, an tine bî.” “Bavêje ceyndika min ez ê te bikujim.”

Heke em nimûneyeka ji van demên paşiyê bidin jî: Di stranekê de, gotin zayendperest yê “heke tu nebî ya/yê min ez ê taciz bikim” tên gotin.

Welê tê dîtin ku jin sih û dûvikên me ne. Di malbata min de jî ez bûm şahidên bûyerên bi vî rengî. Ji rêzê bû ku kesek li keç, jin an jî xuşka xwe bide. Ji rêzê bû gotinên “namûs û hey namûs” bên gotin.

Min ev gotin jî gelek caran bihîstine “keçek bi saxî diçe mala mêrê xwe lê bi tenê mirîyê wê dikare ji wê derê derbikeve.

Wê rewşê tesîra xweb li jiyana min jî kiriye. Di zewaca xwe ya pêşiyê de û di têkiliyên xwe de min gelek xeletî kirin.

Hêsanî ye ku mirov hemîya sûcî bike stoyê malbat û derdorê. Min tiştên wek dar û keviran yê di hişê xwe de nerm kirin û kirin di şeklekê de lê hê jî hin hişk û reqî di kûraya hişê min de mane.

Ji ber çî min bi vî rengî dest pê kir, ji ber ku heke em ji bo vî mijarê ne semîmî bin welê dixweyî dê hel nebe! Gelek kê demên me çêbûne ku di civatê de durûtî di asta herî bilind de ye. Ji aliyekê ve di medyaya civakî de li dijî vî yekê nerazîbûn tê nîşandan ji aliyê dî ve mirov bivê-nevê ji xwe dipirse “erê civak ev qasê nerazî be çima jimara bûyerên bi vî rengî zêde dibe.”

Ez behsa civakekê dikim ku jinan wek siha mêran wek alîkara wan dibîne û gelek nesemîmî ye.

Xwedêyo! Çî qasê xelk ji bo tûndkariya jinan û îstismarkirina zarokan hesas in! Erê ew kesên îstismarê dikin kî ne? Ma ew kes ji civatê û gerdûneka dî hatine? Na ew kesên hesas bi xwe ne ku wê yekê dikin. Hima bêje kesek me bibîne dê bibêjin qey em ne di civakekê de ne ku mêr baladest in.

Erê tiştê em hewce ne perwerde ye. Bawer bikin ti têkiliya vî yekê bi perwerde û cînên civakê ve nîne. Tûndkarî ew qasê berbelav e ku ti ferq nake li hemî cînên civakê ye. Rayên vî kêşeyê kûr çûne ti çî bibêjinê bêjinê.. bêjin edet, çand, dîn, şertên sosyoekonomîk her çî be gelek kûr e. Heke em zanistî biaxivin di genan de ye.

Van rojan hevaleyê min behsa meseleyekê kir, bi vî meseleyê hûn ê fêm bikin ku ev kêşe ne bi tenê ji genên mêran de ye di genên jinan de jî heye. Di xwaringehê de mêr û jinek dema li hev ketine, mêr li jinê daye. Wan kesn li derdorê navbeynkarî kirine.

Jina lêdan xwerî dijûnên lewitî li wan kesên navbeynkarî kirîn kiriye û gotiye “ma we çî jê, mêrê min e dê li min jî bide û ji min hez jî bike” her kes di cihê xwe de dicemidin.

Polîsekê hevalê min behsê dikir “mêr li jinan didin, bi gilîya cîranan em wan dibin qereqolê paşê ji sedî 90ê wan dibêjin giliya wan ji mêrê wan nîne. Em nikarin ti bikin.” Ji ber ku jinan cihek nîne ku xwe lê bisitirîne, şertên ekonomîk rê nade an jî heke zarok hebin ji bo wan tehemmilê dikin.

Ji destpêkê ve azadiya jinan ji wan hatiye standin. Bi gotinên “aqilsivik” qedrê jinan hatiye sivikkirin. Tiştê îronîk jî ew e ku jin wan mêran mezin dikin.

Baladestiya mêran ya bi hezaran salan di cih de naguhere. Em mêr ji bo jinan gelek nesemîmî ne. Jin ji bo me tiştek e ku em xwe wek xwediyê wê dibînin, metayek e.

Li hemî derên dinyayê bi vî awayî ye. Li reklaman, rêzefîlman û şirketên mezin ên dixwazin tiştên xwe bifiroşin bedena jinan wek metayekê tê bikarhînan. Em ji kû dest bi guherînê bikin. Li gor min ji destpêkê tiştê herî giring helkirina kêşeya semîmînebûnê ye.

Dema ku ez vê nivîsê dinivîsim, nizanim ka çend jin tene kuştin û tûndkarî li çendan dibe, em ê twitekê bi hemî hal û balê xwe yê şîrîn binivîsîn û bi vê yekê erkê xwe pêk bînin ma ne?

Ez niho twitekê binivîsim û bibêjim “hevalno ji bo şermezarkirina tundkariya li jinan em sibeyê bimeşin” çend kes dê bîn?

Ceribandina wê bellaşî ye!

Heke deh kes bê gelek baş e. Heke em cihekê jin bikarin bi azadane xwe îfade bikin, şiyane xwe der bikin, rêz û hîmet ji wan re hebe çenekin em ê bêjin û em ê li ber govendê girê bidin.

Li meclîsê binêrin, li dîwana wezîran, şirketan, fabrîqeyan, li wan cihan binêrin ku jin dikarin li wan deran kar bikin û entegre bibin binêrin hingê hûn ê fêm bikin ka ez dixwazim çî bibêjim.

Fikrên li mejiyê me belav bûyî û bûyîn tabû ew e!

Heke em ji xwe dest bi guhertinê nekin, bi tedbîrên nesemîmî û spesîfîk, tiştek dê neguhere, ho hatiye dê ho here!

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Stranbêj û Qunciknivîs e. Di sala 1998an de albûma wî ya yekemîn bi navê Kırmızıılım der ketiye. Bi strana xwe ya bi navê “Ham Çökelek” xwe daye nas kirin. Di sala 2000an de li Akademiya Filmê New Yorkê perwerdeya Sînema û televîzyonê girtiye. Di Nîsana 2015an de li Rojnameya Meydanê dest bi qunciknivîsiyê kiriye. 31ê Tebaxa 2016an de bi îdiaya ku her çiqas ne endamê wê be jî bi zanebûn alîkariya Rêxistina Fetoyê kiriye, li Stenbolê hatiye destgîrkin. Di 25ê Mijdara 2017an de hatiye tehliye kirin. Di 4ê Sibata 1975an li navçeya Ceyhana Edeneyê hatiye dine. Dibistana Seretayî û navîn li Ceyhanê û Lîseyê jî li Davûtpaşa ya Stenbolê diqedine.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#10 ŞENER
ÖZMEN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MÊRBÛNA MUHTEŞEM

Di gel vê car caran roman, car caran helbest, car caran karên hunerê yên serbiwe heta dezgeh ji van gotinan derdiketin. Em ji bo Daisyyî vexwin...Ji ber ku mêrbûna muhteşem xistiye bin lingên xwe...

Di dawiya vê nivîsê de wê
lixwemikurhatinek tune be, ji xwe bila
nebe! Ez dibêjim piştî ku demeke dirêj li
ser kirinê û vekişina qadeke goya biewle
derbas bûbe, lixwemikurhatin li hişê
entuelekteliyê nayê.

Ne di asta hesûdiyê de be jî, bêyî ez
jiyanê li hezkiriyên xwe û li kesên ku ji min
hatibû xwestin ez nefretê ji wan bikim
biherimînîm, min hewl da ez hêlên baş ên
jiyanê bijîm. Min destdirêjî nekirin. Min ew
hevokên ku bi dil an jî ne bi dil tê de bi kar
neanî.

Jinên ku divê ez lêborinê ji wan bixwazim
hene, di serî de ji Zelalê, jina ku ez bûm
evîndarê wê, jina ku ez bi Kurdiya bihelbest
û biafsûn ketime nav jiyana wê.

Ew dengbilindkirinên ku bi genên bavê min
coş dibûn...

Nepixînin mîna mêrêkî ji Rojhilata Navîn ê
karakterîstîk....

Di salên destpêkê yên hevaltiya me de,
tu dibêjî qey ne ew bû ku divê deh saetan
ji min zêdetir kar bike, gotinên "Kanî
xwarin!"...

Înyad, desthilatî, rol û qelsiyên din...

Erê qelsî, lewra tenê kêmasiyek,
netemambûnek, birîneke ku li derekê bi
cî nebûye dikare van tiştan bide gotin.
Ji devê Ursulaya ku çavdêriyê li hemû
xwînerên min ên jin ên Kurdan dike û
hevaltiyê bi karakterê min ê 'mêr' ê serdest
re dike ku di pirtûka min a bi navê Xeybê

ya hîna ji bo Tirkî nehatiye wergerandin
de li daristaneke baranê rêya xwe winda
kiriye; Ursula ji Kendalê Diyarbekirî re
dibêje ku ew ê bi mercekê ji ciyê çok daye
erdê rabe, rewş çiqas xirab be jî, divê
tona dengê xwe eyar bike, divê qet lê hêrs
nebe, di gel vî qasî Ursula ne guleke, ne
pinpinîkeke, ne ya wî ne jî ya hin kesên din
e.

Zehmet bû destpêka ciwaniyê Bi taybetî
dema ku di navbera cîhana romanê
û rastiya bixof a li ber deriyê malê de
dipelçipîn.

Di vê rêwîtiya zehmet de dostên min ne
dêya min, ne bavê min, ne kesên din ji
malbetê ne jî mamosteyên min bûn, ez
tohmetê li wan nakim.

Min bi qasî dinyayê ji birayê xwe yê mezin
hez fikir ku hewl dabû çêlika pisîkê ji nava
hesinên avahiyê rizgar bike, ez ji siya dêya
xwe ditirsam, min bêriya bêhna xweydan
û ruyê bavê xwe fikir ku dirbê wê dişibiya
yê Paul Newman û Steve McQueenî, piştî
ku ji Basibrînê vedigeriya Hezexêz dibûm
şahidê pevçûnên dijwar ên di navbera wî
û dêya xwe de, min birayê û xwişka xwe
re li rewşa heyî temaşe fikir, ji bo ku bavê
min li dêya min nexe em bi hev re digiryan
û paşê bi çavên xwe yên werimî, di bin
ronahiya lempeya gazê li kêlekekê di xew
de diçûn.

Paşê ew jî dihate tefandin, ma tarî jî tiştê e, weke ku em di nava şilehiyeke şeverşê de bûn, weke ku nav û dilê me bi vê şilehiyê tijî diibû, gulpîna dilê me bi xwe jî disekinî, ji bo ku em ji ber tirsê dîn nebin, me piştgiriya hev dikir. Dayik digirî, dayik gazindan dike, dayik kutanê dixwe, dayik digirî, dayik gazindan dike, bav kutanê dike...

Dema ku 12yê Îlonê hat, 'Hikûmet' yek ji wan peyvan bû ku li Hezexê herî zêde min dibihîst; "Hikûmetê girtiye, hikûmetê Kuştiye, hikûmetê avêtiye, hikûmetê ...". Min nedizanî ku hikûmet çiye, bi taybetî jî kîye, lê li gorî tiştên ku min serobero dibihîstin (jin bêhtir diaxivîn) dibe ku ew jinek be.

Demek dirêj derbas nebû ku ez fam bikim, hin tişt ne li gorî adetê çêdibin, li nava cîrana, li qehwexaneyê, li mizgeftê heta dibistanê li derdora min hin jirêderketin hene. Men ew dem borandin ku zarokên Kurdên misilman di dema belavbûna dibistanê de şîr ji pozê dayikên zarokên Suryaniyan dianîn, min gelek tişt ji bîr kirin lê min ev çerxa tundkariyê ji bîr nekir. Ez ji ber vê sedemê ji bo bindestan hêrs dibim.

Bêyî ez zimanê helbesta bi Tirkî ya ku demeke dirêj min pê dinivîsand û bi pirtûka xwe ya dawî ya bi navê Gotina min ji derveyî Nexşeyê ye min bi derbekê nivîsandina bi vî zimanî qut kir û ne jî zimanê çîrok û romanên ku min bi Kurdî dest bi nivîsandina wan kiriye ji xwe re bikim star, ji ber ku ez li vê hêla tundkariyê – le min dixwest ez li vê hêla avê bimînim-mabûm, ez bi êşa wî tiştî derketim heta vê qonaxê ku min nekarî ji wan keç û xortên wê neteweya ku her cure tundkarî –ji ber ku di tonên navberê de şermek dihewand

min ji gotinê û nivîsandinê xwe diparast- li wan rewa tê dîtîn re bibêjim bê ka tiştê ku diviya ez pê re rûbirû bimama 'mêrbûn' bû yan 'nêrîna mêr a li jinê' bû.

Di kataloga pêşangeha min a bi navê Filtresiz de ku kuratorê wê Sureyya Evren bû û li Arterê hatibû vekirin, nivîskar û edîtor H. G. Mastersî li ser berhema min a bi navê Nameyê de (Mektup) wiha gotibû; "Nameya ku bi saya jestekê tiştê ku otobiyografîk e derdixe qonaxa mînakeke xwedî hêza ku dikaribe nûnertiyê bike û weke ronahiyê li dîwarê galeriyê hatiye nîşandan, dişibiya tableteke antîk ya ku peyameke edebî tê de hebû". Min di dawiya vê Nameyê de behsa neçariya dîtina 'cenazeyê cudaxwazekî' kiribû ku di salên lîseyê de mamosteyekî me pêşkêşî lê kiribû.

Tiştê min dîtibû ne dişibiya wan çîrokan ku derbarê cendekê dapîra min a mirîbu, li erdê bûn, cil û bergên ku li xwe kiribûn bi awayekî din bûn, bi rengê hatî şewitandin, perçiqandin, jêkirin, şikenandin...

Min dikarîbû fam bikira, lê ez ji cendekê mirî yê jinekê re ne amade bûm, na! Ez bê sedem li hemberî Yeseninî bihêrs dibûm, bi heman awayî li ser Mayakovskyyî jî ku serê xwe li peyareyên Nevskiyê dida. Hişê min vî tiştî qebûl nake, wê neke, weke mêr sedema şevîşîna min ev e...

Çiqas balkêş e ne wisa? Piştî demekê, li hemberî hizrên xwişka min ên ku me gelekî 'dijwar' didîtin (hema hema) hemû malbat bû yekdeng, weke ku ew berpirsiyara hemû tiştên bûyî ye, weke ku wê ew nalet aniye Hezexê û min paşê, gelekî paşê ferq kir ew daxwaza me ya ku dem berî demê wê weke cendekê

parçebûyî li bin kameriyeya şaredariyê bibînin, di dilê dêya me de dihat xwedîkirin.

Dêya min, qet lê qet ji xwişka min hez nedikir Baş e min û birayê min? Ya rastî ez ji vê gotina aġabey jî qet hez nakim! Çawa dibe ku em ên Hugo von Hofmannsthalî dixwînin, ji ber ku oje li neynûkê xwe dikir me dixwes wê ceza bikin? Ax dayê, li şûna ku tu me biparezî, xwezî te hinekî hez ji me kiriba!

Divê me gelekî, gelekî, gelekî, gelekî hez bikira...

Mixabin ez ê nikaribim bibêjim ku guherîn-veguherîn bi xwendinên polîtîk ên dema zû re dest pê kiriye, pirtûkên ku rihê mirov jê diçe, mijarên bêhnçikiyayî bûn. Herçiqas ku Çepê hiştibe hişmendiyek bi min re çêbibe jî, paşê ji bo ku wê tune bike hewl dabû û bi vî halî, tirsnak xuya dikir. Bavên Maoîst ên ku min ew nas dikirin, zilamên gêjik bûn ku tundkarî li hevjin û keçên xwe dikirin, pirtûka bi navê Zinarên Sorikî weke çek bi kar dianîn. Mêrbûna muhteşem, aşkere yan jî nixumandî, çavkaniya xwe ji faşîzmê digirt û faşîzm ji bo ku jiyane tune bike hatibû programkirin. Ji bo tunekirinê...

Herçiqas ku beriya niha bi demeke dirêj min xwendibe jî û herçiqas demeke dirêj li ser wan deman derbas bûbe ku min di nav re peyv an jî hevokeke bibandor ên pirtûkê –di demên ku bin bi şûn da ba wê kiriye kêman li erdê hiştiye-bêyî ez cangiraniyê bikim li ser defteran dinivîsand derbas bûbe jî, ji bo aqûbeta nivîsê li vê xaçerêyê ez ê yekê ji wan bi deyn bistînim.

Foucault di pirtûka xwe ya bi navê Fonksiyona Siyasî ya Entuelektelî de wiha dibêje; Em çawa dikarin gotinên xwe û kiryarên xwe, dil û zewqên xwe ji faşîzmê rizgar bikin? Faşîzm çawa dikare ji nava tevgerên me bê qewitandin ku di tevgerên me de bi cî bûye? Tiştê ez behsa wê dikim ew rewş e ku di hin deman de haya te ji hin gotinan çêdibe, herçiqas ku peyv bi peyv neyê bîra we jî, rewşa pelandina we ya ji hin deran e.

Tekez hin jêgirtinên we jî yên bi vî awayî hene!

Ha ev jî gotineke wiha ye; lê hêleke şamiltir ê vê jêgirtina Foucaultyi ji vê gotina xweşik a destpêkê ya kitêboka bi navê Derbarê Huner û Wêjeyê ya Marx û Engelsî heye ku ji dema lîseyê û heta niha (Min lîse li Hezexê xwend ku wê gavê navçeya Mêrdînê bû) qet min ji bîr nekiriye: “Şêweyê hilberîna jiyana madî, pêvajoya polîtîk, çandî û entelektuelî ya jiyane jî diyar dike”.

Pirtûkeke din jî, ya Louis Althusserî ye ku min bi axîn û nalîn xwend û bi hizrên min ên ji xwe derbarê dahatûyê de ne zêde geş bûn girt û virvirandin. Navê pirtûkê; Dahatû Wê Dirêj Bidome ye; min wisa hest dikir ku ez Althusserê strukturalîst baş fêm nakim, gelo bi rastî jî hevjinna xwe Héléne kuştîye? Helbet bandora wê di demeke kurt de derbas nebû – Ciyê seknê qet nizanin! Xaleke krîtîk bû, min weke xwendeyekî ciwan ê strukturalîst dizanîbû ku ez nikarim fikra xwe li ser Althusserî bibêjim û ev ramana şileyî, bi awayekî balkêş qadeke tirsnak a entuelektelî ya bi nêrinên cidî dagirtî, li pêşiya min vekir ku wî li hemberî kesê/a kuştî diparêze. Di dilê min de qasî misqalê zerre faşîzm

tune bû lê vê sê rojên dinyayê misogeriya wî tiştî tune ye ku faşîzm wê nekeve wir. Ji wê roja ku bi zimanê nêrza yê ku gelek caran gotina jin, gelek caran gotina evîn, gelek caran gotina azadiyê tê de derbas dibe me dest bi kuştina jin û azadiyê kir, min fam kir ku li cografya min a erda wê ne rast helbest nayê nivîsandin –ya ku bê nivîsandin jî ne helbest e- û dawî li helbestê hat!

Piştî qîrîna sipî ya jinên Êzidî, dawî li helbestê hat, lewra êdî jin nîne!

Me hemû jin kuştin, destên me kesk e.

Em li bendê ne Xwedê wan bi rengekî ku bêhtir guhê xwe bidin gotinan bi şûn de bide me. Ew faşîzma ku di nava tevgerên me de bi cî bûye.

Ev gotin diçin û tîni li min didin...

Ne ku kiryarên me yê di nava malê de zaroktiyê weke çavkaniya hemû tirsan nîşan dide, ne jî ez di wî emrî de me ku faşîzma di nava mamosteyên min ên Rojavayî de bi cî bûye (êdî gelek ji wan najîn) biqewitînim. Çima li me didan? Hin rêyên din tune bûn ku bihêlin em bibin mirovên baştir (!)? Çewisîna li hemberî fişarê gelo genetîk e, ev kurm ji dê û bav derbas dibû?

Rojek tê tu ji bîr dikî van tiştan an jî tu dibejî dibe min ji bîr kiribe, rojekê tu dibî şahidê wî tiştî ku faşîzma di dilê de de bi rengekî ku tû pê şaşwaz bibî dirije derve. Piştî ku temaşekirina tundkariya bikef a li hemberî Daisy Domergueyê yê qaçax û dînikî di filmê The Hateful Eight (2015) ê Tarantinoyê de, di dawiya filmî de gotina “filmekî gelekî baş bû!” gelo ew tiştên ku

em ê erênî bikin nîşan nedida?

Di rastiyê de ez li pey şopa ên di gotinan, ên di dîmenan de bi cî bûne digirim. Di gel vê car caran roman, car caran helbest, car caran karên hunerê yê serbiwe heta dezgeh ji van gotinan derdiketin.

Em ji bo Daisyyê vexwin...Ji ber ku mêrbûna muhteşem xistiye bin lingên xwe...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Helbestvan, çîroknivîs, wergêr û hunermendê aktûel e. Demeke li bajarê New Jerseyê (DYA) dijî, Herçiqas helbest û karîkatur zû nas kiribe jî ji bo hunera aktuel û wêjeya kurdî dest ji herduyan jî ber daye. Di kovar û rojnameyên wê demê de çîrok û helbestên wî hatine weşandin. Yekemîn çîroka wî ya ceribandîna ya bi navê Mirin û Dîyalektîk di Kovara Warê de, li jêr navê Sîyabend Z. de hatiye belavkirin (1999). Pirtûka Arjen Arî ya bi navê Destana Kawa û Azhî Dehaq (2011) û pirtûka Berken Bereh ya bi navê Dilê Min Balgîf e Ji Eşqê Re (2012) wergerand û di Weşanxaneyê Evrenselê de hatiye çapkirin. Nivîsên wî bi serenava “Uykusu Bölünenler” di kovara “Sıcak Nal”ê ya ku Sureyya Evren edîtoriya wê dikir, hatine weşandin. Weşanxaneyê Lîsêjî ev nivîs û wergerana di sala 2013an de wekî pirtûk çapkiriye. Di Kovara Art-Îstê ya ku yekemîn kovara hunera aktuel ya ku Halîl Altindere edîtoriya wê dikir, dest bi nivîsên hunerî kiriye. Di kovar û rojnameyên wekî Sanat Dünyamız, Sıcak Nal, Bîrgün û Radîkal Kîtap de nivîsên hunerî û wêjeyî, nivîsên derbarê pêşangehan û hunermendan de nivîsiye. Di sala 2005an de Xelata Kunstmuseum Thun (Swîsre) ya Prix Meuly wergirtiye. Tevlî Bernameya bi navê TRANSFER 07 Pevguherîna Hunermendan ya ku Sekreteriya Çandî ya Ren Westfalyaya Bakûr bûye (Munster, Almanya). Her wiha tevlî bernameya bi navê Nivîskarên Bajêr ên Türkiye-Almanyayê ya ku Enstîtuya Goethe pêk aniye, bûye (Munîh). Di sala 1971an de li Şîrnexê hatiye dinê. Li Zanîngeha Çukurovayê di Fakulteya Perwerdehiyê de beşa Perwerdeya Wêneyê (Resim-İş) qedand. Bi Zelal re zewicî ye û lawekî wî ye dehsalî bi navê Robîn he ye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#11 KORKUT
AKIN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DIVÊ KURÊ MIN BAVÊ XWE NAS BIKE

Destsgirtiya min wêneyê destgirtiya min a berê
qetandibû, min gelek lê dabû. Bêguman eyb e.
Piştî salan ez lêborîna xwe dixwazim.

Dema ez xwendekar bûm yek ji danasîna herî zêde min jê hez dikir ev bû: “Ji ber ku li ser nasnameya min ‘mêr’ nivîsîye ez mêr im.”

Ez jê aciz nedibûm ku vê li nava civatê bibêjim, li wan kesên li dora min jî ecêb nedihat. Gelek sal borîn, 12ê Îlonê hat û çû, gelek dem borî, êdî dema ev gotin dihatin gotin kesên derdorê bi nêrînên ecêb dinêrîn û kêr didîtin.

Piştî hingê, min em nasîn ji bîr nekîr lê min pênasayeka dî ji xwe re dît.

Dema jiyana bi vî awayî diguhere cih ji tûndkariyê re namîne ma ne...na, bêguman na...

Cihê tûndkariyê nîne

Min bi kîdariyê li ti kesan neriye. Heta ku me kesekê faşîst girt wî bi çekan em ji xwe re kiribû armanc jî, hevalên min ên hemsiyaset lê dan lê min nekarî ez destê xwe jî rakim.

Carekê jî me êrîş kir, tê bîra min min pê xwe rakir min nekarî ez pehînekê li faşîstê me girtî bidim, yê faşîst reviya. Ya rastî tûndkarî ne bi tenê lêdan e, dema mirov mirûçê xwe dike û qêrdan jî tûndkarî ye- ku e gelek caran dikim.

Min dît ji ber çî ye: “Mirovên bêçare dijûnan didin” ez we dibêjim ma çî bibêjim. Paşê xemgîn dibim. Dema min dinivîsî hat bîra min... Destsgirtiya min wêneyê destgirtiya min a berê qetandibû, min

gelek lê dabû. Bêguman eyb e. Piştî salan ez lêborîna xwe dixwazim.

Gelo tê bîra wê? Gelo mirov dikare ji bîr bike, ji bîr nekiriye lê wek ji bîr kiribe tevgeriyaye. Belkî – welê dixwazim- xwe ji xwe jî aciz bike ku wê hesûdî kiribû...

Paşê me hevaliya xwe domand, wê mijarê em ji hev dûr nekirin, em ji hev neçûn paş... Dîyar e em herdu jî ji ber bûyerê xemgîn in.

Ji bilî kêrnehatinê ne tişteke dî ye...

Dema hûn nekarin derdê xwe ji ya/yê li hemberî xwe re bibêjin, di hişê wê/wî de jî tişteke dî hebe, sed deq û dolab bizivirin, dengê we bilind dibe, mirûçê we dike û gotin reng diguherin.

Heke piçekî biçûk be, heke nemaze jin be û hûn bikarinê hûn dikarin şimaq an kulma xwe li ber wan bilind bikin. Heke hûn nedanin tê wê wateyê ku we tûndkarî nekiriye.

Şer jî tûndkarî ye

Ece Ayhan bi awayekê şairane dibêje “ di dersa dewletê de zarok hatin kuştin.” Ma ev jî ne tûndkarî ye? Li nava Enqereyê dorpêçkirina peykerê mafên mirovan jî tûndkarî ye.

Tiştê herî xerab jî çî ye hûn dizanin... Gotinên wî mêrikî ye ku pêşkêşkarê televîzyonekê ye, dem dersdêreka jin di bernameyê de jê re got “bila zarok nemirin wî piştgiriya gotinên wê kir” paşê bi zordariya dewletê, wî xwe parast û hin gotinên welê gotin ku li ber çavên min reş bû.

Tûndkarîyek heye, dersdêrek nerazîbûna xwe diyar dike, dewlet cezayî dide dersdêrê, pêşkêşkarê bernameya zindî jî tûndkariyê zêde dike.

Di sed salên paşiyê de bi tenê 11 salên aştîyê çêbûne. Bi salan dewletan(qasî hêza xwe) mafê xwe dîtine axa kesên dî dagir bikin û mirovan bikujin.

Em li bendê bûn ku ti kêşeyên dewleta me bi cîranan re nebe lê ji aliyekê ve serê leşkerên me kirin di kîsikan de, dîplomatên me hatin revandin û bûn rehîn. Ma tûndkariya birêvebir ên dewletê jî ne tûndkariya mêr(an) e?

Ya rastî ka ez çi bikim? Ez vê nivîsê biqetînim û nivîseka helbestîtir binivîsim? Gelo ez nivîseka çîrokî binivîsim?

Ka bisekinin ez ê xwe spêrim bêçaretîyê û têr dijûnan bikim. Em bi hev re biqêrin, bila şer nebe bila aştî demildest niho hebe.

Ez nizamim tesadif e, lîstikeka jiyanê ye çi ye. Dema min nivîsê tamam kirî destgirtiya min a yekem telefonî min kir. Em gelek hev nebînin jî hê keyfa me ji hev re tê, em bi telefonê badikin hevdu, pirsar hev dikin:

“Ez ê pirsekê bikim tu misaîd î?”

Belê, ji bo te her dem...

“Dema em bi hev re bûn, prezervatîf hebû?”

...hima sekinîm. Mat mam... Ev ji kû derket? Belê hebû, belkî kêm dihat peydakirin, belkî biha bû lê hebû.

“Çima me bi kar neîna, ez ew qas caran

kûrtaj bûm?”

...bi tenê bersiveka min hebû. Nezanî, cahilî. Me zanîngeh xwendibû, em xwende bûn(cîrokên wê yên xelat standîn hebûn, fîlmên min...) me guherînên jiyanê teqîb dikirin lê dîsa nezanî...(Ez dizanim dema ez behsa 33 sal berê jî dikim divê şerm bikim. Min cara pêşiyê jineka rût û tazî dîtibû, nezanî bû.

“Te qet bi kar îna?”

Belê, paşê min bi kar îna.

Giriya. Bi wê xema ku wê nedikarî serê xwe bispêre milên min, min nezanî çi bikim, dest û tiliyên min li hev geriyan. Min xwest bibêjim “negirî” gotin li gewriya min asê bû.

Ev jî tûndkariyeka dî ye. Ew şoka ew ketiyê û ew rewşa ku piştî salan ez rastî nezanî û cahiliya xwe hatîm ma ne tûndkarî ye?

...hima bêje her roj destgirtî, lêzim an jî mêrê jinekê wê dikuje.

...qatîlekê tecawiz li zarokeka sê salî kiriye, di girtîgehê de mehkûmên dî ew kuştîye.

...dewlet her kesên dibin mûxalîfê wê desteser dike û digire.

...dewletçavên xwe li wê yekê digire ku li –piraniya cihên neqanûnî- tecawiz, taciz li zarokan tê kirin.

Gotina paşiyê...

Min nivîs li jina xwe da xwendin(da xeletiyên min bibîne, ji bo rewşên negotinê an jî derveyî mexseda min bibîne.)

Wê got:

“Min ji te re gotibû nameyan bivêje lê te neavêt. Ev jî tûndkariya mêran bû, tûndkariyeka eskere...” Da wê name biqetanda û biavêta ez bibêjim “bila destê min bişkesta, ez poşman im” hê jî ne bes e.

Ji ber emrê wî hê dem maye ku kurê min vê nivîsê bixwîne... Bila ew jî bixwîne. Bavê xwe nas bike... Ew ê pê re civakê jî nas bike.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhênerê kurtefîlman û televîzyonvan e. Ji sala 1983an vir ve kartpostalên ku dest bi dest tînin belavkirin çê dîke. Li Zanîngeha Anadoluya Eskîşehîrê di Fakulteya Zanistên Ragihandinê de beşa Sînema û TVyê xwendîye. Li Zanîngeha Stenbolê jî mastera xwe li ser Rojnamegeriyê kiriye. Di Enstîtuya Aboriya Kargêriyê de perwerdehiya pisporiyê girtiye. Li Yeşilçamê, wekî alîkarê derhêner û senaryonûs dest bi kar kiriye. Di televîzyonan de bernameyan çand û hunerî çê kiriye. Li Navenda Hunerê ya Mujdat Gezen û li Zanîngeha Aydinê ya Stenbolê di derbarê sînemayê de, ders daye. Bi fîlma xwe ya bi navê “Volî” di 5em Pêşbirka Kurtefîlmên Netewî ya ÎFSAKê de xelatekê mezin wergirtiye. Bi fîlma “Gelîncîk” xelata Kurtefîlmên 10em sala çalekiyên REPAŞê (1986), bi fîlma “Hişt Hişt” xelata Mansiyona Pêşbirka Kurtefîlman ya Mafên Mirovana Şaredariya Karşiyakayê (1990), bi fîlma “Hayat Ne Tatlı” Xelata Yekemînî ya Pêşbirka M. Arıburnu (1991) û Bi fîlma “İstanbûl Sayfaları” xelata bernameya TVyê ya salê ya Komeleya Rojnamegerên Hemdem wergirtiye (1993).

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#12 GÖKHAN
DURMUŞ

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

REWŞA NÛÇEGIHANÊN JIN JI REWŞA JINÊN DIN NE CUDATIR E

Li gorî anketa TGSyê çêkiriye, ji sedî 60 ji rojnamegerên jin dibêjin ku rastî tundkariya psîkolojîk û mobbingê hatine. Rêveber di lîsteya kesên ku tundkariyê dikin di rêza yekê de ne. Di rêza duyem de hevalên wan ên karî tîn.

Em her roj di televizyonan de, rojnameyan de, di gelek dezgehên medyayê de nûçeyên tundkarî, mirin, tecawiz, destdirêjî û yên istîsmarê yên li ser jinan dixwînin, temaşe dikin. Gelo dema di xwendina van nûçeyan de qet hizra we çêbûye ku kî van nûçeyan çêdikin? Gelo rewşa kesên ku van nûçeyan amada dikin çawa ye, gelo rojnamegerên jin bi van rewşan re rû bi rû dimînin, dema ku van nûçeyan amade dikin çi hest bi wan re çêdibin?

Dema ku min ev nivîs amade dikir, min nûçeyek xwend ku li Bûrsayê rojnamegerê jin a li radyoyeke herêmî kar dikir rastî tecawizê hatiye û paşê doz vekiriyê. Dadgeha îstinafê 23 sal cezayê girtîgehê dabû her yer ji bersûcan ku dadgeha herêmî ew serbest berdabûn. Niha dosya li Dadgeha Bilind li bendêye ku biryarê derbarê wê bide.

Ji sedî 38.6ên rojnamegerên ku kar dikin jin in. Nêzîkî ji 3yê yekê endamên Sendîkaya Rojnamegerên Tirkîyeyê jin in. Rêjeya rojnamegerên jin di sektorê de, rêjeya birêxistinbûna wan jî ne gelekî bilind e. Ev rêje di her yek dezgehên medyayê de jî zêde naguhere. Li Tirkîyeyê di dezgehên medyayê yên netewî de di nava berpirsên weşanê de jin nînin. Di mekanîzmayên biryarê de hejmara wan gelekî kême.

Sendîkaya Rojnamegerên Tirkîyeyê, di nava sendîkayên Tirkîyeyê de kême be jî gavên erênî avêtîye. Di Civata Giştî ya 2013yê de di rêzîknameya xwe de guhertin çêkir û ew xal lê zêdekirin ku dibêje; "TGS di hemû xebatên xwe yên sendîkayî de weke prensîbên bingeîn qebûl dike

ku alîgirên sendîkayê xwediyê gotin û biryaran bin, wekheviya jin û mêran di serî de her cure wekheviyê, demokrasiyê û pergala demokratîk a hiqûqî li her qadê dabîn bike û biparêze. Li hemberî her cure tundkariya li ser jinê (destdirêjî, tecawiz, lêdan, mobbing û hwd) û li hemberî cidaxwaziyê têdikoşe û polîtîkayan di vê mijarê de li pêş dixê. Di dema pêkanîna van polîtîkayan de heke nelihewkirinek çêbibe dengên jinan encamê diyar dike. Hewl dide ku di hemû qadên sendîkayê de, di hemû mekanîzmayên biryardayînê de, di civata giştî, komxebat û komisyonan de û di hilbijartina delegeyan de jin di asta herî bilind de xwedî nûner bin. (...) Ji bo çareserîya pirsgerêkên karkerên LGBTIyan hewl dide, ji bo çareserîya pirsgerêkên van karkeran di çarçoveya îmtiyaza pozîtîf de tedbîran bistîne û ji bo wê komisyonan ava bike."

Dema ev xal dihatin nîqaşkirin digel liberxwedana hin rêveberên me yên jin û mêr me bi piranî ev xal ci bi ci kirin. Gotinên "Em çima cidakariyê dikin? Heke ku jin nexwazin bibin rêveber wê ev kota ji me re bibin asteng. Di demeke wisa de ku pirsgerêkên lezgîntir ên rojnamegeran heye em ê bi van re mijûl bibin?" ên sereke bûn ku kesên li hemberî van biryaran derdiketin. Ji ber ku me bi paş de gav neavêt, ev guhertin di rêzîknameyê de çêbûn.

Nivê rêveberên Navenda Giştî, yên şaxê Îzmîr û Enqereyê rojnamegerên jin in, ji sedî 40ê rêveberên şaxê Stenbolê jî dîsa rojnamegerên jin in. Nûnerên sendîkayê yên li kargehan di çarçoveya kotaya ji sedî 50 jin in. Komisyona Jinan û LGBTIyan a TGSyê hat avakirin. Her çiqas ku ne di asta tê xwestin de be jî, bi rêya vê komiyonê

hewl didin ku pirsgirêkên rojnamegerên jin yek bi yek bên çareserkirin. Ev bi xwe jî ji bo TGSyê gaveke gelekî mezin e.

Di nava sendîkayên ku bi Konfederasyona Turk-Îşê ve girêdayî de ne jî TGS tekane sendîkaye ku jinek bûye serokê wê yê giştî. Helbet ev ne bes e. TGS di salên dawiyê de ji bo rojnamegerên jin di rêveberiyê de bêhtir cî bigirin hewl dide, divê di di mijara serokatiya giştî de jî hewla xwe berdewam bike.

Dîsa weke serokê giştî ez bi awayekî aşkere bibêjim ku ji bo di civata giştî de jinek bibe seroka TGSyê min hewleke gelekî mezin da. Ez wê gavê têgihîştim ku heta pirsgirêkên rojnamegerên jin ên di jiyana wan a kar û taybet de neyên çareserkirin ev tişt ne mimkun e. Astengiya herî mezin li pêşiya hevala ku me erka serokatiya giştî pêşniyarî wê kir, hebûna zarokên wê û tempoya zêde a karî bû. Min weke bavê keçeke 15 mehî bi xwe tecbure kir ku heta dewleta ku zarokan napêrêze hebe, ji bo hemû dayik û bavikan, bi taybetî jî ji bo dayikan di jiyane avêtina gavên mezin zehmet e.

Di dema karên birêxistinî de jî me gelek çareserker hevokên “Li malê zarok li bendeyî min in, divê ez herim zaroka xwe bînim” bêhtir ji jinan dibihîstin. Di van 5 salên ku ez xwedî erk im de min nedîtiye ku rojnamegerekî mîr gotiye, “divê ez li malê li zarokî/ê binêrim”. Rewşa min jî ji ya wan ne zêde cida ye. Tenê şemî û yekşemê berpirsiyariya min a xwedîkirina wan heye. Ev hin gavên ku TGSyê avêtine û divê biavêtiya.

Dema em bala xwe didin sektorê, dawiya cidakariyê nîne ku rojnamegerên jin di

aliyê pêşeyî de tenê ji ber ‘jin’ in rastî wê tên. Herî zêde jî rastî tundkarî û cidakariya hevalên xwe yên kar û raserên xwe tên. Wisa ne fikirin ku di jiyana mirovên xwenda de, yên perwerdekirî de tiştên wisa çênabe.

Pirsgirêka herî mezin a rojnamegerên jin ew e ku sektor her diçe bêhtir rengê mêran distîne. Gelo we qet kameramaneke jin dîtiye, yan jî çend çaran hûn rastî kameramaneke jin hatine? Gelo hûn wisa difikirin ku nûçegîhan û pêşkêşvana her roj derdikeve pêşberî kamerayê bi wî tiştî kêfxweş e ku her roj makyajê bike û bihêle temaşevan li ekrana televizyonê binêrin? Erê û tirs a wan heye ku ji kar bînin avêtin. Di meaş de di navbera rojnamegerên jin û mîr de her çiqas ferqeke mezin tune be jî rojnamegerên jin hêsantir ji çav tên derxistin. Gelo ji ber çî ye?

1 – Zewac: Rêveber bi heman çavî li zewaca jinekê yan jî zewaca mêrekî nanêrin. Mijara anîna zarokan weke mercek derdikeve pêşberî jinan. Rêveber wisa difikirin ku wê jin di sektorê de kar nekin. Lê gelo ji bo mêran wisa ye? Çi wextî be mîr dikarin biçin nûçeyê, lê jin nikarin biçin. Dikarin biçin ji derveyî bajêr lê jin nikarin. Rojnamegerên jin gelek çaran ji bo ku dest ji karên xwe bernedin, nazewicin.

2 – Zarok: Mijareke din a girîng, zarok in. Ji ber destûra zayînê, rewşa nexweşiyê, destûra şîrdayînê, rêveber di serê lîsteya kesên ku ji kar bînin derxistin de rojnamegerên jin dinivîsine. Em wisa bifikirin ku rojnamegerên jin ji destûra zayînê vegeriya, gelo wê karibe li gorî saetên zêde kar bike? Bersiv, na ye. Rojnamegerên jin avêtin ji derveyî sektora

rojnamegeriyê. Zarok bi hef belayan mezin kir, dema krêşê hat. Meaşên ku tên dayin diyar in. Jin wisa difikirin ku li şûna ez vî pareyî bidim krêş an jî kesekê ji bo nêrîna zarokê, ez ê bi xwe lê binêrim. Ji xwe di sektora taybet de kêşeya krêşan heye, ji bo rojnamegerên jin ev di asteke gelekî girîngtir de ye. Zayîna rojnamegerên jin, tê wateya avêtina ji kar an jî windakirina karî.

Di dawiyê de ez dixwazim behsa rewşa stajyerên jin bikim. Li her sektorê kedxwarî heye, bi awayekî keda herkesî tê xwarin lê li sektora medyayê rewşa stajyeran cudatir e. Ji xwe dema fakulteyên ragihandinê diqedînin ji wan re tê gotin ku “Li sektorê birina çay û qehweyê ji xwe ne hêjayî gotinê ye, tê bibe koleyê edîtorê/a xwe”.

Stajyerê/a ku vî gotinê esas digire, çî jê re tê gotin bi cî tîne, neçar e ku bi cî bîne. Ji xwe rêjeya bêkariyê li medyayê gelekî zêde ye. Ma bila beriya ku têkeve karî, jiyana wî/ê ya kar biqede? Bila neqede lê dema vî tiştî çiqas e ne diyar e. Rojnamegerên jin herî zêde di dema stajyeriyê de rastî destdirêjîyê tên. Ji nûçegîhan bigirin, heta şef, heta rêveber hemû mîr destdirêjîyê li wan dikin.

Komisyona Jin û LGBTIyan a TGSyê hefteyên borî ankêtek [çêkir](#) ku rojnamegerên jin ên li Tirkîyeyê beşdar bûbûn. Li gorî vê:

* Li Tirkîyeyê ji 10an 6 rojnamegerên jin dibêjin ku “di jiyana xwe ya karî de ji ber zayendiya xwe ez rastî cidakariyê hatime/têm”.

* Ji sedî 55 ji rojnamegerên jin dibêjin ku ew jî qasî mîran kar dikin lê qasî wan meaş nastînin.

* Ji sedî 87 ji rojnamegerên jin wisa difikirin ku bandoreke neyênî ya dayikbûnê li ser karê wan heye yan jî wê hebe.

* Ji sedî 60 ji rojnamegerên jin dibêjin ku rastî tundkariya psîkolojîk û mobbingê hatine. Rêveber di lîsteya kesên ku tundkariyê dikin di rêza yekê de ne. Di rêza duyem de hevalên wan ên karî tên.

[Tiştên ku rojnamegerên jin ên beşdarî vî anketê bûne û parvekirinên wan wê careke din bibe sedema wî tiştî ku hemû xwendekar muhasebeya xwe ya bikin...](#)

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Ji sala 2016an vir ve Serokê Giştî yê Sendîqaya Rojnamegerên Tirkîyeyê ye. Di sala 2013an de bû Serokê Şaxa Stenbolê ya Sendîqaya Rojnamegerên Tirkîyeyê. Di sala 2002an de di Rojnameya Evrenselê de wekî nûçegihan dest bi rojnamegeriyê kiriye. 11 sal nûçegihanî û du sal jî edîtorî kiriye. Di sala 1983an de li Tokatê hatiye dine. Dibistana seretayî û navîn li Tokatê û lîseyê jî li Stenbolê dixwine. Zewicandî ye û keçekê wî heye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#13 AHMET
ÛMÎT

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

NAVÊ MIN HATUN E

Bayeka li derve bangî wê dike, wek destekê birehm.
Hatun ber bi wê bayê ve diçe ku bangî wê dikir.
Di deriyê malê de dêya wê tê pêşiya wê.
Jina reben qêrekê dide û ji ser hişê xwe diçe.
Bi qêra dêya wê gundî li wê kom dibin.

Nizanim ji kengê ve ye ku li vê derê ye.
Wext ji hişê min çûye. Ji berêvareka bi
rengê hingivî ber bi tarîtiyeka bêdawî...
Qêrevêrek di serê min de ye, laş ji hal ketiye
lê ew girêka veşartî li gewriyê çênebûye.
Valahiyek, bi tenê valahiyeka mezin di rihê
min de mezin dibe.

Dengê vekirina kilîlê tê, du dengên pey hev,
wek du gotinên bi şerm û tirsê hatîn gotin...
Çavê wê hêdîka vedibe. Bi vekirina deriyê
stevlê ronahiyek ber bi pêyê wî ve wek destê
gihandina hewarê dirêj bû. Ew wext gelekê
dom nake. Du sihên reş ronahiyê digirin.
Ew dizane ku ew bavê wî û birayê wê yê 15
salî ne. Li wî cihê xwe yê xwe kiribû qijûjû
xwe qeliqand. Dema xwe diqeliqîne laşê wê
diêşe. Hemî goşt, hestî û kirkirikên di laşê
wê de diare. Ew cih diêşin ku roja borî bav û
birayê wê lê dabûn. Tiştêk li ser lêva wê ya
jor heye. Tiştêka hişkbûyî ye. Wek qalikekê
ye. Destê xwe dideyê xwîna wê bi xwe ye...

Dengê birayê wê ket di nav bêdengiya stevlê
de "binêre, binêre, Hatun Şiyar bûye."

Bavê wî jê re dibêje "ji wê re nebêje Hatun.
Hatun navê pîrika te bû lê ev nebû layiqê wî
navê pîroz."

Birayê wê got "nebû" paşê li gotinên xwe
zêde kir û got "diyar bû ku ev yeka xerab e."

Kurik hewil dide wek bavê xwe zirzopane
biaxive lê çî bike nikare ew qasê nefretê li
gotinên xwe kom bike. Belkî bavê wî jî lê
hesiya û got dibe ev kurê eware bê rehmê.
Bi kîndariyê dibêje "ev xerab e" û dibêje "ka
em karê xwe tamam bikin."
Ev gotin keçê qet natirsîne. Qet ji cihê xwe

nalive, hima welê disekine. Dibihîse ku pêyên
birayê wê wek bêbiryaran li ser axa erdê
diçe û tê. Qet bala xwe nadeyê. Serhatiyek
tê bîrê. Zarokekê hê sê mehî, li mehdikeka
xemilandî ye. Pora wî zer e. Kurikekê zeîf, her
nexweş û têt-girî ye. Ew bi xwe pênc salî ye.
Da kurik binive mehdikê dihêjîne. Dêya wî tê
odeyê. Qêran dide û dibêje.

"Te çî ji kurikê kir? Çima digirî? Çima te hişyar
kir?"

"Min tiştêk nekir dayê, hima bi xwe hişyar
bû. Paşê giriya."

Dayika wê jê bawer nake, qurînçekekê lê
dike. Birayê wê got "Ka kêrê bide min em vî
karî tamam bikin" van gotinan keç ji bîran
derêxist. Kêr li cihê tarî ye lê ew wê kêrê
dinase. Dizane kîjan kêr e ku dê gaveka dî
rihê wê bistîne. Wan ew kêr di cejna qurbanê
de bi kar tanî. Birek û mezin bû. Di cejnan de
ho baş dihat tîjkin. Divîya tîj û birek bûya
da zû rihê qurbanan bistîne ji ber ku guneh
e. Gelo şeva dî dîsa wan kêr tîj kiriye? Dema
wan tîj kirî dayika wê çî gotiye? Ji berya
cejnê dayika wê diket di telaşekê de gelo
niho jî tê de ye?

Bavê wê ji birayê wê re dibêje "destikê wê
baş bigire an tê xwe birî."

Wek berxikeka biçûk tê ber çavên wî. Wek
giloleka hiriyê ye, wek spîtîya berfê ye. Bi
tenê li eniya wê û çaçikên wê yên paşiyê
rengê reş heye. Navê berxikê Muslu ye. Êdî
birayê Hatunê yê porzer mezin bûye ew
Musluyê mezin dike. Wek pêlîstoka wê ya
bebik be, wek zaroka wê be mezin dike.
Heta rojeka qurbanê bê û bav û birayê wê
bên berxikê serjê bikin. Tê bîra wê dema
Muslu hatî serjêkirin ew çûbû odayê. Bavê
wê ji birayê wê re gotibû: "Serê Musluyê baş

bigire an tê xwe bibirî.”

Dema Muslu hat bîra wê ji kaniya çavên wê dilopek herikî. Çavên Musluyê hatin ber çavên wê, wek Musluyê digot çima we ez kuştim.

Şûndestên bi xwîna sor yên li ser kevilê wê yê ji keviya berfê hat bîra wê. Hêsrên çavan bi hemdê xwe û bêyî deng û pêjnî diherike.

Bavî pirsî: “Çima sekîni! Ma tu tirsayî len!”

Li gewdeyê zeîf ê xuşka xwe dinêre. Kêra di destên kurikî de wek organekêbû ku ne yê wî bû. Bavê wî li pişt wî, gavekê ji wî dûr bû.

Jê re got: “Tê namûsa malbata me xelas bikî.”

Bira dibêje: “Ez ê xelas bikim.”

Bira nêzîkî xuşkê dibe. Kêrê radike. Çavê wan rasta hev tîn. Dema rûyê werimî yê xuşka xwe û çavên wê yên bitirs dibîne ji biryarê sist dibe. Kêra ku wî rakir nikare dane. Hima welê li hewayê dimîne.

Ji ber ku dê kêrê bîne xwarê zêdetir aciz dibe. Pehînekê li xuşka xwe dide. Jê re dibêje: “Bizivire keçê... Bizivire, pişta xwe bide min.”

Keç difikire karê birayê xwe hêsanîtir bike. Ji xwe her ne ji bo xizmeta wî hebû? Ji xwe sebaba heyina wê ne ew bû ku xizmetê ji kurê paşê li malbatê zêdebûyî bû? Keç difikire dê bi vî awayî ji wê îşkencê xelas bibe. Nêrînên kîndarane yên bavê wî, wî disekinîne.

“Ji wê re nebêje keçê, navê wê qehbe ye.”
Ev gotin keçê gelek diêşîne. Ji pehîna birayî

zêdetir, ji kulm û pehînen ji şevê ve xwarî zêdetir...

Bira vê carê dibêje “qehbê! Keçê, qehbê bizivire.”

Keç dizivire û bi hemî hêza xwe radibe. Ti kes ne li bendê bûn ku ew rabe. Li rasta wan disekine. Nediêşiya ne jî ditirsiya.

“Bi wêrekî dibêje: Navê min Hatun e! Ez ne qehbe me!”

Du mêr bi halê matmayî bi paş de diçin. Kurik di minmine.

“Tu qehbe yî, erê qehbeyî wî!”

Bi ser birayê xwe de diçe.

“Navê min Hatun e, ez ne qehbe me.”

Bira li hemberî heybeta wê dihele. Bav hewil dide wî vegeerîne ser halê berê.

“Wê kêrê lê bide, lê bide, wê qehbeyê nede axiftin.”

Hatun qêran dide.

“Ez ji we re dibêje ji min re nebêjin qehbe.”
dest diavêje kêrê û ji destê birayê xwe de derdiêxe.

Birayê wê dike bêje qehbe “Qeh..”

Hatun dike kêrê li wî bide. Çavê wê tê rasta çavê birayî. Ew kurê porzer tê bîra wê. Ew kurê her nexweş, her girîker û her zeîf.” Dilê wê nerm dibe. Nikare kêrê li wî bide. Birayê wê liber wê dircife.

Bavê wê dike ji hêrsê biteqe. Ji kurî re dibêje

“min digot qey tu mâr î!”
Ew bi xwe bi ser keçê de diçe.

“Wê kêrê bide min, bide min qehbeya pîs.”

Keçê li bavê xwe nêrî, nayê bîra wê kengê wî gotineka xweş jê re gotibû, kengê bi hezkirinê destê xwe dabû wê.

Mêrik jê re dibêje: “Wê kêrê bide min, zû bide.”

Keç dibêje “ha ji te re, ha ji te re!”

Bi hemî hêza xwe kêrê li koda sîngê bavê xwe diçikilîne. Devê mârî beş dibe. Ji êşê zêdetir matmayî dibe ku keça wî karî wê yekê li wî bike. Hêrsa keçê kêr nabe, heta mâr li erdê tilolo dibe, kêrê lê dide û lê dide. Heta nefreta di çavê wî de ditemire.

“Ha ji te re, Ha ji te re!”

Dema ji ser kelaşê bavê xwe radibe rihet dibe, kêrê diavêje rexeke. Bayeka li derve bangî wê dike, wek destekê birehm. Hatun ber bi wê bayê ve diçe ku bangî wê dikir. Di

deriyê malê de dêya wê tê pêşiya wê. Jina reben qêrekê dide û ji ser hişê xwe diçe. Bi qêra dêya wê gundî li wê kom dibin. Ji derî û pencereyan mirov bi mereqdarîyê dinêrin. Dema Hatun diçe meydana gundî li ber mizyefte disekine.

Diqêre û dibêje “navê min ne qehbe ye, ez hatun im!”

Dengên pistepistê vediguhere dengên bilind. Dengên bilind dibin qêrîn. Êdî ji Hatunê re ne xem bû. Dimeşe, ber bi bayê ve dimeşe. Ber bi dawîya qundî, ber bi kendalê ve dimeşe.

Li serê kendalê ba zêdetir dibe. Bêhna gîyayên hişkbûyî û kulîlkên çolê bi xwe re tîne. Demek tê ku Hatun dixwaze bibe bayek. Dixwaze bibe beşeka kulîlkên bêhna wan dihat wê, beşek ji kêzik, gîyayên hişkbûyî û çiyayan. Ne dixwest bibe beşek ji mirovan lê dixwest bibe beşek ji wê xwezayê. Destên xwe ber bi herdu aliyan ve vedike û xwe bi valahiyê de diberde. Nayê bîra wê ku li erda hişk ketiye. Ji ber ku ew dibêje qey dema ew diket baya birehm dê wê bibe dinyayeka dî, cihekê hizûr lê heyî.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar e. helbest, çîrok, roman û xêze romanê wî he ne. Pirtûka wî ya dawîn “Kırlangıç Sokağı” (Kolana Hechecokê) di nav vê mehê de û Pirtûka wî ya yekemîn ya bi navê Sokagın Zûlası (Helbest), di sala 1989an de hatiye çapkirin. Romana yekemîn ya bi navê Sîs ve Gece (Mij û Şev) ya ku di sala 1996an de hatiye weşandin û di edebiyata polîsiye de wekî Şaheserekî hatiye pejirandin. Pirtûkên wî yên din jî ev in: Kar Kokusu (Bêhna Berfê), Patasana, Kûkla, Nînattanın Bileziği (Bazina Nînattayê), İnsan Ruhunun Haritası (Nexşeya Rihê Mirovan), Aşk Köpekliktir (Eşq Kûçiktî ye), Beyoğlu Rapsodisi (Rapsodiya Beyoğlu), Kavim Bab-ı Esrar ve İstanbul Hatırası (Qewm Babê Esrar û Bîreweriya Stenbolê), Başkomser Nevzat (Newzadê Serkomîser), Çiçekçinin Ölümü (Mirina Gulfiroşekî), Tapınak Fahişeleri (Fehîşeyên Perestgehê), Sultanı Öldürmek, Beyoğlunun En Güzel Abisi û Elveda Güzel Vatanım. Di sala 1960an de li Dîlokê ji dayik bûye. Ji ber zext û pêkutiyan sirgunî Erganiya Amedê dibin û li wir perwerdeya xwe ya seretayî û navîn di qedine. Li Zanîngeha Marmarayê Beşa Rêveberiya Giştî dixwîne. Di salên 1985-1986an de li Moskovayê di Akademiya Zanistên Civakî de li ser siyasetê perwerdeyê dibîne.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#14 VOLKAN
AĞIR

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

'EM' NE LI WIR BÛN, LÊ HEJMARA 'ME' ZÊDETIR BÛ

Ji ber wê em hemû bi heman awayî difikirin ku dema golek tê avêtin, gotina herî xweş a bextewariyê tîne zeman a Socrates e: "Na na! Ev ne goleke ji rêzê bû. Orgazmeke wisa ye ku naqede. Nayê jibîrkirin."

Hîna Alî Samî Yen nehatibû rûxandin. Ez li trîbuna vekirî ya nû bibûm yekî ji malê. Di maçên Lîga Şampiyonan de ji ber buhayê bilêtan min hêla jêr, di maçên lîgê de jî bi heman hincetê hêla jor tercîh dikir.

Ez û hevalê xwe ê ku gelek caran bi hev re diçûn maçan, em li ciyê xwe rûniştin. Berê me stûmalên xwe li ba da, paşê me slogana “Mîrê civatê tê” avêt, Sirûda Netewî xwend û sêbare*...

Maçê bi rikeberiyê dijwar dest pê kir. Maçêke coşdar e. Em li stada tîma hember bûn. Tîma li hember Fenerbahçe bû. Piştî demeke diyar me bi hev re dijûn ji tîma Fenerbahçeyê re da. Dest li ser milan, xencereya me li sînor, qirik li ber qetandinê, min his kir ku li trîbunê erd diheje.

Li trîbunê me hemûyan sloganên bi dijûn rêz dikin. Pêşiyê “Ez zarokê Cîmbombomê me, çi ji Kanaryayê bikim! N.K.F.V.A.S.*” paşê jî “Nîninîninîninî Fenerbahçe.... Nîninîninîninî Fenerbahçe....”

Di wê demê de bû ku min ji xwe dipirsî, di dema temaşekirina fitbolê de çima em ji dêya alîgirên tîma hember dikin. Ew sloganên ku min li jorê behsa wan kir, min hemû jî bi coşê mezin digotin. Bi wê kêfxweşî û hezkirina mezin a ku di heman demê de, gotina tiştê bi hev re.

Beşa pêşiyê ya sloganê di rastiyê de baş bû: “Ez zarokê Cîmbomê me, çi ji Kanaryayê bikim...” Piştî demê, gava ku min beşa din digot, dengê min di qirika min de dima. Dema ku li malê min û diya xwe li maçan temaşê dikir û min ev tişt dibihîstin,

dengên ku li salonê belav dibûn ji min re xerîb dihatin. Li maçê jî êdî zimanê min nedigeriya.

Him min nedixwest ez bibim beşek ji wê koma ku rexneyan li wan dikim him jî min di dilê xwe de digot ku “mimkun e sloganeke din bê avêtin!”.

Di lehzeyekê de min xwest ku ji wê slogana xirab dût bikevim û weke teqlîda wan dikim min kire pistepist û li maçê temaşê bikim. Ez bi lêdana li milê xwe hatim ser hişê xwe ku amîgoyê li ber caxê li pêşiya me sekinî bû û piştî wî li qada maçê û ji bo avêtina sloganan hatibû erkdar kirin li min dabû: “Weke mêran biqîre kurê min! Ev çi alîgiriye!”

Min bi gotina “CÎMBOMBOMÊ” ew tişt bihurand. Min nedixwest bibêjim û di ser de jî ez bi wî tiştî dihatim tohmetkirin ku “ne mêr im”. Ji ber ku min dijûn li dêya hinekan nekiribû li trîbunê tehde li min hatibû kirin. Min wê gavê fam kir ku heke tu dijûnan nedî, nikarî li trîbunan bijî.

Di navbera maçê de ji bo wê tezahurata ku dijûnan ji dayikê re dike min gotineke cuda nivîsand û min li ser serê hevalê xwe kire minmin: “Keko niha tu jî ez jî dema em bi navê dayikên xwe, derbarê cilûbergên wan henekên bê dijûn dikin jî em hêrs dibin. Gelo çima em wan dayikên xwe yên ku gelekî giringiyê didan wan, dixin nava hevok û çalakiyên gelekî girantir û yê li hemberî xwe hêrs dikin? Dema vî tiştî li min bikin, li te bikin, gelekî diyar e ku em ê hêrs bibin. Kuro mînak, ez şerm dikim slogana N.K.F.V.A.Syê* bavêjim. Dêya min alîgira tîma Fenerê ye, ji ber sloganê gotin ji dêya min re tên. Çima? Him ew ne parçeyek ji maçê ne. Ma nabe ku em rasterast

tiştêkî ji bo xirabiya gogvanî bibêjin?
Mînak em bibêjin, 'Ez ê lingê te bişkînim,
Fenerbahçee!'..."

Bersiv gelekî zelal bû: "Tewşomewşo xeber
nede kuro. Dêya te û pîrika te nahesibin.
Him ew çiyê yaw! Heta bibêje ez ê milê te
gez bikim..."

Ev tişt ji hêla wî hevalê min jî mantiqî
nehatibû qebûl kirin ku me gelek caran bi
hev re li maçan temaşe dikir û me nekarîbû
vê nîqaşê berdewam bikim. Di rastiye de
me nû nû 18 saliya xwe bihurandibû û
mejiyê me nû nû ji ÖSSyê** rizgar bûbû, li
ser van karan baş kar nedikir.

Cardin heke ku min nekarîbû ev tişt bi
wî re nîqaş bikirîya min ê çawa karîba
gelemperiya trîbunan biguherta?

Piştî demeke dirêj, digel ku biryareke
beredayî be jî, min got dibe bi hatina jinan
a ji bo trîbunê ev rewş biguhere û min
ew maç bi baldarî temaşe kiribû ku ji ber
"cezayê trîbunê" bi hezaran jin li şûna
mêran hatibûn temaşekirina wê.

Ti guhertin çênebûbû. Bi hezaran jinan
dîsa dijûnên zayendî kiribûn û bi yek dengî
dest bi qîrandinê kiribûn. Encam kambax
bû. Sûcdar ne jin bûn. Ji ber ku jinan tiştê
mêran dikirin, dubare dikirin.

Ji ber ku çanda trîbunê ya mêran nahêle
di wê atmosferê de rewşeke cuda derkeve
holê û di vê atmosferê de tundiya zayendî
di gotinan xwe de dide der, jinan jî para xwe
ji vê standibû. "Em" ne li wir bûn, lê hejmara
"me" di wê esnayê de zêdetir bû.
Em ew kesên testosterona wan zêde
ye, tîkiliyeke wekhev di navbera wan
hormonên serotoninê yên di laşî çêdibe de

datînin ku yek di dema qezenckirina lîstika
fitbolê de derdikeve holê û ya din jî di dema
qêrîna tîkiliya zayendî de derdikeve holê.

Ji ber wê em hemû bi heman awayî difikirin
ku dema golek tê avêtin, gotina herî xweş a
bextewariyê tîne zeman a Socrates e: "Na
na! Ev ne goleke ji rêzê bû. Orgazmeke wisa
ye ku naqede. Nayê jibîrkirin."

Socrates, gogvanê efsanewî yê Tîma Milî
yê Brezîlyayê di pirtûka bi navê "[Doctor
Socrates](#)" a Andrew Downie de bi van
gotinan behsa çîroka van gotinan dike.
1982yê di dema Kûpaya Cîhanê de Tîma
Milî ya Brezîlyayê û Tîma milî ya Yekîtiya
Komarên Sosyalîst ên Sovyetan (YKSS) de
Socrates golekê diavêje û pêşbir dibe yek û
yek.

Em bi mêraniyeke tepisandî re ji dayik dibin
û mezin dibin. Hîna jî min fam nekiriye bê
çima tê tepisandin, tiştê tê tepisandin çiyê?
Lê dema behsa mêraniya tepisandî tê kirin
ne tenê behsa çand û trîbunên Tirkiyeyê
dikin.

31ê Kanûna Pêşiyê ya 2015ê Kolnê di
dîroka xwe de yek ji sersalên herî tarî
derbas kir. Li rawestgeha Trênê ya Esasî de
li 497 jinan destdirêjiya komelgeyî hat kirin.
Alîgirên Hertha Berlînê jî 25ê Çiriya Pêşiyê
ya 2017ê ji bo rikeberên xwe hêrs bikin
ew pankart vekirin ku tê de nivîsa "Di şeva
sersalê bi xwe de jî xwuşkên we bi tena
serê xwe dansê dikin" hatibû nivîsîn.

Ev mêranî hovîtiyeke wiha ye ku dikare wê
rewşa travmaya civakî ya ne tenê qasî ya
Kolnê belê qasî ya Almanyayê mezin e jî
bike mijara "qerfan".

6ê Hezîranê ya 2015ê, di dema pêşbirka

Fînalâ Lîga Şampiyonân a di navbera Juventus û Barcelonayê de ez li Santiagoya Şîliyê bûm. Ez û çar hevalên xwe yê mêr li heman malê diman. Li gorî saeta Şîliyê pêşbirk saet di 15.45ê de dest pê dikir.

Hekemê pêşbirkê ji Tirkîyê bûn. Yê orteyê Cuneyt Çakir, alîkarên wî Bahattîn Dûran û Tarik Ongûn bû. Hekemên kêlekê Huseyîn Goçek, Bariş Şîmşek û hekemê yedek jî Mûstafa Emre Eyîsoy bû.

Berîya ku pêşbirk dest pê bike hevalê min ê malê bang li min kir: "Hekem Tirk e, dema ku ez hêrs bûm, ez ê bi Tirkî dijûnan bikim. Hûn herî zêde çi dibêjin ji hekeman re?"

Em bi wî filmî mezin bûbûn û em wisa hîn bûbûn ku Şevket Altûgî ji mamosteyê xwe yê Ingilîzî re digot "Hastız Pezevenk Osman". Diviya bû ku ez heqê filmî bidayê.

Lê heke ku min hemû tiştên di hişê xwe de bigota, wê sê çar hevalên me yê keç biçûna. Min got ku "Tiştên seksîst bi min nede gotin..." lê li min guhdar nekir. Min got, "Dîsa jî tu li malê bibêjî lê nêzîkî yekî Tirk nebêje. Herê pir 'Hekemê qûnek' tê gotin..." Yek ji wan qadan bû ku min careke din tundkariya zayendî ava kiribû. Min hinekî şert kiribû û ez li ber xwe ketibûm.

Bilêvkirina heceya "qû.." ji bo kesê ji Şîliyê re zehmet bû. Xwest ku ez tiştêkî din nîşanî wî bidim. Min got ku "siktir be". Hêsanî bû ji bo wî. Di dema maçê de her gava ku Cuneyt Çakirî li pîspîskê da wî ev dijûn kir û car caran jî hema wisa kir.

Yek ji wan lehzeyan bû ku di demên dawiyê de mi herî zêde xwe nebaş his dikir. Kêfa min ji wî tiştî re nehatibû ku min hêvî dikir ku ez wî tiştî biguherînim lê min careke din ew tişt ava dikir.

Niha, ihtimale ku ne ew lehze ne jî wê gotin wê were bîra hevalê min. Ti qiymeta vî tiştî nîne. Giraniya wî tiştî bêhtir bû ku ji ber çanda min a jêr tiştêkî din nekarîbû pêşkêşî min bikira ez neçar bûm.

Têbînî: Ez lêborînê ji hekemên qedirbilind Cuneyt Çakir, Bahattîn Dûran, Tarik Ongûn, Huseyîn Goçek, Bariş Şîmşek û Mustafa Emre Eyîsoyî dixwazim.

* N. K. F. V. A. S. : Ez di dêya hemû Feneriyan im.

**ÖSS: Ezmûna hilbijartinê ya xwendekaran, ew ezmûn e ku ji bo xwendekar karibin biçin zanîngehê divê piştî lîseyê bikevin vê ezmûnê.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Ji sala 2006an heta niha nivîskariya blogê dike. Di sala 2008an de di Rojnameya Cûmhûriyetê de li beşa werzişê(spor) dest bi nûçegihaniyê kiriye. Ji wê rojê ve bi piranî nûçegihaniya spore dike. Wekî nûçegihaneke serbest di sala 2014an de Kûpaya Cîhanî ya Brezilyayê û di sala 2015an de jî Copa Amerîca yê ya Şîliyê şopandiye. Ji sala 2011an vir ve jî di Açıık Radyoyê de her rojên duşemê bernameyekî bi navê Efektîfpas pêşkêş dike. Di GazeteDûvar de nivîsên heftane dinivîsîne. Di malpera Ozguruz de jî carinan nivîsên sporê, dinivîsîne. Carinan jî nivîsên wî yê derbarê civakî û bûyerên civakî de di medyayên cûrbecûr de, tèn weşandin. Ji sala 2016an vir ve li Bajarê Kolna Almaniyayê dijî.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#15 ALPER
HASANOĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

NE'ILETA MÊRBÛNÊ

Dema mirov bixwaze li ser tûndkariya hemzayendên xwe biaxive, gotin li gewriya mirovî asê dimînin. Ez dixwazim ji vê tespîtê dest bi nivîsîna gotara xwe bikim. “Tûndkariya mêran a li jin, hevzayend û li mêrên ji wan zeîftir. Ne bi tenê tûnkariya wan mêrên desthilatê dixwazin e. Herweha tûndkariya civakê bi xwe ye.”

Aristoteles dibêje: “Bayên ku mirov herî zêde jê ditirsin ew ba ne ku cihên veşartî yên mirovan tazî vedikin.”

Dema ku ez bi serhatiyên xwe û jiyana xwe li tûndkariya mêran dinêrim wek ez li ber wê bayê dimînim. Dema ku hûn li civakeka pederşah hatibin dinê û hûn bibêjin we tûndkarî li jinan, zarokan û li yên ji xwe zeîftir nekirine, we xwe nas nekiriye.

Lê ez dikarim bi dilekê rihet vê yekê bibêjim ku piştî ez hatim emrekê kamil min bi zanebûnî tûndkarî nekiriye. Heke ez li serhatiyên xwe binêrim li ber çavên we rayêxim û yek bi yek hilbijêrim ka dikeve di nav tevgerên tûndkariyê de dê feydeyê nede ti kesan.

Ew serhatî ew tişt in ku dê digel min, terapîstê min û wijdana min bimîne. Ez difikirim ku tiştên dikevin ser milê min ew in ku divê ez ji ber “qibahetên berê” lêborînê bixwazim û wek profesyonelekî li ser tûndkariya mêran fikrên xwe bibêjim.

Li dinyayê di her 17 saniyeyan de carekê tecawiz tê kirin. Nizanim gelo pêwîst e ez tişteke dî bibêjim.

Dema mirov bixwaze li ser tûndkariya hemzayendên xwe biaxive, gotin li gewriya mirovî asê dimînin. Ez dixwazim ji vê tespîtê dest bi nivîsîna gotara xwe bikim. “Tûndkariya mêran a li jin, hevzayend û li mêrên ji wan zeîftir. Ne bi tenê tûnkariya wan mêrên desthilatê dixwazin e. Herweha tûndkariya civakê bi xwe ye.”

Tûndkariya li jinan, encama zeîfîya ruhê

mêrane yê civakê ye.

Herbert Marcuse tûndkariya mêran weha pênase dike; ji xwe hewceyîyên tepeserkirî yên cinsî û hestebârî dîsa têne tepeserkin. Lê divê em ji bîr nekin ku meydana tûndkariyê çinên civakê yên paderşah, heteroseksîst û ototrîter çêdikin.

Yek ji mijarên ku li ser gelek kar tê kirin jî ew e ka gelo bingeha tûndkariyê biyolojîk e; di hormon û genetîkê de bingeha wê heye. Teoriya femînîsmê ji destpêkê ve hewil dide zayenda biyolojîk û zayenda civakî ji hev cida bike.

Avakirina zayendê bi rastî jî gelek tevlihev e. Di destpêkê de pêvajoyeka welê ye ku fêmkirina wê ne mimkin e.

Zayenda civakî Frankenstein e ku civakê çêkiriye lê zayenda biyolojîk ne welê ye lê ev jî mijara nivîseka dî ye. Ji ber wê li vê derê ez ê bi berê firek cih nedim vê îdiayê.

Min bi tenê notek nivîsî û ez ê mijarê biguherim. Têkiliya zayenda civakî û zayenda biyolojîk ji ber ku gelek tevlihev e divê li ser vê mijarê em gelek hessas bin.

Heke em mijarê ew qasê kê m bibînin ji bo çareserkirina zayenda civakî dest û pêyên me dê bêne girêdan.

Em nikarin rolên zayendî yên Stereotipik nebînin lê gelo her yek ji me ne qurbanên sîstemeka monolîtîk in.

Herweha li gor lêkolînên norobiyojîk hêj nehatiye tespîdkirin ku mêla mirovan(nemaze ya mêran) li ser tûndkariyê heye lê hatiye tespîdkirin ku mêla wan ji bo hevkarî û alîkariya hevdu heye. Helbet çêdibe ku bê îdiakirin ku ji ber hormonan mêr ji jinan zêdetir mêldarên tûndkariyê ne.

Lê rastiyeke heye ku em nikarin wê biguherin. Ew jî ew e ku mêr di vê civatê de bi rola mêrbûnê hatine mezinkirin. Heke ne li vê civakê bûna gelo dê wekî xwe bûna an na? Ji ber ku ji lêkolînên antropolojîyê em dizanin ku dema mêran bi nêçîr û komkirinê jiyana xwe didomand wan gelek kê m tûndkarî li jinan dikir heta ku em dikarin bibêjin wan tûndkarî li jinan nedikir.

Em mirovan jî wek cûrreyekê heywanan dibînin û li gor wê li hormon û genetîka wan dinêrin. Lê mirov di wan civakan de dijîn ku her dem diguherin û mirov bi xwe jî diguhere.

Hê jî lêkolînên Norolojîyê divê bênekirin û heta niho ew têra em mijarê eşkere bikin bi pêş neketine.

Ji bo tûndkariya mêran dema ku em dibêjin mêran çek çêkîrin û ew maf li xwe dîtî ku mêmên dî bikujin divê em li bîra xwe bînin ku wê civakê ji bo ew mêm welê bin çawa ew guhertine.

Di guherîna civakî ya mirovan de tûndkarî çawa ji amûreka li derveyê jiyane ketiye jiyane?

Mesela divê em bipirsin çima tûndkarî beşeka perwerdeyê ye lê belê lêdana şaredarekê an jî lêdana alimekê dînî tiştê ne di rê de ye?

Çi be bila ew be tiştê giring ew e ka civak bi tûndkariyê re têtîliyeka çawa didane. Gelo cival kîjan cûrreyê tûndkariyê tolere dike kîjan cûrreyê qebûl nake?

Hin nivîskarên femînîst (mesela Susan Brownmüller) nêrîna sosyobiolojîk qebûl dikin û diyar dikin ku mêm dema tene dinyayê tûndkarî taybetiyeka derûniya wan e.

Tûndkariya mêran ji ber çima li piraniya civakan roleka welê heye ku berê civakê diguhere û rewşa civakê diyar dikin?

Têtîliya hemî tûndkariyên kesane bi tûndkariya civakî re heye. Nayê wê wateyê ku nimûneyên cida yên psîkopatolojîk nînin lê ev rêjeyeka gelek biçûk e.

Cûrreyê tûndkariyê yê me eleqedar dike ew cûrre ye ku divê ji ber wan ceza bê dayin lê normal tene dîtî, ew jî şer, tecawiz, birîndarkirin û tûndkariya psîkolojîk e. Ji ber ku tûndkarî ji bo gelek civak û koman wek rêyeka çareserîya kêşeyan tê bikarînan, mirov dikare fêm bike ka di civakê de çima tûndkariya mêran tê qebûlkirin.

Ji aliyê dî ve dewlet jî tûndkariyê wek rêyeka çareserîyê bi kar dihîne. Yanî rastiyeke heye ku tûndkariya polîs dikin û şer li ser paşeroja me tehdîd in.

Dema dewleteka medenî, medenî dibe desthilata xwe bi şikênandina dewletên dî pêk tîne.

Di civakên endûstrî lê bi pêş ketî de kar bi tûndkariyê têne birêvebirin. Ji ber endûstrîyê maddeyên kîmyayî û radyoaktîf li hewayê belav dibe. Dikevin di nav xwarinan de û her kesên dixebitin û yên naxebitin tesîrê jê dibînin.

Piraniya endamên civakê heta 40-50 saliyê kar dikin, dema ji kar dikevin têne teqawîtkirin. Ev yek tûndkariyek e.

Avahîyên bajaran ne bi tenê xweza têk bir, wê hem têkiliya mirovan a bi xwezayê re têk bir hem jî tiştên insanî tine kirin.

Divê em ji bîr nekin ku mirov bi kirin û nêrînê hînî tûndkariyê dibin. Mêrek li kurê xwe dide kur li kûçikê xwe dide. Li gor lêkolînan piraniya wan kesên tûndkarî li jinan kirîn di zarokatiya xwe de rastî tûndkariyê hatine. Ne bi tenê tûndkariya bavan bi tûndkariya dêyan jî zarok guherîne.

Sîstema civakî ji bo tûndkariyê meydanekê vedike. Tûndkarî jî sazîbûna xwe ya ekonomîk û civakî bihêz dike.

Bipêşketina medeniyetê û tûndkariya mêr li jinan dikin bi hev re ne. Civaka paderşahî, desthilateka mêran çêdike ku dibe sebeb rastiya xwezayî û dîrokî têk biçe.

Simone de Beauvoir dibêje mêr di têkiliya xwe ya bi xwezayê re dudil e, ew vê dudiliya xwe li hemberî jinan jî bi kar dînin, mêr jinan wek xwezaya berdest dibînin.

Li gor Simone de Beauvoiri çawa ku xweza

her tiştan dide me lê ji nişkê ve dikare felaketekê rake, jin jî heman tiştan dikin.

“Çarinan hevpeyman in, carinan cijmin.... Jin kaosek in ku jiyan jê derdikeve. Carinan jiyan bi xwe jin û mirin e.”

Tûndkariya ji bo desthilatiyê li xwezayê tê kirin û tûndkariya li jinan tê kirin carinan hevdu temam dikin. Carinan diçin cihên hevdu.

Beauvoir dibêje digel ku “mêr digel ku rola duyem dide jinan, dîsa jî agresyon li ser wan e.” Di jiyana rojane de tûndkariya mêran li ser jinan e.

Ev tûndkariya mêran a li jinan, ji ber xwezaya dikare zû bişkê ya wan û hewildaneka ji bo baladestiya mêran a ku ji xwe nîne ye. Mêr welê hest dike ku ji bo ew erkên xwe yên polîtîk, civakî û ekonomîk bidomîne di vê di liv û tevgerê de be.

Ji ber ku neçalakbûn zeîfîyê û zeîfî jî jinan teswîr dike. Ji xwe tûndkariya li jinan jî beşek ji wê çalakbûnê ye. Herweha jin bi heyina xwe zeîfî, nazikî, bêwesfiya wan tîne bîra wan, ev cezayek e.

Tecawiz nîşandana mêraniya nazik e. Em dibînin ku mêrên tecawizkirîn di îfadeya xwe de behsa zeîfî, bêdesthilatî, û tirsî ji desthilatê dikin.

Heke jin jî nebin mêr dê xwe li hemberî kê serdest bihesibînin. Di lêkolîneka di salên 70yê de hatî kirin de, li ser îfadeya tecawizkaran lêkolînek hatiye kirin. Di hin îfadeyan de axiftinên bi vî awayî hene:

“Dema ez xwe û mêrên dî didanim ber hev

ez xwe kêmi wan dibînim. Dilê min ji min dixele. Dema min tecawiz li keseka ji xwe zeiftir kir ez ji wê hestê xelas bûm.”

Di îfadeyeka dî de.

“Ez bawer dikim ku ji daxwazên cinsî zêdetir sebaba tecawizê ew e ku tu dixwazî xwe li cihekê dî bibînî.”

Ev hêrs û tirsên mêran a ku wan bi xwe ferq nekiriye, taybetiyeka nû li çînê wan zêde dike.

Herweha li kargehan tûndkarî li mêran tê kirin û mên wê di malbatê de telafî dike. Mên li kargehê ew qasê bêdesthilat e ku hewil dide li malbatê, di dema xwe ya şexsî de hest bike ku ew jiyana xwe kontrol dike. Encama vê yekê tûndkariya safî ya mêran e.

Da ku mêrbûn dewam bike mên bêrawestan hewceyî wê yekê ne ku bêne erêkirin. Ev erêkirin ya rastî dikare ji tûndkariyê gelek dûr jî be. Ji xwe mêla piraniya mêran ji bo tecawiz, taciz û tûndkariyê nîne.

Di ciwanî an kamilbûna xwe de piraniya me ya kêmi carekê ji bo desthilata fîzîkî cûrreyekê tûndkariyê bikarînaye.

Lê belê tûndkarî ji bilî ku kêrî wê yekê tê hesta bêdesthilatîyê zêde dike û îmajê xwe-bûnê xera dike kêrî tiştêkê dî nayê.

Di romana Gabriel Garcia Marquezî ya bi navê “Payîza Bavê me yê Serok” de împaratorê ku pîr nabe dema li korîdora dirêj a qerrê dimeşe, pêyên xwe yê werimî bi erdê ve tîne û bêhna siftê belav dibe.

Ew li dinyaya wî teror, qehir û tinebûn lê zêdekirî êdî nikare ti bike. Ew mehkûmê trajedîyekê bûye. Ew mecbûr dimîne ji zindîbûnê dûr, wê bêhnê heta hetayê bikêşe.

Ma le’ineteka welê ji bo me mêran jî nîne.

Gelo rêyek nîne ku em ji vê dojeha tûndkariya mêran a me bi xwe çêkirî û hemî sextekariyên bi mêrbûnê ve têkildar xelas bibin ku ew zerereka mezin dide hevzayendan, jinan, zarokan û me bi xwe.

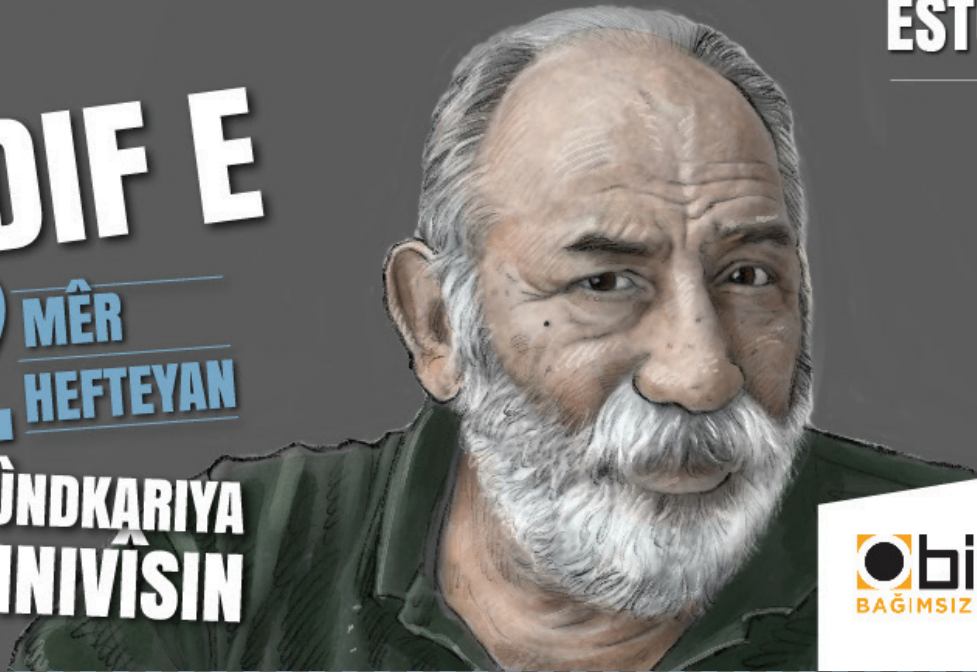
DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Bijîşk, terapîst û nivîskar e. Xebatên xwe yên klînîkê bi ekîba xwe re di navenda ku di sala 2010an de ava kiriyede berdewam dike. Li Zanîngeha Baselê di beşa Psîkiyatriyê de wek darsdêr û li Nexweşxaneyê Dewletê ya Çorlûyê wek bijîşkê pratîsyen du sal kar kiriye. Di Fakulteya Tibê ya Cerrahpaşayê de perwerdeya fîzyolojiyê û li Swîsreyê jî li ser Psîkiyatriyê perwerde dîtiye. Di dema ku perwerdeya fîzyolojiyê didît, li ser fîzyolojiya stresê û li ser epîlepsiye (sara) xebitiye. Weşanxaneyê remziyê pirtûkên wî yên bi navê Bir Terapistin Arka Bahçesi (Baxçeyê Paşîn yê Terapîstekî) (2009), Aşkin Hallerî (Rewşên Evînê) (2010) û Îlişkilerin Günlük Hayatı (Jiyana Rojane ya Têkiliyan) (2013) weşandiye. Di sala 1967an de li Stenbolê ji dayik bûye. Lîseyê Meran a Stenbolê qedandiye û ji Zanîngeha Tibê ya Cerrahpaşayê mezûn bûye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#16 PAKRAT
ESTUKYAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

HIŞMENDIYA DEWLETÊ LI DIJÎ JINAN E

Li gorî çîrokên her sê pirtûkên pîroz, 'jina ku meyla wê li ser gunehan heye berpirsiyara sereke ya derd û kulên me ye'. Ev tenê jî dikare di tundkariya li ser jinan de derbarê rola olan de nêrînê diyar bike.

Reklama danasînê ya ku Wezarita Malbatê û ya Polîtîkayên Civakî bi van gotinan bi dawî dibe: “Di çanda me de cî ji tundkariya li ser jinê re nîne”. Di destpêka reklamê de jî em dibînin ku ji herêmên cuda cuda yên welêt, hevjinên navsere bi halên xwe yên herî yaranî derketine pêşberî kameraye.

Mirovên ji herêmên Behra Reş, Ege, Rojhilatê Anadolûyê, bi cil û bergên xwe yên herêmî û bi devokên xwe weke panaromayeke welêt in. Li ser zimanê mêran hevokên ku pesnên jinan dikin.

Bi kurtasî reklama ku wezaretê amade kiriye, gotinên ku rastiyê berovacî dikin weke rastiyê nîşan dide. Ne tiştê ku dibe, lê tiştê ku divê bibe weke bûye nîşan dide.

Heke ku me qasî misqalê zerre niyetek baş di nava vî karî de dîtiba, dibe ku me dereweke wiha biçûk qebûl bikira. Lê ev ji derewa biçûk wêdetir gotineke înkarkirinê ye.

Wezaretê Malbatê yeka nû li gotinên xwe yên înkarkirinê yên bi renekî sistematîk zêde dike ku me gelek mînakên bêbingeh û bêbinî yên weke “Misilman qirkirinê nakin” an jî “Leşkerên Tirkan tecawizê nakin” bihîstiye.

Tundkariya li ser jinê rastiyeke wiha ye ku li erdnîgariya me, car caran bi destê jinê û bi feraseta jinê tê qebûl kirin, li nava çanda me tê nexşkirin û bi referansên olî re tê zeximkirin.

Ji xwe divê bi giştî ji wê nêrînê neyê cudakirin ku tundkariyê weke tiştêkî pîrok dibîne.

Qîmetdana mêranîyê destpêka wê feraseta çewt e ku rê li ber tundkariya jinan vedike. Car caran jî em dibînin ku di encama hiyerarşiya nirxan a ku dayik di nava malbatê de şekl û şemala wê didê de mêr dibin xwedî statûya pêşek.

Zarokên keç di encama terbiyeya malbatê de statûya xwe ya di rêza duyem a di nava civakê de qebûl dikin, ji bo qebûl kirina vê fişar li ser wan tê kirin û di dawiya dawî de bi vî tiştî qayîl dibin û bi vê jî gava pêşiyê ji bo çanda tundkariya jinan diavêjin.

Rola olan a di tundkariya li ser jinan de

Tiştê gelekî balê dikişîne ew e ku afirêneriya him fizîkî him jî hişmendî ya mêrên di nava van şert û mercan de tên xweyîkirin, li gorî ya jinan kêmtir e.

Li gorî jinan afirêneriya mêran kêmtir e û qadên ku karibin xwe îfade bikin jî hindiktir in. Weke mînak, di jiyana rojane de di nava jiyane de mêr li dû jinan tên, lê li qada leşkeriyê ya ku hêza milan berbiçavtir e, derfetê avakirina cîhaneke bêjinan bi dest xistin.

Weke wê, di dema ku ji baweriya yezdan û xwedawendê ya di mîtolojiyê de, guhertin ber bi nêrîna xwedayekî razber de çêbû û olên semawî ango asîmanî derketin holê jî jinan gelek desketiyên xwe winda kirin. Li gel Mûsa, Îsa û Muhammed nebûna figûreke peyxamber a femînen yeksek tê dîtin.

Herweha em di nava şîrîkên weke Solomon, Abraham, Pavlûs, Petrûs,

Yohanna, Omer, Elî, Ebûbekir, Hesên, Husên û yên weke wan de jî navê jinan nabînin.

Fîgura Dayika Meryemê jî di rastiyê de ne weke jinan e, lewre weke tê zanîn xwedî afirîneriyêke surrealîst e ku bi bêhnkirina çîçekê ducanî bûye.

Îro jina ku nikare li dêrê derkeve mîhrabê li mizgeftê jî nikare têkeve nava refê nimêjê.

Dîsa, li gorî çîroka afirandinê ya ku di Tewratê de behsa wê kiriye û paşê jî ji hêla Xiristiyaniyê û Islamiyete ve hatiye qebûl kirin, Dêya me Hawwa, ji parsûyê Hezretî Ademî ve hatiye afirandin. Bi ya Şeytanî kiriye û ji rê derketiye û bûye sedem ku binyata mirovan ji bihuştê bê qewirandin.

Bi kurtasî li gorî çîrokên her sê pirtûkên pîroz, 'jina ku meyla wê li ser gunehan heye berpirsiyara sereke ya derd û kulên me ye'. Ev tenê jî dikare di tundkariya li ser jinan de derbarê rola olan de nêrînê diyar bike.

Jin bûn ên ku di nava şert û mercên tarîtiyê yên serdema navîn de bi tohmeta cazûtiyê û sêhrbaziye dihatin şewitandin. Islamiyete jî bi cezayê recimkirinê jinan dike hedef. Li gorî hiqûqa şerîetê di çarçoveya nêrîna kisasê de divê destê diz û serê kujer bê jêkirin, kuştina bi îşkenceyê û bi beşdariya civakê ji bo jinan qebûl kiriye.

Dema ku Misilman diçin hecê, keviran diavêjin şeytên, di jiyana medenî de jî diavêjin jinan.

Bi giştî, di kiryarên ku bi referansên olî hatine avakirin û yên bi "tore"yê jiyana civakî ya mirovan saz dikin de jin biçûk tê

dîtin û mêrbûn tê bilindkirin.

Ev rewşa mêran bilind dike, bi xwe re xwebaweriyekê ava dike ku ev xwebawerî weke nexweşiyê ye. E rewş jî bi xwe re dijminahiya li hemberî jinan û bi vê ve girêdayî tundkariya jinan ava dike. Ev şêwe tundkarî ji perwerdeya nava malê tê û nikare bi perwerdeya akademîk derbas bibe.

Derman ji bo me hemûyan Feminîzm e

Heke sîstema ku nixêrî tundkariyê ya li hemberî jinan ava dike, ji hêla civakê ve bêyî ku zêde li ser bifikire û qebûl dike, wê gavê nixêrî hember jî divê li gorî wî tiştî be ku bêyî zêde li ser bifikire bê çêkirin. Ji bo vê jî divê destpêkê têkoşîn li hemberî înkarkirinê, derewan û xapandinê bê dayin.

Di vê meseleyê de, jinên feminîst ji bo alên xwe yên mor ên di destên wan de bilindtir bikin têkoşîneke bênavber didin.

Qasî tê dîtin, armanca vê têkoşînê ew e ku li hemberî feraseta olî ya hişk, ne ku xweda û xwedawendên baweriyên, Hera'yî, Afrodîtê û Anahîdê ji nû ve bike pût, lê bi azadiya jinan re nixêrî mirovahiyê bilindtir bike.

Ji ber wê jî tevgera feminîst ne tenê weke tevgereke jinan, lê bi gelemperî weke tevgereke mirovahiyê were dîtin.

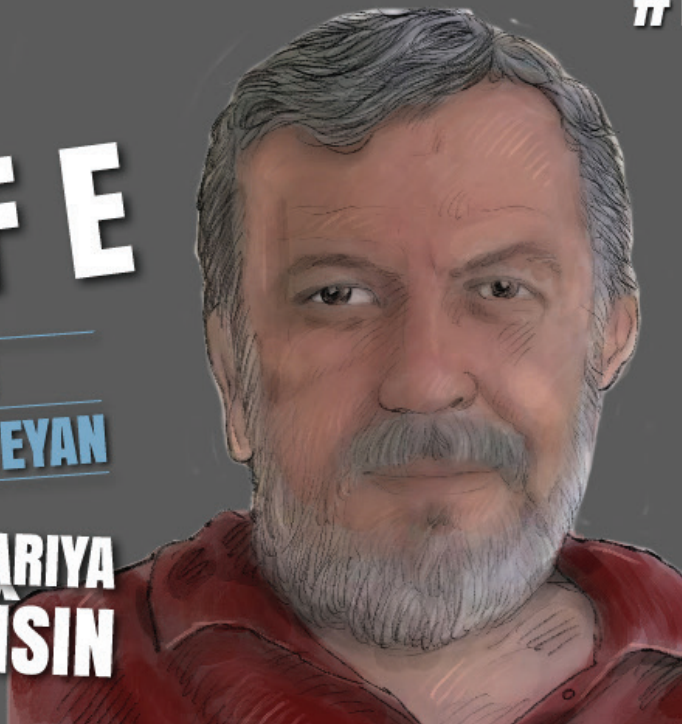
DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger, Radyovan, Nivîskar û Teknîsyenê Biyokîmyayê ye. Qunciknîvîsê Rojnameya Agosê û Edîtorê malperên Ermenî ye. Li Parîsê di Radyoya Ayp FMê û li Stenbolê di Radyo Açîkê de bernameyan amade dike. Di heman demê de di rojnameya Ozgurlukçu Demokrasî (Demokrasiya Azadîxwaz) de dinivîsîne. Bi Mîhaîl Vasîlyadîs re, li Artî Tvyê bernameya heftane ya bi navê “Haftanın Hayı Huyu” amade dike. Di pirtûka xwe ya bi navê Hay Hikayeler de, qala jiyana mirovên ji rêzê dike û ev pirtûk di sala 2011an de li weşanxaneyê everestê hatiye çapkirin. Pirtûka wî ya bi navê “Bantukht Yerker” (Stranên Xeribiyê) a ku bi Ermenîkî hatiye nivîsandin di sala 2012an de, li weşanxaneyê arasê hatiye weşandin. Di sala 1953an de li Rûmelîhîsarê hatiye dinê. Malbata wî ji komkujiya 1915an xelas bûye û koçberî Stenbolê bûne. nivîskar ji nifşê duwem ya vê malbatê ye. Piştî perwerdeya xwe di dibistanên Ermenîyan de di qedîne, demeke dirêj wek teknîsyenê biyokîmyayê kar kiriye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#17 SAMÎ
EVREN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BI RASTÎ JÎ NE TESEDIF E KU MÊR JINAN DIKUJIN

Li cihên şexsî û cihên civakî li her deran bi awayekê
sîstematîk tûnkarî li jinan tê kirin û ew tene tacizkirin.
Her awayê tûndkariya li wan tê kirin wek tiştê ji rêzê
be tê dîtin. Gelo berpirsiyarîya min a ji bo vê yekê çi ye?
Gelo çi wateya wê heye ku ez jî yek ji wan
kesan im ku gunehkarên vê mijarê ne?

Dixwazim binê gotinên xwe dax bidim ku gelek giring e mêr pirsra “mêrbûn û tûndkariya mêrbûnê çêkirî” bikin û ez ji vê yekê ditirsim.

Belê ji ber ku ez mêrek im û ditirsim li ser vê mijarê bifikirim, ev rêzenivîs gelek giring e.

Ji ber ku dema ez li ser vê mijarê binivîsim jî divê ji şermezarkirina kuştina jinan cidatir tiştinan bibêjim, tiştinan bikim. Ya rastî divê wan tiştan bikim ku ez xwe ji wan vedişêrim.

Dibêjim qey ez hewil bidim behsa her tiştan bikim dişibe wê yekê ku xwe li hemberê tazîbûnê biparêzim. Ez dizanim gelek caran dê ev hevok bêne gotin “taliya paşiyê ez jî mêrekê di vê civakê de me” lê ev jî destpêkek e.

Li cihên şexsî û cihên civakî li her deran bi awayekê sistematîk tûnkarî li jinan tê kirin û ew tene tacizkirin. Her awayê tûndkariya li wan tê kirin wek tişteke ji rêzê be tê dîtin. Gelo berpirsiyarîya min a ji bo vê yekê çi ye? Gelo çi wateya wê heye ku ez jî yek ji wan kesan im ku gunehkarên vê mijarê ne?

Nêrînên kîndarane yên melayî

Min di sala 1965ê de li gundê Sinci yê Karamanê dest bi çûna mektebê kir. Li wê derê bi tenê sefek û dersdarek hebû, rêza pêşiyê sefa yekem, rêzên dî sefên navê û rêza paşiyê sefa pêncem bûn. Hingê ez heft salî bûm.

Me hemiya pistoya spî, cilikên dibistanê yê reş, goreyên rîs û pêlava plastîk hebû.

Rojên şemiya ji bo bêhnvekirina du rojên dibistan neyî em diçûn stevla Sarilarin Halîlî. Li wê derê pêlîstokên me hebûn ku me pê dilîst.

Ji xwe di rojên Yekşeman de em diçûn nik melayî. Li gundî dema zarokekê/î xitmek[Quran] bixwenda bi pesindarî behsa wî dihat kirin.

Rojekî melayê gundî hat pişt wê stevla ku me lê dilîst. Rasterast bi ser Asyayê de hat, çengê wê girt, ber bi xwe ve kêşa, bi awirên tûj lê nêrî û qêrî:

“Tê careka dî bi kurikan re nelîzî, tê ji malê dernekevî.”

Asya çû. Serê gulberojikan yê wê hewil dida bike teker li wê erdê ma.

Keç û kur

Asya ti caran beşdarî lîstikên me nebû. Ez gelek tisiyabûm û min xwe wek sûcdaran didît. Ahmet welê dixweya ku kêfxweş bû ku bavê wî li hemberî xuşka wî bi wî awayî tevgeriya.

Got: “Min jê re gotibû.”

Bi xêra melayê gundî yê ku herî zêde gotina wî qedir e, ez hîn bûm ku keç nikarin bi kuran re bilîzin. Nêrînên melayî dê ti caran ji ber çavên min neçe.

Sal borîn em hatin bajarî êdî ez xwendekarê Dibistana Seretayî ya Gazî Mustafa Kemalî bû. Yek sef û yek dersdarê wê hebû.

Ez bêriya wan dikim: Herî zêde jî bêriya Eyşegulê dikim, peywendiya me bi tenê li ser wê yekê bû ku min lê dida û direvîm.

Piştî salan min bihîst ku Zuleyha û Huseyîn zewicî ne. Huseyîn zarokekî zeîf û hûrik bû. Welê bû tu nanê wî ji destan birevînî dê dengê xwe nekira. Zakatiya Zelîhayê nayê bîra min.

Manşet; Kuştina ji bo namûsê

Nûçeya diltezîn zû belav bû; li gundê me mêrekî jina xwe kuştibû. Huseyînî jina xwe kuştibû. Bavê min di roja duyem de hemî rojnameyên ew nûçe nivîsîn anibûn malê. Manşet ev bû: “Kuştina ji bo namûsê.”

Ev bûyera ku mirov jê mat dimîne, bi rojan bû mijara axiftinê. Ji min re hat gotin ku malbata Zelîhayê xweyîtiya xwe li termê keça xwe kiriye. Ji bo yekem civîna dadgehê xelk li ber deriyê dadgehê kom bûbûn ez jî li wê derê bûm.

Du Cendirmeyan destê Huseyînî kelepçe kiribû û di navbera xwe de dibirin.

Huseyînê hûrik û zeîf hatibû ser hemdê xwe, hecko ne wî jinak kuştibû. Hecko piştî sinetê ji nû ve “bûbû mêr.”

Gelê me gelek hêşedar e. Li dora dadgehê kom bûbû, çepik ji bo Huseyînî lê dida.

Qehremanê namûsa xwe xelas kirî paşê “ji ber tehrîkkariya zêde” kêma ceza stand paşê serbest bû. Dema hevala min a zarokatiyê hat kuştin ez zêdetir lê hesiyam ku dîwarên namûsê yê reng—gewr çî ye.

Encam çî ye; Huseyîn “qurbanê qederê”

Zelîha “orispî” û bi hezaran Huseyîn jî “bekçiyên namûsê” ne.

Min bawer dikir ku em dikarin bi sosyalîzmê çareser bikin

Di wan salên ku me lîse dixwend de, ji ber rewşa siyasî û civakî min wek mêrekê çepgir hewil dida xwe îspat bikim. Ez tam ketibûm nav mijaran civaka komûnal, civaka paşketî, kapîtalîzm û feodalîzm...

Êdî min fikra Marksîstan nas kiribû û ber bi şoreşgerî û sosyalîzmê ve diçûm.

Dema berxwedana li dijî faşîstan dest pê kir qet min xwe jê veneda ku bibim yê pêşeng. Ji ber ku dirûşma “şehîdên şoreşgeriyê nemir in” di guhê me de olan dida.

8ê Adarê

Me ew qasê ji şoreşê bawer dikir ku... Me dîroka 8ê Adarê Roja Jinên Kedkar bi “xuşkên xwe” re dixwend. Her çende xuşka min Sema û dêya min li malê ji bo birayê min û bavê min û min xizmet dikirin jî gihabûm wê qinaetê ku jin û mêr wekhev in.

Her çende min nedidît ka mêr û birayên keçan çî ji wan dike, min dîtibû ka serkarên mên çî neheqiyên li karmendên jin dikin.

Min digot em ê van hemî tiştan piştî şoreşê çareser bikin. Paşê derbeya 12ê Îlonê pêk hat. Paşê Hevgiriya Sovyetan têk çû.

Hîn bûm ku nebêjim

“wek mêran...”

Di sala 1984ê de piştî ez ji girtîgehê derketim. Min dîsa dest bi karê xwe yê dersdariyê kir. Çêdibe ku ji ber çalakiyên bihara 1989ê be min hin dît ku di têkoşînê de me. Ez pêşiyê di Egit-Derê (Komeleya Perwerdekarên) paşê di Egit-Senê (Sendîkaya Perwerdekarên) de bûm xwediyê roleka sereke. Bi xêra femînîstên di sendîkayê de hîn bûm ku dibê [bi zimanê Tirkî] ji jinan re nebêjim “bayan” divê bêjim “kadın.”

Niho jî çarinan bêyî hemdê xwe dibêjim lê hewil didim nebêjim “wek mêran.”

Herçende min hewil da bi vî awayî bi kurdtasî bibêjim jî rastî tam ne ev e.

Di sohbetên bi mêran re ez dijûnên bi hemî rengan didim, sohbetên li ser seksê dikim. Bi tenê di civatên jin tê de hayîn min hay ji xwe heye.

Kevneperestî

Hewildanek heye ku li rêxistinên civakî yên demokratîk û rêxistinên sivîl rê bide jinan da zêdetir bibin xwediyên postên birêvebiriya, cidaxwaziya pozîtîf û daxwaza kotatê... ev hemî encama berxwedana jinan e.

Ez dibînim ku ji aliyekê ve jî be hewildanên ji bo wekhevbûna jin û mêran heye. Erê ev tiştêka erênî ye lê ne ev qasê hêsanî ye.

Kevneperestî ne bi tenê ji bo civaka kevneperest e, ji bo wan kesên xwe wek

wekhevîxwaz, azadîxwaz, mafxawazên mafên mirovan jî heman tişt heye.

Ez bi xwe welê difikirim ku dema zayenda civakî, hişyarîya li ser zayendê, tûndkarî, bînpêkirin

Patrîyarka û kapîtalîzm li derveyî siyasetê tê hiştin an kêmtê dîtin, we dike ku sîstem xwe dîsa û dîsa nû bike.

Patrîyarka û kapîtalîzm

Ji ber wê yekê kapîtalîzm û çanda wê çêkirî, li gor qinaeta min kêşeya wan mêran e ku di têkoşîna li dijî faşîzmê de xwe tevli wan bûyerên kesane dixweyîn nakin.

Heke newekheviya zayendê bi tenê li ser têtîliyên kesane yên mirovan bihatiya dîtin, karê me mêran dê hêsanîtir biba.

Lê belê tiştên ku dibin tesîrê li hemiya civatê dikin. Mirov nikare di asta têtîliya di navbera du kesan de bibîne. Heke min bizaniya ferqa di navbera Patrîyarka û kapîtalîzmê de çî ye, min ê bikariya di vê kaosê de hişê xwe yê mêrane paqij bikim.

Ez difikirim ku têkoşîna jinan di nav kedkarên civatê de têkoşîna herî kêrhatî ye.

Taciz, mobîng

Ew rêxistinên ku ji bo kedê, xwezayê, mirovan, LGBTIyan diebitin û li dijî mîlîtarîzmê ne, ji bo sendîka û demokrasîyê kar dikin li dijî wan tiştên sîstemê çêkirîn tevdişerin.

Gelek karê mobîngê di nava wan de tê kirin, hewildaneka ji bo veşartina tacizê heye, bi xema ku rêxistin dê teşhîr bibe hewil dide her tiştî di nava rêxistinê de hel bike.

Hiqûqa di nava rêxistinan de

Halbûkî gelek hêsanî ye. Heke jinek îdia bike ku ew tê tacizkirin divê bi beyana wê bi hiqûqa di nava rêxistinê de kar bê kirin. Divê li kargehê hin tedbîrên welê ji bo jinan bêne standin ku jin zererê ji pêvajoyê nebîne. Di destpêkê de li rêxistineka demokratîk ev têne kirin.

Lê bi vî awayî nabe. Desthilata di nava rêxistinan de dikeve dewrê. Rûyê mêran xwe di ji nûve dîzaynkirina sîyaseta navxweyî de der dike.

Dema em dibînin rêxistineka bi vî rengî di bûyereka taciz/mobîngê de çawa wek dewleteka biçûk tevdigere tirs mirovî digire.

Ji ber serhatiyeka bi vî rengê min li gor hinan bi biryareka “birûmet” li gor hinekan jî “ji bo keç-meçan” min dest ji rêxistina xwe berda.

Encam

Diana Scully lêkolînek li ser tecawizkarên di girtîgehan de kiriye. Wê îspad kiriye ku kêşe di çanda desthilatxwez ya mêran de ye.

Kurtasî ji bo tûndkariya zayendî nebe divê em xwe biguherin. Belê bi rastî jî ne “tesedîf” e ku jin mêran nakujin mêr jinan dikujin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Dersdêr û Sendîqavan e. Di malpera nûçeyan a Ozgurlukçu Sol (Çepa Azadîxwaz) û malpera BIANETê de, gotaran dinivîse. Di qonaxa 2. û 4em de Seroktiya Giştî ya Konfederasyona Sendîqeyên Kedkaran (KESK) kiriye. Di sala 2010an de hatiye îdîa kirin ku li xebatkareke jin destdirêjî hatiye kirin. Ji ber ku li hemberê vê bûyerê pêvajoya hiqûqî ya saziyê nehatiye destpê kirin, dest ji Seroktiya KESKê ber daye. Di nav avakarên Komeleya Perwerdekarên (Eğit-Der) û Sendîqaya Kedkarên Perwerdehiyê (EĞİT-SEN) de cih girtiye. Wek rêveberê Koma Mamosteyên Şoreşger tevî xebatên Sendîkayê bûye. Ji bo qedexeya ku li ser Qada Taksîmê ya ji bo pîrozkirina 1ê Gulanê rabe, di nav têkoşîna li dijî qedexeyê de cih girtiye. Pirtûka wî ya bi navê Dîroka Kedkarên Perwerdehiyê (Eğitim Emekçileri Tarihi (Encümen-i Mualliminden Eğitim-Sene), di sala 1995an de hatiye çapkirin.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#18 ALİ KEMAL
ÇINAR

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MÊR, MÎNA Û HER WEKÎ DIN IN

Bê ji ber çi be lê ya ku tê arzûkirin her jin e. Paşê dîsa li ber dibistanan mêr bi komî li hev didan. Ji ber ku wî li “dawe”ya wî nêriye, wî jî bi “dawe”ya wî re axiviye hwd.

Mêr bi hev re digeriyan.

Mêrê ku porê xwe şeh dikir û bêhn bi xwe wer dikirin, mêmên komîk bûn. Lewre xeml karê jinan bû. Bi mêmên ku weke jinan bû, dikeniyen. Divê mêm weke 'mêran' bûna. Divê meran her gavê xwe bidana ispatkirin. Divê mêmêrîna xwe nûbikirana. Hin kes hebûn ku yek du hefteyan bêyî mêmêrîna xwe ispat bikin digeriyan.

Digel ku şemî roja fermî ya serşuştinê bû jî Wî, her ji du sê rojan carekê serê xwe dişuşt. Ji ber wê saetên zû ên sibehê radibû, ji bo ku kes nezanibe di tiwaletê de av li ser laşê xwe dikir. Bêyî ku hayê ti kesan jê çêbike li ber dibistanê li bendê dima.

Mêr ew kes bû ku divê hezkirina xwe nîşanî evîndara xwe neda. "dawe*"ya herkesan hebû.

Dawe, kesa ku jê tê hezkirin, ya ku tê arzûkirin e.

Bê ji ber çî be lê ya ku tê arzûkirin her jin e. Paşê dîsa li ber dibistanan mêm bi komî li hev didan. Ji ber ku wî li "dawe"ya wî nêriye, wî jî bi "dawe"ya wî re axiviye hwd.

Mêrê yên hwd. in.

Jin nediketî nav van pevçûnan, ji ber ku daweya yekê ji wan jî tune bû. Bi çavekî baş li wê jina ku daweya wê hebû nedinêrîn.

Ew, careke din ketibû wî şerê ispatkirina mêmêrîyê. Bêyî ku ti kes wî bibîne dev û

pozê xwe yê di nava xwînê de paqij kiribû.

Dema bi şev bi xwe de dimîst, ji bo ku kes pê nehise, radibû çarşefa xwe diguherand û doşeka xwe paqij dikir. Ya jî ji bo ku bi temamî zuha bibe, ji nava livînan dernedike. Ne ew kêlî tenê bû ku ya ku dikete nava fediyê. Di lîteraturê de navê wê ereksiyona sibehê ye. Ji bo ku dêya wî ew ereksiyona bi mîzê re çêdibû nebîne, bi lez direviya tiwaletê.

Rewşa wî gelekî seyr bû. Ji bo ku xwe kesekî weke xwedîhêz nîşan bide gelek caran rezîl dibû, dikete dewsa qeşmeran. Ji xwe re komeke nû û bihêz peyda kiribû. Kî dikete ber wan bi pihênan li wan didan û bi vî awayî diçûn heta dibistanê.

Diçûn wan kafeyan ku mêm û jin bi hev re rûdiniştin. Herkesî li wê keça ku li maseya hember rûniştîye dinêrî û herkes dikete nava xeyalan. Çîrok bi çêbûna zarokan diqediya. Malek, odeyên ji hev cida, malên ku jin lê li rabûn û rûniştina xwe baldar bûn.

Hema hema bavê her malê hebû. Yê wî jî hebû. Hebû lê kê bawtî ji wî re dikir? Bav mêmê asta bilind bû, ew bû ku piştî dewletê dihat. Bav jî weke her bavî bi tenê bû. Dema xwarina xwe dixwar, li televizyonê temaşe dikir, pare dida...

Bav e ku kesê metre di dest de ye û digere. Dîsa bav e ku mesafeya di navbera xwe û kesên li malbatê de di astekê de digire. Heke ku bapîrî bidîta bav ji zarokên xwe hez dike, nêzîkî zarokên xwe dibe, ew bav şermezar dikir.

Bapîr, di nava bav û dewletê de ye.

Bapîrî her mêrê ku nûgîhayî şermezar dikir. Xwegîhandina li gel wî bi metreyê nedibû. Nedibû jî ji xwe. Bav tenê nêzîkî dayikê dibû. Dema ku deng dibihîstin, ji bo neyê zanîn bê hişyar e, bi derewan dikir xirexir. Paşê bavî pê li wan dikir û diçû banyoyê.

Nexwe mêranî tişteki wiha ye?

Pêlêkirina li jinê bû.

Heke ku hewce bike dikare xwe ji ser hemû kesan çeng bike...Bêyî pêzanînê bavî dersa herî mezin dabû wî. Divê wî jî ispat bikira ku bê çiqas xwendekarekî baş e.

Wê henekên bi destan li keçên polê bikira. Wê li paş keçekê xwe xûz bikira û wê ji hevlekî xwe bixwesta ku wê dahf bide. Heke ku ew nebûya wê porê wan bikişanda. Ev hemû pêşamadekariyên wê tundkariyê bûn ku wê di pêş de bikira.

Yek armanceke wî hebû ku bibe kurê bavê xwe û li gorî bendewariyan tev bigere. Car caran kirîna pêlaveke nû bû armanc. Car caran jî di tiwaleta dibistanê de bi hevalên xwe yê mêr re qedandina cixareyekê. Mînak, libakirina tizbiyê, avêtina lîngan a li ser hev, çûna nimêja îne.

Yek jî, divê qet li xwişka hevalê xwe nenêriya. Ya herî zehmet jî ev bû. Têkiliyêke wî ya baş bi keçên polê re tune

bû, lê bi xwişkê re têkiliya wî baş bû.

“Merheba, Ehmet li malê ye? Hûn dikarin bibêjin ku Ew hatiye”.

Xwişkê car caran temam digot. Têkiliya wan her roja ku diçû baştir dibû. “Temam, ez ê bang lê bikim.” Wî car caran xwe nedigirt û digot “Temam, ez ê li bendê bim”. Hindik mabû ku wê bi jinekê re bûbûya heval. Heke ku bi birayê wê re navbera wan xirab nebûya. Heke ku bi bira nedaba hiskirin ku têkiliya wî û xwişkê her roja ku diçe baştir dibe.

Ji ber vê rewşê, dawê bi dawî dibû, wî serî hildida. Li hemberî dê û bav û hewce bikira li hemberî dewletê.

Wî dewlet bi rengekî cidî cara pêşiyê bi vî awayî nas kir.

Nîvê şevê çî dikeve ber destê wî vexwaribû. Weke har bûbe li kolanan geriya bû. Dema ku pêrgî polîsan hatibû, bêyî ku bizanibe çî bûye, çavên xwe li qereqolê vekiribû. Heta destê sibehê hemû rewşên mêraniyê yê di lîteraturê de hene, xistibûn mejiyê wî.

Dîsa ya ku bi ser ketibu, mêranî bû.

Li her deverê fêrî mêraniyê bûbû. Xwe gelekî bi şens didît.

Niha ji zarokên taxê re behsa xwe dike.

Bi wan kesên ku dişibe xwe re radibe û rûdine, dijûnan ji her kesî re dike. Her bi hev re tevdigerin, ji ber ku divê mêr bi hev re bigerin, lê jin her tenê bin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Senarîst û Derhêner e. Niha jî li bajarê ku lê dayik bûye, li Amedê dijî û fîlman çêdike. Di sala 2004an de yekem kurtefîlma xwe çêkiriye. Bi giştî senarîst û derhênerên 10 kurtefîlman e. di sala 2013an de yekem fîlma metrajdirêja bi nave Kurtefîlm çekiriye. Di 2015an de filma ku bi navê Gîzlî (veşartî) kişandiye û f di Festîvala Fîlmên Stenbolê ya Îfê de xelata herî baş ya SİYADê stendiye. Di 28em Festîvala Fîlmên Kuir Hamburgê de xelata jûriye wergirtiye. Di sala 2017an de 3em fîlma metrajdirêja bi nave Genco çêkiriye û di 28em Festîvala Fîlmên Navnetewî ya Enqereyê de bi fîlma herî baş hatiye hîlbijardin.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#19 İRFAN
DEĞİRMENCİ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

PARASTINA MIN LI PÊVEKÊ YE

Nivîskarekê mêr, bi tenê nivîskarek e lê dema jin be wek nivîskara jin tê binavkirin. Nayê gotin rojnamegerê mêr lê bi taybetî behsa jimbûna rojnamegerên jin tê kirin.

Li min biborin. Heke hûn mêrek bin ku ji we bê pirsîn “52 hefteyan, 52 mêt dê li ser tûndkariya mêt li jinan dikin dê binivîsin, gelo tu jî dixwazî bibî yek ji wan mêran” dema hûn rûniştin pêşberê klavyeyê divê yekem hevoka we “li min biborin” be.

Li min biborin, bêyî ku bibêjim lê û lê belê, li min biborin. Lêborîneka bi dengekê kê mêt û sûcdariyê. Bi soza “ez ê careka dî nekim” bi awayekê semimî divê bê gotin.

Nivîskarekê mêt, bi tenê nivîskarek e lê dema jin be wek nivîskara jin tê binavkirin. Nayê gotin rojnamegerê mêt lê bi taybetî behsa jimbûna rojnamegerên jin tê kirin.

Tê gotin “de rûne û wek mêran binivîse” lê piraniya caran ez wek jinan dinivîsim. Ez hewil didim xwe bikim şûna wan kesan de ku li ser wan dinivîsim. Mesela ez niho xwe bikim şûna delalîka Michelle.

Michelle di sala 1999ê de dema 24 salî bûye hatiye Stenbolê. Ew rojnamegerê gelek xweşlaw bûye. Dema ew li rojnameyeka li Izmîrê dixebitî xelkê bi tiliyan ew nîşanî hev kirine. Ew jî rojnameya lê dixebitî hatiye avêtin û poşman e ku wî nameya xwe neparastiye.

Di nameyê de hatiye nivîsîn dema ew çûyîn nûçeçêkirinê ji we ve wî şifêrê tirimbêla rojnameyê taciz kiriye. Hima kel û pelên xwe li çenteyê xwe kom kiriye û ketiye ser rêya Stenbolê. Li gor hevpeyvîna di sala 2013ê de Çîçek Tahaoglûyê ji bo bianetê bi wê re kiriye wê gotiye ew kurikê xweşlaw hingê li wê derê miriye, keseka bi navê Michelle Demishevich hatiye dinyayê.

Ew paşnavê wê ji xwe re hilbijartiye ji xwe paşnavê malbata wê ye ku ji beriya ji Makedonyayê bar bikin wan ew paşnav hebûye. Ka vêca bisekinin.

Dema ez xwe bikim di şûna Michelleyê de gelo min ê bixwestiya piştî salan behsa wî xweşlawê berê bê kirin. No, wê di hevpeyvîna xwe de gotibe “ew miriye” hngê ew miriye.

Mivhelle li Stenbolê bû yekem nûçegehana trans. Herî dawiyê li IMC TVyê dixebitî. Dema ku wê li caddeya Îstiklalê hewil dabû ji Sûmeyye Erdogan a keça serokwezîrê hingê Recep Tayyîp Erdoganî pirsên xwe bipirse, polîsên parastinê tûndkarî li wê kiribû û bînerên ji rêzê yên bala wan ne gelek li ser televizyonan e jî ew nas kiribû.

Em cara pêşyê hingê bi wê re axivîn. Paşê min bala xwe da ser nûçeyên wê. Li IMC TV ya ku bûbû dengê “ew kesên dî” û hatiye girtin jî di roja pêşiyê ya xebatê de ew bi giriyê xwe ve vegeyriyaye mala xwe.

Li kargeha ku navenda televizyonê lê bû gelek kesan li cihê cixarekişandinê an jî li xweringehê Mihaelle nîşannî hev kirine ku tîktîk lê keniyane, karmendên parastinê yên taybet jî digel ku ew nas dikirin jî her car ew sekinandine û çûnûhatina wê zehmet kirine.

Michelleyê gotibû ka çawa di kongreyên bi rojnamegeran re dema wê pirsên xwe dikirin yê pirs jê dihatin kirin xwe nebihîstî dikirin û çawa hevpişeyên wê jî xwe ji wê vedidan.

Hima bêje dibihîsim hûn dibêjin “dema ev tişt qewimîn te çi kir?” Min hewil da li nava medyaya navendî de, ji bo nûçeyên giştî li Kanal Dyê bi wê nûçegihana jêhatî re bixebitim.

Ew hewceyî nûçegihanekê bûn ku pirsên xwe bi wêrekane bipirse, şev û roj li pey nûçeyan bibeze. Tam niho divê lêborînê ji te bixwazim Michelle. Ji ber ku ji beriya bi serkaran re biaxivim, bi kelecane vê fikrê min ji te re got û hêvîyek li nik te çêkir.

Pêşiyê min nezanî meseleyê ji kê re bibêjim, paşê min got ez ê ji yê herî jorî re bibêjim. Ew destê rastê yê patronan bû. Li ser mijarên ceribandînan mêrbûnê yê piştî şêst saliyê dinivîsî. Bi pantorê xwe yê pembe/sûf bi ser tabûyan de diçû. Qunciknivîskarek bû ku ji bo vê daxwazê bikim gelek baş dixweya. Min jî welê kir ji bo tu kar bikî min alîkarî ji qunciknivîskarî xwest. Bersiva “begê me” ez jî hêvîşkestî kirim.

Dema min behsa tercîha te ya zayendî kir, got: “Ne we be, patron ji wan gelek aciz dibe. Heke bibîne jî dê tehemmil neke. vê ji bîr bike.” Paşê wî ez hişyar kirim û got ji ti kesan re jî nebêje.

Min nekarî karî ji te re çêkim. Li min bibore.

Loi vî welatî li mijarên tûndkariyê jî behsa wan kesên trans nayê kirin. Heke karkereka seksê hatibe kuştin, ji xwe ji

ber ku ew li pey qebahetekê bûye ji ber wê hatiye kuştin... Zaro zêçên her kesan hebû û heke mirovên trans di nava rojê de bihatiya dîtin jî sûc bû.

Civak gelekê durû bû. Sibeyê ji bo lînckirinê şevê ji bo sekskirinê diçûn ber deriyê transan. Cara paşiyê min û Michelleyê li taxa Denizkoşklerê ya navçeya Avcılarê [ya Stenbolê] hev dîtibû.

Piştî erdhêja sala 1999ê gelek xaniyan zerereka mezin dît. Hin xanî hatin serastkirin. Ew kesên li cihê dî nekarî stara xwe bikin xwe li wê derê sitirandibûn. Trans çûne wê derê.

Hinek ji wan xwediyên xaniyan bûn, hinek jî kirêdar bûn. Piştî nûçegihanekê nûçeyek çêkir. Xelkê taxê bi bizotiyên xwe ve çûn ber deriyê transan û ji wan re gotin: “An derbikevin an jî em ê me bi saxî bişewitînin.” Taciz û tehdîtkarî ji heddê tehemilê borîbûn.

di nav wan kesê ku mirovên trans tehdît dikirin de jinek jî hebû. Wê destê zarokê xwe girtibû û sirreka mêran negotî got:

“Niho taxa me dê bê nûkirin, xaniyên me dê bihatir bibin lê ji ber van transan ti kes dê nekirin.”

Min û Michelleyê li wê taxê hevdu dît. Ji ber ku min kar jê re çênekiribû ji min nexeyidî bû. Hem ew şev 15ê Tîrmeha 2016ê bû. Em çûbûn daweta hevkarêkê xwe. Li Avcılarê li mêrgekê dawet dihat kirin.

Li twîttê hin peuyam hatibûn belavkirin. Dihat gotin derbe hatiye kirin. Em mêr digel jinan ji dawetê westiyên û ketin ser

rêyan. Me ne zanî ka çi çêbûye. Da şarja telefonên me hemiyan xelas nebe. Me biryar da ku em ê bi dorê Twîtterê vekirin.

Komeka hêsbûyî ber bi me ve dihat. Hinek jinên di koma me de xwe ji bo dawetê xemilandibûn û etekên kurt li xwe kiribûn. Wê komê got “90 sal in ti nema we neanî serê me. Hûn gihan dawiya emrê xwe.” Dema em bi taxa Denizkuşklerê re borîn kesekê ji şaneşîna xwe banî me kir.

“Derive tevlihev e, werin jorê. Yek du mêvanên keçikên me hene heke hûn jê aciz nebin werin li vê derê hinekê bêhna xwe vekin.”

Ew kesa bakirî Michaelle bû. Wek di tofanekê de çikilekê zeytûnan dirêjî me kir.

Tesedifek bû ku gelek kêmtê dîtin.

Michelle niho li Almaniyayê karê xwe yê rojnamegeriyê dike. Bêguman hûn bi vê nivîsê ne li bendê ne ku ez pêşniyaran li we bikim.

Li Stenbolê piştî ku min ji bo pêşkêşiyek kir ku dahatên wê ji bo saziyeka civakî bû, seroka Platforma Em ê Jinkujiyê bisekinînin, Gusûm Kavê ji min re gotibû ew spas dike ku wek mêrekê min şîret li jinan nekirin.

Min hingê biryar da bila şîretên min ji min re bin. Jin kengê bixwazin ez ê li nik wan bim. Ez ê bi xwestina lêborînê dest bi wê bikim.

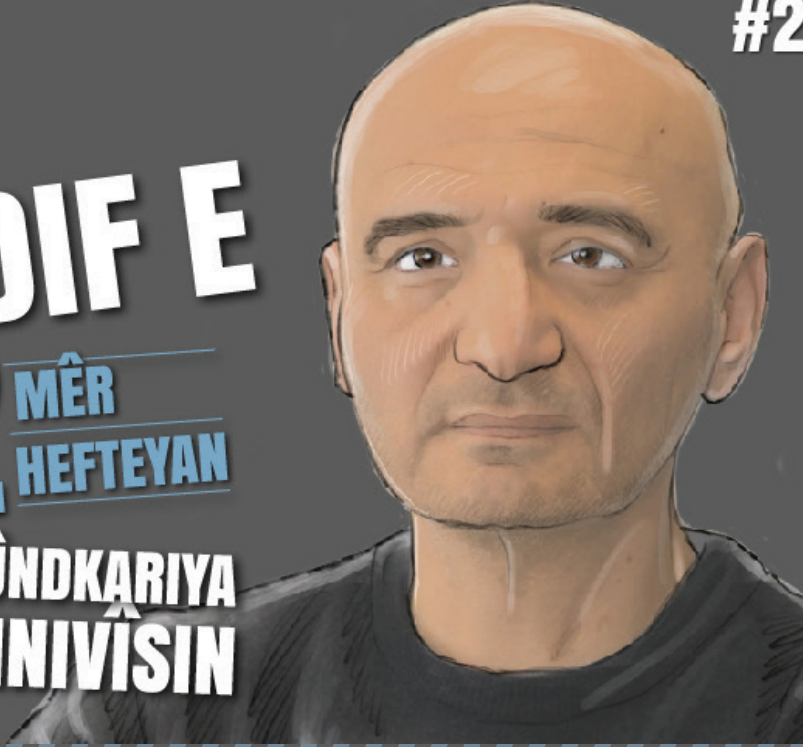
DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Xebatkarê televîzyonê, Nivîskar û Lîstikvan e. Dema li Zanîngeha Enqereyê di beşa rojnamegeriyê de xwendekar bû, di televîzyonan de dest bi kar kiribû. Li Enqereyê di buroyê televîzyonên Atv, Star, CNNTurk û Kanal Dyê de 10 salan nûçeyên jîyanê çêkiriye û çîrokên hatiye jîyandan kiriye nûçe. Di salên 2006-2017an de, li Fox TV û Kanal D ye nûçeyên sibehê amade û pêşkeş kiriye. Di sala 2017an de ji ber ku liser hesabê xwe yê twîtterê gotiye ezê di referandûmê de dengê “Na” bikarbînim, ji aliyê Dogan Holdîngê ve ji kar hatiye derxistin. Du romanên wî yên bi nave Bir Uyuyup Uyanalim û Herlanda hene. Di sala 1977an de li Enqereyê hatiye dine.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#20 MEHMET
AÇAR**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

RAPÊÇA TUNDKARIYÊ

Temaşekirina belgefilman a derbarê prîmatan ên ji ber testosteronê tundkariyê dikin, dibe ku ji bo hemû mêran baş be. Dibe wê gavê em bifikirin ku divê ferq û cewaziyeke mirovan hebe û em bibêjin “tekamul şert e!”.

Nayê hişê min ku di filmekî de yan di sitcomekê de temaşe kiribû? Tiştê ku tê hişê min, zanyareke civakî bû a ku behsê kiribû. Hevok wiha bû: “Heke ku hûn bi rastî jî dixwazin zilaman fam bikin, ez pêşniyar dikim ku li belgefilmên prîmatan temaşe bikin”.

Di serî de gelekî kenê min anî. Paşê dema ku ez rastî belgefilmên bi wî awayî dihatim min dest bi temaşekirina wan kir. Min dît ku di nêrîna xwe de ne zêde neheq e... Bi taybetî têkiliya di navbera testosteron û tundkariyê ya prîmatan de mirov serwest dikir.

Di zarotiya min de kutek ango lêdan yek ji parçeyên perwerdeya zarokan bû li mal û dibistanê. Zarotî û ciwantî serdemeke wiha ye ku heke hûn rastî tundkariyê neyên jî hûn bi zimanê tundkariyê dijîn... Hi her devera jiyane de...

Li dijî zordestan heke hewce bike, divê yên baş jî zilaman bikutînin. Li tax û dibistanê hevsengiyên di navbera zilaman da an bi tundkariyê yan jî bi zimanê tundkariyê dihat avakirin. Zanîna pevçûnê û hînbûna parastinê şert bû. Ez di wê baweriyê de me ku niha jî ev rewş ne gelekî cuda ye.

Heke ku pirsgirêk “li mêraniya ku hatiye hînkirin an jî hînbûn” diqede, gelo dibe her tişt têkildarî malbatê be? Ez ne di wê baweriyê de me? Mînak li lîseyê mêran a bi şevborîn a ku min lê xwend, polên bilind bi lêdanê polên jêr ceza dikirin û ev jî weke kevneşopiyê bû.

Mamosteyan nekarîbûn çipiskek jî li

xwendekaran bidana lê tundkariya polên bilind, yek ji hêmanên jênerê jiyana dibistanê bû.

Di jiyana min a lîseyê de yekî ji min mezintir çavê xwe bera pareyê min dabû û şimaqek li min dabû. Ji bilî vê bûyerê tu bîranîneke min a gelekî xirab a derbarê tundrakiyê de nîne. Ez wan lêdanên bi dorê li me hemûyan didan nahesibînim ku bibûn parçeyek ji rêzê ya jiyana me ya rojane. Ew parçeyek ji kevneşopiyê bûn. Ji xwe me ji gelek “Kekê etutê” yên ku li me didan hez dikir. Ew kekên ku neçar bûn vê kevneşopiya lêdanê berdewam bikirana.

Henek li hêlekê, li dibistanê zordestiyên gelekê mezin nebûn. Heke ku hûn sedema wê bipirsîn, zordest di tirsîyan ku em giliyên wan li gel yekê din bikin. Gilîkirina li gel rêveberiya dibistanê ya ji ber lêdanê ya yên ji me mezintir, ango gelacî sûcekî herî mezin bû ku ti kes nedifikirî bikira.

Bi giştî, yên mezin li kesên di polên berjêrtir nedidan. Lê di her şert û mercan de rêzîkên nenivîskî yên dibistanê hebûn û ev rêzîk bi gefa tundiyê dihat pêkanîn.

Ez mînakekê bidim; di sala me ya pêşiyê de li dibistanê me û keçan bi hev re dixwend. Li dibistanê tenê keçên ku ji me mezintir hebûn. Mêrên ji me mezintir li dibistaneke din bûn.

Ji bo ku pîr û pergala li dibistanê ava bikin û desthilatê li ser me bidin rûniştandin keçên ji me mezintir digotin, “Em ê navê wan kesên li hemberî rêzîkan derkevin bidin ên ji we mezintir, hûnê jî sala pêş lêdana xwe bixwin”. Helbet me jî li wan guhdar dikir... Di encamê de, wê sala pêşiyê li dibistanê tiştên ku keçên ji me

meztir dixwest pêk hat.

Beriya 12ê Îlonê ya 1980yê rêxistinên siyasî yên çepgir, ji 1978ê û pê de dawî li tundkariya pola bilind a li dibistanê anîbûn lê wan jî di nava xwe de şer kiribû, lêdana gelacan û kesên ku dixwestin boykotê ji holê rakin tê de ji tundkariyê û zimanê tundkariyê nekarîbûn xwe dûr bixin. Hewce nake ku ez bibêjim piştî 1980yê kevneşopiya lêdana kesên ji me meztir dest pê kiriye.

Bi rastî jî li wê dibistanê min gelekî kêf kir, rojên min ên gelekî xweş çêbûn lê helbet van tiştan ew rastî neguhert ku pergala lêdanê parçeyek ji jiyana min e.

Dema ez ji lîseya mêran çûm zanîngehê min ferqa di navberê de yekser dît. Ji ber ku lir keç hebûn û dereng be jî di jiyana min de serdemeke şarmend û sivil dest pê kiribû.

Ez gelek mêran nas dikim ku ji pevçûnê û şerkirinê hez dikin. Bi piranê mirovên baş in. Zordestiyê li ser kesî nakin, lawazan diparêzin. Heta hin ji wan ji bo parastina wan kesan li bende fersendekê ne. Gelek ji me bûne şahid ku mêrên destdirêjî li jineke di otobusê de kiriye, ji mêrekî din lêdan xwariye. Mînakên derbarê “tundrakiya ku dikare bê qebûlîkirin” dikarin bîn zêdekirin.

Ez dixwazim bêm ser wê mijarê; car caran li bal başan car caran li bal xiraban bin jî tundkariya mêran, zimanê darê zorê li her qada jiyana destdihalat e. Ev tişt cureyek ji rapêja tundkariyê ye.

Ew rapêç weke enerjîyê ye. Kêşeya esasî ew e ku, hemû mêr jî ji heman enerjîyê xweyê dibin ku bêyî ferq û cewaziyê

têxin navberê, li jin û mêran didin û jin û mêran wan dikujin. Heta ku ev enerjîya vê tundkariyê derdixe holê neyê tunekirin, kêşe ti carî naqede.

Ne gelekî zehmet e ku mêrek ji rapêça tundkariyê ya ku her aliyê civakê dorpêç kiriye û testosterona di laşê xwe de kontrol bike.

Gelek mêr dikarin vî tiştî bikin. Lê heke têkiliya di navbera “mêrê ku ew pê hatiye hînkirin” û tundkariyê de çiqas bi hêz be, derketina ji nava wê rapêçê jî zehmetir dibe.

Mêrê ku li dijderketina tundkariyê weke lawaziyê, tirsê û şikestbûnê dibîne, heta hetayê wê di nava wê rapêçê de bijî. Neçar e ku tê de bijî.

Lewre, fikra ku dibêje tundkariya mêran û darê zorê hewce ye, toreke nayê dîtina a ku hemû civak rapêç kiriye. Kêşeya esasî ew e ku gelek mirov vî tiştî xwezayî dibînin û wisa difikirin ku ev ne gelekî bi zerar e.

Temaşekirina belgefilman a derbarê prîmatan ên ji ber testosteronê tundkariyê dikin, dibe ku ji bo hemû mêran baş be. Dibe wê gavê em bifikirin ku divê ferq û cewaziyeye mirovan hebe û em bibêjin “tekamul şert e!”.

An jî em dikarin hemû sîstema perwerdeyê, di çarçoveya ji holê rakirina tundkariya mêran û darê zorê de ji nû ve saz bikin... Lê li cîhana ku ‘hêz li her devera jiyana tê wateya her tiştî ye’ ev bêguman ne tişteki hêsan e.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rexnegirê Sînemayê, Rojnameger, Çîroknivîs û Romannivîs e. Rexnegirê Sînemayê yê rojnameya Haberturkê ye. Ji 1989an vir de rexneyên li ser fîlma dinivîse. Berpirsiyariya weşanê ya Kovara Dîgîturk û Sînemayê kiriye. Dema lîse û Zanîngeh dixwend bi şanoya amator ve mijûl bûye. Berhemên Shakespeare, Brecht, Beckett, Ionesco, Haldûn Taner û Max Frischê anîbû ser dike. Ji pirtûkekê Kafka senaryoya şanoyekê amade kiriye. Li piştî zanîngehê di şîrketa bi navê VTRyê de wekî asîstanê rejî kar kiriye. Nivîskarê pirtûkên bi navê “Anarşîk Rehavet” (1998), “Siyah Hatıralar Denizi” (2000), “Hayatın Anlamı ya da Akhisarlı Hasan Tütün’ün Maceraları” (2005) ve “Kayıp Hasta (2017) ye. Di sala 1963yan de li Konyayê hatiye dinê. Dibistana seretayî li Stenbolê û İzmirê qedandiye. Amadehî Lîseya Galatasarayê tamam kiriye. Li Zanîngeha Bogazîçiyê beşa Edebiyata Îngilîzî qedandiye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#21 MENDERES
SAMANCILAR

BIHEŞTA DEREWÎN

Her meh miheqeq jineka li pawyonê kar dike xwe ji pirê diavêt an jî dihat kuştin. Mêran bi zorê jin li pawyonê didan xebitandin û heman mêran navê “jinên pawyonan” li wan kiribû.

Dibêjim qey dema ez hîn bûm ku piştî şerê navmalbatî jin û keç lêdanê dixwin ez 5-6 salî bûm. Min nedizanî ka ji ber çi ev şer tê kirin û min mereq jî nedikir.

Her ku mezin dibûm min ferq dikir ka ji ber çi lêdana navmalbatî heye û sebebên wê yên bêwate çi ne. Serkêşa wan sebebên azadiya ramanê bû. Biheşt li bin pêyên mêran bû lê divîya hemî fikrên wan û her gava ew diavêjin bi biryara mêran ba.

Qasî ku min didît hem cîranên dihatin mala me hem jî xizm û mirovên me di heman rewşê de bûn. Carinan rûyê hinekan şîn-û-reş dibû. Carinan min didît ku destê hinekan şikestî bû. Ji bo wan kesên ev rewş dîtîn û bihîstîn ev rewş gelek ji rêzê bû.

“Ma çi ye mêrê wê lê daye.”

Min ev gotin ji mêran zêdetir ji jinan dibihîst nemaze ji yên pîr û kal.

“Keça min mêrê te ye hem dê li te bide hem jî ji te hez bike. Zimanê xwe gez bike, rûne ser dûvê xwe.”

Hingê wek niho jin nedihatîn kuştin an jî me nedibihîst. Wek niho rêyên ragihandinê nebûn du sê kolaneyan dûrî me hinek bihatiyên kuştin me yê piştî mehan bibihîsta an me qet jî nedibihîst.

Me herî zêde dibihîst ku jinan an jî zarokên keç xwe kuştine. Herî hêsani bi werîsekê xwe dikuştin. Werîsek dihat hilavistin û wan bi xwe xwe pê dihilawêstin.

Me dibihîst ku bûka maleka li taxa paşiyê, Mayayê xwe hilawêstiye.

Kesên li taxê diçûn ew kesê xwe kuştî didîtîn, ew kesên çûyîn û neçûyîn bi hev re dikirin hawar û qêrîn.

Dema keçek evîndar dibû divîya wê veşarta. Heke bav an birayê wê bizaniya an jî heke kesekê ji dûr ve xizmê wan jî bibihîsta bi ihtimaleka ji sedî heştî ew dikuştin.

Ji beriya ku biçim xerîbîyê çîroka ez şahid bûm çîroka Sunaya heşdehsalî bû.

Sumayê hej kesekî kiriye, malbata wê, wê nadin wî. Ew xwe ji pira Taşê diavêşe çemê Seyhanê. Termê wê piştî sê rojan hatiye dîtîn. Heke hemî buyerên kuştinê mirina Sunayê jî hat jibîrkirin.

Bêhna termê miriyan li Çukurovayê belav dibû. Piraniya jinên dihatin kuştin ew jin bûn ku li pawyonan kar dikirin.

Rewşa Edeneyê diyar e. Li Tirkiyeyê pavyon, sînemayên havînî û qehwexane herî zêde li wê derê ne. Piraniya pawyonên li bajarî li rex çemî ne.

Li nêzîkî pawyonan pira hêsiniya ya fransîyan çêkirî heye. Ew trênen diçin rojhilatî û rçwî bi ser re diçûn. Niho jî ew seref wek berê tene kirin. Taha me hima bêje li hemberê pirê bû.

Ji ber ku gelek kes bi taxa me re diçûn pavyonan, me ji beriya her kesan agahiyên li ser pavyonan distandin.

Her meh miheqeq jineka li pawyonê kar dike xwe ji pirê diavêt an jî dihat kuştin. Mêran bi zorê jin li pawyonê didan xebitandin û heman mêran navê "jinên pavyonan" li wan kiribû.

Sohbetên mêran jî her dişibîyan hev: Ew jin ji pirê avêtîne. Ê wê jî xeletî li maseyê rexêkiriye.

Gelek sohbetên bi vî rengî têne kirin her mêt yê biheq e. Heta ku wan ji jinan re gotiye "neke xwe li min nede kuştin..." Ev çîrok piştî demekê kurt di bin ronahiyên melûl ên pawyonê divemirin.

Şevê ez li kolanên dûrî caddeya sereke dimeşiyam. Qêrîna jinekê dilê mirovan dişewiyand, erd dihêjand. Hewa gelek sar bû, wê cilkekê tenik kiribû ber xwe, rexa cilikê wê diriyabû. Diqêriya:

"Erê em orispî ne lê ji ber ku hûn bûne pêzeweng û we karê orispîtîyê çêkiriye em orispî ne. Ma em bi vî halî jidayik bûne. Bêşerefno we em xistine vî halî."

Dema min ev qêrîn bihîst jinên li pavyona Edeneyê û bêçaretîya wan hat ber çavê min ber dilê min...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Lîstikvanê fîlman e. Helbest, stran, senaryo û çîrokan dinivîse. Bi fîlma Înce Memed dest bi karê sînemayê kiriye. Yilmaz Duru derhênerê wê fîlma destpêkê bûye. Di van fîlman de lîstiyê: “Kara Çarşafli Gelin (Bûka Çarşef-Reş)”, “Sis (Mij)”, “Zikkımın Kökü (Quzzilqurt)”, “Dönersen Islık Çal (Tu Vegerî Fîzan Bide)”, “Soğuk Geceler (Şevên Sar)”, “Bereketli Topraklar Üzerinde (Li Ser Axên Bi Bereket).” Sê caran xelata lîstikvanê herî baş standiye (Zikkımın Kökü-1993 Çîçeloka Zêrîn, Babamın Kanatları- 2016 Komeleya Nivîskarên sînemayê). Di gelek fîlmên navneteweyî de lîstiyê. Sala 1954ê hatiye dinê.

Kurê herî biçûk ê malbatekê ye ku wê malbatê 8 zarok hene.

#22 BARIŞ
ÜNLÜ

NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

CÎHANA HIZIRKIRINÊ Û MÊRBÛN

“Dema jin bi hêz dibin, azad dibin, xweser dibin, ji şêweyê bikaranîna laş bigirin heta xweîfadekirina wan a bi gotinan bixwebaweriya wan zêde dibe, dema bêhtir dikevin nava cîhana karî û rikberiya wan bi mêran re zêde dibe, dema hejmareke zêde mêran diguherînin û “mêrên nû” ji wan diafirînin...”

Demeke dirêje ez di nava cîhaneke wiha de dijîm ku em dikarin jê re bibêjin cîhana fikr û ramanê. Ev cîhan ji akademisyen û entelektuelan pêk tê. Armanca min a ji gotina cîhana fikr û ramanê ew e ku li vê cîhanê fikr û raman bi xwe nirxeke û heta armanc e ke.

Çavkirîye ku kesê bikeve nava vê cîhanê xebata fikr û ramanê bixe navenda jiyana xwe û baweriyê bi hêza ravekirin û veguherîneriya ramanê bîne. Ev jî tê wê wateyê ku, divê sînorên ramana xwe her gav fireh û kûr bike, hewl bide astengên li ber ramanê derbas bike û hewceyî çêbibe di ber ramanê de –ji ber ku raman ji bo wî/wê tiştê cidî ye- li bendeyî rîskên kifş be.

Mirov dikare li hemberî vê nêrînê bibêje ku, cîhaneke wiha di rastiyê de nîne, ti kes di nava jiyaneke hizrî ya xwerû de najî, tevgera hizrî her gavê piştî tevger û metirsiyên din tê û kesên di ber pêşxistina fikrên xwe de rîskan didin ber çavan li her derê û her gavê hindik in.

Her weha dibe ku bê gotin, tevgera hizrî bi xwe di nava dîwarên hundirîn de çêdibe, yanî fikr û ramana kesê di nava tevgera hizrî de ye bêtir ku haya wî/wê jê hebe, ji hêla sînorên hisî, çînî, olî, zayendî û etnîk ve tê sînordarkirin.

Lê cîhana hizrî ya ku dil dixwaze, îtirazên bi vî rengî jî cidî dibîne, li ser hûr dibe û bi cîhanên din ên ku di nava cîhana hizrî de ne li bendê ye ku cîhana xwe û heta xwe bi xwe jî bike obje.

Ev îdeal, qet nebe ji Soktaresî û vir ve û

bi taybet du sed salên dawiyê yên cîhana hizrî li dijî civat û dewletê xweseriyê kifş bi dest xistiye, bi hêz û bi rêzdarî jiyana xwe berdewam dike.

Ez di dawiya salên 1999ê de dema li Fakulteya Zanînen Siyasî (FZS) ya Zanîngeha Enqereyê asîstan bûm ketim nava vê cîhana taybet. FZSya wan salan ji FZSya salên 1960 û 1970yan gelekî cuda bû ku Tûgrûl Eryilmaz [di nivîsa xwe ya di vê rêzenivîsê de behs dikir](#). Hejmara xwendekar û mamosteyên jin gelekî zêde bûbû, weke rêje nêzîkî ji sedî 50yan bûbû.

Lê tiştê ji zêdebûna hejmarî girîngtir ew bû ku beşeke girîng ji akademisyên jin feminîst bûn. Bi rengekî rast ez cara pêşiyê li vir leqayî feminîzmê hatim, bi qasî ku tê hişê min beriya wê bi çend mehan ez bûbûm asîstan.

Piştî firavînê dema min qehwe vedixwar û cixare dikêşand, min hin tişt digotin lê ji bilî peyvekê nayê hişê min ku min çî digot. Ew peyv tê hişê min, ji ber ku hevaleke min a feminîst a weke min asîstan bû bi gotina “divê tu nebêjî ‘bayan’, tu bibêjî ‘kadın’” li min hêrs bûbû.

Tiştê din ku ji wê demê di hişê min de maye û ne mimkun e ku ez ji bîr bikim jî şermkirina min bû. Ez soromoro bûbûm. Lê ev rijdbûn, dema em şerma wan rojan nehesibînin, fêdeyê mezin li min kir.

Bi saya vê azarê ya weke dersekê bû, min fêhm kir ku hilbijartina peyvan ne hilbijartineke ji rêzê ye, li piştî wê dîrokeke gelekî mezin û hîyerarşîya hêzê heye, lewre li şûna wê peyvê, peyveke din hatiye hilbijartin û bi vê re biryar hatiye girtin ku nebe parçeyek ji wê dîrokê û bibe parçeyek

ji cîhaneke nû.

Ez li vir behsa xwe û tecrûbeyên xwe dikim lê helbet ev tecrûbeyên min ne bi min tenê ve girêdayî ne. Di nava salan de weke herkesan min jî gelek çawan çavdêrî lê kiriye ku feminîst çawa akademisyenên mêr perwerde dikin û wan diguherînin.

Ez wisa bawer dikim ku xala herî girîng a bûye sedema guhertinê, mecbûriyeta guhertinê bû.

Divê akademisyenên mêr biguheriyana lê li FZSyê (û li fakulteyên din ên Cebeciyê û li gelek zanîngehên din ê li cîhanê) bi hêza xwe ya mezin û rewa derketibû holê.

Di rewşeke wiha de, ji hizrên mêran bigirin heta gotinên wan, ji pirtûkên ku mêran xwe bi xwe hazir kirine heta panelên wan, ji meşên wan bigirin heta bikaranîna dest û piyên wan, ji nêzîkatiya li hemberî xwendekarên jin bigirin heta têkiliyên wan ên romantîk û heta hêrsbûnên wan, hemû şeweyên wan ên derbarê hebûnê û kirinê de dihatin dîtin, pirsyarîkirin û rexnekirin.

Dawiya dawî mêr beriya ku di jiyana rast de pêrgî nêrînên rexneyî yên feminîstan bûn, di kontrol û erêkirina feminîsteke xeyalî ya di hişê xwe de derbas dibûn û li gorî wê tevdiqeriyên.

Bell hooks, di pirtûka xwe ya li ser ihtimala guherîna mêran a piştî retkirina patriarkayê de, dibêje ku di rastiye de mêr dixwazin xwe biguherînin, lê ditirsin ku xwe biguherin, ji ber wê jî divê feminîzm alîkariya mêran bike, nexşerêya guherîna ya kifş pêşkêşî wan bike. [1]

Lê weke ku min di vê paragrafê de jî

behsa wê kiriye, li qadên kifş ên weke cîhana hizrî, tirs bi xwe jî (tirsê dîtinê, ya biçûkxistinê, ya lipaşmayinê) dibe ku bibe navgîneke guherîna.

Lê sedema guherîna tenê ne negatîf e, yanî guherîna tenê ne ji tirs û mecbûriyete çêdibe. Dema mêr hêza ji mêraniyê distînin û imtiyazên ku ji mêraniyê distînin winda dikin û di encama vê de têkiliyê wekhevtir li gel jinên li derdora xwe datînin, ji barê mêraniyê yên ku wan jî diçewisîne, hişk dike û di heman demê de him êşê dide, him jî wan dike kesên ji rêzê rizgar dibin.

Vî tiştî hiştiye ku li hêlekê astengiyên li ser hizrên xwe bibînin û di encamê de hîn baştir bifikirin. Li hêla din jî hevaltî û evîndariya ku bi jinên feminîst re danîne, ji ber di nava xwe de wekheviyekê dihewînin, hiştiye nêzbûneke beriya niha jê ne agahdar bûn û nedizanîn nas bikin.

Bi saya vê nêzbûnê, mêr bi hestên xwe re diketin nava têkiliyekê, yanî dest bi fikra li ser wî tiştî dikirin ku çî his dikin û çima wiha his dikin. Vê jî bi xwe re dihişt ku têkiliyê bi hestên mirovên li pêşberî deynin.

Bi taybetî xwebaşdîtin û xwenaskirin ji ber ku di hêla mêr ji bandora ketûberkirina dîrok û civakê derkevin, mêrên ku vî tiştî tecrûbe dikin his kirin ku ew azad bûne.

Ji ber van hemû sedeman, di cîhana hizrî ya çepgirî de ku ez jî parçeyek jê me, mêrên sosyalîst dixwestin her bi jinên feminîst re bibin heval û hezkirî. Mêrekî ku bi jineke nefeminîst re bibe heval, di rastiye de biryara dicîdemayinê distandin û li derdora xwe wiha dihatin naskirin.

Lê li wê cîhana ku ez parçeyek jê me mêrên wiha kêman. Lewma mandora feminîzmê ya li ser sosyalîzmê ne tenê siyasî û hizrî ye, di heman demê de şexsî ye. Ne mimkun e ku êdî feminîzm û sosyalîzmê cuda bifikirin, her çiqas ku ne heman tişt bin.

Ez naxwazim bibêjim ku mêrên li cîhana hizrî ya çepgirî bi temamî dest ji mêraniya xwe berdane, weke mînak bêteşe nebin, sohbeta mêran nakin, ne dijminên jinan e, tundkariya laşî û fizîkî ya li ser jinan nakin, dest navêjin jinan.

Ev û jê zêdetir weke li her qadê li cîhana hizrî jî hene. Lê ez dixwazim di vê nivîsê de –li şûna bala xwe bidim wan halên mêranîyê yên li cîhana hizrî ku li cîhanên din berbelav in û desthilatin- li ser rewşa mêranîyê ya kifş ya li vê cîhanê belav e û rêzdar e bisekinim ku tenê di jiyana hizrî de heye: Otorîteya entelektuel a mêran.

Liv û tevgera ku li derdora kesayetiya akademisyen/bîrewer/entelektuelên mêran e, bi desthilat û îdiaya desthilatê ya li ser zanyarî û teoriyê, bi fermandayînê û jixwebaweriyê, bi nivîsandina gelek mijaran ya bi heman îdiayê ku ji xwe re weke mafekî dibîne, bi nirxandina mijarên mezin a bi hizrên bihêz/rijd an jî bi lê hûrbûna mijarên biçûk bi rengê berfireh tê avakirin.

Çi otorîteya zanyariyê ya ku bi pirtûk û maqaleyan tê avakirin û çî jî aqilmendiya ku bi qunciknivîs û parvekirinên Twitterê tê avakirin, ev rewşa ku him weke kesayet di nava mijarê de ye û him jî bandora encaman lê dike ya ku dizane/dibîne/fam dike, dema bi piranî mêrên ji wan ciwantir bi hejmetkarî lê temaş dikin tê pesendkirin

û temam dibe.

Bi gotineke dinê, ev performansên ku xwerûye bi dika hizrî re, bi nêrînên hejmetkarî yên temaşevanên mêr re vediguheze otorîteyekê. Herçiqas ku sihra vê sehneyê bi lidijderketina jinan re hinekî kêman bibe jî, mêr van lidijderketinan jî dixin nav û dikarin otorîteyên xwe yên entelektuelî berdewam bikin.

Weke mînak, li gorî J. M. Coetzeyî “entelektueliya rasyonel û ya sekuler” bi hêsanî tehl nabe, dizane ku tehlebûn ji ber pozisyoneke hizrî ya lawaz çêdibe û wisa difikire ku serkeftina nîqaşa entelektuel a serbest wê li gorî qaîdeyên aqilî diyar bibe. Heke ku ji ber gotinekê yan jî ji ber rexneyekê tehl bibe û hêrs bibe, li ser sedema tehlebûna xwe yanî li ser hestên xwe jî difikire, analîza hestên xwe jî dike û xwe ji derveyî mijarê digire.

Kesê/a entelektuel, li gorî prensîba “xwe nas bike” ya ji dema Sokratesê heta niha rûmeta xwe diparêze rexneyên li hemberî xwe û heta êrîşên biçûkxistinê bi xwe jî bi ken pêşwazî dike û cesaretê dide van tiştan. [2]

Her çiqas ku Coetzee, mêr/nivîskarekî ji her aliyê ve nû/nerm jî be û di encama îzafîkirina xwe de binê otorîteya xwe dikole jî, ez wisa difikirim ku tenê mêrek dikare vê pênasekirina entelektueliyê bike: Cûreyeke wiha ye tehl nabe, heke ku tehl bibe jî rûmetê nade hestên xwe, rexneyên li dijî hizrên xwe bi xweşbînî pêşwazî dike û fêdê ji van tiştan digire.

Lê ev ne tenekê penasekirinek e. Entelektuelên mêr ên ji vî cureyê gelek in, ew nebe jî entelektuelên mêr ên ku

dixwazin bibin wiha jî gelek in û ev cure entelektuelî ji bo wan dibêjim qey di nava îdealên şexsî de ya herî mezin e.

Dema em di heman çarçoveyê de li disiplîna sosyolojiyê dinêrin, li gorî nêrîna min Pierre Bourdieu mînakeke gelekî balkêş e ku di pêncî salên dawiyê de otorîteyê herî mezin e. Bourdieu yê li ser çawaniya avakirina otorîteyê jî kar kiriye, otorîteya xwe ya şopînerên wî her gav ji nû ve çêdikin bi xwe ava kiriye.

Ev tişt, bi usluba xwe ya jixwebawer û biferman, bi têginiyên dewlemend ê ku ji hêla wî hatine çêkirin, bi xwebatên xwe yê li qadê, bi hewla xwe ya rengvedanê (refleksiyon) kiriye. Ev tişt ewqas bi pêş de bir ku bi baweriya ku wê karibe vî tiştî ji jinan jî baştir çêbike û ji serî de rexneyên ku dibe ji jinan bîn da ber çavê xwe. [3]

Dîsa di vê çarçoveyê de dibe nêrîna li mînaka Immanuel Wallersteinî balkêş be ku yek ji navên herî mezin û yê herî bibandor ê sosyolojiya dîrokiyê ye. Wallersteinî bi “analîza xwe ya sîstemên-cîhanî” û bi navgînên têgînî û bi saziyên akademîk, ne tenê analîza dîrokî ya cîhanan kiriye, di heman demê de bi rengekî daimî li ser dahatûya cîhanê jî fikiriye.

Ez wisa difikirim ku îdia û hewesa zanîn, dîtî û pêşbîniya her tiştî ya xweser e bi entelektuelên mêr, hevaltîyê bi wê hestê re dike ku kirina her tiştan ji xwe re maf dibîne. Ji ber vê, zehmetiyê dikişînim di di xeyalkirina wî tiştî de ku sosyologeke dîrokiyê ya jin derbarê dem û cihên bi vî awayî berfireh de fikrên xwe bîne ziman û qîma xwe tenê bi rabirdûyê nîne û derbarê dahatûyê de jî biaxive.

Mirov dikare li şûna van entelektuelên mêr gelek gelek mînakên din jî bidîta, lê min Coetzee, Bourdieu û Wallersteinî hilbijart ku ez gelekî ji wan hez dikim û hema hema min hewl daye ku hemû pirtûkên wan bixwînim. Bi gotineke din, ti pêşdaraziyeke min yan jî antîpatîyeke min ji bo van navan tune bû. Berevajî vî tiştî, ez hejmetkarê uslub, têgeh, nêrîna wan im.

Hannah Arend di serdema 20emîn de yek ji wan birewerên jin e ku dikarîbû bi berfirehiya mijarên entelektuelên mêr pê re eleqedar dibin û bi uslubên wan ên ku otorîteyê belav dikin re têkeve pêşbaziyê, li ser pirsê hempîşeyê xwe ya “Gelo hûn dixwazin bibin xwediyê bandoreke berfireh?” bersiveke wiha dide –ev bersiv bersiva pirsên di hişê min de ye jî-: “Dibe ku ez îronîk bim lê ev pirseke maskûlîn (mêrane) e. Mêr dixwazin her gavê bi awayekî gelekî mezin bibandor bin...” [4]

Lê ev tespît car caran di nava dilê min de metirsiyeke mezin çêdike. Gelo divê ez dest ji tiştên ku min nivîsandine û tiştên ku dixwazim binivîsim berdim? Ez ê nikaribim di mijara ku dixwazim de li gorî dilê xwe binivîsim? Ez ê xwe bi destê xwe kêmbikim? Heke ku ez dest ji vê jî berdim, wê ji hebûna min çî bimîne li holê?

Ez zû bi zû tînim bîra xwe ke ev ne “fikrên aqlî ne” lê hestên bêîstîqrar in”, yek ji wan mêmên ku feminîzmê ew guherandiye, divê ez ‘Ezîtiya xwe’ –qet nebe di wî halê di asta bîrê de- zêde cidî nenirxînim, lê ez nikarim bi xwe ku car cara têkevim nava pêleke fikarên bi vî awayî ya bi van pirsan xwe xuya dika.

Her weha ez dizanim ku ev cure fikar ne para min tenê de, beşek mezin ji mêmên li

derdora min, bi minasebet û demên cida de dibêjin, “Êdî ev jî zêde ye, ma em vê vê jî bikin?”. Lê dîsa jî mêrên di nava cîhana hizrî de ne, ji bo derbaskirin û guhertina krîza mêranîyê xwedî sermiyanên çandî ne.

Ji ber ku çavliroze xwediyê vê sermiyana çandî bin, cîhana hizrî bi çavekî baş li mêrên di nava krîzê di dimînin nanêre, ew biçûk tî xistin û ji ber vê sedemê krîza wan a mêranîyê her diçe kûrtir dibe.

Lê ne tenê mêrên xwediyê sermiyana ekonomîk, çandî û civakî ya bi bilindbûnê dikare vê krîzê derbas bike di nava vê krîzê de ne. Ji bo gelek mêran rêyeke guherînê, nexşerêyeke ku bikaribe ji guherînê fêdeyeke manewî û maddî bidest bixê nîne.

Dema jin bi hêz dibin, azad dibin, xweser dibin, ji şeweyê bikaranîna laş bigirin heta xweîfadekirina wan a bi gotinan bixwebaweriya wan zêde dibe, dema bêhtir dikevin nava cîhana karî û rikberiya wan bi mêran re zêde dibe, dema hejmareke zêde mêran diguherînin û “mêrên nû” ji wan diafirînin, mêr bêhêztir dibin, hin îmtiyazên xwe ji dest didin, ditirsin, hêrs dibin, bi her tiştên xwe dixwazin desthilatdariya li ser jinê winda nekin ku tenê ev cure desthilat di destên wan de maye.

Dîsa krîza mêranîyê dema digihêje krîza netew-dewletan û newekhevî/nediyariyên aborîyê yê zêde dibin, xurtir dibe. Neftera li dijî feminîzmê ya dibêjin mêran û netewan dişibîne jinan, dijminatî û tundiya li hemberî jinan û LGBTIyan zêde dibe.

Serokê weke Erdogan, Trump, Putin,

Modi, Orbánî yê nûnertiya nêrtiyê, hêzê, çavnetirsiyê, êrîşkarî û wêrekiyê dike, weke lehengê nêr û netewperest ê ku wê krîzîn mêran û netew-dewletan telafî [bike derdikeve holê û bi ser dikeve](#).

Hewl didin ku bi netewperestiyê mêranîyê, bi mêranîyê jî netew-dewletê û desthilata xwe zexim bikin. Biserketina Trumpî ya di hilbijartina serokatîyê de ihtimale ku qasî bi krîza Spîtiyê têkildarî krîza mêranîyê ye jî (Li heberî Obamayê Reş û ‘mêrê nû’, Trumpê Spî û “mêrê kevn”).

[“Belavbûna veganiyê ya pêşî lê nayê girtin”](#)

bi xwe jî êrîşeke li hemberî mêranîyê û netew-dewletê tê dîtin. Her çiqas tî îdiakirin ku belavbûna veganiyê ne têkildarî belavbûna feminîzmê ye jî (ihtimal e ku ne têkildar e), dema mirov difikire ku li Rojava beşek gelekî mezin ji veganan jin û ciwan in, wê baştir bê famkirin ku çima baviksalarî ji veganiyê ditirse.

Feminîzm û veganîzm di roja me de dibe nûnertiya meylên herî xurt ên li dijî êrîşkarî û tundkariyê bin.

Wallerstein di serî de gelek çavdêrên ku bêhtir mêr in dibêjin ku Cîhan –krîza binyadî ya kapîtalîzmê jî di nav de- di nava krîzekê de ne ku gelek aliyên wê hene, wê ev bi dehan salan berdewam bike û encama wê bi têkoşîna di navbera çepgiriya kurewî û rastgiriya kurewî de dê diyar bibe.

Di rastiyê de jî herkes dibîne ku em di demeke rewşa awarte de derbas dibin, navend û fikra esasî herifiye, rastgirî û çepgiriya dijwar bihêz dibe. Dema em li avabûna van kampên vê têkoşîna ku wê demeke dirêj berdewam bike dinêrin,

herçiqas ku rewşa rastîn gelekî tevlihevtir û lêneveger be jî, ez wisa difikirim ku mirov dikare gelemperiyêke wiha bike: Li hêlekê dewlet, rastgir, neteweperest, antî-feminîst û “mêrên kevn”, li aliyê din tevgerên ji nava gel dertên, çepgir, enternasyonalîst, feminîst û “mêrên nû” heye.

Baş e, di têkoşîneke wiha de şansê biserketina Jeremy Corbynê nûnerê “mêrên nû” û ji 50 salan zêdetir e ku vejeteryan e heye gelo li hemberî Tayyîp Erdoganî yê dibêje [“Mafê ti kesî nîne Tirkîyeyê bike welatê şêran ê mahkûmî diyeta vejeteryan bike”?](#)

Gelo li hemberî wan hêzên ku her cure çekên şerî û êrîşkariya laşî dikin ên alîgirê newekheviyê ne, hêzên wekheviyê dikarin bi rêbazên dijtundkariyê û etîk têkoşînê bimeşînin?

Feminîst gelo dikarin tevlî “rêhevalên xwe yê mêr” ên ku ew nerm kirine û ji wan cûreyêke nû yê mêran derxistine vê di vê têkoşînê de bi ser kevin? Ango bi renekî giştîtir, hêzeke ku her diçe nerm dibe gelo dikare bi hêzeke her ku diçe tundtir dibe?

Herçiqas ku meyla min a bersivên erênî ya ji bo van pirsan hebe jî, ev ne pirsên retorîk in. Yanî pirsên wisa ne ku pêbawerîya min bi bersivên wan nayê. Lê ez ji wî mantiqê ku pirsan di nava xwe de dihevinê jî ne bawer im, ji ber ez di hizrandina bi vî awayî de bi xwe nikarim ku pirsên bi vî awayî mezin tenê mêrek dikare bipirse.

[1] bell hooks, *Xwesteka Guherînê: Mêr, Mêranî û Hezkirin*, wergêr. Zeynep Kutluata (Stenbol, Weşanên bgstyê, 2018).

[2] J.M. Coetzee, *“Taking Offense”, Giving*

Offense: Essays on Censorship(Chicago: The University of Chicago Press, 1996), s. 3-5.

[3] Pierre Bourdieu, *Desthilata Nêran, wergêr. Bediz Yılmaz* (Stenbol: Weşangeriya Bağlamê, 2015).

[4] Hannah Arendt, *Formasyon, Sirgun, Totalitarizm: Ceribandîna Têgihîştinê (1930-1954)*, wergêr. İbrahim Yıldız (Enqere: Weşanên Dipnotê, 2014), s. 40-41.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Akademîsyen, nivîskar û lêkolînerê serbixwe ye. Ji sala 1999ê heta 7ê Sibata 2017ê li Fabûlteya Siyasetnasiyê ya Enqereyê kar kiriye. Bi Biryarnameya Di Hikmê Qanûnan De ya 686. ji karê xwe hatiye avêtin. Li ser îxtisatê lîsans temam kiriye. Fakûlteya Zanistên Civakî master kiriye. Li Zanîngeha Binghamtonê doktora kiriye. Kitêbên wî: Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar (Ji Aliyê Rewşenbîrîyê ve Mehmet Ali Aybar, İletişim, 2002); Mehmet Ali Aybar'ın Müdafaaları ve Mektupları (Parastin û Nameyên Mehmet Ali Aybarî, 1946-1961), (berhevkarî.), (İletişim , 2003); İsmail Beşikçi, (berhevkarî, digel Ozan Değer), (İletişim, 2011); Osmanlı: Bir Dünya-İmparatorluğunun Soykütüğü, (Osmanî: Secereya Împeretoriyeka dinyayê Dipnot , 2011); Türklük Sözleşmesi: Oluşumu, İşleyişi ve Krizi, (Hevpeymanî Tirkîtiyê: Çêbûna Wê, Birêveçûna Wê û Krîza Wê, Dipnot, 2018). 1975ê li Konyayê hatiye dinê.

NE
TESEDIF E

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#23 BAĞIŞ
ERTEN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MEZINBÛNA LI WARÊ XWENDEKARAN

Wan kesên li seyrgeha meydanên lîstina topa pêyan kom dibin bifikirin. Komek kesên xeber-reş, amade ku hinekan lînç bikin. Ev beşeka mêrbûnê bû ma yê çi be. Ew kesên bi jinan re temas nakin, sosyalbûnê bi rêya sporê dikin, ew kesên bi tenê bi wan kesan re ne ku dişibin wan bi xwe, ji yê dî û nefret dikin... Ew kesên bi serê xwe nikarin biaxivin lê bi komê re qêrdanê wek beşeka kesayetê dibînin...

Min li warên xwendekaran xwendiyê!

Wek hemî kesên li warên xwendekaran xwendin ez jî bi vê yekê serbilind im. Ji bo min wek enstîtûyeka xwegihandinê bû. Bi xêra wê derê ez ji wesfê “berxikê dayika xwe” xelas bûm. Ez bûm “zelam.” Ez bi hêsrên çavan ji malê derdikeşim, dayika min li şaneşînê destê xwe li min dihêjand, bi wê xemê diçûm dibistanê. Paşê ez elimîm. Ez jî bûm yekê “ji wê karwanê.”
Wek gihabim pileya bibim şahê mêran...

Hemî rengên tûndkariyê li wê derê hebû. Her yên xurt lê digera yên lawaz tepeser bikin. Mesela wan henekên xwe li wan zarokên dî dikirin ku ew nizanin mastûrbasyon çi ye. Wan bigotiya ew dizanin jî heke guman heba bi zorê ew kar li wan dihat kirin.

Xwendekaran dema kesekê bêdeng bihata dîtin heta wan serî nehildaya bi ser wan de diçûn.

Di hefteyên paşiyê yên dewra xwedî de dibû dema eziyeta li xwendekarên sefa jêr. Hima çi bê bîra we dema xwendekar dirazan ew bi yaneyên razanê ve dihatin girêdan, dolaba hinekan dihat şikandin û xwarinên ji memleketê wan hatî şandin dihat şelandin... Ji dizî ve keçên li warê xwendekaran dihatin tacizkirin. Her ku tê bîra min xwêdidim.

Herî zêde yên “Almancî” rastî tûndkariyê dihatin. Li dibistanê gelek ji wan hebûn. Li gor me yanî li gor “wan kesên normal” hinekê paşdemayî û nedîtî bûn.

Paşê me spor keşf kir. Piştî dema xwendinê, pêşiya wê demê, dema navberan hemî ji bo em li pey topê bibezen hêcet bûn.

Ew kesên nedilîstin wek kesên kêrnehatî dihatin dîtin. Ji ber wê ew kesên dizanin û nizanin ji bo xwe nîşan bidin xwe diceribandin. Divîya dema lîstinê ne nerm bûna.

Ez kesek hûr im lê xweşbextane ye ku ez zû baliq bûm û bejna min ji ya herkesan bilindtir bû. Ez ne yek ji yên kurt bûm. Yên herî kurt, herî qelew, herî zeîf, herî dirêz... derd dikêşan.

Heqê vê nivîsê ye ku binivîsim min jî tûndkarî kiriye. Tê bîra min dema me topî dilîst ji ber ku kesek bêşiyar bû û ji ber wî tîma me bi ser nediket min her xerabî lê dikir.

Paşê me havîngehek ava kir. Her havîn em diçûn havîngehê. Dema warê xwendekaran qediya. Dema Edeneyîbûnê dest pê kir. Me bi topa pêyan dilîst, em pey keçikan diçûn, şer dikir.

Ev tiştên ez dibêjim ez ji bo dibistaneka taybet a kolej dibêjim. Dibistanên baş jî ji pêla vê rastiyê ne dûr e. Dema em mezin dibûn çanda me kurikan kême zêde ev bû.

Wan kesên li seyrgeha meydanên lîstina topa pêyan kom dibin bifikirin. Komek kesên xeber-reş, amade ku hinekan lînç bikin. Ev beşeka mêrbûnê bû ma yê çî be. Ew kesên bi jinan re temas nakin, sosyalbûnê bi rêya sporê dikin, ew kesên bi tenê bi wan kesan re ne ku dişibin wan bi xwe, ji yê dî ûnefret dikin... Ew kesên bi serê xwe nikarin bi axivin lê bi komê re qêrdanê wek beşeka kesayetê dibînin...

Li vê wan gotinên wek "mêrbûn"ê zêde bikin. Wehameta rewşê gelek xerab dibe. Êdî ferq nake ka ji kîjan çîn û nasnameyê ne. Ew kesên xwenda, hûnermend, dersdêr hemî ji nû ve "maçotiyê(zirzopiyê)" ji nû ve diafirînin.

Ez dema li xwe dinêrim erê ez bi wan rojên li warê xwendekaran bûm serbilind im, di be ku dewra baliqbûnê ya ez tê de mame ev e.

Dema dibêjim ew der cihê kamilbûnê bû behsa wan demên testeronê dikim an na, ferqeka biçûk di navbera herdu fikran de heye. Hêvî dikim ez wan baş ji hev ferq bikim.

Ez hêvî dikim deminan min gelek zilim li gelek kesan nekiriye. Ne ew dewr bû ku bibêjim her kes welê bû ez cida bûm. Em hemî welê bûn.

Divê tam em vê biguherin. Wî qalibî bişkênin. Wê nasnameyê têk bibin. Divê em wî cihê futbollîstinê yê ku zayendperestî her roj ji nû ve tê çêkirin biguherin, em rexneyê li dema baliqbûnê nekin zehmet e em bigihin ti deran.

Hingê nebûbe jî îro ma ne demê kirina wan karan e?

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Berpîrsê weşana giştî yê Eurosport Tûrkiye ye. Dîrektorê Ragihandina Werzîşê yê Zanîngeha Kadir Has e. Li rojnameya Cumhuriyetê dinivîse. Nivîsa wî ya yekem sala 1994ê hatiye weşandin. Ji wê demê ve li gelek cihan dinivîse. Li Weşanxaneya Îletîşîmê wek edîtor xebitiye. Li Zanîngeha Bogazîçiyê li ser dîroka nêzîk master kiriye. Li Zanîngeha Stenbolê Fakulteya Hiqûqê qedandiye. 1973yê hatiye dinê.

NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#24 TURGUT
YÛKSEL

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

TRAMVAYA AZWERİYÊ

Ew nêrînen wî yê bêwate çûn û li şûna wan dîsa rastî wan nêrînen hatim ku du sal berê min dîtibû; di wan nêrînan de şermkirin, hesteke ku qebûlkirina girtina li ser kar nebû. Dîsa weke cinawirekî dinêrî ku nêçir ji dest dabû. Û dîsa heke ku sikakeke تنها bûya...

Beriya niha bi du salan bû, rojên ku dibistan tune bû ez li şîrketekê weke şêwekar dixebitîm. Ez zû ji kar derketim, ne şaş bim, saet li derdora 5an bû. Li rawestgeha Merter Tekstil Kentê ez li tramvayê siwar bûm. Ji ber ku hîna ne saeta jikarderketinê bû zêde kes li rawestgeh û tramvay tune bû. Li aliyê çepê li nêzîkî korîdorê rûniştim.

Piştî min du sê deqîqeyan li derdora xwe temaşe kir, pirtûka xwe ya ji çenteyê xwe derxist ku êdî li ber qedandinê bûm. Min dest bi xwendinê kir. Li rawestgeha Zeytînbûrnûyê gelek kes li tramvayê siwar bûn. Hêdî hêdî cihên vala tijî bûbûn. Paşê jî weke her gavê ber derê jî tijî bûbû.

Bi pirsra “Em çawa dikarin biçin Uskuradê?” re bêhemdê xwe min serê xwe ji ber xwe rakir. Du xortên 20-21 salî, yên gir ji kalekî dipirsîn. Mêrik ji yê bejnokurt re rêya ku wê pê de biçin digot. Di vê esnayê de ji ber ku pişta wan li min bû, min dît ku di bêrikên wan ên paşiyê de kêr hene.

Dîmenê bala min kişandibû, lê min paşê got ku dev jê ber de û min dîsa pirtûka xwe xwend. Piştî demekê, bi gotina “Tu nahêlî ez bibînim” min careke din serê xwe bilind kir. Ji ber ku bi dengê bilind hatibû gotin. Ew xortê ku kalî jê re rêya çûna Uskudarê nîşan dabû dema ev rê ji hevalê xwe yê din re digot, ev gotin kiribû.

Dema ev gotin ji devî wî derdiket li 3 keçan dinêrî. Ji ber qerebalixê min nedîtibû ku kengî siwar bûne lê li gorî texmîna min li rawestgeha Zeytînbûrnûyê siwar bûbûn.

Li ser gotina xortî, hevalê wî jî berê xwe da keçikan. Bi wan nêrînan li keçikan dinêrîn ku weke pisîka li ser rê rastî çûkê hatibû. Him ji ber peyva wî xortî û him jî ji ber nêrînen bênavber tirsek ketibû nav dilê keçan.

Min pirtûka xwe girt û li her du xortan temaşe kir. Her ku diçû ber bi keçan ve dimeşiyar û mesafeya di navbera xwe û wan de kurt dikirin. Her sê keç nêzî hev bûbûn û li ber derî asê mabûn.

Min pirtûk xist çenteyê xwe û deftera xwe jî xist ber da ku çenteyê min stûr bibe. Min çenteyê xwe avêt ber sînga xwe ne pişta xwe û ez ketim navbera wan xortan û keçan. Min zik li rûyê xortan nihêrî. (Dema ez li tramvayê siwar dibim her ez çenteyê xwe tînim ber sînga xwe lê vê carê armanca min ew bû ku heke kêr ji bêrikê derkeve, ez bi defter û pirtûkê xwe ji derba kêrê biparêzim. Ez ji nişka ve ji rastiya efsûnî ya Cortazarî ketibûm Bajarê Xwedê).

Di jiyana xwe de gelek caran ez rastî wan nêrînan hatibûm ku gef dixwarin. Lê cara pêşiyê min nêrînen bi vî awayî didîtin. Bi nêrîna cinawirekî li min dinêrîn ku ez bûbûm sedema nêçîra xwe ji dest bidin. Heke ku tramvay hinekî din vala bûya yan jî min li sikakeke tenha zêft bikirana wê ew kêr yekser bikişandana. Ev ne tasewasa ku min ji xwe re çêdikir lê nêrînen wan niyeta wan bi zelalî nîşan dida.

Gera bibêhtengî berdewam dike, nêrînên me bênavber didomin, bi vê re ger weke ku wê neqede derbas dibû. Keç tevî qerebalixê li rawestgeha Topkapiyê daketin. Digel ku hejmara kesên di tramvayê de kêm bûbû jî em ji ciyê xwe nelebitîn û me her li hev dinihêrî. Dema em hatin Findikzadeyê ez di navbera herduyan de derbas bûm û daketim.

Wê rojê û çend rojên li dû wê, ez her li ser wê gera balkêş fikirîm. Tiştên ji rêzê, destdirêjî, vandalî, şer parçeyek ji jiyana min bûn lê gelo çima ez ewqasî li ser vê bûyerê fikirîm?

Du xort hatibûn wî bajarê ku nas nedikirin lê ne ji bo mêvandarî, geştyarî yan jî karkirinê yanî ne ji bo rewşeke aram hatibûn. Ev ciyê nû wiha didîtin ku bixwazin destdirêjî li jinan bikin, kesên li hemberî vî tiştî derkevin an jî kesên ji ber sedemeke din bi wan re şer bikin, bi hêsanî kêr bikin.

Weke wan kesan in ku xwe xwediyê her ciyê diçinê dibînin... Du sê salên dawiyê bû ku ez rastî vî cureyê nû dihatim. Ez li ser wî tiştî difikirim ku çima wisa dibe. Ez wisa difikirim ku min bersiva vê pirsê dît. Divê em careke din metalanguage ango zimanê berhevdanê binêrin...

Beriya niha bi salekê bû, vê carê berê min li Tophaneyê bû. Di nava salan de ez bibûm xwedî tecrûbeyê wî tiştî ku li kîjan rawestgehê kîjan vagon tijî dibin. Ji ber wê ez ketim vagona yekê. Zêde kes lê nebû û ez çûm wê korîdora ku li piş kabîna vatman e. Ev der piranî ji ciyên din sakîntir e. (Zanyariyeke din: Ev der ciyê herî hênik ê tramvayê ye. Havînan baş e lê ji bo

zivistanan pêşniyar nakim.)

Li rawestgeha Aksarayê bi du sê kesan re jineke Ereb bi ereboka zarokan re li tramvayê siwar bû. Ji bo rêya çûnûhatinê negire çû li ber deriyê li hember sekinî û li ber ereboka xwe li ser piyan ma. Jineke hinekî bigoşt bû. Ji nişka ve mêrekî ku li paldanga li pêşiya wê rûniştî bi dengê bilind axivî. Ji ber ku piştî wî li min bû min rûyê wî nedidît. "Ev dixwin û vedixwin û dinin hev! Ji ber nîhandinê bûne weke berazan. Her der dagir kirine û hîna jî dizên."

Nizanim jinikê pê derxist ku tiştêkî ji wî re dibêje lê li mêrik nêrî. Nizanim mêrik ji vê nêrînê nerehet bû yan cesaret jê stand lê bi dengê berztir di dijûnên xwe de berdewam kir. "Hûnê binin van wê careke din nikaribin werin van deran..."

Ti kesî ji vî mêrikî re tiştêkî negot ku bixwe gelek bawer û di vê kêliyê de kêfxweşiyê zayendî ya mezin dijiya. Weke li şîretên melayekî guhdar bikin bi bêdengî li van gotinên ku ji wan re nedihat gotin guhdar dikirin. Dibe ku nedixwestin xwe bi vî zîlamî bikin û bêdeng diman. Min axavtina wî ya bişehwet bi gotinên "Fikrê xwe ji xwe re bihêle, li vir weşana zindî neke!" birî.

Li xwe zivirî, çavên wî sor bûbûn. Min ji saleke beriya niha ev nêrîn naskiribûn. Vê carê ne weke cinawirê ku nêçîra xwe ji dest biriye, weke cinawirê ku nehatiye hiştin bi nêçîra xwe bilîze...

Paşê jineke ku li hêla din a korîdorî rûniştî, got rast e ne bêterbiye be. Çend kesên din jî axivîn. Mêrik li ser vê bêdeng ma. Dema li Beyazitê daket dîsa bi heman hestan li

min nêrî, min jî li wî...

Mehek berê bû, dema ez diçûm dibistanê ez li rawestgeha Hasekiyê li tramwayê siwar bûm. Gelekî qerebalix bû. Ji ber ku min nekarî zêde bi pêş de biçim ez li nava nixavê sekinîm. Du jinên ku bi rûsî diaxivîn bi min re li tramvayê siwar bûn û li teniştê min a çepê ji xwe re cî dîtîn, berê li min li wan bû. Mêrikekî ku bi me re siwar bû jî çû li cem wan sekinî.

Berê wî li min bû. Hemû kes nêzîkî hev sekinî bûn. Ya bêhemdî ne tê de lê ji bo temasê jî mirov dikarîbû niyeteke xirab jî di vê nêzîkiyê de bidîta. Jina ciwan a ku li teniştê mêrik sekinîbû û bi hevala xwe re diaxivî ji nişka ve li hêla rastê zivirî û li xwarê nêrî. Paşê li mêrik nêrî. Mêrik bêyî rengê xwe diyar bike di tramvayê de li ekranê dinêrî.

Paşê min li destê mêrik nêrî. Şûşeya avê ya niv lîtreiyê hebû. Min bala xwe da tevgerên destê wî. Bi awayekî nepen bi destê xwe lingê jinikê miz dida. Jinikê careke din lê nêrî. An wisa fikirî ku ji ber şûşeya di dest de bi şaşî dest daye lingê wê yan jî ji ber bi tirkî nezanîbû dengê xwe dernexist.

Dema ku min fam kir wê mêrik heman tiştê bike, min li çavên wî nêrî û min got, "Vê neke!". Li rûyê min nêrî û got, "Çi nekim?" û di min hilanî.

"Ez dizanim ku tu çi dikî? Careke din neke!"

Ew nêrînen wî yê bêwate çûn û li şûna wan dîsa rastî wan nêrînen hatim ku du sal berê min dîtibû; di wan nêrînan de şermkirin, hesteke ku qebûlkirina girtina li ser kar nebû. Dîsa weke cinawirekî dinêrî ku nêçir ji dest dabû. Û dîsa heke ku sikakeke tenha bûya...

Ez li rawestgeha Cevîzlîbagê daketim. Ez vê carê li ser zêde nefikirîm.

Ji ber ku; "Ji deman dema herî baş bû, ji deman dema herî xirab bû, him serdema aqilî bû hem dewra ehmeqiyê him ya baweriyê bû, him jî ya şikê, demsala ronakbiriye bû, demsala tarîtiyê bû, him bihara hêviyê bû, him jî zivistana bêhêvîtiyê, him her tiştên me hebû, him tiştêkî me tune bû, an em ê hemû rasterast biçûna cenetê, yan jî hêla li hemberî wê..." *

* *Charles Dickens: Çîroka Du Bajaran*

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar, Nîgarkêş û Dersdêr e. Di çendîn rojname û kovaran de nivîsandiye. 11 pirtûkên wî hene. Her weha du pirtûkê wî yê hevpar û çar jî yê kolektîf hene. Edîtorî û Dîzayneriya gelek pirtûkan kiriye. Pênc pêşangehên wî yê şexsî çêbuye û beşdarî 11 pêşengehên têkel bûye. Kuratoriya Pêşangeha Retrospektîfa Ogûz Aral kiriye. Derbarê mijarên Dizayn û ragihandinê de semîner û perwerde daye. Niha dersdêriyê dike. Her weha di radyoya açîk de bernameyê pêşkeş dike.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

**#25 FIRAT
YÜCEL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ÇÊDIBE KU ITIRAFKIRIN Û LI-XWE-MIKUR-HATIN JI PESINDANEKA NÊRANE BE

Welê tê dîtin ku mêrek nikare di fikreka cida de be. Mesela dema hûn behsa bêwatetiya “ew ne kesek welê ye” bikin hûn ê rûyek matmayî li pêşberê xwe bibînin.

Min li ser meseleya îtirafkirinê û cihê wê yê di sînemayê de tezeka doktorayê nivçe hiştiye.

Dema ku ez ji bo tezê dixebitîm min ferq kir ku mêr mêraniya xwe ne bi tenê bi kiriyarên xwe yên rojane lê bi kiriyarên xwe yên berê jî ava dike: Îtirafkirin, lixwemikurhatin, poşmaniya dereng mayî, daxwaza qêrdanê...

Kulliyata îtirafan li ber min bû, ji ya Saint Augustine heta ya Rousseau hemî li ber min bûn. Bêguman gotinên burjuvane yên roja me jî (roman, serhatî, kitêbê xwegihandin û pêşdebirinê) hebûn.

Bêguman kitêbên teorîsyenên wek Michel Foucault, Kojin Karatani, Mark Nişanyan jî li ber min bû wan li ser îtirafkirin, hêz û desthilatê nivîsiye.

Wan diyar kiriye îtirafkirin gelek giring e lê divê me hay jê hebe ka "kengê" îtiraf hatiye kirin û çawa îtirafkirin dikare rêyê ji bo desthilatê xweş bike.

Ji aliyekê ve ketibûm dinyaya bêbinî ya fikran, ji aliyê dî ve min lê dinêrî zimanê îtirafkirinê di sînemayê de çawa ye.

Deng û hêma dihatin hişê min... Ew deng û hêmayên ku piraniya wan mêran çêkirine, piraniya wan mêran nîşan didin...

Bergman, Antonioni, Tarkovski, Ceylan, Demirkubuz, Kaplanoğlu...

Ew mêrên ku bi salan çavê xwe li sûcê xwe girtî xwe digire, digire û paşê hor hor digirîn...

Ew karakterê mêran ê dema diçe ber pencereyê xemgîn dibe...

Gelek fîlmên sînemayê yên li ser diyaya hestên mêran... Ew kesên berê xwe didin dinyaya kevin piştî xwe didin dinyaya nû û li ser kaxezan îtirafan dinivîsin...

Paşê min ji xwe pirsî di hemiya fîlmê de ew mêrên ku naaxivin, li derinan dinêrin, keseran tînin, difikirin lê heta paşîya fîlmê tiştê nabêjin an jî li paşîya fîlmê dibêjin çima wek kesên zana tene nîşandan. (Wekî ku bi tenê wan zaniye jiyayî gelek fişş û ne ji ti re ye.)

Gelo sebaba ku mêr ev qasê ji bo îtirafkirinê û li-xwe-mikurhatinê mêldar in çî ye, gelo sebep ew e ku ditirsin kesinên dî nirxandin û şîroveyan li ser wan bikin?

Bi serê xwe watedarkirina jiyane, vegera li meydana zimanî, nîşandana sînoren xwe û tu nehêlî kesinên dî bê wê meydana te ya kesane, ev hemî çî qasê bi [îtirafê] ve girêdayî ye.

Ez nikarim bibêjim ku demekê dirêj min teqîba van pirsan kiriye. Lê tiştê min li xwe û li mêrên li dora xwe dîdî, em nikarin xwe li hemberî hesta sûcdariyê ragirin.

Dema mijar mêr bin ew dixwazin bi xwe mesûliyetê bistînin. Belkî ji ber ku piraniya mêran şîrove, rexne û nirxandinên ji derve tên dikin sebebeka krîzan. (Dema mêr têne rexnekirin gotinên wek “îtham”, “lînç” û “reşkirin”ê belav dibin. Hişkatiya rexneyan jî piraniya caran naguhere.)

Hesteka xweparastinê ya bi vî rengî heye: Herî zêde ez xwe nas dikim, herî baş ez dikarim xwe dad bikim û hikmî li ser xwe bidim.

Xwe-rexnekirin, îtiraf, diristî, heta ku li-xwe-mikurhatin jî parçeyeka vî zimanî ye.

Li karên hunerî û li jiyana rojane mêr gelek hez dikin behsa xeletiyên xwe yê berê bikin. Lê dema ku bê diyarkirin wan heqaretek kiriye, gotinên zayendperest gotine û divê mesûliyeta wan gotinan li xwe bigirin, ew vê yekê wek heqaret dibînin û dest bi parstina xwe dikin.

Yên li derdorê bi pêşhikmekê dîwarên parastinê çêdikin...

“Ew ne yekê welê ye”, “ew tiştên welê nake”, “ez wî baş nas dikim” hwd...

Hûn ji nişkê ve ji wan kesên li derdorê van gotinan dibihîsin. Dema hûn li dijî gotinên “ew yekê welê ye” bisekinin hûn ê kesên cansîperane li pêşiya xwe bibînin.

Tiştê ji rêzê ye, tevgereka bi vî awayî keyfane nikare kesê bêguneh bike, ti kes di hemiya jiyana xwe de, wek xwe namînin.

Rêxistina mêran ne bi tenê li jiyana civakî, li medyaya civakî, li civatên mînaqeseyê herweha li jiyana taybet jî xwe nîşan dide û ji nû ve hildiberîne.

Mêr dema ku bi hev re dibin dost ew mêldariya wan heye ku mêrê bûyî dostê wan rasterast li aliyê wan e.

Welê tê dîtin ku mêrek nikare di fikreka cida de be. Mesela dema hûn behsa bêwatetiya “ew ne kesek welê ye” bikin hûn ê rûyek matmayî li pêşberê xwe bibînin.

Paşê hûnê bibînin ew matmayî diçe û ew kes axiftina xwe didomîne.

Rêxistina mêran ne bi tenê li ser gotinan biryarê dide ew herweha wê biryarê jî dide ka kîjan gotin hêjayê guhdarîkirinê ye û kîjan gotin ne hêjayê guhdarîkirinê ye.

Li ser hemî halan re van demên dawiyê pêleka fikirî ya bi navê “rastiya antî-polîtîk” rabûye. Ev yek rewşeka welê çêdike ku xwediyê fikrê guhdariya yê li hemberê xwe nakin û gotinên li hemberê xwe wek tehdîdeka li aliyê xwe/azadiya xwe dibînin.

Ya rastî ez bûme şahidê wê yekê jî li derdorên çand-hunersînemayê hin gotinên nexweş piştî hatin gotin wek rastîparêziya polîtîk têne nîşandan. Vê yekê jî herî zêde ew mêr dikin ku ditirsin bi awayekê ew jî bêne sûcdarkirin.

Desthilata gotinên nêrane bi vî awayî tê parastin. Rexne wek rastîparêziya polîtîk têne binavkirin û sivikkirin.

Tiştê ez herî zêde bûyîm şahid jî ew e ku piştî tiştê li xweşa hinekan neçû dibêjin “tu polîtîk dinêrî”, “tu alîgir î” bi vî awayî jî mijar tê guhertin. Statûkoya polîtîk bi van pirsan tê parastin...

Tê gotin ku li Tirkiyeyê çanda xwe-

rexnekirinê nîne. Ev rast e. Tişteke ji vê jî xerabtir heye. Wek min li jorê jî got rexne tê bêtibarkirin, sivikkirin. Rexneyê dikin monolog û rêya dîyalogê digirin. Monologkirin û tinekirina dîyalogê her dem di berjewendiya desthilatan de ye.

Ew ne yekê welê ye... Hevokek e ku diyar dike “ez bi tenê hesabî didim xwe.”

Dema ku mêr ji rexneyan xwe vedidin, ew ji mesûliyetên xwe direve lê ji vê zêdetir

naxwaze fantaziya hêmaya xwe ya ji bo xwe biguhere.

Formûla mêran ji bo ji rexneyên vê demê birevin jî ev e: “Bijî dema te têra xwe tecrîbe kom kirin tu bi xwe dê biryarê bidî.”

Ji ber wê li gor min divê em zêdetir li neynikan nenêrin. Divê zêdetir em li yên dî binêrin. Em li wan kesan binêrin ku li dijî hişmendiya paderşah xwe birêxistine. Tam niho, ne dema wextê wê hat...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Berpîrsê Giştî yê Weşana Kovara Sînemaya Jêr-nivîsê ye. Edîtorê Pirtûka bernameya Navenda Fîlman ya Mîthat Alam e. Navenda Fîlman ya Mîthat Alam di sala 2000an de li Zanîngeha Bogazîçiyê tê vekirin. Di dema edîtoriyê de bi hevalên xwe re kovara Sînemayê ya mehaneya Jêrnivîs derxistiye. Di rojname û kovarên wekû Asklepios, VS..., Konak Beykoz, İstanbul, Geniş Açı, Katharsis, Bant, Rolling Stone, Aralık, Picus, Akşam, Radikal û Birgunê çendîn nivîs û hevpeyvînên wî hatiye belavkirin. Derbarê muzîkê kurtefîlman de xebatên wî hene. Edîtoriya kataloga Festîvala Fîlmên Serbixwe ya Stenbolê kiriye. Berê li ODTUyê, piştî jî li Zanîngeha Bogazîçiyê beşa Civaknasiyê xwendiyê.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#26 FATİH
POLAT

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

REWŞA MÊRBÛNÊ: RIHETIYEKE WIHA YE KU DEMA TU DEV JI XWE BERDÎ RÛBÎRÛBÛYÎNÊ TUNE DÎKE

Ew mêrên ku çepgir û birêxistin in û ji dîrokeke mîna dîroka ku ez tê de derbas bûme de derbas bûne, meyleke wiha bi wan re çêdibe ku dema cilûbergan dikirin rengên girtî û yên zenûn tercîh dikin.

“Fatîh silav. Dibe ku bala te kişandibe. Bianetê dest bi rêzenivîsekê kiriye ku wê tevahiya sala 2018ê bidome. Navê wê ‘52 Mêr, 52 Hefteyan Mêrbûnê û Tundkariya Mêran Dinivîsin” e. Ji serê salê û vir ve ye nivîs tên weşandin. Ez koordînatoriya vê rêzenivîsê dikim.

“Bi vê rêzenivîsê tê armanckirin ku firk û raman û di rastiyê de tecrubeyên derbarê mêrbûnê û tundkariya mêran ên mêrên di warê xwe de karên girîng kirine tomar bikin. Ez gelekî dixwazim ku nivîseke te jî di vê xebatê de hebe.”

Dema ev e-maîl ji Şenay Aydemîr hat, ez pêşiyê hinekî rawestiyam ku salên dirêj me bi hev re kar kiriye û ez gelekî jê hez dikim. Ez wê rêzenivîsê dixwînim. Ji ber wî tiştî min girîngî didayê ku dawetî ser rûbirûbûyînekê dike ku mêr vî tiştî zêde nakin.

Lê ji bo min gelekî girîng e ku tiştên min mohra xwe lêxistiye di serî de divê jidil û rasteqîn bin. Heke ku ez nivîseke wiha binivîsim, divê her tiştên xwe aşkere bikim, yan jî divê ez qet tişteki nêninivîsim. Nivîsandina wan hevokên nediyar ne li gorî min e ku mirov nizane pesnê xwe dide yan rexneyê li xwe dike.

Ez xwe weke mirovekî wisa dibînim ku li qada civakî jî metirsiya şexsî ya rûbirûbûyînekê ji ser xwe avêtiye. Lê ji ber têkiliyên min ên civakî û ji ber ku dibe bandora çîroka min li ser kesên di jiyana min de ne, ez ketim nava endîşeyê.

Gava min xwe bi xwe pirsra “gelo binivîsim

an na?” dikir ez wisa fikirîm ku divê ez bi hevîna xwe ya kevin a 8 sal berê em ji hev veqetiya bûn bişêwirim. Ji ber ku me heft sal bi hev re borandibû û bandoreke kûr li ser jiyana min kiribû.

Di vê navberê de, paşê ez qet nezewicîm lê ji bo gotin di cî de be min got “hevîna min a kevin.”. Wê ji bo nivîsê cesaret da min û bi vî awayî ji bo wê dema derbarê wê de jî min destûr jê wergirt.

Di eslê xwe de zaroktî beşeke gelekî girîng e di vê çîrokê de. Lê di vê mijarê de ne mimkun e ku ez destûr ji birayên xwe, xwişkên xwe û dêya xwe bistînim. Ji ber wê min biryar da ez wî beşî li gorî vê rastiyê binivîsim.

Û ez dest pê dikim.

Weke gelean, ez jî li malbateke wiha ji dayik bûme ku têkiliyên patriyarkal tê de serdest bûn. Diya min û bavê min 52-53 sal berê ji Erziromê koçî Stenbolê kirine. Herçiqas ku ez li bajarê herî mezin e Tirkiyeyê ji dayik bûme û li vir mezin bûme jî, bandora wê rewşa bêdengiyê ya koçberî bûye sedem li ser min çêbûye û ji zaroktiya min pê de şexsiyeta min diyar kiriye.

Bavê min alîgirê Partiya Dadê (Adalet Partisi) bû. Heta em her sê xwişk û bira mezin bûn, jiyana siyasî û ya psîkolojîk a malbatê wî diyar dikir. Paşê ev desthilatdariya xwe winda kir.

Ji ber wan hincetên ku min li jor behsa wan kiriye, ez zêde nikarim aliyê xemgîn û dilşikên ên bavê min bûne sedem ên di têkiliya diya min û bavê min de kûr bikim.

Lê dema ez vedigerim û lê dinêrim digel hin taybetmendiyên wî yên ez bi rêzdarî bibîr tînim, helwesta bavê min a li dijî diya min birîna zaroktiya min e ku bandor li min kiriye û hiştiye ku ez wisa bifikirim, 'divê têkiliyên min cuda bin'.

Zaroktiya min li Eyupa ku ez lê ji dayik bûm û mezin bûm borî. Di zaroktiya min de tiştê ku nehiştiye ez têkevim nava çeteyan de, azweriya xwendin û sporê bû. Di wan salan de Teksak, Tommiks, Xwediyê Maskeyê Sor, Zagor, Bonanza, Mister No pirtûkên ku min herî zêde dixwendin bûn. Bi pareyên ku bavê min didan, min ev pirtûk dikirîn û bi kêfxweşiyeke mezin dixwend û di carekê de diqedan.

Êdî pereyan têrî min nedikir. Min çareyek jê re dît. Li ber Sînemaya Zengîn a li Gaziosmanpaşayê –êdî nîne- a ne dûrî mala me dezgehên pevguhertinê yên Teksas û Tommiksan hebû. Min pirtûkên xwe li wir pevdiguhherandin.

Piştî sal li ser derbas bûn û ez lê zivîrim û min dît û ferq kir ku lehengên gelekî kêfa min ji wan re dihat û dixwend her mêr bûn û ev jî têkiliya di navbera lehengiyê û mêrbûnê de ji nû ve saz dike.

Ez dibêjim qey, paşê van pirtûkan bandoreke gelekî mezin di daxwaza xwendinê de li min kir. Xwendin, ji bo yekî weke min ku li taxeke xaniyên neqanûnî ji dayik bûye, weke deriyê veguherînê yê watedar bû.

Dema ez diçûm lîseyê, li qursa inglîzî mamosteyê min pirtûka 'Germinal' a Emile Zolayê pêşniyarî min kiribû. Ez wisa difikirim ku ev pirtûk bû sedema gavêtineke mezin ji bo min. Beriya wê min dest bi xwendina Yaşar Kemal, Azîz Nesîn, Rifat Ilgazî kiribû lê Zola bandoreke wiha li min kiribû ku ew rêya van nivîskaran vekiribû bi wê berfirehtir bûbû.

Paşê di salên zanîngehê de du mamosteyên min ên jin herî zêde di kûrbûna min a ji hêla fikr û ramanê de bandor li min kirin. Eser Koker û Meral Ozbek. Û weke gelek xortên ku qonax bi qonax ber bi sosyalîzmê ve diçe, min ew rewşa rûbirûbûyîna bi xwe re weke gava yekê ya pêşketinê didît.

Dema ku min wan salan kuliyata sosyalîst dixwend, min gelek pirtûkên derbarê dîroka têkoşîna azadiya jinan de jî xwend. Û di nava hevalên têkoşîna ciwanan de yek ji mijarên sereke ên di sohbetên me de 'rûbirûbûyîna bi têkiliyên desthilatdariya mêran re" bû.

Helbet ne hêsan bû ku vê rewşa ji bapîrên me ji me re mayî derbas bikin.

Di zaroktiya min de di nava malê de me nedikarî gelekî zêde behsa parvekirina karên malê bikira. Yanî li gorî desthilatdariya mêran li malê tevgera li malê çêdibû. Di nava demê de ez û birayê xwe me karê malê jî kir. Min bandora

vî tiştî di dema zanîngehê de li malên xwendekaran jî ferq kiribû.

Hevalê minê malê Bakiyî wêneyekî ji wê rojê mabû diyarî dabû min ku min karê li malê dikir. Li paşê wiha nivîsî bû: “Ev fotograf nîşaneyê wî tiştî ye ku wê rojekê şoreş jî çêbibe”.

Di karên malê de hevalên min ên mêr ên ji min zîrektir û ên ku bêhtir beşdar dibûn hebûn. Nirxandina min qasî ya ku Bakiyî dabû min bû. Bêguman pozisyona di karên malê de tenê yek ji pîvanên têkiliyên desthilatdariya mêran e. Û nirxandina mirovan a derbarê xwe de divê bi vê tenê sînordar nemîne. Ez vê beşê weke yek ji mikurhatinên yek ji xeletiyên xwe tînim ziman.

Ez dikarim bibêjim ku beşeke mezin ji veguherîna pêvajoya rûbirûbûyina bi ‘rewşa mêrbûna desthilatdar’ re di jiyana min a zewacê de çêbû. Min bandora hevjiîna xwe ya li ser xwe her gavê weke ‘tevgereke çirpandinê’ nirxandiye.

Beriya ku vê nivîsê binivîsim, min ji bo destûrê ji wê re nivîsand, wê wiha bersiv da min: “Em jê re nebêjin çirpandin. Lê di nava mêrên ku bi jinên feminîst re dijîn de kesên meyla wan a veguherîna heye, vediguhezî. Di rastiyê de min tenê hewl dida ku ji te re behsa xwe bikim.”

Hevjîna min weke jineke narîn û têgihiştî vê rewşê wiha bi nav dike lê ez dîsa jî vê pêvajoyê weke tevgereke çirpandinê, weke ku di dema lîseya pîşeyî de nîşanî me dan tevgera ‘kirtirkkirinê, rastkirinê’ dinirxînim.

Hevjîna min yek ji mîmarên rewşa min a rastkirinê ya niha ye. Li gorî nêrîna min,

ji ber ku sosyolog bû ev rewş bandoreke erênî li ser pêvajoya min a veguherîna kiriye.

Piştî ku me dest ji hev berda bi heft salan, em şevekê hatin ba hev û me xwarin xwar û araq vexwar. Di dema xwarinê de yek ji wan mijarên em li ser axivîn ew bû ku tecrubeya min a pêşiyê ya lixwekirina sandaletê ya ji derveyî demên betlaneyê bû.

Ew mêrên ku çepgir û birêxistin in û ji dîrokeke mîna dîroka ku ez tê de derbas bûme de derbas bûne, meyleke wiha bi wan re çêdibe ku dema cilûbergan dikirin rengên girtî û yên zenûn tercîh dikin. Qet nebe ji bo kesên ji nifşê min e ev tişt derbas dibe. Ez nizanim ev ji ber sekna ‘mêrê giran’ e an na lê rewş wiha ye. Cesareta min a lixwekirina cilûbergên rengên zindîtir, di wan heft salên zewacê de çêbûbû.

Em vegerin ser mijara xwe. Ew sandaleta ku min li bajêr cara pêşiyê li xwer me bi hev re ecibandibû û ji bo ji derveyî qalibên xwecihî ez sandaleteke moderntir bikirim min teşwîq kiribû.

Lê rengê wê jî di navbera gewr û reşê de bû. Di salên pêş de min yeke rengên zindîtir bikiriya. Lê tişt nabe, ev jî qonaxek bû. Û hevjiîna min piştî bi salan di wê dema xwarinê de behsa vê kiribû.

Bi şev dema ez ji rojnameyê vedigeriyam malê bi diltirsî min jê re gotiye, ‘dikandarî li sandaleta min nêriye’. Piştî wê bi çendîn salan em gelekî bi vê keniyabûn.

Di rastiyê de bi gotina ‘dikandar weke ku ez efemîne bim tevgeriya’ min heyfa xwe

bi xwe anî bû. Dema mirov ji aliyê din lê binêre, ji bo mirov li ser wê rastiya ku li vî welatî jin her roj rastî tiştên girantir û travmatîktir tên bifikire ev daneyeke bû.

Ez ê mînakekê bidim ku weke birînekê di dilê min de maye û divê ez behsa wê bikim.

Di demeke ku me nîqaş dikir û dengê xwe bilind dikir de tê bîra min ku min ji hevîna xwe ya kevin re gotibû, “bes bike pitepit”. Di rastiye de ev gotineke wiha zayendperest e û dihêle ya li hember biazire ku ji bo jinan di cîhana me de tê gotin, hatiye hînbûn û nifş bi nifş berdewam dike. Ez gotina ‘tu li min guhdar nakî’ ya her du jinên ku min û wan jiyana xwe bi hev re par vekirine jî bi vî tiştî re girêdidim.

Min îdia dikir ku ez guhdar dikim lê ev rastiya ku du caran ji min re hatiye gotin, wî tiştî nîşan dide ku ez ne guhdarvanekî baş im, dema ez dikevim tengasiyê bi gotina “pitepitê neke” ya zayendperest dixwazim xwe ji pirsgerêkê rizgar bikim.

Û heta niha ez çiqas hatibim guhertin keda hevalên min ên jin ên ku ez bi wan re xebitîme jî ciyekî girîng digire.

Ji ber ku salên dirêj in hem ji hêla entuelektuelî hem jî ji hêla pêvajoya karê em bi hev re dikin ez bi jinên bihêz û gihîştî re kar dikim. Ev jî ji hêlekê mirov hişyar dike. Divê ez mafê wan hevalên min ên jin ên di nava jiyana birêxistin a ku dewam dike û tecrubeya giştî ya me jî bidim.

Weke mêrekî bi salane rêveberiyê dike, her çiqas ku ez bibêjim di karên me de karkirina demokratîk derdixim pêş jî

nirxandina hevalên jin wê rastir be.

Ji ber ku rewşa mêrbûnê jî bi hemû tiştên xwe weke îdeolojiya fermî ye, tenê mirov dikare ji derve lê binêre û bêhtir rastiya wê bibîne.

Di encamê de divê mêr her roj ji nû ve bi têkiliyên desthilatdariya mêran re rûbirû were. Ji ber ku mêrbûn car caran bêyî hay jê hebe rihetiyeke wiha çêdike ku dema hûn dest ji xwe berdin, dîsa hûn li wê rewşa mêrbûnê ya rihet vedigerin.

Ew tiştên ku heta wê demê we digot qey hûn veguherîne, we kom kiriye bilez tune dibin. Yanî mirov nikare bibêje ku min ew borandine. Rastiyeke wiha ye ku divê her roj ji nû ve rûbirûyî wî tiştî werin.

Û yek jî, rîtuela ‘mêrê giran’ heye ku divê ji hêla dîroka mêrekî sosyalîst ez tiştêkî bibêjim. Di rastiye de ev jî car caran em car caran jî civaka ku em lê ne sedemên we. Bi vî awayî bi hêsanî nirxên desthilatdariya mêran li me bar dike. Hinekî sivikbûna ji vî tiştî xemla kesî xirab nake.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger û Berpîrsê Weşana Giştî ya Rojnameya Evrenselê ye. Endamê Komeleya Rojnamegerên Tirkiyeyê û Sendîqaya Rojnamegerên Tirkiyeyê ye. Di Însiyatîfa ez Rojnamegerim de xebatên xwe didomînin. Di sala 1991an de di kovara bi navê Nokta de dest bi rojnamegeriyê kiriye. di kovara heftane bi nave Gerçek (rast) de nûçegîhanî û nûnertiya wê ya Enqereyê kiriye. Ji sala 1995 vir ve li rojnameya Evrenselê, di qadên cûrbicûr de kar kiriye. Beşa Rojnamegeriyê li Fakulteya Ragihandinê ya Zanîngeha Enqereyê qedandiye. Di çend pirtûkan de derbarê mijarên pîşeyî de gotarên wî hene. Di sala 1969an de li Stenbolê ji dayik buye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#27 TANIL
BORA

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MÊR Û MÊR

Têkiliyeka sexte di rihetiya di navbera mêran de û nezaketa ji bo jinan “tê bexşkirin” de heye. Ew dema mêr û mêr dikevin rihetiya bênezaketiyê rêyê li şextebûna nezaketa bi jinan re jî vedike.

Em bi dîmenekê kevin dest pê bikin.

“Ez tana derpîyî bûm. Divîya min cilikên xwe li xwe kiriba. Qet nebe divîya min dermanên xwe kom kiriba û bibira nik xwe. Ez rabûm. Min dest bi xwe-amadekirinê kir. Lê yarbay ji odeyê dervediket. Min ji wî re got ku divê ew derkeve. Wî got ma çi ye, tu jî mêr î ez jî. Min jê re got di nêvbera mêran de jî divê nezaketek hebe. Paşê çû.”

Ev rêzikên henê, beşek ji notên Celal Bayarî yên wî li Girtîgeha Qeyserîyê nivîsîn e. (5ê Çiriya Pêşiyê, 1963) [\[1\]](#)

Ez nizanim ka mêla jinan jî heye ku mahremiyeta hev binpê bikin an no. Ez bawer nakim qasî ya mêran hebe.

Gotina “ma em hemî ne mêr in” gotinek e ku mehremiyetkuj e. Dema mêr û mêr bin tê wê wateyê vekirîti, zelalî wê rêyê vedike ku çi bê ber devê we bibêjî an bikî.

Ew meseleya “tiştê em veşêrin tine ye” ew tişt e ku tê bawerkirin bi tenê dikare di navbera mêran de hebe.

Halbûkî mafê mehrûmîyetê yek ji pîvanên medeniyetê ye. Ne rêbazeka “veşartina tiştinan” e. Derfetek e ku mirov bi serê xwe bimîne. Xweserîya mirovan e. Ew sekna mêr û mêran jî li dijî wê xweseriyê ye...

“Ka em mêr û mêr biaxivin.” Dema bavek bi vî awayî kurê xwe vedixwîne. An dema mam, xal, zava, kirîv, heval mêran vedixwînin. Carinan jî ev vexwendin wek çîx-xwestinê ye. Axiftina mêr û mêran rê dide mehremiyet binpê bibe ya xerabtir

we dike ku tiştên mûstehcen jî bêne eşkerekirin. Ji xefan xelas dibin. Ew axiftinên mêr û mêran nêzîkatiyê zêde dike li nik wê wan kesên dî ku jin jî tê de ne kêmi wê koma bijare dibînin.

Antropolog û prîkologên veguherînê dibêjin: Dema em komên giyanewerên şîr-jî yên ku jimara mêran zêdetir e dinêrin em dibînin ku tûndkarî û êrîşarî zêde ye. Li koloniyên rojavayê Amerîkayê dema jimara jinan zêde bûyî jimara kuştina mirovan digel wê yekê kêmi bûye. Mêr û mêrbûn we dike çi tê ber hiş û devê we hûn bikin û bibêjin, har bibin. Li nav mêrên ciwan axiftina mêr û mêran şeklekê bêperwabûnê/pîşelênêkirinê ye. Wek tola wan demên jin jî heyîn rakin bi çavbirçîtîyê...

Dema ku hin kes bi gotinên “jin li vê derê ne” têne şiyarkirin. Ew hewildanên ji bo jimara jinan li temaşegêhên meydanên futbolê zêde bibe... Di salên 1970yan de, bernameyên şahiyê yên digel jinan bi xwendekarên mêr ên warê xwendinê û dibistanên leşkerî re hatine çêkirin... Lê em gelek medenî nebûn. Piraniya caran rojê em mirov bûn şevê zirzop û pependê. Ew demên mêr û mêrane ew qasê giring bû û ew qasê pêgirî dihat kirin ku otorîteyeka çavdêriyê çêdikir. Bi tenê te dikarî tu bi çavekê li keçan binêrî. Heke te bi çavê hevalan lê binêriya ev dibû sebebê heneklêkirinê. Niho dema em mêr û mêr kom dibin em ji xwe re dibêjin “xwelîsero!”

Dema tevgerên kesekê bi hebûna jinan gelek guherî ez dikevim şiq û gumanê. Ji xwe ew kesên ku difikirin dema jin li civatê heyîn divê mirovan hay ji xwe hebe an jî baldar be, nîşanên wê yekê ne ku dema jin nebin ew nezaket tê nemîne. (Ew nezaketa Celal Bayarî jî behsê kirî dê nebe.) Ji bo wan kesan civata mêran avêtina barê nezaketê ye. Wekî ku nezaket dermanek e dema em biçin nik jinan em li rûyê xwe didin. Wek ti qedrê wê nîne. Wek nezaket ji bo tesîrê li hinekan bikin e. Wek çavkaniyekê ye ku dema lazim bike tê bikaranîn.

Ji xwe ne lazim e ez bibêjim li dîwanên mêran nezaket rabûye, ew wek jinîti heta ku hevzayendîtiyê tê dîtin.

Nezake wek nazikîyê tê dîtin. Dema jin nemaze ew kesên hevzayend, bêedeb û bêperde diaxivin an jî “argo” diaxivin mêr xwe li pişt sînorê nezaketê xwe vedişêrin. Ev nezaket ji bo homofobîyê tê bikaranîn.

Têkiliyeka sexte di rihetiya di navbera mêran de û nezaketa ji bo jinan “tê bexşkirin” de heye. Ew dema mêr û mêr dikevin rihetiya bênezaketiyê rêyê li şextebûna nezaketa bi jinan re jî vedike. Nezaket dema wextê wê qediya dê bibe rêxweşkera tûndkariyê û zirzopiyê.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Di Weşanxaneyê Îletîşîmê û kovara Bîrîkîmê de editor e. Li Tirkîyeyê zêdetir li ser mijarên fikrên siyasî û îdeolojiyan lêkolînan dike. Di vî warî de çend pirtûk û wergerên wî he ne. Li Lîseyê Mêran ya Stenbolê û li Fakulte ya Zanîstên Siyasî yê Zanîngeha Enqereyê xwendina xwe qedandiye. Di sala 1963an de li Enqereyê ji dayik bûye.

**NE
TESEDIF E
52**

**MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#28 TAN
MORGÛL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

TU LI ÇI DINÊRÎ WILAN!

Formuleke wiha ye ku weke cinsek ji bo xwe bi xwe rizgar bike û tune bike hatiye çêkirin, weke jehrîbûna ji xwarinê ye. Mêrbûn û tundkariya zaroka wê ya herî “safî”. Ji bo dermankirinê dem pêwîste!

“Gelek tişt hene mirov bibêje, mejî gelekî tevlihev e, li gorî wê jî qayde ya gotinê jî dê tingûring be. Ji ber wê, ji kerema xwe nivîsê weke li keserekê guhdar dikin bixwînin”!

Aşkere ye ku nexweşiyêke ‘cins’, ya her yek ji ferdên vî ‘cinsî’ û ji ber mijara me ya erdnîgariyê heye. Hekena, Ti zindîwereke din nîne ku ji bilî dema kirina tiştên xwezayî yên weke zayîn û xwarin xwarinê, bela xwe li her tiştî bide.

Lê em dîsa jî şêweyên tundkariya mêran a kolektîv dînin aliyekî ku bi sedan salan gerstêrk kiriye gola xwînê û sedsala borî jî ji eyarê xwe derketiye; lewre rewşa mirovahiyê ya li kolanê, li malê, li dibistanê, li kargehê, di trafîkê de û di zaroktiyê û balixiyê de dikele û çavkaniyê ji hemû tiştên cinûs re dike jî gelekî bi bereket e.

Dema ku ji mirov tê xwestin di mijareke wiha de binivîse, ji adetê ye hema berê xwe dide zaroktiya xwe.

Dibe ku ez hinekî mezin dikim lê di dest de derfet û fersend hebûya, gelo wê çend zarokên li sikak û taxa me di filmê “Xwedayê Mêşan” (Ez dibêim ne hewce ye ku bibêjim hemû jî zarok kur bûn) ê William Goldingê de nelîstiba.

Ji xwe hinek ji van zarokan mezin bûne û hêrsbûna xwe di dersên dewletê de parzûn kirine û di çarçoveya derfetên xwe de di wan ‘filman’ de lîstine û hîna jî dilîzin.

Heke ku li derdorê xapandineke mêmên mezin hebe, divê wergereke vê ya

zaroktiyê jî hebe. Heta kelûpel hebin, wê ev werger bibe yeke wiha ku tundiya wê gelekî mezin be. Ji kerema xwe re beriya ku em li hember derkevin bilez vegehin zaroktiya xwe û vegehin.

Heke ku me dît em gelekî zehmetiyê dikişînin, wê gavê zêde bi dûr de neçin; Em ji Columbineyê dest pê bikin û li qetlîamên zarokên kur ên biçûk ên li lîseyên Amerîkayê kirine binêrin. Lê li vir li şûna sûcdarî divê zarok (ango zaroktî) li kategoriya mexdûran bê nivîsîn. Mijara hebûna me ya civakî, vestrîna me ya bi tecrubeyên hînbûyî û tiştên weke wan. Lê bi her awayî diyar e ku di rêya hebûnê de, li gorî rewşa desthilatê û hêzê pozisyon tê standin.

Yanî hemû rê ber bi Romayê ve diçin!

Fetleke berbat e ev; tundkariya mêran dikare mexdûran jî bike zombî. Me nedizanî ku di filmên derbarê ciwanan de ew xortên di serî de ji çav dihatin derxistin, yên herî cahil, ji hêla fizîkê ve yên herî ‘dilmayî’, qelew, xwedî berçavk, tirsonek wê bi bêdengî li bûyerê temaşe bikin.

Helbet wê planeke wan jî ya tolhildanê hebûya, ji xwe jiyana wiha berdewam nake...

Û tew ew plan mafê beşdariya nimayîşên mêmariya kolektîv bibin bide wan ku ev nimayîş di bin kontrol û hîmayeya desthilatdariyê de ne. Wê gavê cahildî, sernermî, dilmayîbûn û tirsonekî dibe “belaya” zaroktiyê.

Di eslê xwe de her tiştî gelek baş dest pê kiriye, nafikire ku zîrê bide ti kesan, jiyaneke wiha ye ku bi bêdengî radibe ser tiliyên lingên xwe û di hembêza hezkirinê ya dayikê de ye.

Paşê ew jiyana bi zarokên 'neçê' yên kolan û dibistanê re dest pê kir. Tinaz dihatin kirin, li nermika guhên wî dihatin xistin, nedihat hiştin ku bedarî nava lîstikê bibe, dema destûra lîstinê dihat dayin jî her gav dihat azirandin, berçavkên wî diavêtin erdê, gelek caran bi şandina lîstika 'keçan' 'gef' lê dihatin xwarin.

Her lîstika li kolanê, her bêhnvedana li dibistanê dibû doje.

Tê bîra min, di salên lîseyê de hevalekî me yê bi vî awayî, di bêhnvedanê jî polê dernediket ji derve, car caran serê xwe datanî ser maseya xwe û heta dursa din jî ranedikir. Car caran jî ji bo kes nêzîkî wî nebe (lewre kes ji bo sohbet û qenciye nêzîkî wî nedibû) diranên xwe diqiriçandin, hêrs dibû, çavên xwe hûr dikir û li kêlekekê disekinî.

Lê ya herî nebaş, li dijî wê seansa xirabiyê ya ku ez nizamî cara çendê bû, serê xwe bi hêl li maseyê xistibû. Me bi milên wî girtibû da ku serê xwe lê nexe lê ew kurikê lawaz û yê cahil bibû xwedî hêza mêrekî zirmezî. Demeke wisa bû ku madê her kesên şahidî lê vê kiriye ji jiyaneke dixeland.

Lê ya herî hebaş, me nekarîbû derbeya dawî li wê 'lîncâ' kolektîv bixista...Dibe ku roja hevalê me ya herî bextewer be ew roja ku dema zingilê dawiyê li dibistanê lê da.

Wê gelek zarok hebin ku di zaroktiya xwe de rastî vê orîna vandalî, destdirêjiyê

hatibin û jiyaneke ku di tirs, hêrs û êşa zarokên asta jêr de pijiyayî be... Lê niha hemû welêt mexdûrê van orîn, destdirêjî û lêdana wê mêranîyê ye.

'Temaşekirina' li tiştên qewimiye bi xwe jî bes e; lê bersiv û ew kompozisyona devkî û laşî ya ji wê bersivê hatiye holê amade ye: "Tu li çi dinêrî wilan!"

Mêraniya ku bi dozîna 'zayîn-nêçireke' daimî û netêrbûyî tevdigere, weke dêwê kabûs derketiye ser sînga me. Nîşaneyêke bi vî awayî ye ku, weke ku hemû kolan ji dursa sporê ya bihenekî pengiziye; sîng bel û nepixî, mil bilindkirî, serî weke yê beranî li pêş, ling weke yê kevcal sekiniye, diranên li jorî dev li lêva jêrê kiriye, damarên stû nepixîne, dest vekirî ne û di asta mil de li pêş e, deng weke dewê meşkê û lewye, kevir, ço, kêr û ya herî neçê çeka ku hatiye veşartin.

Û li dijî vê cinûsa heyî, civakeke birîndar a ku bi xeyalên hatina 'Mesîhî' ve dijî. Ew Mesîhê ku dema civak dikeve xewê, wê ji lêdan û destdirêjiya heyî rizgar dike û ji nava filmî derdikeve û tê. Lê hêla wê ya balkêş ew e ku dema ew Mesîh were, wisa xuya dike ku 'ew kesê di asta jêr de yê ku serê xwe li maseyê dida' wê destûra tiştên divê bêkirin nede wî kesê pîroz.

Car caran ev mêrbûna bêhiş û bêsinor dixwaze yê/a li hemberî xwe bike zarok; dixwaze wan bixe rewşa belawela a bêkontrol û metirsîdar a zaroktiyê.

Wiha tê xeyalkirin ku dema Mesîh hat, ne li bendê ye ku bi kesê pêşberî xwe re biaxive û ji bo bibe mirovekî biserûber li ber bigere. Madem kû ketiye xewnê, wê demê, ew 'zarokê' asta jêr çi dixwaze divê ew bibe.

Wê 'dev û diranên wî bîn şikandin' û hesab ji kesê ku nebaşî li wî kiriye bê xwestin, her dema wî wê bikin zindan, mala wî bi ser serê wî de birûxînin û malikê lê wêran bikin û...

Hêdî!

Bi rastî jî vîruseke berbat e; vîruseke wiha ye ku xeta di navbera mezlûm û zaliman de tune dike, di her rewşê de dikare laşekî ji xwe re bibîne ku hêkên xwe bera nav de, rehên wê di kûrahiya demê de veşartî û kevnare ye. Formuleke wiha ye ku weke cinsek ji bo xwe bi xwe rizgar bike û tune bike hatiye çêkirin, weke jehrîbûna ji xwarinê ye. Mêrbûn û tundkariya zaroka wê ya herî "safî".

Ji bo dermankirinê dem pêwîste!

Bi verişandinê wê her tişt dest pê bike!

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger, Nivîskar û Geştyar e. Di sala 1973an de li Stenbolê hatiye dine. Di pirtûk û kovar, internet û rojnameyên cûrbicûr de, li ser mijarên tevgerên bajariyê û civakî, çanda futbolê, jîngeh û çanda geştyariyê û xwerinê ve nivîsandiye. Hevpeyvîn û lêkolînên wî hatiye weşandin. Di du sale dawî yê Kovara Stenbolê de berpîrsê weşanê bû. Bi koordînatoriya Bînnaz Toprakê li gel Nedîm Şener û İrfan Bozan di projeya bi nave "di Tirkiyeyê de cûda bûyîn: di çarçoveya ol û muhafazakariyê de yên din" de cih girtiye. Di rojnameya Radîkalê de 2 sal û nîve nivîsên wî yên derbare çanda masiyan de hatiye belavkirin. Di Ansîklopediya Rakîyê û Ansîklopediya Radyoya Açık de xal amade kiriye. Bi Ulus Atayurt re pirtûka bi nave "İstanbul Meyhaneleri ve Balık Lokantaları" nivîsandiye. Nivîskarê pirtûka "Rakı and Fish: A Mediterranean Seafood Odyssey" ye. Pirtûkê di sala 2014an de xelata Gourmandê wergirtiye. Senarîst û derhênerê belgefîlma bi navê "İstanbul Meyhaneleri: Vuslatın Başka Alem" e. koordinatorê rêzê pirtûkên çanda futbolê (Futbol Kültürü Kitapları) yê weşanxaneyê îthakî ye. Li Londrayê dijî.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

**#29 HAŞMET
TOPALOĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

LI HEWA RE YE

Tûndkariyê fîstanê bêdengîyê li xwe kiriye.
Li hemîya malê digere. Ez dizanim ku heke biçim
odeya piştê jî ez ê nekarim nefesê bistînim.

Li heware ye, tê û tîr e û bêdeng e. Ne hewce ye ku serê xwe rakim û lê binêrim. Ji xwe ez dizanim li wê derê ye. Her li wê derê bû. Hingî tê bîra min li ser serê me difire.

Ez piştrast im ji ber ku ez dizanim rayên wê li nik me ye.

Ji ber ku dêya min ji bo amadekirina xwarinê dereng maye bavê min bi hêrs radibe. Ji sarîncê hin pêxwarin tîne. Bi tevgerên req rûdine ser maseyî. Bi lezgînî dixwe. Xwarin amade ye lê ew rûyê xwe tîrş dike. Dest li xwarinê nade. Li dêya min nanêre. Napeyive.

Tûndkariyê fîstanê bêdengîyê li xwe kiriye. Li hemîya malê digere. Ez dizanim ku heke biçim odeya piştê jî ez ê nekarim nefesê bistînim.

Min navek nîne. Çawa min nîne, belê belê min nîne.

Ez nizanim çawa çêbûbû, dema navê serokên komên li polê hatîn gotin jî navê min nehatibû gotin.

Keçikeka porkezî li min digirnijî, na heta ku li min dikenî. Êdî ew bûbû seroka pola 8 kesî. Bêhna min teng bû. Dema zengila bêhnvedanê lê da ez ber wê re borîm. Min enîşka xwe hiçka lê da û borîm. Ew giriya.

Ê pa bila ew qasê jî ji min hebe ma ne?

Jineka cîrana me çûye bazarê, her tiştên anî li ber deriyê nijiland. Ti hal û taqeta wê nemaye. Li qumçika zengila mala xwe da.

Ji mala pênc mêtê de, bi tenê alîkarîyek tê kirin ew li qumçika vekirina deriyê didin.

Ti kes nayên alîkariyê. Ji pencereyê nanêrin. Bang nakin ka alîkarî lazim e an no. Ji wan re ne xem e.

Ji xwe heta niho me ji aliyê dî yê dîwarî qêreqêr û daxwazên wek fermanan bihîstîne.

Wek sîyekê tûndkarê nesewiyayî li ber wê xanimê re borîm.

Bi sietan bû min hewil dida deriyê dolabê çêbikim lê çenedibû. Min aliyek digihand hev aliyê dî ji hev diket. Paşiyê tam şikest. Min xwe bi wan parçeyên saxlemmayî re aciz kir.

Jina ji min hez dike hema welê li min dinêrî. Min bi pencereyê re li derve nêrî. Du mêtê sekinîne. Li serê caddeyê ne. Yek ji wan birêvebirê avahiya pirqet e. Yek ji wan mixtar e. Mêrekê ajovanê teksîyan xwe bi jinekê re aci dike. Qêreqêra wan e.

Şagirtê dikandarî, pakêteka çixareyan di destê wî de ye û xwe spartiyê sarîncê berfeşîrê. Mêtê bi jinê re şerî dike wekî ku bi destê xwe dibêje here û belaya xwe ji min veke. Rûyê mêtê sor bûye.

Ez ketim stresê û ji pencereyê dûr ketim.
Min pencere girt.

Min dest avêtibû telefonê. Mi serikê wê guvaşt. Jina bi min re dixift israr dikir û digot divê ez îlanê mezintir bikim û bi faksê rêkim. Her ku diçû dengê min direcifî. Min digot ne lazim e ji beriya ku reşbelek bê qebûlîkirin ez faksê bişînim.

Em pazdeh deqîqeyan axivîn. Ew berpîrsa mişterîyên ajansê bû. Ez xelesa paşiyê ya ajansê bûm. Dengê wan her wek hev bû. Her ku diçû dengê min bilind dibû.

Kompleksek di dilê min de hebû.

Ew ji jor ve bang dika ez ji jêr ve diqêrim. Ez li bîra wê tînim ku ew nû hatiye. Ew gotina paşiyê dibêje û telefonê digire. Tûndkarî li milê min ma. Her kesên li ofîsê ketine stresê. Hewil didin, min haş bikin. Lê mexseda min xerab e. Ez behsa bêtecrûbetiya wê dikim, paşê behsa ehmeqîyê. Ez piştî her gotinê gotina jin dibêjim.

Hevala min got em qehweyan bibin û biçin li parqa li rexa mala min rûnin. Me welê kir. Sohbet germ bû. Li kursîkê rexê kesekê ji taxa me rûniştiye. Bi salan e ew bêkar e. Piçekê mehçûbane silavek li min da. Wî çixareya xwe berdayê, dema mijan jê dikêşe li me dinêre.

Li parqê kurikê û keçikê dilîst. Kurikê li keçikê dida û direvî. Camêr, pêyên xwe vehêjand. Bêhizûr dixweya. Ji cihê xwe rabû. Şimaqek li keçê da paşê li kurî. Wek lêborînê ji me bixwaze destê xwe li me hêjand.

Me ji bilî neletlêbaranê tiştekan nekir.

Şaşeya makîneya nîşan dide ka dora kê ye xera bûye. Dema kesek ji deriyê derdikeve dengê ji-hal-kefî digot bila kesek ji dorê bê. Em di stresê de ne. Li dorê dinêrin. Me ne nîyet e em dora xwe bidin ti kesan.

Kesekê li pişt min bêyî ku bisekine diaxivî. Ya rastî hewil dida biaxive. Diyar dibû ku kesek bi ser wî de dihat, sivikayî lê dikir, êrîşî wî dikir. Min mereq kir. Min li rexa xwe nêrî. Mêrek ciwan eniya xwe digemirand. Li rexa wî jin û zarokên wî hebûn. Bêdeng bûn û li rexa hev rêzkiyê bûn.

Piştî bidawîbûna axiftinê mêrî dest bi gazindan kir, gazinda ji dorê, ji sîstema saxlemiyê, gazinda ji bijîşkan...

Hêrsa wî li hewayê belav dibe, reng diguhere. Her ku diçû axiftinê wî kirêttir dibû. Dijûn li her gotina xwe zêde dikir. Ji çavê wî diyar bû ew hînî tûndiya bi gotinan nebûbû, tirsî ji kêmtêcrûbetiyê dixweya.

Tam min an pîrejina li rexa min dê tiştekan bigota karmendên parastina nexweşxaneyê hatin. Hêrsa wî mêrî vemirî lê tûndiya li me kirî ma.

Li ser maseyekê mezin me li hev dinêrî. Piçekê bi xemê û piçekê bi mehçûbiyê. Demekê dirêj bû ku me hevdu nedîtibû û neaxivîbûn. Em ji cihê xwe hêdîka rabûn û her kes ber bi mala xwe ve çû.

Em li ser poşmaniyên xwe, tecrûbeyên xwe yê xerab axivîn me pêşniyar ji hev re gotin.

Cara pêşiyê bû ku ev qasê zelal me behsa zêfîyên xwe, xeletiyên xwe û sedemên wan kir.

Nizanim ji ber çî bû dîsa em ne rihet bûn.

Bi rastî jî niho qediya, dê dîsa nebe?

Bêtehemilî, hesûdî, hêrsbûn, xeyalşikestin
 û qelsîyên ku me diguherin gelo wê rêyê
 didin me ku mafê me hebe em wan
 kiriyaran bikin?

An jî heke em wan tiştan bibêjin, em ê
 bihêztir bibin û ji tûndkariyê azad bibin?

Em hêdîka serê xwe rakin û li asîmanan
 binêrin.

*Têbînî: Ketiye jiyane, hatiye bihîstin, hatiye
 dîtin û hatiye xeyalkirin.*

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nûçegihan, Derhêner, Dizayner, Pêşkeşvan û Şêwirmend e. Di kanalên wek ATV, 32 Gun, NTV û TRT'ê de kar kiriye. Li du qonaxên cûda de Rexne li ser fîlman nivîsandiye. Ji sala 2002yan vir ve di qada film û belgefîlman de derhênerî û dîzayneriyê dike. Di nava fîlmên wî de fîlmên wekî, 34 Taksî, Beş Yapı Ustası (belgefîlma derbarê pêvajoya kişandina fîlma Anlat İstanbul e), Bu Ne Güzel Demokrasi (derbarê berendamên parlamenteriyê jin de) û Şîmdîkî Zaman hene. Filma Şîmdîkî Zaman (Dema Niha) heft xelat stendiye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#30 RAUF
KÖSEMEN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ÎNKARKIRIN NEXWEŞIYA HAFIZEYA MÊRAN E

Mêrê ku difikire hesabdîtina xwe bi mêranyê re qedandiye, nexwe ew bîranînên ku li hemberî rewşên mêranyê têk diçin ji hişê xwe dibe.

Bi qasî ku tê bîra min, hemû bûyerên tundkariyê yên di zaroktiya min de, yan weke bêgunehiya terlika dayikê, yan weke lehengiya rizgarkirina birayê min, an jî weke teseliya di gotina “ji xwe her kesî jî wî mamosteyî lêdan xwariye” de bû. Lê tiştên piştî wê, ew tiştên di salên lîseyê de baş tîna bîra min ku li hêlekî wê êrîşên testosteronê, li hêlekî din jî ezmûna ketina zanîngehê hebû.

Di salên lîseyê de mêrbûn di navbera gotina, “min jî kulmek lê da” û “heke ku bi min negirtana min ê dev û diranên wî bişkanda” diçû û dihat û mêrbûnê bi gotina “vaye jinek!” dengê ji nava xwe ava dikir. Xuya ye ku ez bisiûd bûm. Ji ber ku fişara exlaqî ya hişkbawer a dê û bavê min ên mamoste bi taswasa zanîngehê re dikete nava hev û hevsengiyek çêdikir. Vê hevsengiyê nehiştibû dengên dilê min min bike êrîşkarekî hişk.

Ji xwe ez qet di salên lîseyê de nehatim çewisandin. Li kolanan min qet lêdan nexwar. Tirs bi min re çênebû û ez gotinên “ti li çi dinêrî wilan” ên mêrên nenas jî nedîtî ve nehatim. Ez jî cin û periyên netirsiyam, li hemberî cinvedanê min ti dia ji ber nekirin. Ji ber êrîşa yekî jî min girtir an jî wêrektir, min qet baz neda. Min xwe li ser serê kesên jî min biçûktir û bêhêztir mezin nekir. Ji ber jîrbûna xwe min xwe li ser yê din mezin nekir û ew biçûk nexist. Xizmên min ên wiha nebûn ku dema min alîkariya karên biçûk ên malê dikir bi gotina “serjinik” henekên xwe bi min bikirana. Kêfa min jî erebeyan re nehat, ew hêvî qet bi min re çênebû mekîneyekê bixim şûna laşê xwe yê lawaz û xwe bihêz

bikim. Ez û zordestan zêde pêrgî hev nehatin, dema em pêrgî hav hatin jî yan min ew kutan yan jî min li wan mêze kir ku ji ber tirsê bêyî li du xwe binêrin direviyan.

Min destdirêjî li ti jinan nekir. Min li qalçeyên keçên ku bi bayî re kirasên wan bilind dibûn nenêrî. Ez neketime paş perdeyê û min li jinên di rê de derbas dibin nefîkand. Ji ber li hevala min nêriye min hevalên xwe kom nekir û çavê ti kesî netirsand. Baweriya min bi wî tiştî nehat ku keça cîranan bilikê min gelekî meraq dikir, heta dema dêya min ne li mal bû, bi zorê xwe kontrol dikir ku ji bo xwe navêje mala me û ez nekevim ser dilê wê. Min dilê xwe ne bijand wan hevalên xwe ku li ser dekolteya mamosteya min difikirîn û masturbasyon dikirin û bi kêfxweşî ji me re behsa vê dikirin. Ez nebûm yek ji wan kesan ku ji ber keçka xweşik a taxê, li kurikê karmendî yê ku nû hatiye bajêr dinêre, dibêjin “em vî kurikê bikutin”. Baweriya min qet bi wî tiştî nehat ku jinbî hîsterîk in, keçên azib har in. Min hewl nedida wî tiştî ku dema şev diket erdê û deng ji herkesî dibiliya li weşanên erotîk binêrim.

Min carekê bi tenê jî bawer nekir ku jin bêhêz in û hewceyî bi mêran in. Min qet dijûn nedan û nexwest dijûnan bidim. Ji ber ku ji me hinekî din dilşikestî û narîntir bûn, min ji bo hemzayendên xwe negot “îbne” û ez li paş wan neaxivîm. Min bi kelecana li wan çîrokên li ser kerxaneyan guhdar nekir ku yê jî me meztir digotin. Min bi kelecana li wî tiştî guhdar nekir ku digotin, xalekî dest avêtiye jina cîranî û ji ber wê jî helbet baweriya min bi wî tiştî nehat ku xalekî din dema li ser jina cîranekî din hatiye girtin hatiye kêr kirin û ev jî heq kiriye. Min guh neda wan zarokên

gundî yên li pola min ku digotin ew çawa bi ker an jî seyekî ketine xelwetê. Min ew sûcdarî asayî nedîtin ku hekeman îbne dibîne, jinên xwedî karaktera hişk lezbiyen dibîne û mêrên pordirêj serjinik dibîne. Bala min neçû ser çekan, min heqê kuştina wan kesan di xwe de nedît ku min ji wan hez nedikir an jî dijminên welatî bûn.

Ez dûrî wan bîranîna me ku kekên me behsa wan dikir. Ew kekên me yên li leşkeriyê qet lêdan nexwarine, digotin ku bi hinceta çûna nobedariyê diçûn bi keçên sûbayan re radizan. Min leşkeriya xwe 28 rojan kiriye û ez di vê demê de nebûme yek ji wan kesan ku her serê sibehê bi qajewaj dihatin hişyar kirin û rojê heft caran dihatin hejmartin. Ez di van rojên hindik de qet nehatime biçûkxistin û min çavdêrî li biçûkxistin, dijûn û lêdana leşkerên din nehatime ku wan leşkeriya demdirêj dikirin. Di dema leşkeriya xwe de min dijûna ku di devan de bûbû benîşt neda.

Min beşek ji yên li jor kirine ku min gotiye nekiriye. Ez bûm şahidê hinan ji wan. Hin ji wan tecrubeyên min bi xwe ne. Min hin ji wan jî ji bîra mêraniyê ya hevbeş berhev kirin.

Ez ne bawer bim ku mêrekî yek ji van nekiribe hebe. Li gor nêrîna min nekirina yek ji wan wê nebe ferqeke mezin. Dawiya dawî hemû jî weke hişê mêrbûnê yê hevbeş kom dibin û dikevin zêhna me. Ji ber wê ye ku ew rewşên mêrbûnê yên em tecrube dikin jî, weke proteza bîrê di zêhna xwe de digirin.

Dema mijar dibe bîr, her gav di navbera rastî û çîrokê de cudahî çêdibe. Çîrokên rast û rewşên ku hêjayî vegotinê tên dîtin

jî gelek caran ne heman tişt in. Çîrokên şexsî jî di heman çarçoveyê de ne. Ez weke mêrekî dijîm û ji pencereya mêraniyê li rastiye dinêrim. Heke ku ez tomarkinên xwe ji bîra mêrbûnê berhev dikim, wê gavê ez çîrokê jî bi mêrbûnê vedibêjim.

Heke ku hûn nêrîna min a fermî ji min bipirsîn, min ev kêşeya mêrbûnê çareser kiriye. Ji xwe ez mêrekî xwende me. Ez di navbera zayendan de cidaxwaziyê nakim. Mejiyê min di mijara zayenda civakî de vekirî ye. Jidil ez dixwazim dûrî zimanê mêraniyê bibim. Ez hevsengê di navbera xwe mêrbûnê de çêdikim, wan kontrol dikim.

Lê rastiya meseleyê ev e ku, ez jî weke ew kesên ji diya xwe mêr hatine dinê û baweriya wan bi wî tiştî tê ku wê di demê de bi vî tiştî re hesabê xwe bibîne, ji hiş ketime.

Yekta Kopanî di beşeke nivîsa xwe de wiha gotibû ku ji bo vê rêzenivîsê nivîsandibû: "Qey dema mêrek li hemberê mêrekê dî tîk diçe hişê wî wê bûyerê paqij dike. Ez ji vê perspektîvê berdeham bikim; Mêrê ku difikire hesabdîtina xwe bi mêraniyê re qedandiye, nexwe ew bîranînên ku li hemberî rewşên mêraniyê tîk diçin ji hişê xwe dibe.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Dîzayner, Rêveber û di Radyoya Açık de bernamevan e. Avakerê Konferansa Sudmendiya Civakî ya Hemzemîn û Endamê Lijneya Rêveber ya Komeleya Ofîsa Çandê ye. Endamê GMK, ÎTMK û RYDyê ye. Her weha avaker û rêveberê, Ben Bugün Bi'şey Öğrendim (Ez îro tişteke hîn bûm)e û Dîzaynerê Saziyên Sîvîl ên Civaki ye. Ji bo birarziyê xwe yê 11 salî wekî Ap dixebite. Pêş de Endamê Komîteya Rêveber a Weqfa Dîrokê bû. Li Zanîngeha Kulturê dersdêrî û di hinek kovarande nivîskarî kiriye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#31 SÜREYYA
EVREN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

JI BO DEMA PÊŞ 7/52

Xweşiyêke formata rastiya 7/52yê ew e ku, heke di 52 hefteyan de mêrek bi tenê jî nikaribe bendewariyê bi cî bîne wê ev fetl berdewam bike. Bila bi qasî xwesteka wan şaşîtiyan bihewînin. Format li hemberî van, ji destpêkê xwedî bexwedanekê ye.

Ji bo projeyeke bianetê ez vê nivîsê dinivîsim. 52 mêr wê li ser tundkariya mêran binivîsin û her hefte wê yek ji van bê weşandin.

Ez hewl didim ku bingeha vê mijarê fêhm bikim. Dema em bixwazin 52 mêr li ser tundkariya mêran binivîsin, gelo em çi van 52 mêran dixwazin? Weke hejmara 52yê ji bo projeyê li salê belav bike, weke fetlekê ye, weke simbolîzmek be. Dibe di hefteyekê de heft nivîs bihata nivîsandin û hew. Ha 52, ha 7, armanca wê yek e. Yanî hejmareke bêsinor, yanî ne hejmareke diyar, yeke berdewam dike, tiştê ku dibe berdewam bike, aliyekê wê hetahetayî vekirî.

Wê gavê em vî tiştî bipirsîn: Heke em ji hejmareke mêran bixwazin li ser tundkariya mêran binivîsin, gelo em çi ji wan dixwazin?

Ez vî tiştî bi vê xeyala xwe re didim ber hev; weşanek heye, bi 52 welatîyên bijarte yê welatê Xê re hevpeyvîn kiriye. Hevpeyvîn derbarê dagirkerî, talankirin û kolonyalîzma Xê li Yyê kiriye de ye. Ango derbarê qetlîamên li ser gelê Qyê kirine de ye. Yan jî em ji 52 çermspiyan ên binyada wan digihêje xwediyê koleyan, dixwazin ku derbarê nîjadperestiya li reşikan hatiye kirin biaxivin. Hin mînakên din ên polîtîk tîn hişê min lê her yek ji wan bi giraniya xwe û belavkariya xwe tîn hişê min. Ji ber wê ez dixwazim sînordar bikim. Gelo em ê ji niştecihê welatê Ayê yê azadîxwaz an jî ji çermspiyê azadîxwaz bixwazin biaxive û bide ispatkirin ku ew azadîxwaz e? Weke li ber devê derî em jê bixwazin ku karta xwe

ya derbasbûnê li ber derî bihêle. Ez wisa nafikirim, divê armanc ne ew be ku hin kesên ji nava “nebaşan” biseridînin û hin kesan jî di ser de bigrin. Divê ji vê zêdetir be.

Em bibêjin ku çermspiyek behsa nîjadperestiya çermspiyan a ku bûye şahidê wê dike û vê jî bi bûyereke krîtîk bi mînak dike. Em ê wisa bifikirin ku vegotina wî ji ya reşikekê wê cidatir be. Gelo ev cidahî ji ber rexneyeke “bêalîtir” û “objektîvtir” e?

Dema em li lîseyê bûn, filmekê li dijî tecawizê bûbû populer. The Accused (Şahid, 1988). Me du sê mêran lê temaşe kiribû. Roja din, dema hevlekê ku me bi hev re li filmê temaşe kiribû ji keçkên sinifê re behsa filmê kir, wiha gotibû; “Ez li ser fikirîm û min biryar girt ku ez ê ti caran tecawizê li jinan nekim!”

Tê bîra min ku kêfa ti kesan ji vê şîrove (û sozê) re nehatibû.

Gelo reşikan qet dixwest bibêhîzin ku çermspiyek bibêje ez ê çi caran nîjadperestiyê nekim? Min ne bawer e. Ez wisa difikirim ku sedema esasî ya vê dilsariyê ew e ku di gotina “min biryar da ku ez nekim” de “ihtimala kirinê” û “ya hewesê” zindî ye. Dibe ku pêwistî bi betalkirina vê ihtimalê heye.

Bîranîneke din. Vê care ne salên 80yî, lê ez wisa dizanim ku salên 90î ye. Hevalekî hunermend, şevekê dema li Kolana Îstîklalê dimeşe, dibîne ku li kolana teng a li kêleka Konsolxaneya Fransayê, mêrek li jinekê dixê. Gotibû ku ew li serê kolanê sekiniye, bêyî ku tiştê bike li lêdana mêr li jinê kiriye temaşe kiriye û piştî lêdan qediya ye û mêrik sekiniye, ew jî ji ciyê xwe lebitî ye û ji wir meşiya ye çûye. Gelo wî hevalî bigota “Piştî bûyera li Beyoglûyê, di rewşên wiha de ez ê wêrektir bim û mudaxeleyî bûyerê bikim”, wê kêfa me ji vê soza wî re bihata? Gelo em ê bixwazibin ku 52 hefteyan vî tiştî bixwînin? Em çima naxwazin?

Weke ku em naxwazin biryarek hebe lê em dixwazin xwezayîti hebe. Ji xwe ber be. Û em dixwazin nîşaneyekê bide me ku wê ji xwe ber be. Heke ku 52 hefteyan 52 mêr îşareteke wiha bide te tû yê bixwîni. Hemû reşik wê bixwînin.

Wê gavê em dixwazin gotineke ku fikra me ya derbarê xwezaya çermespî/mêr de nû bike hebe. Çima? Gelo hewcedariya me bi hizra wî tiştî hebe ku nebaşî bi hemû tiştên xwe nenebaşî ye? Heke ku hebe ji bo çi?

Bi qasî ku ez dibînim, di esasê xwe de, ji bo ihtimala jiyana bi hev re li ser lingan bihêle, ji bo dahatê ye. Ne ji bo tolhildanê lê ji bo jiyaneke nû û ji bo pêbawerî ji nû ve bi jiyane bê.

Pyotr Kropotkîn, yek ji giregirên anarşizma klasîk, behsa meseleke etîk dike: Li beramberî vê pirsê kîjan bersiv a herî etîk e? Dema hûn bibînin zarokeke keç dikeve avê û difetise, hûnê bi çi sedemê wê rizgar bikin? Piştî hinek kolandikê bersiv wiha diyar dibe: Bêyî li ser bifikire

û beyî ti hincetan nîşan bide, bi armanca rizgarkirinê xwe bavêje avê, helwesta herî etîk ev e.

Ji ber wê ye ku lixwemikurhatin û behskirina çewisandinê aramiyê nade me. Weke ew dengê ku dibêje “Tu rastiyê bixwazî berê, dema ku min reşik didîtin dilê min ji bo zordestiyê lê dida, dema jinan behsa veqetandinê dikirin gelek caran min dixwest li wan bidim lê min bi darê zorê xwe digirt, gelek caran min di dilê xwe de dixwest tecawizan bikim lê min hemû jî da sekinandin, lê we hay jî jê nebû û hwd” û me biricifîne.

Behsa hewesên xwe û ji wan helwestên etîk ên di encama hewesan de derdikevin neke. Ev ne mijara me ye. Hêviyekê ji bo derfeta jiyana bi hev re bide min. Tiştên baş ên di xwezaya xwe de nîşanî min bide.

Em dixwazin lehengî hebin lê bila neberçav bin –em çîrokên lehengiyê naxwazin. Bila Schindler lîsteya Schindlerî bi xwe nenivîse.

Ne lixwemikurhatin, ne çîrokên lehengiyê, ne nimayîşên mezin ê wicdanî, ne jî hetîketiyên lixwegirtî pêşiyê lê vedikin.

Pêwistî bi wê hestê heye ku bêdeng be, bêdanezan be û bizanibe rastiyên ji dil li wir in.

Xweşiyeke formata rastiya 7/52yê ew e ku, heke di 52 hefteyan de mêrek bi tenê jî nikaribe bendewariyê bi cî bîne wê ev fetl berdewam bike. Bila bi qasî xwesteka wan şaşitiyan bihewînin. Format li hemberî van, ji destpêkê xwedî bexwedanekê ye.

Li şûna anekdotên xirab dibe anektodên

baş bèn vegotin, dibe mînaka wan jî bèn dan. Dibe nivîsên dem û helwestên alîgirên jiyane jî bèn nivîsandin. Lê em ê nexwazin bi mînakên baş bibin alîgirên jiyane. Divê jixweber û pêbawer be. Divê baweriya me bi wî tiştî hebe ku dema em di avê de difetisin bêyî tişteki bifikire kesek me rizgar dike. Bi vê re em ê bawer bikim ku dema yek di avê de bifetise bêyî em tişteki bifikirin xwe bavêjin avê û rizgar bikin. Em bi vî awayî ji xwe hez bikin û baweriya me pê bê ku em ji yê din hez dikin.

Heke gotinên dumahikê leheng bin ji ber wê jî pêwîstiya nivîsên wiha û rêzenivîsên wiha bi gotinên dumahikê nîne, pêwîstiya wan bi hikmetê nîne, bi qet bi belavokên mezin nîne.

Ji bo projeyeke bianetê ez vê nivîsê dinivîsim. 52 mêt wê li ser tundkariya mêran binivîsin û her hefte wê yek ji van bê weşandin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

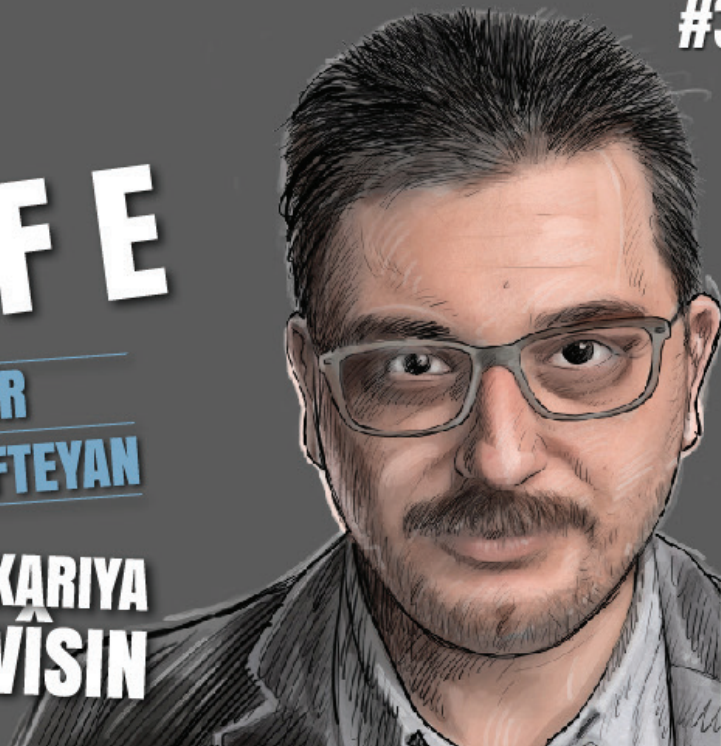
Di Arterê de edîtor e. Ji sala 1991an ve xebatên xwe diweşîne. Du pirtûkên wî; Buluntu Kitap: Edebiyat ve Gündelik Hayat Üzerine Denemeler (2017) ku ji cerebeyan pêk tê û romana Yakınafrika (2018). Di kovara Sanat Dunyamiz de weşandina gotarên pêşangehan bi sernavê “Bi mirûzkerî gerîna li nav pêşangehan” berdewam dike.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

**#32 OĻKAN
ÖZYURT**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BAVÎTÎ:

**DI GOTÎNÊ DE WEK AGIRÎ YE,
DI KIRIYARÊ DE DIKE BIKEVE**

Bavîtî ne karek e, navê wê têkiliya te ya bi zarokên te re ye... Ji ber ku hêj zû ve haya min ji vê yekê çêbû ez bi şans û siûd bûm.

Dema mêrek agahiyekê distîne ku ew ê bibe bav, difikirire ku ew ê bibe bavekê bêhempa û dê ne wek bavê xwe be. Lê paşê, bi borîna demê rastyên jiyane xwe der dikin. Mêr ji bavîtîya bêhempa derbasî bavîtîya ji rêzê dibe.

Erê ji ber çi?

Çar sal in ku bav im û dibêjim qey bi tecribeya xwe ya çar salan ez ê bikarim bersivekê bidim...

Dema ku hevîna min hat û ji min re got ez ê bibim bav wek her kesan ez jî bi kelecaniyê ketim tarîtyeka şîrîn. Dema min xwe ji beriya bawbûnê amade dikir de, ji kesên li derdora xwemin zanî ku li gor çandê, bawbûn yek ji bileyên qedirbilind ye mêrbûnê ye.

Dema ku hin kesên li derdorê hatin û gotin “êdî tu jî dibî bav” di eslê xwe de peyamekê idin ji bo tu ji bo bavîtîya ji rêzê amade bî.

Hev zayendên min ên ez pîroz dikirim bi peyama veşartî di eslê xwe de, bêyî hemdê xwe karê xwe pêk dîanîn.

(Ji bilî çend hevalan) ji bo parvekirina tecribeyan her kes ketûm bûn. Tiştê xerîb jî ew bû ku mîrên hez dikin li ser her tiştî bi axivin dema mijar bibe bavîtî bi gotinên “şevên bêxew li pêşiya te ne” bavîtîyê li ber dilan reş dikin. Ya rastî ev gotin nîşanên wê yekê bûn ku bavîtî wezîfeyek e.

Tu zarokan çêdikî, berbirsiyariya wan didanî ser milê xwe, hewceyîyên wan

pêk tînî, bi wan re wextekê derbas dikî, fedakariyê ji bo wan dikî, nahêlî bibin hewceyî ti der û kesan...

Paşê ew ê mezin bibin. Tu jî dê karê xwe tamam bikî.

Tam hingê dîmenekê ji Yeşilçamê (fîlmên kevin yê tirkî) hat ber çavên min:

Kur: Bavo te ji bo min çi kiriye?

Bav: Min nehiştiye ti kêmayî li te bibin, min tu dayî xwendin û mezin kirî.

Kur: Belkî te pere dida min, di berîka min de pere hebûn lê te ez ji hezkirinê bêpar dihiştim. Dema min ev keşf kir min zanî ka ji ber çi li van deran bav dema ji zarokên xwe hez dikin jî wê rasterast diyar nakin.

Halbûkî bavîtî ne karek e, navê wê têkiliya te ya bi zarokên te re ye... Ji ber ku hêj zû ve haya min ji vê yekê çêbû ez bi şans û siûd bûm. Ji beriya ku zarokê me çêbibin, em çûn cihê perwerdeya ji bo “jirokbûna xwezayî” (Ne hewce ye em derewan bikin berê min gelek kêmtî, paşê dema hevaleyê israr kir min dest ji tevgerên xwe berda û çûm.)

Min li wê derê zanî gelek tiştên me ji ber kirine ne rast in. Min li wê qursê zanî bavîtî ne navê wezîfeyekê ye navê têkiliyekê ye.

Dema Alî Guney jî hat dinê min bi vê pîvanê têkilî pê re danî. Heta ku gotinek adayika min ji min re bû rêber: “Kurê min ew zarokek e, dê harbînîyan bike, dê guhdariya te neke, dê wek delalkîyan tev bigere. Hemî jî normal in, tu dest ji dilrehmiyê bernede.”

Her tişt di rêya xwe de çû. Em keyfxweş bûn. Ji ber ku em zarokparêz bûn û me ew jî kir şîrîkê jiyana xwe em keyfxweş bûn.

Dema hûn bibin bawekê ne ji rêzê dikare gelek tişt bêne serê we jî. Serpêhatiyeka min a bi Alî Guneyî re ji bîra min naçe. Em li navenda girtî ya bazarê bûn. Paçîkê binê wî dê jê biketiya. Ez çûm cihê guhertina paçîkê binê zarokan. Min hin dît ku qedexe ye mêr biçin wê derê.

Dayikekê nehişt biçim. Ji ber ku li heman derê dayikan şîr jî dida zarokan. Ew cih wek cihê mehremiyeta jinan hatibû çêkirin. Lê binêrin çawa li gor erkên ji bavan re hatin dayin mîmarî û avahî jî hatiye guhertin.

Destpêkê têkiliya me li ser wekheviyê bû. Piştî zarok mezin bû êdî ziman jî ket. Êdî bersiv dida gotina min. Li hemberî gotina min gotina wî... Êdî bi hesta desthilata di gotinan de ez pê hesiyam ku hewil didim ne hişk jî be sînoran danim ber wî.

Wê pêvajoyê ez ber bi bavîtîyeka otorîter ve dibirim. Dema ez dibêjim otorîter jî xelet fêm nekin. Ya baş ew e ku ez ê nimûneyekê bidim.

Dema sibeyê divê kurê min biçê dibistanê min ew hişyar dikir. Divîya wî ji bo dibistanê amade bikim. Lê dema ew hişyar dibe hişê wî li ser pêlîstokên wî ye.

Ez dixwazim wî amade bikim lê ne xema wî ye. Hingê ew xeta zirav ya otorîteyê tê şikandin.

Piştî hevîna min ez hişyar kirim ez ji wê rêyê vegeyam. Ez çûbûm ber deriyê bavîtîyeka ez naxwazim û jê vegeyabûm. Pêşiyê min nedixwest qebûl bikim ku ber bi wî deriyê ve diçûm. Paşê min qebûl kir.

Divê bibejim ku qebûlkin jî gelek zehmet bû. Gelo ez bavekê xerab im, na. Em bi hev re wextekê xweş diborîn, erê. Gelo fedakar im, belê. Ji bo bavîtîya xerab jî heman gotin dihatin gotin. Ez dîsa hatim serê meseleyê.

Ew qebûlkinên mêranîyê ji dizî ve lio dora min digeriya. Wê kengê valahiyek li min diît xwe diavêtê. Herweha em diketin dubareya bêsekin. Şikandina wê dubareyê zehmet e. Ev yek jî nîşan dide ka çawa mêr ji bavîtîya bêhempa vediguherin bavîtîya ji rêzê.

Dema ez di nava bavîtî û mêranîyê de vedigevizîm, min dît ku kêşeyên bavîtî û mêratîyê li rexa me bûn.

Dema hûn nû dibin bav hûn dibêjin “em ê bi hev re mezin bibin” lê paşê bêyî ku lê bihesînin hûn dikarin barê hestebariyê danin ser milê dayikan.

Dema hûn nehêlin zarok xwe bi dilê xwe îfade bike. Dema em bifikirin ku zarokên kur li bavê xwe diçin. Em ê li rewşeka bêçare asê bibin.

Ev rewş dê başê bibe çavkaniya kêşeyan.

Mesela têkiliya we ya bi zarokên we re dikare tesîrê li têkiliya wan a bi civakê

re bike. Ji ber wê min fêmkir ku bavî jî îmtihaneka ciddî ye. Ew wek eynikeka we ye. Tiştên heta hngê we li xwe kom kirin. Zanîn û dîtîn nîşan dide.

Hûn di gotinê de dikarin wek agirî bin lê bi kiriyarê?

Bi têtîliya xwe ya digel zarokên xwe hûn bersiva vê yekê didin. Min ya rastî bersiva xwe stand. Di kiriyarê de mabûm îmtihana duyem a telafîkirinê. Rojekî Alî Guneyî ji min re got “dema tu ji min aciz dibî, ji min dûr bikeve û paşê were nik min.”

Dema wî ev gotin gotin ew çar salî bû. Ev gotin ji min re bû mîladek. Paşê me dîsa têtîliyeka bingehê wê li ser wekhevîyê danî.

Her tişt serast dibin.

Ez niho xwe amade dikim ku bibim bavê keçekê.

Ka em lê binêrin pêvajoyeka çawa li pêşiya me ye.

Dema em wê bijîn em ê wê jî bizanin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger û nivîskarê sînemayê ye. Di rojnameya Sabahê de edîtoriya pêvekên dawîya hefteyê dike... Di Sala 2000an de di beşa çand û hunerê ya rojnameya Radikalê de dest bi rojnamegeriyê kiriye. Di sala 2008an de jî di beşa çand û hunerê ya rojnameya Sabahê de dest bi kar kiriye. Di kovarên Milliyet Sanat, Popüler Tarih, Sinema, Empire Türkiye, Aktüel, Arka Pencere de gotar û rexneyên wî yên li ser sînemayê hatiye weşandin. Nemaze li sînemaya tirkî hûr bû. Endamê SIYADê ye û hê jî dixebite. Di sala 1977an de li Yozgatê ji dayik bûye. Di Beşa Maliye ya Fakulteya Îqtîsadê ya Zanîngeha Stenbolê û Beşa Radyo, Televîzyon û Sînemayê ya Fakulteya Ragihandinê ya Zanîngeha Marmarayê de xwendiyê.

NE
TESEDIF E

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#33 TUNCA
ÖĞRETEN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BÊ-RÛ(BARÎ)BÛN!

Divê em tenê rûbarî tiştên ku me kiriyê bîn?
Divê em rûbarî wan 'bûyeran' jî neyên ku ji
çîrokên erdnîgariya me re dibin 'çavkanî'?

Nizanim ez ê çawa dest bi vê nivîsê bikim. Na, helbet hin tişt hene ku ez behsa wan bikim. Lê ez nizanim 'Bi kîja lixwemukirhatinê re bihêlim hûn nefretê ji min bikin' û 'ez bi kîja xerabiya xwe re rûbirû bibim'.

Ez 20 salî bûm. Weke her şevê dîsa me xwe li quncikekê nixamtîbû. Ez û hevalên min, ên weke min 'xwîngerm'. Me behsa çavsoriyên xwe dikir û behsa lêdana wî zirxortî dikir ku ji ber lêdanê ji ser hişê xwe çûbû. Ji ber ku di bin çavan re li me nêrîbû me lêdabû.

Min Ahû di şeveke wiha de dît...Ew Ahûya ku hefteyekê berê ji mala dê û bavê xwe veqetiyabû û li bajarekî din bi cî bûbû. Xwendekara zanîngehê bû.

Piştî wê şevê jî min ew her dît...Kî dizane, dibe ku ji bo ez wê bibînim min, tevdiageriya. Xweşik bû. Dizanîbû ku ez lê dinêrim. Di rastiyê de dilê wê jî di min de hebû lê xwe giran dikir ew a çirtik.

Şevêkê, bi fîstanê xwe yê kurt careke din li quncikê xuya kir. Min da pê... Nayê bîra min ku min da pê wê bi xwe yan da pê ranên wê yên dawetkar. Me yek du kolan borand bi vî awayî. Li ber mala Renaya Rûm min bi dest avête milê wê. Bêjiyên me yên bonzaiyê dikişînin, xwe li wir digirtin. Li gorî gotina bavê min mêrê wê di destpêka zewaca wan de miribû. Li gorî gotegotan, piştî mirina mêrê xwe Renayê 'karmendiya' hemû mêrên taxê kiriye.

Weke dengê bêhnstandinekê hat. Na, ne veceniqî...Dizanîbû kesê bi milê wê girtiye

ez im. Wê jî dixwest û min ev dengê hîsterîk, ji filmên pornojê dizanîbû ku min li wan temaşe dikir!

Min destûr nedayê ku yek gotinê jî bike û min ew ji deriyê şikestî yê mala xirbe ya Renayê xiste hundir. Gotinên wê sar sar bûn. Weke reş tarîyê. Min maç li lêvên wên kir, bêdeng ma. Min fîstanê wê jê kir û destê xwe li ranên wê gerand, deng nekir. Yê min rep bû!

Paşê, ji nişkê ve lêvên wê liviyan: "Neke."

Weke difetise, weke qêrîna kêzikekê. "Neke!" Ez behitîm...

Kefa destên xwe da ser sînga min û bêyî ku hêzek tê de hebe min dehf da.

Ez hêrs bûm. Ez bi ser de qêriyam û min got, "Çawa neke orispî! Te heta vir min li dû xwe kaş kir, niha jî tu xwe binamûs nîşan dide?" Di her kiteyeke min de lerizî. Şaş fam nekir, pê xweş dihat!

Min xwest ez Ahûyê li ser kevirî dirêj bikim... Li ber xwe da. Min kulmek li ser devê wê xist. Tarî bû. Min ferq nekir ku tiştê destê min şil kiriye xwîna ji lêvên wê yên qelişî ye yan rondikên çawê wê ne.

Kete erdê... Min bincilkê wê jê kir û ez ketim nava wê. Zêde dirêj nekir, ez zû vala bûm. Min şerm kir. Pêşiyê min îske îskên ne diyar bihîst, paşê qêrînên weke wan sîrenan ku dema bombeya atomê avêtibûn Hîroşîmayê hatibûn lêdan. Ez tirsiyam. Gelo pê xweş nehatibû? Yan henekê xwe bi min dikir? Min kulmek din lê da. Dengê xwe nebirî. Yeke din, yeke din, yeke din... Deng jê biliya, lê kela min hîn jî daneketibû. Ti kes nikare min ewqas biçûk bixe. Him wê bi fîstanê xwe yê kurt bi rojan cîlweyan bike, him bi min şa bibe û paşê jî henekê xwe bi min bike ha?

Min dest xist qirikê, min jidand. Jidand. Jidand. Ronahiya lawaz a lempeya kolanê ya ku şewqa xwe dida odeya tarî, di çavên wê yên hingivî de xuya dikir. Çavên wê vekirî bûn. Lê nedidît. Min xwe xwar kir, guhê xwe ber bi lêvên wê ve bir, bêhn nedistend.

Ma ne wisa, bi bayê re hat bi baranê re çû. Di heqê orispiyê de bû!

Hûn aciz bûn? Aciz nebin!

Heke ku ez, şevê li ser komputerê rûniştibim û min çîrokeke wiha nivîsandibe, heke ku van tiştan, dalan ango korîdora mejiyê min tijî kiribin, heke ku xaka ez li ser wê dijîm soza van tiştan dide min...Gelo divê ez rûnê û rûbarî van tiştan nebin?

Divê em tenê rûbarî tiştên ku me kiriye bîn? Divê em rûbarî wan 'bûyeran' jî neyên ku ji çîrokên erdnîgariya me re dibin 'çavkanî'?

Di encamê de, ew bilokê ku em nîşanî xalan didin, gelo hîna di yek saliya me de

me nake hînbûyê mêraniyê? Şîfreyaya "kurê min wê bavê de hêrs bibe" gelo piştî salan deriyê gotina "Neaxive orispî"yê venake?

Weke ku min gotî, divê ne tenê bi kiryarên xwe, divê em rûbarî wan gunehên xwe jî bîn ku xeyalên mi tijî dikin.

Û tenê ne çalakiya Tûncayî, divê ez rûbarî çalakiya kesê Leylaya çar salî kuştiye û laşê wê yê rût avêtiye kêleka çemî, kesê tecawizî Ozgecanê kiriye û ew şewitandiyê, kesê stranbêj Deger Denîz fetisandiyê û ew qetil kiriye, kesê zarokên li malên terîkatan istismar kirine bibim. Her heyîna ku bi mêrbûna xwe jinan û zarokan tune dike...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger e. Ji bo Taraf, Diken, Journo, Taz, Deutsche Welle, Vocativ ve Al-Monitor nûçe, gotar û hevpeyvîn amade kiriye. Endamê TGS û IFJyê ye. Di Fakulteya Ragihandinê ya Zanîngeha Bîlgîyê ya Stenbolê de perwerde dîtiye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#34 ZAFER
YILMAZ

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

EZ NERAZÎ ME!

Bêguman navendeka ji bo îmtihankirinê li ti deran nîne. Îmtihan jî ne îmtihanên ji dil in. Ji destpêkê, mêratiya “parastvan” û “pehlewani” wê sextekariyê nîşan dide.

Hima bêje ne mûmkin e ku em li Tirkiyeyê jiyaneke derveyî zoradariya mêran xeyal bikin. Demek bi tenê jî tune ye ku ev yek li me neyê kirin, em biawayekê ji dil vê yekê nekin û nîşan nedin. Ji ber ku em biçin kî derê em vî awayê têkiliyan bi xwe re dibin. Em di her têkiliya xwe de vê [zordariyê] ji nû ve çêdikin.

Em vê têkiliyê gelek rihet dikarin nas bikin. Em dikarin wê li otobûsan, di rêyan de, dema xebatê, di nêrînên hemzayendên xwe de, di meydanxwestinan de nas bikin.

Dema em vî cûrreyê mêrbûnê dibînin jî ev yek rêyê li me nagire ku em jî wê dubare bikin. Heke em îtiraz bikin jî bi dengekê nîfs dikin. Li ber dengê bilind ê nêrbûnê ew deng bêqedir e.

Çawa jî be ev îtiraza me ya qels rêyê li mêrbûna serdest nagire ku ew xwe ji nû ve çêbike û biguhere.

Ez li Stenbolê li taxeka xir-û-cira wê zêde mezin bûme. Me di salên 90an de gelek wext li kolanên wan taxan derbas kir. Bêyî ku em li ser bifikirin me gelek tişt qebûl kirine.

Mirov paşê hîn dibe ku wek îdiayên mêran ew ne “mert, bihêz, qahîm û bihêz” in ew xwe welê nîşan didin.

Mirov bi serê xwe hînî vê mêrbûnê nabe. Komêka mêran vê mêrbûnê hîn dike. Xwediyê wî tiştê ku wê komê pêk tîne; pere, hêza fizîkî, zanîn, desthilat wê komê bi rê ve dibe. Ew birêvebir ne bi tenê kiriyarên mêran erê dike, herweha wek

ofîsa îmtihankirinê kar dike.

Hngê jî wek niho mêrbûn ew bû ku divîya her dem tu ji bo îmtihanê amade bî. Ne di zarokatiyê de, ne di ciwanîyê de, ne jî di dema pîrbûnê de ne rihet e ku mirov ji wan îmtihanan birevin.

Bêguman ne rast e ku em ji bo herkesan biaxivin lê li gor tecribeya min a xwendekariyê û dersdêriyê, dersdêrên mêr hewil didin komêk axwendekarên heyranên xwe çêbike û mêrîtîya neteweyî çêbike. Lê jin zêdetir hewil didin zanyariyan ji xwendekaran re bibêjin.

Li Tirkiyeyê ji bo zanîn û hînkirinê zayend yek ji pîvanên herî giring e. Tesîra îmtihankirinê ya mêran û nîşandana hêzê jî gelek e.

Li Tirkiyeyê her dem îmtihaneka ji bo mêraniyê heye. Mêr hewil didin îmtihanên dî jî bi şeweyên xwe yên despotîk û hegemonîk çareser bikin.

Carinan ev îmtihan bi gotinên “hinekê mêr be” an “ma tu jî mêr î” û carinan jî “tu mêrekê çawa yî” têne kirin.

Li Tirkiyeyê dema ku we vedixwînin îmtihanan bi şeweyeka tehdîdkar, meydanxwez we mecbûrî xw-îspadkirinê dike. Lê welê tê texmînkirin ku ev îmtihan zeîfîya mêran nîşan dide, ev ne rast e. Ev yek alaveka xwe-ji-nû-ve-çêkirinê ye.

Îro mêraniya li tirkiyeyê di krîzekê de ye, zordar û hegemonîk e, bi awayekê gelek xelet ev yek wek zeîfîya mêraniyê tê dîtin. Lê mêraniya li Tirkiyeyê bi van îmtihanan ji nû ve û ji nû ve xwe çêdike. Ew kesên xwe îspad kirin li ser yên dî xwe disepînin û wê

mêranîyê ji nû ve çêdikin.

Ev ferman carinan li otobûsan bi nêrînekê carinan, carinan li bingeheka leşkerî û carinan di tengaviyan de bi refleksan xwe diyar dike.

Em mêr dildarên beşdariya îmtihananan in. Yê ne wek me bin em wek qels, çav-şor û yê kêmayî li mêraniya xwe kirîn dibînin. Ev jî ji bo domkirina îmtihanê rêyek e.

Ev mêranî dîwarekê li dora mêran çêdike, li hemberî mêmên li aliyê dî yê dîwarî êrîşkar in û rêyekê ji xwe re dibînin ku mêmên dî xwe nekin di nav karên wan re.

Bêguman navendeka ji bo îmtihankirinê li ti deran nîne. Îmtihan jî ne îmtihanên ji dil in. Ji destpêkê, mêratiya “parastvan” û “pehlewanî” wê sextekariyê nîşan dide.

Ev şovên mêratiyê ji bo wan kesên xwediyê şovê şêweyeka domkirinê ye. Ji bo wan kesên mêranî lê hatî kirin hesasiyetekê çêdike, li nik wan daxwaza tolhildanê peyda dibe. Bi vî awayî sîstem dom dike.

Li dema leşkeriyê, li dibistanan, li siyasetê, di pevçûnan de, di siyasetê de û di akademiya de ew kesên derb xwarîn û hessasiyet li nik çêbûyîn ne mimkin e bikarin vê hesasiyetê ragirin. Bêguman dema em mexdûr kirina jinan tînin ber çavên xwe ti qîmetê vê hessasiyetê nîne. Lê ji bo em bibînin mêm çawa li dinyaya mêran ji nû ve mêranîyê çêdikin giring bû em behsê bikin.

Îtiraza me ya mezin ji bo wê mêraniya serdest a bi awayekê weşîyane tûndkariyê li jinan dike ye. Herweha mêm

bi şêweyên xwe dibin şîrîk, şîrîkên sûcî hecgo mecbûr in li wê derê hevkarîyê bikin.

Ji ber wê gelek giring e ku mêm li dijî desthilata mêran a despotîk bin û rêyê nedin ew mêranîyê ji nû ve çêbike.

Mêranîyek heye, her çi qas îtiraza me jê re hebe jî me ew li ser xwe qebûl kiriye. Mêrbûn, carinan bi îtiraz û şerê xwe em wê ji nû ve çêdikin, nexesiyek e ku vedigire, bêhnçikîn e û zordar e.

Ev mêraniya vedigire ne bi tenê li kolanan, li kargehan û li civatan vedigire. Bi xwe di hêsînê mêrbûnê de heye û belav dibe.

Em belavbûna mêmîtiyê bi tenê bi çekdariyê, dewletê, neteweperestiyê û newekheviya zayendan îzah bikin li gorî min kêma e.

Em ew kesên li dijî vê mêrbûnê disekin, îtiraz dikin, şerî bi wê mêranîyê re dikin, behsa tecrûbeyê xwe ya mêmîtiyê cida bikin giring e lê ne bes e.

Mesele ji mesûliyetên me yê exlaqî gelekê zêdetir e. Ji ber ku ji ber exlaqê dema hûn bi mijarekê re rû-bi-rû disekin hûn bi hesta sûcdariyê tev digerin. Hûn dikarin vegehin exlaqê berbelav û ji nû ve rê bidin xwe-ji-nû-ve-çêkirina mêranîyê.

Li şûna ku mêmîtiyê bi mêraniya dî re şerî bike, li şûna em desthilata wan teşhîr bikin. Divê em di peywendiyê de bin û hewil bidin bi hev re biguherin. Bi hev re mezin bibin.

Divê mêmên ku li dijî vê derdikevin jî li her qadê lêpîrsînê li van tiştan bikin û bikevin nav micadeleyekê.

Hêza jinan û hêza hereketên wan hêvîyên me geş dikin û me hînî gelek tiştan jî dikin lê ez di wî fikrî de me ku esil tişt a rizgarbûna mêrên dij de diyarkere ew e ku....

Ji bo ve yekê jî divê em pêşî hîn bibin gelo pirsgirêkên mêranîyeke bi vî şiklî çî ne?

Gelek xebat û rexne di wî fikrî de ne ku pirsgirêka vê mêranîya xwe li ser zor û qewetê ava kiriye pirsgirêka îqtîdarê ye. Lê bi min li gel vê pirsgirêkê îqtîdarê pirsgirêka xulamtiyê ye jî û divê li ser vê jî bê axafin.

A ku tê piştçavxistin jî xulamtiya ku serkeftinên ji ezmûnan hatine bidestxistin û îktîdarê ye ku li ser pişt a hilgirê xwe dike bar e, ev pirsgirêk an nayê dîtin an jî ji aliyê hilgiran ve ji bo nîmetên vê yekê bi zanîn tê piştçavxistin.

Ev cureyeke mêranîyê ye ku di nava wan daxwazên îqtîdar, hêz, û ceribandînan xwe yî serdestiyê de tê xapandin ji aliyê wê hêzê ve dîsa tê bindestkirin û dibe xulam.

Di rastiyê de mêranîyeke kêr, xulam, xwe

biçûk dibîne û bi hêsanî tê rêvebirin bi awayekî veşartî rêhevaltîya vê mêranîya muqtedîr, serdest, parêzer, bi hêz, sînorker û muhefezekar dike.

Ev mêrên ku ji hestên xweş û ji hezkirinê dûr mane di jinya xwe tevî de bi vî şiklê ku hîn bûne; bê hest, despot, bê arezû tevdiagerin û xemgînîyê didin der û dora xwe jî.

Bê şik ev cure mêranî di vê pirsgirêka rizgarbûnê de yek ji xalên herî giring e. Xilasbûn an Dewamkirina vê serdestiyê de jî girêdayî kirinên me ye, di destê me de ye ve yek.

Divê em guh bidin wan gazinên deng bilind ku ji jinan tînan û em rêyeke bi bandor ji vê micadeleya bi mêran re tê kirin re bibînin, rêyeke bêdeng û bihêz. Divê em tişt a ku karê rêya vê tiştê bigre bibînin.

Ji bo vê jî em li ku bibînin bibînin ewil divê em bêhes herin nik wê û em bêtirs li hember bisekin, jê re bêjin ku em îtiraz dikin, helbet divê em guh bidin îtirazên ku tînan alîyê me jî û em guh bidin wan pişt re bi hev re bikevin micadeleyekê.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Akademîsyen e. Ji sala 2002yan ve li Zanîngeha Enqereyê dixebitî lê belê di 7ê Sibata 2017an de bi KHKYa OHALê ya bi hejmara 686an, ji ber ku danezana aştiyê ya “Em nabin şîrîkên vî sûcî” îmze kiribû, hatiye îxrac kirin. Lîsans û mastera xwe li ODTUyê, doktoraya xwe di Zanîngeha Enqereyê de çêkiriye. Di dema doktorayê de li Berlin, Freie Universität, Sosyolojî û Brunel University Londonê li ser siyaset û dîrokê û her wiha piştî doktorayê li University of California Berkeley wek lêkolîner û hîndekarê mêvan xebitiye. Di kovarên Toplum ve Bilim, Praksis, Mülkiye Dergisi, Turkish Studies, Ayrıntı ve Birikim de gotên wî hatin weşandin û pirtûkek wî ya bi navê Yoksullari Na Yapmalı? ku ji weşanên Dipnotê derketiye, heye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#35 CEM
ERCIYES

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

KÎ BI KÊ BIKARIBE

Li her devera ku mirov weke civak lê dijîn navê hêzê mêrbûn e. Divê em destê xwe deynin ser wicdanê xwe û biaxivin, me bi hev re ev tişt ava kir û me xwedî kiriye û mezin kiriye.

William Golding di romana xwe ya bi navê “Xwedayên Mêşan” de behsa komeke zarokan dike ku li graveke bimircan dimînin. Di roman de nivîskar behsa veguharîna van zarokan dike.

Veguharîna wan a ber bi civakeke dirinde. Piştî ku li ser serê wan mezin an jî qaîdeyên civakî ên hevsarê wan bixe destê xwe namîne, di nava zarokên xort de şer û pevçûna bidestxistina hêzê û desthilatdariyê dest pê dike.

Em hostatiya Goldîngî ya ku çawa mijareke ji rêzê karibe bike berhemeke herî mezin a ji wêjeya cîhanê dînin li hêlekê. Sedema bingeşîn a hezkirin û ecibandina vî tiştê ku behs dike ew e ku hemû mêr ne xerîbê wê ne.

Ne hewce ye ku we balixbûna xwe li dibistaneke şevborîn a tijî zarokên xort borandibe. Di hevalên we yê lîstikê de, di tîmê de, di koma mêran a biçûk a dibistanê de, li her derê ew şerê bidestxistina hêzê ango tundkariya vekirî zû bi zû xwe diyar dike.

Ev tişt, hinekî însiyakî ye û dibe bêhtir jî ji hînbûnê tê. Di dema pêşbirka rêbertî û rikberiyê de kesên lawaz tîndiyarkirin û tundkariya ‘xwezayî’ ber bi wir ve diherike.

Bila ti kes behsa xwezaya mirovan neke, em weke navê xwe dizanin ku çîrok ji pêkanîna tevgera bêsinor a hatiye hînbûn pêk tê.

Belê, em li xwe mikur bîn, hemû jî dikarin di nava wî tiştî de kom bibin ku em jê re

dibêjin “mêrbûn”. Tundkariya ku mêr li mêran dikin, gelek caran tundkariya herî bêmerhemet û ya herî bênavber e. Lê ew ihtimala ku mexdûr bibe zorba, dibe sedem ku em vî tiştî asayî bibînin. Em dizanin, di tundkariyê de rewş ew rewş e ku ‘kî bi kê bikari be’.

Ew ê di nava keriya mêran de dibe lawaz e dibe ‘çûkeke boyaxkirî’. Herkes jî bi wî dikare. Dibe ku tê bîra yekî ji wan ku wê wiha nebe, wê wiha nedome. Lê wê gavê, yê balixbûyî wê ne weke balixan lê weke zarokan tevbigerin û ew bêgunehî ya biqiyet ya kêmpêda dikeve şûna zilmê.

Ew însiyak her gav ji bo ber bi ya lawaztir ve biherike amade ye ku nehatiye perwerdekirin û wisa hatiye hînkirin ku her gav ji bo tehrîkirinê li ser piyan disekine. Ji ber vê ye aramiya wê jinê ne domdar e ku li malê him ji hêla madî û him jî ji hêla manewî ve bi mêr ve hatiye girêdan û ew aramiya wê jî li bendeyî însafa wî mêrî hatiye hiştin. Kesa/kesê ku ji me lawaztir her carê vedigure muxataba xwezayî ya wê tundkariyê. Evîndarên me, jinên me, dayikên me, li kar hevalên me yê jin gelek caran dibin hedefên daimî yê hêrsa di dilê me de dikele û lêgerîna bidestxistina hêzê.

Gelo laneta herî mezin a mêrbûnê ne ji ber wî tiştî ye ku çortî, tundî û her cure hovîtî bi “mêrokî” tê binavkirin? Bi qasî tundkariya ku mêr li mêran dikin, tundkariya jin li jinan dikin, jin li mêran dikin jî encama tevgerên hînkirî û nîşandana hêzê ye.

Em weke navê xwe dizanin ku nîşandana vî hêzê ne tenê ji tudkariya fizîkî pêk tê. Gelek rêyên çewisandina, êşandina mirovan hene. Herçiqas ku rê û rêbazên

civakî soza hinekî aştî û aramiyê bide mirovan jî, rêya wê zilmê dîsa jî tê dîtin. Li her cihê ku lêgerîna hêzê hebe jî wê xwe nîşan bide.

Jin jî dibin weke mêran, paşê jî pesnê wan tê dayin. Dibin “jina weke mêran”. Em dizanin ku wê gavê jinên hevrik car caran ji mêrên şerker xerabtir dibin...

Li her devera ku mirov weke civak lê dijîn navê hêzê mêrbûn e. Divê em destê xwe deynin ser wicdanê xwe û biaxivin, me bi hev re ev tişt ava kir û me xwedî kiriye û mezin kiriye.

Dayik in ên ku van zarokên xort xwedî û mezin dikin. Dayikên dibin maxdûrên mezin ên rewşa vê mêranîyê. Keç dixwazin bibin weke birayên xwe û hewl didin li ser lîngan bimînin. Rêya herî hêsan a rizgariyê ye ku ne “weke keçan” lê “weke mêran” erebeyê bajo, alkolê vexwe û li kargehê, li kolanê, li nava mirovan bijî.

Heke israr bikin weke jinan bimînin, wê gavê dibin hedefa xwezayî ya mêran. Nikarin xwe ji wî tiştî rizgar bikin ku ne weke kesayetiyeke wekhev û berdar a civakê lê weke amûreke zayok û pasîf bê dîtin.

Ya zehmet ew e ku li derveyî van rolan bimîne. Jinan gelekî hewl dane ku him weke jinan bîn xuyakirin, weke jinan tevbigerin, him jî têkiliya xwe ya bi jîyanê re xurt bikin û daxwaza her tiştî bikin û bibin xwedîya wan. Di vê dema dirêj de hinek tişt bi dest xistine. Bi milyonên jinên ku ji vê re dibêjin na, bûne jehrbira mêraniya me jî. Em dikarin çî bibêjin, baş e ku ew hene...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger e. Ji sala 2016an de dîrektorê Dogan Kitap Yayinê ye. Di rojnameya Dunya de dest bi rojnamegeriyê kiriye. Ji 1997an heta 2016an di Radikalê de xebitiye, karên edîtorê çand û hunerê, koordînatore weşanê yê pêveka pirtûkan, derhênerê weşanên pêvekî û derhênerê weşana înternetê kiriye. Li Patnosê ji dayik bûye. Li Çanakkaleyê dibistana seretayî û li Îzmîrê lîse xwendiyê. Beşa Têkiliyên Navneteweyî ya Zanîngeha Marmarayê qedandiyê. Di Zanîngeha Stenbolê de li ser heman beşê master kiriye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#36 ÖZCAN
SAPAN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

LI EYNEYÊ BINÊRE!

Dema em li gotinên we dinêrin hûn dibêjin “em dixwazin mêrên li ser mijarekê bi ser ketîn, behsa fikrên xwe yên li ser mêrbûnê û tûndkariya mêran bikin û di eslê xwe de em dixwazin fikrên we qeyd bikin.” Divê bi taybetî em binê gotina “tecrîbe” dax bidin.

Gelo bi rastî we hay jê heye hûn çi dipirsin? Gelo çend mêr dikarin bibêjin “belê min tûndkarî li jinan kiriye?” Heke welê jî be em civateka welê ne ku em ê bibêjin erê lê belê...

Dema em li gotinên we dinêrin hûn dibêjin “em dixwazin mêrên li ser mijarekê bi ser ketin, behsa fikrên xwe yên li ser mêrbûnê û tûndkariya mêran bikin û di eslê xwe de em dixwazin fikrên we qeyd bikin.” Divê bi taybetî em binê gotina “tecribe” dax bidin.

Gelek kes dê bi tenê behsa wan tiştên wan dîtîn bikin. Civakê nîşanî me kiriye ku bi tenê tiştên em dibînin têra me bike. Tûndkarî bi xwe wek exlaq û rêzdarîyê tiştên welê ne ku çi qas bixweyî divê ew têra me bike, em hînî vê yekê hatine kirin.

Gelek rêyên xwe-îfadkirinê hene. Hin kes bi axiftinê xwe baş îfade dikin hin kes jî bi nivîsînê xwe îfade dikin. Hin kes bi lêdan û şimaqan hin kes jî bi gotin-gezkî... Tûndkarî ne bi tenê lêdana rep û rût e.

Gelo fêmkirina mirovan bi emr, tecrîbe an jî karê wan ve girêdayî ye. Gelo em cidayê çandan, exlaq û têkiliyên bi malbatê re li ber çavên xwe neynin em ê bikarin çi qas bi ser bikevin.

Dema di nava civakê de mêr li jinan dide em hemî dikarin rabin lê heke mêran ji jinan bidaya dê çi bibûya? Carekê li meyxaneyekê min dît ku jinekê li mêrê xwe da. Me ti kesan ti tişt nekir. Nizanim ji ber çi gelo ji ber wê yekê ku em difikirin jin hewceyî parastinê ne. Erê em çi ji nimûneyên dî bikin. mafên mirovan,

siyaset, çepgirî, diya min, pîrika min... Gelo ez ê bikarin objektîf bibim.

Salê 80yan... Ez û hevalên xwe kom dibûm û diçûn Beyoglu'yê ku tiştêkî vexwin. Ji ber ku li cihê em diçûnê me bi pereyê xwe dilîst ji bo vexwarina çayê ji me nedixwestin. Cihekî rihet bû. Ew cih gelekê nedihat zanîn jî. Niho baş nayê bîra min lê dibêjim qey tabelayeka wê ya wek “komeleya çûkhezan” hebû.

Lê li wê derê ti kesan behsa çûkan nedikir. Carinan me behsa tirimbêlan dikir.

Rojek ji rojan sê kes li benda lîstikvanê çarem bûn. Wan ji min xwest heta hevalê wan bê ez bi wan re bilîzim. Ji ber ku min lîstik dizanî min bi keyfxweşî qebûl kir. Dema hevalê wan hat ez ji rex wan rabûm. Dema hevaleyê min dît ez rabûm xwe bi min re aciz kir. Wî ji min re got çawa ez çûme û bi wan re min lîstiyê. Min jê pirsî çima bi acizî ji min re welê dibêje. Wî ji min re got: “Ma tu dizanî ku yek ji wan xwediyê baskê ye û yek jî xwediyê teksîya ticarî ye.”

Min ê bigotiya ma çi ye. Xwe dîn neke. Piştî demekê dirêj min rewş fêm kir. Dema ku dibêje basa wî heye tê wê wateyê ku li seksxaneyê pereyî ya Karakoyê dostika wî heye. Dema dibêje teksîya ticarî heye hingê jî dostika wî ya bi telefonê heye.

Dema ez li jina xwe fikirîm diya min hat bîra min. Bavê min gelek caran li diya min dida. Carinan tê bîra min ji deriyê niv-vekirî min dengê giriyana diya xwe dibihîst.

Carinan dema ti kes neyîn diya min derdê xwe bi dengê bilind digot. Paşê bi heman gotinê bêdeng dibû. "Heke zarokên min nebûna ez ê yek deqîqeyê jî nesekiniyam."

Ez bi vî rengî mezin bûm. Li bin wî barî, diya min ezîyet kêşa.

Min hin dijûn dida nayê bîra min ka kê dibihîst.

Min carekê dît ku diya min digiriya. Wê nedixwest ji min re bibêje lê ji pêşiya hingê ji xwe ez hîn bûbûm. Min zanîbû ku wê lêdan xwariye. Min ji xwe re sond xwaribû min jî dê li diya bavê xwe yanî li pîrika xwe bidaya.

Min du sê kulm danîn wê. Ya pêşiyê lê neket lê yên dî çêdibe ku lê ketibin. Piştî çend rojekan min dît ku cihê min lê dayî reş û şîn bûye. Bi salan ew re û şînî ji ber çavên min neçû. Ez qehirîm, êşiyam û bi rojan giriyam. Min biryara xwe da û terka malê kir.

Carekê min li ber deriyê ji bavê xwe re got tu careka dî li diya min bidî vê carê ez ê li te bidim. Bavê min ji van gotinan neditirsiya. Ji xwe çêdibe ku wî nebihîstibe.

Ji min re girîng bû ku bibêjim û ew deng li dora malê vebide.

Jiyana taybet bi tenê cihek e ku di nava dîwaran de be, bi perde, derî û pencereyan hatibe girtin...? Gelo malbat zirxek e? Gelo kêşeyên malbatê ti kesên dî eleqedar nake? Gelo zirxek e ku rê dide her tiştên ne di rê de tê de hebe?

Tiştê min fêhm kirî, di jiyana taybet de jin her tim êşê dikêşe.

Dema min ev nivîs dinivîsî kitêbek hat bîra min. "Jinên xwedan-şiyarên li bin siya mîrên navdar de mayîn." Inge Stephanê ev kitêb nivîsiye. Gelo we fikiriye ka ji ber çi gotina "çûka mê hêlînê dihone" heye.

Tûndkariyeka veşartî di vê gotinê de heye. Jin heke qebûl bike ku ew li bin siya mîran e û digel her tiştî dê keyfxweş bibe... Lê heke hizûr têk biçe jî ji ber jinan têk çûye.

Mêrbûn û mîratî ji xwe desthilat e. Dema gotina mîran cihê xwe digire hingê felaket dest pê dike.

Wek Oscar Wilde dibêje "du felaket hene felaketa yekem ew e ku hûn tiştên dixwazîn bi dest nexin. Felaketa duyem jî ew e ku hûn tiştên dixwazî bi dest bixî. Ya duyem felaketeka mezintir e."

Her kes bi heman zimanê mîranîyê diaxivin. Dema behsa netirsîyê(wêrekîyê) û hêzê dikin van rojan behda axiftinên Trump, Putin, Erdoganî dikin heta ku vê paşiyê behsa Macronî dikin.

Ji xwe jiyana bi xwe siyasetek e. Hinek rastî hene ku li ti deran naguherin. Nazim Hîkmet gotiye "Jin ew kes e ku cihê wê yê li sifreya me piştî gayê me tê..." Ne girîng e ka kê ji ber çi gotiye. Cihê jinan li çepgirana ev e.

Sala 1976ê li mektebame ji aliyê sîyasî ve ez yek ji berpirsan bûm. Me bihîst ku tîkiliyeka hestebare di navbera du kesan de heye. Min ders mers her tişt da aliyekê û ew keçik bir lîstikgeha topa pêyan. Min jê re got "we xêr e!" Wê li çavên min nêrî û wek bibêje min efû bike got: "Em ji hev hez dikin." Min got çênabe. Kurikî xwe parast jî lê bêfeyde bû. Ew tîkilî li wê derê qediya...

Ev ji min re bu dersek. Li her cihê ku min ew keç didît min ji xwe şerm dikir. Ez amade bûm ku xwe biguherim. Min xwend û demekê kurt de min xwe îkna kir ku ez nerm bûbûm, bûbûm yekê nûjen.

Di civînê de hevdîtina kin jî evîna keçikê jî hema li wir xilas bû. Lê min têrî behskirina kirina xwe nebûm, ku min dîgo min çî tiştê rast û di rê de kir. Min ev tişta sala borî li hevala xwe kirî bi vê mînakê dixemiland û behsa rastîya vê kirinê dikir. Min bi vê mînakê vedigot û pê serbilind dibûm. Lê min gelek piştî fêhm kir ku mesele meseleya çandê ye, zihniyetê ye, xwendin tenê têrê nake, ji bo xwe biguherînê divê tu gelek kêferatê bibîn.

Gava yek li we bixe hûn ê jî lê bixin. Dijûna li we bike hûn ê jî bikin. Tûndkarîyê li we bike hûn ê jî tûndkarîyê lê bikin. Lê gava ji we re bêje ku ji we hez dike, hûn ê çî bikin?

Zimanê min lal bû; min bi barê xwe ve girêda...

Ji mêj ve ye gava em peyva rexneyê bibihîzin rêya rihet hildibijêrin û dibêjin xwerexne. Gava em peyva tûndkarîyê dibihîzin jî behsa sikûnet û aştîyê dikin. Lê me fêhm nekiriye ku tûndkarîyê çiqas mezin e gava bavek ji zarokên xwe re bêje “tu hiş be, tu nizanî”. Tew em gotinên “tu bi aqlê xwe yî jina tevlî nebe”, “tu jin î divê tu bizanibî hiş bî” û hwd ji tûndkarîyê jî nahsibînin. Bi taybet em çepên xwe yî ku di mijara jinê de gelekî biaqil, zana û hestiyar in bixin polekî û ezmûn bikin dê sê salan li ser hev di polê de bimînin. Bi Giştî çepê Marksîst di derheqa mijara jinê de bi pirsgirêk e. Pirsgirêk jî hewaleyî Sosyalîzmê kirine. Naxwe em ê heta bi sosyalîzmê çawa li vê mijarê binêrin.

Helbet dê her kes tişta ji malbata xwe hîn bûye nîşan bide. Ji bo wê heger di dîroka çepê de jin hevaleke serdar hebe teqez li pişt wê jî rêhevalê wê heye. Mêrê wê heye.

Diroka çepê me bi Krupskayayê dest pê dike, her çiqas agahîyê xelet jî be bi Tanyayê dewam dike, bi a xwemalî û neteweyî dewam dike. Mixabin em jî tam di nivê xelekê de ne. Rubinntain dibêje; “An tu di nivê evînê de yî di navendê de; yan jî tu li derveyî, di hesreta wê de...” em jî tam di nîveka vê girêkê de ne.

Û erdnîgarîyê ewqasî bi bereket e ku, Misilmantî bi çavê “parsû”yê li jinê dinêre ew jî têrê nake nimêja xwe dike, rojîya xwe digre û zikata xwe dide. Ew jî têrê nake ji jinê re dibêje; “Ger jin 5 rikaet nimêja xwe bike, rojîya xwe yî mehekî bigre, namûsa xwe biparêze û îteetî mêrê xwe bike ‘wî wextî tu ji kîjan derîyî bixwazî di wî de biekeve bihuştê”. Yek ji îbadetan jî “Namûsa xwe biparêze û îtaeta mÊrê xwe bike” ye.

Divê di civakeke ku dibêje “di rêyan de here bila dûr be, jinan bine bila keç be” de ne pêşveçûna ehlaqê çandî ne hevqasî zehmet bûna. Çî cudahiya me ji yên din dimîne dema ku em jî gotinên ku newêrin li nav çavên wan binêrin û bêjin bi biwêjên xwe bi awayekî koroyî bi qîre qîr ji wan re dibêjin? Wextê em dibên “di sifreya me de ciyê wan piştî gayê me tê” yan “ez nexweş im gewrê, were ser min...” cudahiya me ne tenê di gotinê de dimîne?

Wextê tu di erdnîgarîyê ku gotin, stran, biwêjê wê hevqasî gunehkar bin de mezin bibî êdî tu sîsetmedar î yan kesekî di karê xwe de pîspor î ferq nake. Di hemû olan de, di hemû pirtûkan de, di hemû

termînolojîyên sîyasî de jin gunehkar e. Xirabkera malan e. Dûvik dihejîne. Ez û tû çiqas cuda bin jî qeweta me têrê nake em vê yekê biguherînin. Çikî di hemû civakên ku hatine û çûne de serdestîya hemû karan heta a huner û edebîyê jî aîdî mêr e. Jin tenê bûne amûr û alîkarên wan. Wek Bilge Krasu jî di berhema xwe yî “Încire ve Gazele” de gotî amûreke ji bo ku mihov bigihêje xweşîya cînsî. “Heneka jinê û hejîrê, edebîyata wê yî ku bi mêr ve têkildar e, hem bêje li hemûyê Akdenîzê bi nav û deng bûye, êdî gotina hejîrê bûye gotineke şermê. Heta bi menawê Erziromî jî bersiva pîrsa min jidan û bûhayê mêweyî ji min re gotibû...”

Jin pirî caran bi sûreke ku ji alîyê mê ve hatiye avakirin de tê hepskirin, hepseke bêguheh. Ku Hewwa fêkîya qedexekirî xwr û bi Adem jî da xwarin hingî ew bêgunehî qirêjî bû. Hemû nebaşî û gunehên li dinê piştî vê bûyerê hatin jixwe. Êdî ji wê û pê de helbet dê mêr li dinyaya ku jinê herimandîye bibe desthiatdar. Ji roja ku birayan xwîna hev rijand ve nam[^].us bi xwîne tê paqijkirin, û qaşo mêr jinê bi vî awayî diparêze. Jin ji bo Namûsê lêdanê jî dixwe tê kuştin jî.

Li neynikê binêre... Te bêrîya bavê xwe kiriye qey...

Li neynikê binêre... A hatî fêrkirin ev e, lê guherandîna vê yekê di destê te de ye. Pêşî ji zimanê xwe dest bi guherandinê bike. A ku rê li pêşîya destê te jî zimanê te jî vedike ûjdana te ye. Ehlaqê te ye...

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhênerê giştî yê weşanê yê Weşanxaneya Chiviyazilariyê ye. Damezirînerê Akademi Kitabevi Cafê ye. Di gelek rojnameyên rojane û kovarên heftane-mehane de nivîskariya nûçe, gotar û quncikan kiriye. Di sala 1986an de, di pêvajoya avakirinê ya Komeleya Mafên Mirovan (ÎHD) de cih girtiye. Sê serdeman rêveberiya şaxê ÎHDyê ya Stenbolê û serdemekê jî ya Navenda Giştî ya ÎHDyê kir. Di pêvajoya yekbûna çepgiran de cih girtiye û bû damezirînerê Partiya Azadî û Hevgirtinê (ODP). Di 1988an de dest bi weşangeriyê kir û di gelek weşanxaneyan de edîtorî û derhêneriya weşanê kiriye. Pirtûkên Beyaz Ölümün Güncesi (1992), Ve Geçip Gitmediler (2000), Şeylerin Tarihi (2004) nivîsandin. Bû damezirîner û endamê lijneya weşanê yê kovarên Humanite, Kafkasya Yazilari û Mjora. Bi Beyaz Olumun Güncesi di beşa roportajê ya Xelatên Rojnamegeriyê yê Mûsa Anter ên 1992yan de xelata yekemîniyê û ji ber dozên ku lê hatine vekirin Xelata Azadiya Fikir û Ramanê ya Yekitiya Weşangerên Tirkîyeyê (2013) wergirtin. Di sala 1960an de li Stenbolê hatiye dinê.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#37 MAHİR
ÛNSAL ERİŞ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DAYÊ DAYÊ, DAYKA MIN, DAYKA MIN A MÊR!

Ez bûm dêya kurê xwe. Gotineke komîk an jî gelekî îdealîst e ne wisa? Lê rastiya meseleyê ev e. Heke ku “xwedîkirina pitikî” yan jî “bicîanîne hemû hewcedariyên wî” dêtî be, ez jî dêya kurê xwe me.

Nîşandana bilikî, sinetbûn, hevaltiya bi keçan re, çûna leşkeriyê, di vegeerê de zevac, paşê bavîti û tiştên weke van...Û di van qonaxan de bicîanîna gelek tiştên ku di pirtûka mêrbûnê de nivîsandî. Çi dizanim, şopandina maçên fitbolê, kombûna mêran û henekên wan ên hirçan, axavtinên li ser keç û jinan, temaşekirina vîdeoyên porno-yê û yên weke wan. Di vê çerxa mêranîyê ya ku ez behsa wê dikim de, bi neçûna leşkeriyê min ev silsile ji hêlekê ve pêk neanî. Şikir ji Xwedê re min cil û bergên ti artêşan li xwe nekir. Lê min her dixwest ez bibim bav. Di her demên zaroktiya min de, di ter û tezetiya xwe de min her gotî "heke kurekî min çêbibe, ez ê navê wî bikim filankes" û xeyala bavîtiyê kirî. Û îsal di meha adarê de kurekî min çêbû. Me navê wî kir, Ethem. Me navê hevalê min Ethem Sarisülükî lê kir ku di dema Geziyê de bi guleya polîs Ahmet Şahbazî ya bi zanebûn hatibû avêtin, hat kuştin. Bila bi rûmeta navê xwe bijî.

Piştî ku ez bûm bav, bi gotina ku gelekî tê gotin, jiyana min bi temamî guherî. Helbet ez tenê ne behsa şevên bêxwew, bi mizdana piştê derxistina gazê ya heta serê sibê, girî û tiştên din dikim. Têkiliya min a bi cîhanê, bi Ethemî, bi bavîtiyê, bi mêrbûnê, bi dahatûyê, bi rewşa siyasî ya welêt, bi nivîskarî û wergêrî ya ku min ji xwe re kiriye karî û bi heman tiştan re ji nû ve şêkil stand. Heta ez dikarim bibêjim ku her roja ku diçe, dubare car ji nû ve teşe distîne.

Ez kurê wî bavî me ku taybetmendiyên mêrbûnê tê de gelekî zêde bûn. Bavê min, ji min jî, ji birayê min jî dixwest ku em bibin

mêr, "qûnektiyan" nekin, mêrên wisa bin ku lingên xwe li erdê xin û xwînê ji wî cihî bipijiqînin. Qet nebe heta demekê dixwest em wisa bin. Paşê, qebûl kir ku em ê nebin, em naxwazin bibin ew kesên wî dixwest. Di dema salên dibistanê de ji bo her zarokên ku me li wan dida, pare dida me. Di eslê xwe de min li kesî nedida, min ê li wan neda. Her roj, min çîrokek pevçûnê ji xwe re dihûna, li gorî vê çîrokê min her roj li yên pola xwe dida û min rê ji xwe re çêdikir ku ez çend qurîşan bistînim. Her çiqas ku ez nebûbûm mêrekî weke guran lê bi vî awayî bûm çîrokbêjek.

Beriya jidayikbûnê bi hefteyekê dê û bavê min hatin mala me. Min bi darê zorê bavê xwe derxist piyaseyê. Helbet armanca min ew bû ku derbarê bavîtiyê de çend tiştan ji wî hîn bibim, hin şîretan li min bike. Ma ne ew bû ku bavîtiyê, vî karî çil salin dimeşîne. Di dema piyaseya me de min got "bavo, ez gelekî bi heyecan im. Wê çawa bibe?" Bala bavê min ne li ser wê meseleyê bû, heta baş fam nekir ku min çî jê pirsî. Got, "Çi, wê çawa bibe? Wê zarok çêbibe, ji ber xwe mezin bibe. Ji kesên zindî re roj derbas dibin." Di kêliyê de min got dibe ku bi nêteke baş, ji bo ku bêhna min fireh bike, vê "bavîtiya" ku li pêşiya min weke çiyakî bilind bûye ji min re hêsan bike, wiha dibêje. Na, ne wisa bû. Bavê min bi rastî jî wisa difikirî ku, zarok bi xwe bi xwe mezin dibin. Wiha difikirî yanî, Piştî ku Ethem çêbû, min ev fam kir.

Û Ethem ji dayik bû. Ji ber ku bi zesaryenê çêbûbû, dêya wî nekarîbû bi rojan xwe ji cihê xwe bileqîne. Yanî, ji bilî mêtana şîrî, ez neçar mam ku hemû wezîfeyên dêtiyê bigrim ser milên xwe. Helbet di gotina neçar mam de bi xwe jî ew qurretiya bavîtiyê ya xwe di zimên de veşartî heye. Dema em bixwazin bi awayekî din bibêjin, “Dêya wê ne guncav bû, ez neçar bûm ku lê binêrim. Di rastiye de wezîfeya dêyê ye xwedîkirina zarokî. Ji ber ku bebek ji ber xwe mezin dibin. Dê tiştên ji wan re hewce peyda dikin, ew jî bêyî destwerdana bavan mezin dibin.”

Ez sosyalîst im. Çarçoveya îdeolojîk a Sosyalîzm ê, di avakirina nêrîna min a li jiyane de, ji min re bingeheke gelekî wicdanî û biewle ji min re daniye. Ez ji feminîzmê, ji têkoşîna jinan jî agahdar im. Helbet ez ji fezayê nehatime. Lê piştî ez bûm bav, heta ez li xwe mikur bêm, piştî ez bûm dê min fam kir ku ew tiştê jê re dêti tê gotin, ji hêla bavan ve hatiye penasekirin.

Ethem niha şeş mehî ye. Di van şeş mehan de ji paqijkirina bin wî bigirin heta şuştina wî, ji jêkirina neynûkên wî heta xistina wî ya xewê min hemû kar kirin. Piştî bi mehan min karî xwe ji fikra “ez alîkariya dêya wî dikim” rizgar bikim. Min ferq kir ku ez vê rewşê ji nû ve bi nav dikim. Dêti –ji bilî mêtana şîrî û hin tiştên weke wê- ne taybetmendiyê jinan e. Dêti hemû wezîfeyên ku di dema xwedîkirina pitikan de, di qonaxên pêşketina wan de derdikevin holê ye. Helbet têtikiyêke taybet di navbera jin û pitikê de heye ku çavkaniya xwe ji hormonan, hestiyariyê û jidayikbûnê (ducanîti, ava amniyoyê, plasenta, navik û yên weke wê) distîne. Lê ev têtiki nabe bibe sedema wî tiştî ku

hemû wezîfeyan ji dayikan re bihêlin. Belkî ya herî baş ew e ku dêtiyê û xwedîkirina pitikê ji hev cida bikin.

Ez bûm dêya kurê xwe. Gotineke komîk an jî gelekî îdealîst e ne wisa? Lê rastiya meseleyê ev e. Heke ku “xwedîkirina pitikî” yan jî “bicîanîne hemû hewcedariyên wî” dêti be, ez jî dêya kurê xwe me. Ji bilî mêtana şîrî, ez dikarim her tiştên ku dêya wî pêşkêşî wî dike, bêyî silbûnê bidime wî. Û li gel vî tiştî hêla vê ya “bavê min” derkete holê. Dema ji aliyê mêran li meseleyê dinêre, bavê min paqijkirina binê Ethemî “sempatîk” dinirxîne. Li gorî wî, ez alîkariya jina xwe dikim, ez xortekî têtikiştî me. Ev jî portreya bavê modern e di nêrîna wî de.

Em hez ji wî tiştî dikin ku ji jinan re bibêjin wê çî bikin an jî nekin, tiştên ku wê bikin dê çawa bikin. Ji ber vê divê em qebûl bikin ku di bin navê tundkariya mêran de ne tenê tundkariya psîkolojîk an jî laşî heye. Em dixwazin jin li gorî xwestekên me şekl û şemalan bistînin û tevbigerin. Ev jî şêweyekî tundkariya mêran e.

Penasekirina wezîfeya dêtiyê, di eslê xwe de ji hêlekê ve hewldana avakirina qada desthilatdariyê ye ku jê de bavîti tê gotin. Yanî divê jin bibin dê da ku mêr bi hêsanî bibin bav. Dema em di çarçoveya wê rastiye de bifikirin ku bavîti fîgura otorîteya xwerû û desthilatdariya bêhezkin e. Wê gavê em dikarin bibêjin, mêrê ku di bin guyê pitika xwe de maye di çavê meqamê “bavîtiyê” de ne xwedî gotin e. Yanî bavîti ew e ku jine ber bi dêtiyê ve dahf dide û qadê ji xwe re dihêle. Û ev qad qadeke wiha ye ku desthilatdarî li vir bêtirs hespa xwe dide bezandin û tundkariyê ji derveyî wê nahêle.

Hezar cureyên tundkariya mêran hene. Ez xemgîn im ku piştî bûm “bav” min hay ji ev cure tundkariyê çêbû. Helbet ez enerjîya xwe li fedîkirina vî tiştî xerc nakim. Lê heyfa min li wê dema min a ku ji destê min çûye jî tê. Ya heta min qebûl kir ku xwedîkirin ango mezinkirina zarokê karê hevbeş ê dê û bavên e. Herçiqas ku hê jî bavê min bi nêrîna “kurê min ê şareza piştgiriya jina xwe dike” lê binêre jî, ez êdî di ferqa xetereya meseleyê de me. Min dixwest ez bi berfirehî behsa wî tiştî bikim ku çî fam dikim. Lê Ethem hişyar bû. divê ez xwarina wî germ bikin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar û wergêr e. Ji çend zimanên pirtûk, gotar û çîrok wergerandin û hê jî werdigerîne. Pirtûkên wî yê Bangır Bangır Ferdi Çalıyor Evde (2012), Dünya Bu Kadar (2015), Benim Adım Feridun (2016) ji Weşanên İletişimê derketiye. Bi Oldugu Kadar Guzeldik (2013) 60em Xelata Çîrokan a Sait Faik Abasiyanikî wergirtiye. Di sala 1980yan de li Çanakkaleyê ji dayik bû. Li Bandirmayê mezin bûye. Arkeolojî xwendiyê.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#38 ULAŞ
BAYRAKTAR**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

“JIN JIN E, MİRAZA MIN EW E KU NEBE WEKE MÊRAN”

Miqabilê vê yekê, desthilata mêran, tûndkariya mêran kêm nabe berevajiyê wê zêde dibe. Ji ber ku mêr di fikarê de ne. Hin jin êdî hene ku dikarin bêjin na, mahir in, siyaset, zanist, hûner û rojnamegeriyê ji wan re nahêlin.

Ez Ulaş Bayraktar im, 43 salî me, ji xwe ve perwerde-bûyî me, ji çîna navîn [a ekonomîk] im, zewicî me, bav im û ji bo femînîstbûnê ti îdiayên min nînin.

Gelo ji ber çî?

Ez kurê mezin ê jinebîyekê me ku ew di 33 saliya xwe de bûye jinebî. Wê jinê pêşiyê li gundê malbavê paşê li bajarekê ku li wê derê ti kesan nas nake zarokên xwe mezin kirin. Bi sero xwe li dijî zehmetiyên bûrokratik, civakî û ekonomîk têkoşîya. Ez bi xwe bûm şahidê vê yekê.

Ji ber wê jinê di hişê min de jinbûn ew e ku tiştê tu dixwazî çî bibe bila bibe tu pêk tînî. Ji ber ku li maleka bêbav, bêmêr mezin bûme li ser tûndkariya mêran jî çêdibe ku hinekê nezan bim.

Herî zêde ew roj têne bîra min ku dema dayika min bi bapîrê min re mînaqêşe dikir, me bi wan kesên li qeta jêrî re nedixift.

Min li dibistaneka bijanîyan xwend, ez nikarim înkâr bikim ku dema baliqbûnê me hinekê lewçetî dikir. Dema ew rojên me têne bîra min ferq dikim ku hevalên me yê keç hingê em kêm didîtin heta ku dilê wan li me dişewitî.

Dema destgirtiya hevalekê me çêdibû hema zûka ji wan tevgerê me dûr diket, dema destê destgirtiya xwe digirt û ew hembêz dikir ciddî dibûn.

Ew qasê xwe giran dikirin ya star, wek wan ji me re digot "Xwedê we xelas bike."

Dema em li tiştên beredayî yê baliqbûnê ve mijûl dibûn gelek tişt ji destên me derketin.

Me mecbûrî li dersan kitêba "mişk û mirov" dixwend paşê me henekê xwe li Lennyê dikir. Ji filma 1984ê bi tenê dîmenek dihat bîra me ku memikên Jûlîayê dixweya.

Dema erdhêja Erzînganê çêbû me fêr nekir ka çima dersdêrekê me bi dildarî çû wê derê. Me ti qîmet nedida dersên ji bo nivîsîna efrîner.

Lê keçan bi vê rewşa hevîbexş keyf dikir.

Dema ez çûm zanîngehê min dît ku hin keçên ji vê rewşê sûd girtî xwe gihandî û entellektûel hene ku ji rojhilatê welatî hatibûn.

Da ku bi wan re demî biborînim, zêdetir bi wan re bim min hewil dida li gor hiqûqa navneteweyî li hiqûqa xwezayî binêrim, min hewil dida wateya gotinên ji "sê xuşk"ê fêr bikim.

Bi tenê li klûba çûna serê çiyayan em biserketîtir bûn. Me çenteyên giran bi wan palan ve dibirin û em pê keyfxweş dibûn ku em serkeftî ne.

Piştî çakakiyên çiyageriyê ez bûm rêberê gerê. Min nedizanî ez ê nexşerêya jiyana xwe li wê derê bibînim.

Min “ew” li wê derê dît. Wê dest bi akademîyê kiribû. Min heta hingê li ser pîşeya xwe nefikirîbû. Min berê xwe da wê pîşeyê. Min her tişt piştî nêrînên wê dikirin. Akdeniz û Toros bûn şahidên evîna me. Paşê sînema, kolan û mekanên Stenbolê watedar bû.

Li parîsê min û çavên wê hevdu nas kir. Me ew der kir mala xwe, paşê Adaya me çêbû. Paşê me Mersîn kir meskenê xwe. Paşê Umut(Hêvî)yê me çêbû.

Min ji wê jinê fêm kir ku mirov dikare jinekê wek hevala xwe, rêbera xwe, hevpişê û hevrêya xwe bibîne.

Bêguman jinên nasên min ne bi tenê destgirtî, hevalên polê û xizmên min pêk tê. Min gelek jin dîtin ku êş kişandibûn, tecawi li wan hatibû kirin, mobbing li wan hatibû kirin, lê kêma kes ji wan ew tecribeyên tûndkariyê ji bo xwe-êşandinê bi kar anibûn.

Ne wan dilê xwe bi êşên xwe dişewitand ne jî jiyane direviyan. Çi ji wan jinan bihatiya bêyî ku xwe biçemînin wan pêk tanî.

Ji bo dîtina wan jinan bi tenê li rêxistinên femînîstan nenêrin. We ew li Gezîyê, li nav Akademîsyenên Aştiîxwaz, li nav Dayikên Şemiyê û li Zozanên Behra Reş dîtîn.

Miqabilê vê yekê, desthilata mêran, tûndkariya mêran kêma nabe berevajiyê wê zêde dibe. Ji ber ku mêr di fikarê de ne. Hin jin êdî hene ku dikarin bêjin na, mahir in, siyaset, zanist, hûner û rojnamegeriyê ji wan re nahêlin.

Jin hene ku dixwazin bibin destgirtî

naxwazin bizewicin. Kirin û nekirina seksê ne li gor daxwaza mêran dikin. Hin jin hene ku dixwazin bixebitin, dixwazin ji mêrên xwe cida bibin, ev yek jî mêran diêxe di fikarê de.

Ew hikmê mêran, desthilata bedenê û desthilata ji bo gihandina şertên xwendinê bi lezgîni diguhere.

Rêbaza nû ya ekonomîk êdî naxwaze masûlkên we zêde bin û hûn bi hêz bin, ew ji we dixwaze hûn afrîner bin. Hûn bi sebir û nazikiyê projeyan çêbikin û wan pêş de bibin.

Edî ne karê jinan e lê ev rêbaza nû welê ye ku yê afrîner û xwedanên sebrê(bêhnfireh) dê bikarin bi ser bikevin.

Nivîskara rojnameger ya Amerîkî, Hanna Rosinê di kitêba xwe ya bi navê [“The End of Men: And The Rise of Women”](#) (Dawîya Mêran: Bilindbûna jinan) de û di nivîseka li kovara [The Atlanticê](#) de weşandî guherîna zayenda civakî bi eşkereyî diyar dike.

Li gor idiyaya Rosinê êdî dinya guheriye berê giradayî hêza bedenî bû lê êdî girêdayî têkiliyan, şiyane civakî û motîvasyona li ser karan e û ji bo vê yekê jî jin ji mêran zîrektir in.

Ji xwe Rosin behsa 15 pîşeyan kiriye. Em niho dibînin ku ji bilî di pîşeyan ji li pîşeyên dî bi ser ketine.

Heta ku bi vî awayî diguhere jin dê ne bi tenê di ekonomiyê de herweha ew ê di siyasetê de jî bi pêş bikevin û bibin rêber.

Digel ku ez gelek qîmetî didim pêşketina vê yekê, di firseta pêşiyê de divê bibêjim

ku bi zêdebûna jimara jinan a di sîyasetê de çêdibe hişê mêrane yê siyasetê neguhere. Zêdebûna “Leydîyên Hêsinî” Merkel, Çiller û Riceyan hişê siyaseta mêrane naguhere.

Çêdibe mêranî xwe bi rêya jinên mêrane heyî bike. Ne bi tenê di nav sîyasetê de di nav berxwedêrên femînîst de jî ez hin jinên mêrane dibînim. Di berxwedaneka bi tenê li dijî mêran, ya ku hewil dide miqabilê wê be dişibe wê. Ez nikarim vê tespîtê nekim.

Halbûkî berxwedana rastî ew e ku jin tiştên ji dilê wan tê bi şêwe û nêrîna xwe bikin. Helbet ez gelek jinên di nav berxwedêrên femînîst de dibînim ku bi vî rengî ne. Ez wan kesan nas dikim lê piraniya berxwedêran vê berxwedanê bi

gotingezkîya li mêran û daxwaza mafan ji mêran dikin.

Lê belê li gor min halê hazir de jin bihêz bûne û divê ev ji mêran azade be.

Ji ber ku berxwedana li dijî mêran belkî dê bêdaletiya heyî li gor daxwazên jinan biguhere lê belê ji bo zayenda civakî dê rêyê li sîstema heyî negire.

Halbûkî jin bi şêweyê xwe yê fikirîn û kirinê dikarin pêleka vekhevîxwaz rake û ev belkî tekane rê ye.

Çi kêfxwe şim, min gelek jin nas kirine ku di vê rêyê de dimeşin û em rasta hev hatine.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Ji hevparên damezirîner ên Kulturhaneyê ye û wek xebatkarekî wê, karê ku pê dizane bi awayekî cihê hewl dide berdewam bike. Akademîsyenekî Aştiyê û zanyarê siyasetê ye. Di Beşa Rêveberiyên Giştî ya Zanîngeha Mersînê de hîndekar bûye (Doç. Dr.). Di 29ê Avrêla 2017an de bi KHKyê hatiye îxrackirin. Ji Beşa Rêveberiyên Giştî ya Zanîngeha Galatasarayê derçûye. Master û doktoraya xwe li Enstîtuya Zanistên Siyasî ya Parîsê qedandiye.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

**#39 VEYSİ
ALTAY**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MÊR Û MÊTINGER

Ji ber ku dema ez mezin dibûm hizrek hebû:
Tûndkarî asayî ye û di hin rewşan de lazim e.

Dema jinek bi ser diket dihat gotin
“jineka wek mêran e” û bi vî awayî
wesfên qenc ji bo mêranîyê dihatin gotin.

Ez ne ew kes im ku ji bo berxwedana li dijî tûndkariya mêran şîretan li jinan bikim, lê belê kesek im ku xwe berpirsê sekinandina tûndkariya mêran dibînim.

Ez ew kes im ku armanca min a pêşiyê tinekirina tûndkariya di jiyana min bi xwe de ye û bi van hestan dinivîsim.

Ez bawer dikim ku bi beşdariya mêran tiştêka berbiçav dê li gotinên jinan zêde nebe. Lê bi vê hêcetê ez ê hewil bidim kêmahiyên xwe yên di vê rêyê de binivîsim.

Mêr û mêtînger ji zarokatiya xwe ve hînî wê yekê dibin ku ew dalalîk in, pişka serê dilî ne.

Ew dixwazin vê yekê di hemiya jiyana xwe de bijîn. Min jî bi zanebûnî an ji nezanî ev mafê xwe yê delalkîbûnê şixulandiye.

Ji bilî cidabûna laşê jin û mêran, ez gelek derengî pê hesiyam zayenda civakî heye. Rolên civak dide zayendan hene.

Ji ber ku dema ez mezin dibûm hizrek hebû: Tûndkarî asayî ye û di hin rewşan de lazim e. Dema jinek bi ser diket dihat gotin “jineka wek mêran e” û bi vî awayî wesfên qenc ji bo mêranyê dihatin gotin. Paşê pê hesiyam dema jinek bihêz û qudret bûya jê re dihat gotin “wek dewletekê ye” yanî hêz û qudret ya dewletê ye.

Paşê di xebatên xwe de min dît ku jin gelek caran li sefên pêş in û ne “mêr” in ne jî “dewlet” in.

Dema min bi jinên Cizîrî re belgefilmek

çêkirî min dît ku jin ne wek dewletan ne jî wek mêran tam wek jinan bi awayekê jinane berxwedêr bûn. (Wek Marxî digot ji-xwe-şermkirin dilpakî ye. Min dît û hînî wê yekê bûm.)

Herweha dema min berxwedana 33 salan ya Dayika Berfo dît, dema bûm şahidê 3-4 salên berxwedana wê min mêranyê xwe ji xwe pirsî.

Asiye Doganê re haman tişt... Dewletê mêrê Hediye Coşkunê li ber çavên wê kuştiye, kurê wê sala 1995ê hatiye desteserkirin. Min dît ew jin çawa ji bo mêran li hemberî “hêza dewletê” wek jinekê disekine.

Bêguman rû-bi-rû-bûna(xwenasîn) a min bi saya Tevgera Jinên Kurd dest pê kir. Berxwedana Tevgera Jinên Kurd ya li hemberî hişmendiya mêrane ya mêrên di nav “tevgerê” de, lêgerîna ji bo nasname û jinbûnê, ew fedakariya min paşê fêm kirî, bi sebrê ez/em perwede kirin.

Bêguman di wê dema sebirkirinê de, dema pirs-jî-xwe-kirinê û dema nikarî wek pêwîst bersiva keta ji bo te tê dayin bidî gelek noqteyên kê m li mirovî dimînin.

Eynî wek têtîliya mêtînger û mêtîngehan e. Yê mêtînger pirsan ji xwe nakin, xwe dad nakin û naxwazin kêmahîyekê li xwe bibînin.

Bi wê ji-xwe-baweriyê li şûna xwe biguhere, armanca wê ya bingeîn li gor xwe guhertina yên dî ye. Dema fikrên mixalif hebin li şûna xwe biguhere, hewil dide tiştinan bibîne ku nîşan bide ya wî/wê rast e. Têkiliya Kurd û Tirkan jî û jin û mêran jî welê ne.

Heke ez behsa xwe bikim. Veguherîna min a herî mezin mijarek e ku ji ber ez mêr im wê we kir ez ji xwe nefret bikim. Ji ber wê dixwazim binê wê mijarê dax bidim.

10ê Tebaxa 2015ê li Gimgima Mûşê, mêrên dest-li-xwîn yên hêzên parastina dewleta bi wê xwînê xwe serbilind dihesibîne, piştî kuştina Kader Kevser Eltürkê (Ekin Van) ji bo bêrûmetkirin (kêkirina) wê termê wê yê tazî li nava Gimgimê "ji bo nîşandanê" danîbû. Dema em li rastiye binêrin ev nîşaneka wê yekê bû ku ka dema gotinên "jina wek dewletan" an "jina wek mêran" tên gotin mexsed çi ye.

Ji ber ku bi hişmendiya wê (dewletê) jin namûsa mêran û civakê bû û bi vê kiriyarê namûsa gelê kurd kirêt kiribû.

Halbûkî wan nedizanî ku ji bo wan jinên ku dê bi salan li ber xwe bidin û mêrên wek min qismî jî be xwe guhertîn, ew laşê tazî rûmet û serbilindî ye.

Ji bilî van tiştan ji ber ku ez bi jinên xwedanên hişmendiya femînîst xebitîme û bi wan re bûme heval di wê pêvajoyê de ez hîn kirim û bû alîkar ku pirsan ji xwe bikim.

Ji ber ku di navbera fêmkirina teorîya tişteki û kiriyara di jiyane de ferqeka mezin heye. Yanî dema min fêmkir ew tiştên ez dibêjim qey mafên min in bi hişmendiya

civakê ji bo min hatine dayin ne hat wê wateyê ku ez ê bi rihetî dest ji wan berdim.

Qet ne hêsanî bû ku dest ji wan berjewendiyên patrîyarkayê dayî min berdim. Ji ber ku jinên femînîst her dem me rast dikin û pirsan ji me dikin, welê kir ku ez zêdetir hewil bidim [xwe rast bikim.]

Îro her çend ez hewil didim zimanê nêrane bi kar neînim, tiştên dikarin wek tûndkariya psîkolojîk, ekonomîk, bi gotinan û fizîkî dikare bê dîtin nekim jî gelek zehmet e bêjim ji tûndkariya mêran a li derdora xwe gelekê dûr im.

Hê jî carinan dibêjim "erê lê belê." Ji bo nimûne dema ez bibînim kesekî bi gotinan tûndkarî li jinekê kiriye ez hin li xwe dinêrim ez ji xwe re bibêjim "erê lê belê tûndkariya fîzîkî nîne."

Ne hêsaniye ku mirov çixê mêraniyê bixwaze (meydanê ji mêraniyê re bixwaze). Ji ber ku gelek bilez tiştên me li xwe kom kirin dikarin tine bibin, ne mûmkin (pêkan) e em bibêjin "min ew hel kir." Ev rastiye e ku divê hûn her dem rû-bi-rû bibin.

Ji bo ku em mêr li hemberî wê tûndkariya em îdia dikin em li dijî wê ne bisekinin, divê pêşiyê em bixwe dest ji tûndkariya xwe berdin. Pêvajoya ku em pirsan ji mêrîtîya xwe dikin ji wê demê dest pê dike.

Divê em bizanin ku dema em bibêjin em ne di nav de ne ne rast e û dema jin îtiraz dikin divê em deriyê hişê xwe ji dil ji wan re vekin û guh bidin gotinên femînîstan.

Da ku em mesafeyekê bêxin di navbera xwe û mêratîyê de, ji bilî ku divê em rêyên têkoşîna li dijî wê bibînin nîne.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

20 sal e bi fotograf û sînemayê re mijûl dibe. Di Komeleya Mafên Mirovan û Rêxistina Efûyê ya Navneteweyî de bi salan rêveberî kiriye. Endamê damezrîner ê Komeleya Ret a Wijdanî ye (2013). Li Serêkaniyê (2013) û Kobanê (2014) nûçegihaniya şer kiriye. Ji kurdî bo tirkî û ji tirkî bo kurdî wergerên sîmultane û nivîskî dike. Aluma fotografan a bi navê Kaybolan Biz (100 fotograf, 100 çîrok) ku ji çîrokên windayan pêk tê, weşandiye. Derhêneriya belgefilmên Faiîlî Dewlet, Sessiz Hayatlar, 33 Yıllık Direniş - Berfo Ana, Nûjîn û Bîr (Kuyu) kiriye. Di sala 1976an de hatiye dinê.

**NE
TESEDIF E
52**

**MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#40 MURAT
UTKU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

SALEN DIBISTANA DERYAYIYAN, JIYANA MEDENÎ Û REWŞÊN MÊRBÛNÊ

Hişmendiya civakê, siyasetê û helbet a dewletê, jinê ji civakê cuda dike. Lê bi vê jî nayê ser û li dijî jinan, li malê, dibistanê, leşkeriyê û her devera civakê hêrseke bêwate dixê mejiyê mêran.

Li serê sikakê kaşekî tîk hebû. Ez û bavê xwe di germa havînê de pê de hilkişiyên.

Bavê min kire minmin û got, “Ma deriyê nexweşxaneyê wiha dibe?”. Mafdar bû. Kaş gelekî tîk û dirêj bû. Dema em hatin ber deriyê nexweşxaneyê, leşkerê nobedar got, “merheba, gelo hûn ji bo muayeneyê hatine?”. Demeke din ez ê bibûma 14 salî. Simbêlên min nû nû derdiketin. Em ketin hundir, me kaxizên xwe dane wan, qeyda me girtin, serbazekî deryayî li gel me, em derketin bexçeyê navîn ê nexweşxaneyê.

Li bexçe kêmanî 50 ciwanên di emrê min de hebûn. Dema balixbûnê hatibû û malbat ketibûn tatêleka zarokên xwe.

Bi qasî 10 rojan muayeneyê berdewam kir. Ji serî heta binî hemû laşê me kontrol kirin. Cara ewilî di wan rojan de ez rastî homofobiyê hatim.

Lewre dema em hemû li ser hev bûn ji bo bizanibin ka em homoseksuel in an na, me kontrol kiribûn. Hewce nake ez behsa hesta biçûkxistina vî tiştî bikim.

‘Bahriye yan jî bahrî?’

Bi vî awayî dest pê kir salên xwendekariya leşkerî ya asta testosterona wê gelekî bilind.

Piştî vî tiştî, ji bo dilpakiyên ‘leşkeriya deryayî’ û xalên girîng ên jiyana mêran ango leşkeran li me ferz bikin, bi hemû giranî û bi dilhişkiya xwe mekanîzmayek dane meşandin.

Di vê metodê de –di wan salan de– cih ji jinan re tune bû. Ji bilî mamosteya inglîzî ya serpel a di dema pola amadekariyê de, em rastî jinan nehatin.

Efserên mêr jî li nava çavên vê efsera jin dinêrîn û behsa serdestiya mêran dikirin. Heta rojekê yekî ji wan got, “derya weke jinê ye, bêbext e, divê mirov baldar be” û wiha berdewam kir: “Ji ber wê ji deryayê re ‘bahriye’ dibêjin, heke ne wisa bûba, wê ‘bahrî’ bigotana.” Tê bîra min ku em wê rojê bi vê heneka ‘xav’ keniyabûn.

‘Çi karê jinan di keştiyê de heye?’

Karê leşkeriyê di wê demê de karekî gelekî girîng bû. Lewre ji bilî ceribandinan, sê derbe me li du xwe hiştibû ku her ji 10 salan carekê çêbûbûn. Tirkiye, di bin rêveberiya leşkeran de, di nava serdema tarî de bû ku faşîzma 12ê Îlonê derxistibû.

Weke her devera welatî, li leşkeriyê jî pirsgirêka jinan, ji wan pirsgirêkan bû ku, hewce nedikir mirov li ser biaxive. Weke di mînakê ‘bahriye-bahrî’ de, jin di navenda henekên ‘xav’ de dihatin dîtin.

Di vê navberê de, leşkerên deryayê, bi sedan sala ne dixwazin baweriya herkesî bi wî tiştî binin ku heke jin li keştiyê siwar bibin, wê bêyomiyê binin. Bi vî tiştî, mêr dixwazin wê rastiya xwe veşêrin ku nikarin xwe kontrol bikin.

Cilûbergên spî

Weke tê zanîn, leşkerên deryayê cilûbergên ango unîformayên spî li xwe dikin. Tê îdiakirin ku cin herî zêde ji vî cilûbergên spî ên leşkerên deryayê hez dikin. Di dilê xwe de vê weke serbilindiyekê dibînin.

Ji ber vî cilûbergê spî, leşkerên bejayî û yên hewayî, ji leşkerên deryayî re digotin 'yenge' (jinbir, amojin). Leşkerên deryayî gelekî ji vê gelek aciz dibûn.

Li hêlekê bi dehan henekên ku jin pê biçûk dixistin dihatin kirin, li hêlekê jî dihat gotin ku, ji bo cil û bergên keçan gemarî nebin, destmalên spî ji bêrîkên xwe derxin û ew cihê ku wê keç lê rûnên pê paqij bikin. Lê bêguman kubarî ne ev bû, min ê paşê pê derxista.

Jiyana medenî

Serpêhatiyên min ên dibistana leşkerî piştî ez ji Dibistana Şerî veqetiyam bi dawî bû ku pênc salan berdewam kiribû. Min gelekî zehmetî nekişandin di adaptasyona li jiyana medenî de.

Salên dirêj min li dibistaneke leşkeriyê ya ku tenê mêr diçûnê û bi şev jî li wir diman perwerde dîtibû. Ew dibistana keç û xort bi hev re lê perwerde dibûn, ji min re bibû fersend ku li hêlekê ez xwe û li hêla din jî jinan nas bikim.

Piştî ji dibistana leşkerî veqetiyam bi salekê, xwendekarên jin karîbûn biçin dibistana şerî. Ez ne şahidê wê demê me. Lê ez dizanim bê ka di nava ewqas xwendekarên xort de çi hatiye serê wan xwendekarên keç ên hejmara wan kêm.

Têkoşîna li dijî doktrîna

'zilamtiyê'

Yek ji şaşiyên din ji salên dibistana leşkerî jî ew bû ku, min havînên demên balixiyê, bi destgirtiyên xwe re diborand û digot, dibe ku bi vê re ez têkiliya di navbera jin û mêran de fam dikim û minn bi van tecrubeyên bêxêrûber jiyana dinirxand.

Derbarê têkiliyên di navbera jin û mêran de ji bo ji hevalên xwe re behs bikin, me çîrokên kurt ên evîne yên weke çîrokên seydvanan kom kiribûn.

Û helbet yek ji van jî ti nêrîn li ser jiyana têkel ya 'ji derve' çênedikir. Ji ber vê jî ne hêsan bû ku rewşa mêranîyê ji ser xwe bavêje, ew jiyana ku leşkeriyê nedihîşt gotineke xirab li ser bê gotin.

Gelo yekî weke min ku ji ciwaniya xwe rastî doktrîna 'zilamtiyê' hatiye dibe ku bi nêrîneke cuda li jinan binêrê? Ev doktrîna mêranîyê ya ku îdeolojiya avakar, di sala 1920an de standartek ji bo wê çêkiriye û li ser bingeha berdewamiyê heta roja me hatiye.

Bi ceribandinan, bi destpelkê min hewl da ku pêş de biçim.

Azadiya nîvco

Di demên piştî wê de min bi jineke ku hevkarê min an jî destgirtiya min bû, li nava kolanê bi dengê bilind şer kir, li hemberî jinên din cure cure bênezaketî jî.

Min xwe li ser serê jinekê kir mamoste jî –ew helwesta ku mansplaining dibêjin- di

biryarên derbarê laşê wê de destwerdanên biçûk ên bêhed jî kir.

Neslê mêran her çiqas ku piştî têkoşîna mafên jinan nas bike û wê fam bike jî nikare hin tiştan sererast bike. Demên wisa çêbûn ku di mijara serpoşê de min destpêkê piştgiriyeke nîvco dabû, lê paşê ji ber vê helwesta xwe ez xemgîn bûbûm.

Başlık Li dijî zayendperestiyê û homofobiyê...

Piştî vê pêvajoyê, li dijî zayendperestiyê û homofobiyê, li gel têkoşîna feminîzmê, ez hewl didim ku jiyanê ji çarçoveyeke din bibînim û ez ê hewl bidim.

Lewre him tiştê ku min di xwe de dît û him

jî li derdora xwe dît, ew “zilamtiya” di nava mêran de bi hêsanî bi dawî nabe.

Hişmendiya civakê, siyasetê û helbet a dewletê, jinê ji civakê cuda dike. Lê bi vê jî nayê ser û li dijî jinan, li malê, dibistanê, leşkeriyê û her devera civakê hêrseke bêwate dixê mejiyê mêran.

Ji xwe bandora kompleksa rezîl a ku jineke bihêz li mêr dike, mixabin bi hêsanî bi dawî nabe.

Têkoşîneke cewherî pêwîste.

Dema ez li xwe vegerim: Ji bo li hemberî mala xwe û hevala xwe bêhtir bibaldarî tevbigirim, qonaxa ku divê ez derbas bikim heye.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Ji Dibistana Cengê ya Deryayê veqetiya. Ji Fakulteya Îqtîsad û Zanistên Siyasetê ya Zanîngeha Stenbolê destûryar bû. Di Radikal, Nokta û Aktuelê de nûçegihanî û di CNN Türk, Doğan Haber Ajansı ve Al Jazeera Türkê de wek nûçevanê televîzyonê kar kiriye. Di serî de yên li Rojhilata Navîn, qeyran, erdhej, hilbijartin, pevçûn, şer û şerê sala 2006an ku bi êrîşa Îsraîlê li dijî Lubnanê dest pê kir, şopandin. Carinan ji bo bianetê dinivîse.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#41 BURAK
KURU

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YÊN JI XWE RE DIAXIVIN: TIRKIYE JI VÎ DENGÎ HEZ DIKE

Sernûser destpêkê qebûl dike paşê difikire ku ew jin ne ew qasê delal e ku wêneyê wê yê mezin bê weşandin. Wêneyekê wê yê biçûk tê weşandin.

Digel ku giraniya werzîşa me li ser fûtbolê (topa pêyan) ye jî piraniya serkeftinên me ji beşên dî yên werzîşê ne. Ev serkeftin jî bi xêra jinan bûye.

Lê dîsa jî “di meydanê de” li medyaya werzîşê ji bo wê yekê wek pêwîst e, “qîmet” nîne. Jin rastî kiriyarên ne di rê de yên mêran an jî tûndkariya mêran têne ji xwe mijara vê rêzenivîsê jî ew e.

Ka em ê ji destpêka şikestina fûtbolê nimûneyekê bidin. Hingê minaqeşe hebûye gelo divê jin jî fûtbolê bilîzin an no... Rojnameya Akşamê 28ê Gulana 1929ê karîkatûrek weşandiye. Jin û mêrek fûtbolê dilîzin û axiftina wan ev e:

Fûtbollîzê mêr: Xanima nazenîn heke destûra te hebe ez ê topekê ji cenabê te re biavêjim...

Fûtbollîza jin: Ka deqîqeyekê bisekine! Ka ez ê xwe bi dermanan bixemilînim paêşê ez ê pêyê xwe li topê bidim. [1]

Ka em li salên 50yê binêrin. Em li beşeka nivîsa Tugrul Eryilmazî ya “rêzenivîsa tûndkariya mêran” binêrin.[2]

“Piştî em çûyîn Lîseyê Karşiyakayê jî ew tevgerên em dikarin bibêjin taciz e neguherîn. Neguherîn û bi ser re zêdetir bûn. Hin xwendekar miskîn bûn. Ji xwe re wek miskînan digeriyan û fûtbol nedilîstin. Hin nasnav (leqeb) li wan hatibû kirin: “Ehmedê keç, Mistefayê nermik... Hingê ti kesan ji min re negotibû ku divê beşdarî tîmên fûtbolê bibim û ti bala min jî li ser fûtbolê nebû. Ji ber ku ez tirsiyam

ew nasnav li min bêne kirin min xwe kir qelevan. Min xwe bi wî awayî xelas kir, ya rastî min got qey min xwe bi wî awayî xelas kir.

Vêca ez ê behsa şahidiyeka salên 90ê bikim. Rojekê xebatkarên beşa werzîşê yên rojnameyeka mezin li ser dîmenekê diaxivîn. Dîmenê lîstikvanên Tîma Voleybolê ya Jinan a Eczacıbaşıyê bû, lîstikvanan li ber behrê ji xwe re dilîstin.

Ew kesê dîzayna rûperê rojnameyê dikir bi dengê bilind got gelo ez li bin vî wêneyî çî binivîsim. Dema wî li ser wê yekê difikirî. Civatê dest bi yarî û henekan kirin.

“Ez çibinivîsim, ma binivîsim Or..pî xwe didin tavê” paşê li rûperê jî welê nivîsiye. Rojname bi wê hevokê çap bûye. Hatiye ferqkirin û guhertin lê heta hatiye ferqkirin çend hezar rojname hatine çapkirin. Paşê ew rojname hatine belavkirin jî.

Civata fûtbolê wan salan bala xwe dide ser malbata fûtbollîzan. Wêneyên jina wan an jî zarokên wan nîşan didin û dijûnan dikirin.

Dem a em li sala 2000ê binêrin. Di Tirkiyeyê bi salan ti serkeftin bi dest nexistibû. Elvan Abeylegesse di atletîzmê de bi ser ket.

Werzîşvana jin li Atletizmde Golden League rekora dinyayê bi dest xistibû. Bi alaya Tirkiyeyê tûr diavêt. Yek ji birêvebirên rojnameyêkê dixwaze ew wêne bibe wêneyê sereke yê rûperê destpêkê yê rojnameyê. Sernûser destpêkê qebûl dike paşê difikire ku ew jin ne ew qasê delal e ku wêneyê wê yê mezin bê weşandin. Wêneyekê wê yê biçûk tê weşandin.

Rewşa Tirkîyeyê ev e lê rewşa dinyayê jî jê ne gelek çêtir e.

Nimûneyek heye ku nîşan dide ka jin li meydanên lîstina fûtbolê çawa têne dîtin. Derhênerekê Amerîkî ji ber dîmenên têne hilbijartin avê “honey shot(dîmenê hingivîn)” li lîteraturê zêde kiriye. [3] Ev tê vê wateyê dema fûtbol tê lîstin dîmenê jinên delal têne nîşandan. Ji sala 1970yê heta niho jî ev tevger dewam dike.

Ew şîroveyan zayendperest jî heta niho tê kirin lê bi xêra medyaya civakî civak dikare nerazîbûna xwe li ser vê yekê nîşan bidin.

Zehmet e ku em bibêjin ev tevger kêmtir bûye.

Çapemeniya werzîşê ji empatiyê dûr e, piraniya şopînerên wê mîr in, li ser mijara zayenda civakî herî kêmtir çapemeniya werzîşê hêjayî rêzêgirtinê ye. Gelek rojname jî bi wî zimanê nêrane yê medyakarên li ser werzîşê dinivîsin rûperên xwe teji dikin.

Pirsa me ev e, erê ev rewşa ev qasê xerab çima naguhere.

Dema em li rêjeya jin û mîrên xebatkarên medyaya li ser werzîşê dinêrin, piraniya xebatkarên mîr in. Çima jin hebin. Ji ber çî ji amadekaran heta nûçegihanên diçin meydanên lîstina fûtbolê rêjeya medyakarên jin kêmtir dibe?

Dîsa di rêzenivîsa tûndkariya mîran de em li gotinên Tanil Bora û Bağış Ertenî binêrin.

Tanil Bora:

“Antropolog û pîkologên veguherînê dibêjin: Dema em komên giyanewerên şîr-jî yên ku jimara mîran zêdetir e dinêrin em dibînin ku tûndkarî û êrîşarî zêde ye.

Li koloniyên rojavayê Amerîkayê dema jimara jinên zêde bûyî jimara kuştina mirovan digel wê yekê kêmtir bûye.

Mêr û mîrbûn we dike çî tê ber hiş û devê we hûn bikin û bibêjin, har bibin. Li nav mîrên ciwan axiftina mîr û mîran şeklekê bêperwabûnê/pîşelênêkirinê ye. Wek tola wan demên jin jî heyî rakin bi çavbirçîtîyê...” [4]

Bağış Erten:

“Wan kesên li seyrgeha meydanên lîstina topa pêyan kom dibin bifikirin. Komê kesên xeber-reş, amade ku hinekan lînc bikin. Ev beşeka mîrbûnê bû ma yê çî be. Ew kesên bi jinên re temas nakin, sosyalbûnê bi rêya sporê dikin, ew kesên bi tenê bi wan kesan re ne ku dişibin wan bi xwe, ji yê dî û nefret dikin... Ew kesên bi serê xwe nikarin bi axivin lê bi komê re qêrdanê wek beşeka kesayetê dibînin...”

Li vê wan gotinên wek “mîrbûn”ê zêde bikin. Wehameta rewşê gelek xerab dibe. Êdî ferq nake ka ji kîjan çî û nasnameyê ne. Ew kesên xwenda, hûnermend, dersdêr hemî ji nû ve “maçotiyê(zirzopiyê)” ji nû ve diafirînin.”

Midûrê beşê werzîşê yê rojnameya Radikalê, Uğur Vardanî li ser navê rojnameya AMK nivîseka rexneyî ya bi navê “gelo hûn gelek fikirîn ku wî navî dbibînin” nivîsîbû. Rojnameya AMKyê dê wê rojê dest bi weşanê bikira. [5]

[Rojname diyar dike AMK navê kurtkirî yê “Açık Mert Korkusuz” yanî Zelal, Merd, Bêtirs e. Lê di civakê de AMK wek kurtkirîya dijûna “Min ku../niha qu.te” tê bikaranîn...Têbînîya wergêrî: Murat Bayram] [6]

Vardan:

“Li ser xêrê be îro li ser navê sporê(werzîşê) gaxeka baş dê bê avêtin. Rojnameyeja nipûnû dê îro bigihe xwendevanan. Lê navê wê fecaat e: AMK. Ew nav kurtkirîyê “Açık Mert Korkusuz”ê ye. Lê ev nav bi tenê li ser kaxezê ye. Li gor zimanê Twitterê kamûflaja wê dijûnê ye ku hûn dizanin. Tirkiyeyê bi zimanê tûndkariyê, serdestiya mêran, ziamnê şerî gelek deng ji xwe da û li ser vê yekê dewam jî dike.

“Ev wek neynika jiyane ye ku fûtbola delalîka me jî tê de ye. Ew kesên li fûtbolê temaşe dikin, temaşevan û birêvebir gelek cara hin gotinên ne di rê de bi kar tînin. Carinan jî hemî gotin ne di rê de ne. Gelek caran digel faşîzmê ev yek tê bi kar înan. AMK wê tevgerê ji nûve diafirîne, we dike ew tevgerên ne di rê de bibin tiştên ji rêzê.”

Rojnameyê piştî vê rexneyê doz li nivîskarî vekiriye û ji wî 20 hezar tezmînat xwestiye. Dadgeh vê dozê qebûl nake yanî rexneyê di rê de dibîne.[7]

Di sala 2018ê de rewşa me ev e: Ew rojnameya Ugur Vardan sernivîserê beşa werzîşê bû û ez jî salên 2009-2014ê ji bo

wê xebitîm hatiye girtin. Li wê rojnameyê heta ji me dihat em ji tûndkariya mêran dûr diman. Lê êdî ew rojnameya Radikalê nema.

Xebatkarên rojanemeya AMKyê kedeka baş didin lê digel wî navî li ser karê xwe dewam dike. Bêguman em ê li ber xwe bidin lê ji bo vê demê encama ku ez gihamê ev e: Tirkiye ji vî zimanî hez dike.

[1] Murat Toklucu: *Futbol Kadını Bozar Mı?* Socrates, Mart 2016

[2] Tuğrul Eryılmaz: *Sur Karşyaka Cebeci Babıali*, [Bianet](#)

[3] Andy Sidaris: [The Man Who Invented Sports Television's Honey Shot](#)

[4] Tanıl Bora: *Erkek Erkeğe*, [Bianet](#)

[5] Bağış Erten: *Yatılı, Çukurovalı ve Tribün Çocuğu Olarak Büyüme*, [Bianet](#)

[6] Uğur Vardan: *Bu İsmi Çok Mu Aradınız?* [Radikal](#)

[7] AMK'nın Uğur Vardan'a Açtığı Dava Düştü, [Medyatava](#)

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnamger e. Ji bo Hürriyet Kitap Sanat, Posta Kitap û pêvekên dawiya hefteyê yê Hürriyetê nûçe û hevpeyvînan çêdike. Di Radikal, Hürriyet û msn.comê de wek muhabîr-edîtor xebitiye. Di Weşanxaneyê Çinar&Kirmizi de edîtoriya pirtûk û kovaran kiriye. Di pêveka Cumartesi ya Cumhuriyetê de geştname nivîsandiye. Di kovarên wekî GQ, Istanbul Art News, L'Officiel Hommes de hevpeyvîn û nivîsên wî hatine weşandin.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#42 BURAK
GÖRAL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DI SERÎ DE JIN Û ZAROKAN RIZGAR BIKIN!

Li gorî lêkolina “Bikaranîna Teknolojiya İnformatîk a Zarokan û Medya” ya Saziya İstatîstîkê ya Tirkiyeyê (TÜİK), ji sedî 92.5ê zarokên temenê wan di navbera 6 û 15yan de her roj li televizyonê temaşe dikin. Li gorî heman lêkolînê, piştî 10 saliyê zarok kêmtir li xêzefilman temaşe dikin û bala wan bêhtir diçe ser film û rêzefilmên xumalî.

Gelo di zaroktiya min de lehengên min ên mêr kî bûn? Ez li ser vê difikirim. Ne zêde be jî çandeker min a xwendina xêzeromanan hebû. Min Zagor zefh dixwend.

Û Mister No. Lê di yên Mister No de serê lehengê me yê maceraperest bêhtir ji ber jinan dikete belayê. Dilê wî gelekî li ser jinan de bû. Ji hêla 'femme fatale'yan ve bi hêsanî dihat xapantîn. Ew 'femme fatale'yên gelekî rind hatibûn xêzkirin.

Lê xêzeromana bi navê Zagor di van mijaran de zêde pêl cihên şil nedikir. Zagor li daristanên Darwoodê dijiya û dixwest sîstema adil a li vir berdewam bike. Têkiliya wî û jinan ne di pêş de bû.

Paşê rojekê min li sînemayê li "Star Wars"î temaşe kir û guhertineke gelekî mezin di jiyana min de çêbû. Êdî lehengê min ê yekem Han Solo bû. Firarî bû, firariyekî maceraperest, bi tena serê xwe bû û ji bo kêf û dahata xwe dijiya.

Destpêkê ji bo berjewendiyên xwe, paşê jî ji bo dilê wî kete Prensel Leiayê kete nava isyankaran. Di berdewama çîrokê de ji boarmancên berztir dikaribû xwe bixe nava xetereyan.

Lê Prens Leia ne ji wan prensesan bû. Li bende nedima ku hin kes werin wê rizgar bikin. Serhildêr bû û dema pêwîst dikir dibû şerker. Vê bêhtir bala min dikişand. Xuya ye ku wê demê bala min çûye ser jinên xwedîkarakter û bihêz.

Piştî me li Star Warsê mêze dikir, em zarokên malbatê bi şev derdiketin seyranê û çî dema em dihatin ser hev, me lîstika "rizgarkirina prensesê" dilîst. Di çavê me de jin dewlemendî bû ku diviya mêr wan ji nava destê mêrên xirab rizgar bikin.

Gokçena xweşik, keça xalê min, di malbatê de tekane zaroka keç bû ku dikaribû bi me re bilîsta. Yan dibû prenses yan jî "keça serokî" ku ji bo pereyan dihat revandin.

Senaryo û karakterên lîstikan min amada dikirin. Me li sînemayê û di televîzyonê de li kîjan klîşeyan temaşe dikir, hemû jî dixist nava lîstikên xwe. Lê min her gav Gokçen hişyar dikir û digot, "Tu jî car caran hêrs bibe û xwe bixeyidîne, weke bûka lekî nebe!"

Helbet dema em zarok bûn bandora 'jina seksî ya ji lehengan re dibû xelat' jî li ser me çêdibû ku bi filmên weke James Bond û bi reklam û rêzefilman pêşkêşî me dikirin. Me digot qey ji bo em 'cool' xuya bikin divê em qedir nedin jinan.

Hûn dizanin, keçên di dema lîseyê de bêhtir bala wan li ser "kurikên nebaş" e. Di dema lîseyê de her hewldana min a ku ji bo ez bibim 'kurikê nebaş' têk diçû. Ne ku weke bêqedir in ez nêzîkî jinan dibûm. Ji ber wê jî di salên lîseyê de ez her bûme hevalê jinan ê herî nêzîk lê nebibûm hezkiriyê wan.

Helbet her wextî li sînema û di televizyonan de ew film û rêzefilm hene ku di wan de mêr jinan gelekî istismar dikin. Bi taybet jî di filmên ji bo gîşeyê de, yên sînemaya Yeşilçamê...

Lê divê em balê bikişînin ser wê hevsengiyê ku bi TRTyê re hatiye avakirin. TRTYa weşangeriya civakî dike. Weke mînak rêzefilmê bi navê “Perihan Abla”. Lehenga sereke ya rêzefilmê “Perihan Abla”ye ku bikêrhatî, herkesî jê hez dikir û hurmetê nîşanî wê didan û di jiyana civakî de serkeftî bû. Dîsa giringî dida çanda jiyana taxan û alîkariyê. Rêzefilm behsa van tiştan dikir ku bişahînet û pozîtîv bû. Dibe ku ji ber hêla maderşahiyê derxist pêş, di nava salan de lehengê sereke yê rêzefilmê ji xwe dûr xistibe.

Bi zêdebûna kanalên taybet re, bi zanebûn an jî bi nezanî hişmendiya cidaxwaz û istismarî di dramayên televizyonan de bêhtir ji xwe re cih dîtî. Em bi Kadîrîzman, bi nivîskarên ku pirtûka mêrbûnê dinivîsandin û bi Polat Alemdaran hatin heta van rojan...

Êdî di gelek rêzefilm û filme me yên komedî de jin pasîf û bêyî hebûna mêrekî nikarin bijîn, mêr jî li ser navê karîzmayê bênezaket û maço tî nîşandan. Û weke ku “neçar in van tiştan bikin.”

Li gorî lêkolîna “Bikaranîna Teknolojîya Înformatîk a Zarokan û Medya” ya Saziya Îstatîstîkê ya Tirkîyeyê (TÜİK), ji sedî 92.5ê zarokên temenê wan di navbera 6 û 15yan de her roj li televizyonê temaşe dikin. Li gorî heman lêkolînê, piştî 10 saliyê zarok kêmtir li xêzefilman temaşe dikin û bala wan bêhtir diçe ser film û rêzefilmên xumalî.

Rêjeya temaşekirina rêzefilmên xumalî di navbera zarokên temenê wan ji 6an heta 10an ji sedî 44 e, ev rêje di navbera yên temenê wan ji 11 heta 15yan ji sedî 77e.

Ev jî dide xuyakirin ku di nava muşteriyê rêzefilmên xumalî yên li televizyonên Tirkîyeyê tî nîşandan de rêjeya zarokan gelekî zêde ye. Baş e, gelo di van rêzefilmên de temayên ku wê bandoreke erênî li jiyana zarokan bike heye? Helbet ne rast e ku di hemû rêzefilmên de em li berpirsiyareke bi vî awayî bigerin.

Lê dema di bin navê televizyonvanîyê de hûn mantika nîşan rakin û piştî nûçeyên şevê rêzefilmekî çar pênc saetan berdewam dike nîşan bidin, mirov hinekî li berpirsiyaran jî digere. Rêzefilmên me berê mirovan nade karkirine yan jî bala wan nakişîne wî tiştî ku bibin mirovên baş.

Ne diyar e ku karakterên mêr ên dewlemend çawa ghiştine wan mertebeyan. Gelek ji wan ji malbatên dewlemend in û dema ku kar dikin nayê nîşandan. Nadin xuyakirin ku çi perwerde dîtine. Gelek ji van mêran nênazik in û êrîşkar in.

Jin jî wiha tî nîşandan ku ne mêr bin nikarin bijîn. Hema hema qet lehengên jin ên bihêz ên ji bo zarokên keç bibin rol moden nînin. Lê di serdema me de ev rêzefilm di lîsteya temaşekirina zarokan de di cihên herî girîng de ne.

Mehên derbasbûyî di rêzefilmekî televizyonê de lehenga film a ji ber tundkariya mêran direviya, di rewşeke gelekî xirab de hatibû nîşandan. Me ev rewş bi taybetî li ser medyaya civakî gelekî rexne kiribû.

Çêkerên rêzefilmî gotibûn ku ew dixwazin “bala mirovan bikişînin” ser rewşê û xwe bi vî awayî parastibûn. Lê li civakeke ku her diçe zarafet û narînî winda dibe, bala civakê bi vî awayî nayê kişandin. Bi taybetî jî di rewşeke ku zarok jî temaşevan bin de...

Baş e, gelo li sînemayê rewş çawa ye?

Beriya niha bi pênc şeş salan, dema ez bi kurê xwe re li parkê bûm, bi bavekî din re me dest bi sohbetê kir. Dema karê min ji min pirsî û min jê re got, bang li kurê xwe yê pênc şeş salî kir.

Ji wî re got, “Binêre mamê te karê sînemayê dike. Ha weke Recep İvedikî bike bila bibîne.” Kurê wî zikê xwe werimand û dengên ‘hohahaha’ derxist. Bi vî tevgerê re ji nişkê ve di jiyana min a karî de merheleyeke nû vebû.

Paşê min dest pê kir û min kontrola hesabên medyaya civakî ya hin dê û bavên kir. Min çavdêrî li dê û bavên kurê xwe jî kir. Hemû filmên komediyê yên xumalî wiha dibînin ku bi malbati dikarin biçin temaşe bikin. Piştî wê min beşek ji xebatên xwe li ser vî mijarê kir.

Gelo hûn dizanin ku li hemû cîhanê dê û bav hewl didin zarokên xwe ji kîjan dîmenan dûr bixin? Li gorî encamên lêkolînan, em ji tiştan natirsîn bi qasî ji tazîbûnê ditirsîn! Ziravê me ji tirsîna diqete ku zarok wê li ser perdeya sînemayê mirovên bi hev şa dibin bibînin... Û li Tirkîyeyê tiştê herî kêr jê tê tirsîn jî henekên derbarê destavê de ne. Ev jî xetereyeke din nîşan dide.

Mîzaha derbarê destavê de ew tişt e ku

bi tiştên weke gu, mîz an jî fiskirin, verişîn û yên weke wan re mijûl dibe û wan weke mînaka henekan nîşan dide.

Digel van tiştan, di hin komediyên Hollywoodê û gelek komediyên me yên xumalî de, zimanê nêrza yê piştgiriya zayendperestiyê jî dike, bikaranîna argoyê, cidaxwaziya li ser zayendperestiyê tê kirin, hovîti û car caran jî bi dijlehengiyê mîzah tê kirin.

Gelek guhdar û temaşevanên vî mîzahê heye. Lê biyanî heta ji destê wan tê, bi mekanîzmeyeke otokontrolê ya biewle, zarokên xwe li derveyê vî girseyê dihêlin. Weke mînak sîstemeke wan a senifandinê ya temenan heye ku gelek caran serî lê didin.

Ji ber ku heke zarok ne di temenê temaşekirina van cure filman de bin û li wan temaşe bikin ihtameleke mezin e ku lehengên van filman ji xwe re bikin mînak û wan şaş fam bikin.

Lê li welatê me film bi vî çavî nayên nirxandin. Sînemagerên xumalî ji bo wê destûrnameyê bidest bixin gelekî hewl didin ku kesên temenê wan 7 û berjortir in bikaribin li van filman binêrin. Piranî jî bi dest dixin. Filmên herî bênezaket herî zêde destûrnameya ji bo kesên temenê wan 13 û berjortir distînin. Lê divê piranî destûrnameyê ji bo kesên temenê wan 15 û berjortir bistînin.

Mirov dikare birek mînakan bide. Lê ya herî tê dazîn, wê hêsantir be. Di beşa çarem a filmê bi navê “Recep İvedik” de, İvedik beşdarî pêşbirka li girava Survivorê dibe. Li vir jineke qelew reqîba wî ye. İvedik wê bi zimanekî gelekî xirab biçûk dixê, ev ne

bes e, di sahneyekê de tundkariya laşî jî lê dike.

Vî filmî destûrnameya ji bo kesên temenê wan 7 û berjortir standiye. Û mixabin hin zarok li dibistan û derdorê weke Îvedik tevdigerin ku wî xwînşîrin û pêkenî dibînin.

Ez hêvî ji Xwedê dikim ku ew kurikê pênc şeş sal berê pêrgî wî hatim û xwe dikir weke Îvedikî, li dibistanê henekên xwe bi hevalên xwe yê keç nake.

Ya herî xirab jî ew e ku ev dê û bavên ditirsin zarokên wan memikan bibînin, dixwazin bi heft belayan zarokên xwe yê temenê wan kêmî 7an jî, bixin van filmên komedî yê bi dijlehang û tundkariyê li herkesên derdora xwe bi taybetî jî li jinan dikin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rexnegirê fîlman, nivîskar, senarîst û hîndekar. Ji Fakulteya Zanistên Îqtîsadî û Îdarî ya Zanîngeha Marmarayê derçûye. Ji sala 1994an ve di Sinema Dergisi, Milliyet, Esquire, Yeni Yüzyıl – Café Pazar, Cumhuriyet, Posta, Arka Pencere ve Sözcü de rexneyên fîlman û nivîsên sînemayê nivîsandiyê. Sê pirtûkên wî yê sînemayê û sê jî senaryoyên wî hene ku fîlmên wan hatine kişandin.

**NE
TESEDIF E
52**

**MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#43 MEHMET
BOZOK**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

XEBATÊN LI SER MÊRANIYÊ YÊN BI NÊRÎNA REXNEYA LI MÊRANIYÊ (NE GELO) Û MÊR

Dema em minaqeşeyê li ser mêran û mêrbûnê dîkin divê em xwe ji cewherparêziyê dûr bikin, divê em ji bîr nekin ku mêrbûn beşek ji avakirineka civakî ye.

**and so castles made of sand,
fall in the sea, eventually***
- Jimi Hendrix

Piraniya xebatên li ser zayenda civakî ji destpêka sedsala 20ê dest pê dikin. Ev destpêk ji aliyekê ve rê dide hingê li rojavayê zayenda civakî û femînîzm derbikeve û bilind bibe. Ji aliyê dî ve di serî de li ser psîkanalîzê û dewra destpêka antropolojîyê xebat hatine kirin. Ew minaqeşeyên li ser wan mijaran piştî salên 1960an û 1970yan pêla duyem ya femînîzmê radike, xebatên li ser LGBTQIA+an geş dibe û zayenda civakî derdikeve. Rexneya femînîst bi taybetî bi dirûjma “tiştên şexsî polîtîk in” bi pêş ket. Ew mijarên ku berê li akademiye behsa wan nedihat kirin êdî bûn mijara behsê û di warê polîtîkayê de jî temasî jiyane kir. Ew minaqeşe hatin radeyekê ku êdî mêr jî mecbûr bûne bersivan bidin. Berhema vê yekê di salên 1970yan de derket û xebat li ser mêrbûnê û mêran jî hat kirin.

Dema em li xebatên li ser zayend civakî dinêrin li gor qinaeta min em du nîşanan dibînin ku ew nîşan hevdu temam dikin. Ya yekem ew e ku bi ferqên zayendan li zayenda civakî lêkolîn hatin kirin. Ev ferq ne bi tenê ew ferqên di navbera mêr û jinên heteroseksûel, mela li nasnameyên zayendî yê LGBTQIA+ bûn. Ne bi tenê ferqên di navbera çanda wan de jî bûn. Ji bo nimûne yek ji wan kesên xebatên li ser mêran kirine Raewyn Connell e. Wî diyar kiriye mêranî ne tişteka bingehîn, îlahî, gerdunî ye û dikare bê guhertin. Halê hazir mêranî bi tenê bi şeklê biyolojîk nikare bê eşkerekirin. Vê yekê ferqên li çand, dîrok,

civakê û mela zayendî, nijad û çîn diyar dike. Tişteka dî jî ev e ku dikare biguhere û bê guhertin.

Nêrîna duyem jî ew e ku divê ji bo nirxandina zayenda civakî ji perspektîfa desthilata civakî ve bê nêrîn. Ji bo nimûne xebatên li ser LGBTQIA+an eşkere dikin ku homofobî û transfobî ne qeder e. Femînîzmê rêyek vekiriye ku minaqeşe li ser sîstema mêr lê desthilat, vegotinên jinan kêr dikin, pederşahî bê kirin. Wan diyar kiriye ku ev dikarin bêne guhertin.

(Dixwazim li vê derê eşkere bikim ku hin kes digel ku li ser zayend civakî minaqeşeyan dikin jî naxwazin statûko bê guhertin. An jî bi wî awayî tevdigerin ku potansiyela rexneyê ya têgehê pûç dibe.)

Wek min li jor diyar kiribû minaqeşeyên li ser mêran û mêranîyê bi bersivên minaqeşeyên li ser femînîzm û LGBTQIA+an derketiye. Ev xebat ji ber ku rasterast li ser zayenda civakî bûn ji rexneyê dûr bûn. Ji destpêkê hin kes hebûn û piştevanên wan jî li Amerîkayê hebûn ku difikirîn mêranî ji destan çû(!) ji ber femînîzmê kêmayî li mêran bûye(!) û krîza mêran çêbûye(!) Ji aliyê dî ve komek hebû ku ji destpêkê ve xwe ji femînîzmê dûr girtin û diyar kirin mêrbûnê herî zêde zerer daye mêran. Lê koma sêyê jî heye ku van salên paşiyê rayên wê belav bûne û xurt bûye. Ew li mêran û mêranîyê bi nêrîna “pro-femînîst” û “cidaxwaziya zayendî” dinêrin.

Têgeha Raewyn Connellî ya bi navê “mêrîtîya hegemonîk” û “mêrîtî” êdî bûye wek nîşana ji hev cidakirinê.

Ew diyar dike ku “Mêrîtîya hegemonîk” li gor mêratiyên dî di hin rewşan de ji bo avakirina mêraniyê dikare serkeftîtir be. Têgeha “mêranî”yê jî diyar dike ku mêranî ne tiştêka gerdunî ye dikare pirjimar be û bê guhertin. Bi vî awayî wek femînîzmê ew jî destnîşan dike ku mêranî dikare bê guhertin. Di zanistên civakî de her ku diçe cihê “mêranî û lêkolîn û rexneyên li mêraniyê” her ku diçe zêdetir dibin. Her roj hin kesên dî vê têgehê nas dikin. Li Tirkiyeyê û li dinyayê ev qada zanînê her ku diçe berfirehtir dibe.

Ew kesên femînîst û ew kesên li ser LGBTQIA+ ji xebatên profemînîstan û dij-zayendperestan ne piştrast bûn. Fikreka holê hebû ku dihat diyarkirin ji xwe li ser paderşahî û heteroseksîstan xebat hebûn çî hewce bû ku li ser mêran û mêraniyê xebat bê kirin. Ya rastî xebatên li ser mêraniyê jî bi bersiva vê pirsê tê diyarkirin.

Connell û hevalên wî ew kes bûn ku ji çavkaniya femînîstan xwe gihandibûn, salên 1970yê ew ji tesîra paderşah a neyînî ya li ser jin û LGBTQIA+yan aciz bûne û ne bi çavê meydaneka popûler lê belê bi çavekê polîtîk û bi mereqdarîya akademîk li mijarê nêrîne. Xebatên li ser femînîst û LGBTQIA+yan bi nêrîna heteroseksîs ya paderşahan li LGBTQIA+ û jinan dinêrîn. Ew mêrên ku bi xwe hakimê vê mijarê bûn bala xwe nedidanê ka mêraniya xwe çawa ava kirine. “mêrbûn û lêkolînên li ser mêrbûnê” bala xwe dida vê yekê ku li ser wê lêkolîn nedihatî kirin.

Beşa “mêr û lêkolîna li ser mêrbûnê”

rexneyek li navmala mêran dikir. Ji bo vê yekê wek beşeka rexnegiriyê ya zanistên civakî ye. Ev beş li hemberî mêtîngerîyê, cidaxwaziyê disekine û li hemberî wê yekê ye ku hewildanek heye jinan û LGBTQIA+yan wek çîna duyem dibînin. Ji ber ku ev beşa zanistê popûler bûye têgehên Connellî yên “mêraniya hegemonîk” û “mêrbûn” berbelav bû. Ev belavbûn ne ji ber popûleriya Connellî bûye. Girîngiya wî ji ber tiştên polîtîk in. Ew sebeb jî ew e ku divê avakirina mêrbûnê rasterst mênîya mêran biguhere.

“Mêr û lêkolîna li ser mêrbûnê” beşeka lêkolînê ye ku ji salên 1970yê ve çil sal bi ser re boriye. Di vê demê de hin mijarên nehatî rojevê yên wek: kodên mêrbûnê, dewrên emrî yên mêran, bavbûn û bavîtî, têkiliyên xebatê û mêrbûnê, tesîra vegotinên paderşahane yên li ser bedena mêran, temsîliyeta mêran a li sînema, medya û edebiyatê, mêranî û vegotinên nijadperestane, têkiliya spor û mêrbûnê hatin rojevê û minaqeşe li ser hat kirin.

Beşa mêrbûn û mêran dibe ku ji aliyê wan mêran ve hatibe destpêkirin ew li pey femînîzmê çûne û xwe rexne kirine. Lê îro qasî mêran jin jî li ser vê beşê dixebitin. Ez dixwazim vê yekê li vê derê berçav bikim ku dema lêkolîn li ser zayenda civakî tê kirin, an demên ku em dijîn divê em xwe ji rexnekirinê nevedin. Berpîrsên tûndkarîyê, tacizê, tecawiz û cidaxwaziyê mêrên paderşah û heteroseksûel in. Ew ew kes in ku we dikin dema jin diçin derve dilê wan di destê wan de ye, ew kes li ekonomiyê, li hiqûqê heta ku li metroyê li her astên jiyana rojane li gor daxwaza xwe cihan dagir dikin. Kurtasî ew kesên li gor paderşah û mêran “lîstîkê” dilîzin jiyane teng dikin. Ji ber wê ji beriya em li

ser mêran û mêrbûnê bifikirin em nikarin li ser mijara mêran û desthilatê qelemê li kaxezê bidin. Mesela em nikarin dema li ser mêran û mêrbûnê bifikirin wek li ser berdaqeka(îskaneka) avê bifikirin bêhest lê bifikirin(li gor min îskana avê jî polîtîk e). Em nikarin bi çavê popûlerîyê li kapîtalîzm, paderşahî, heteroseksîzmê binêrin bi vî awayî gelek tişt dê ji destên me derbikevin. An dema em li ser mêran minaqeşeyê dikin em nikarin bêyî paşxaneyê civakî û çandî binêrin. Em nikarin bi tenê kesan sûcdar bikin. Heke em hemiyan wek parçeyên hev nebînin ji bo rexneyê gelek tişt dê ji destên me derbikevin.

Dema em minaqeşeyê li ser mêran û mêrbûnê dikin divê em xwe ji cewherparêziyê dûr bikin, divê em ji bîr nekin ku mêrbûn avakirineka civakî ye.

Ez dikarin vê yekê bibêjim li ser mêran û mêrbûnê karên wesifbilind tene kirin ku min kelecânî dikin. Ji bo em li ser mêran û mêrbûnê minaqeşeyekê bikin (hebûuya baş bû lê belê) ne hewceye teorîyên

berfireh hebin. Mêr û mêrbûn li derdora me ne. Ew rastî ne ku em û yên li derdora me rastî wê tene. Ji ber wê yên rexneyê li mêrbûnê dikin berê tîrên rexneya femînîst pêşiyê bide xwe gelek giring e. Heke ev yek nebe ev mijar bêwate dibe. (Mesela heke mêrên tûndkar an ew mêrên homoseksûelan kêmbûnin rexneyê li mêraniya xwe bikin dê çi bibe? An em wê pirsê mezin bikin, mêrên ku herî zêde ratî paderşahiye tene heke mêraniyê rexne bikin ma dê çi bibe?).

Gelek giring e ku em bi rexneyan li mêran û mêrbûnê binêrin. Ji ber ku derthilata mêran û heteroseksîzm mêr jî tê de jiyana her kesan dike wek dojehê. Dewamkirina li ser vê yekê li jiyane nayê. Derfetek ji bo xebatên li ser mêrbûnê li akademiye heye. Lê heke ew rexnegir bin dikare kêr bibe.

Ji bo paderşahî û (hetero)seksîzm nemîne divê mêr biguherin. Guherîn mûmkin e.

[*] Jimi Hendrix berhema "Castles Made of Sand"

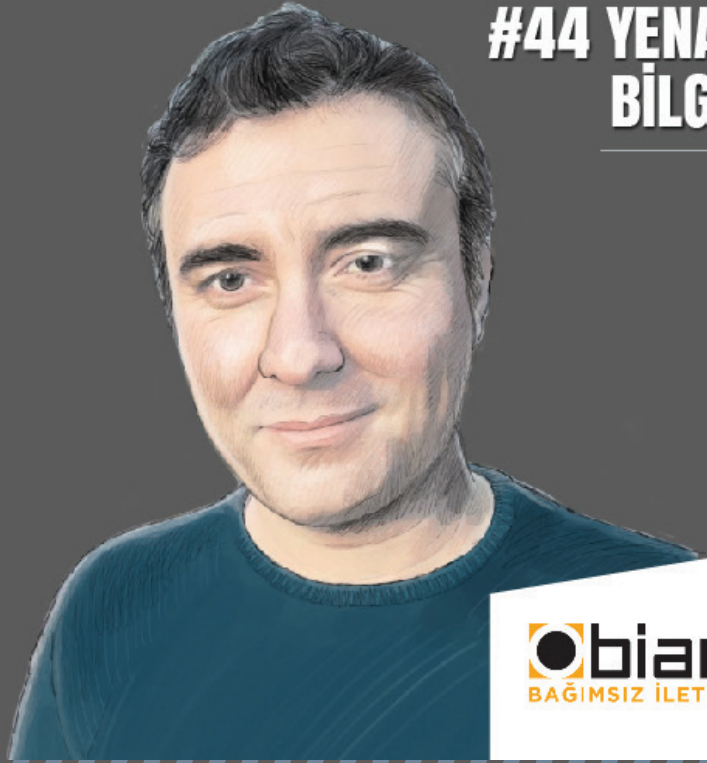
DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Akademîsyen e. Ji pazdeh salan zêdetir li ser mêran û mêraniyê ya li Tirkiyeyê lêkolînan dike û gotaran dinivîse. Ji Beşa Felsefeyê ya Zanîngeha Hacettepeyê destûryar e. Mastera xwe li ser mijara "Di şevnişînên Enqereyê de rîtuêlên ketina qonaxa mêraniyê" di Beşa Antropolojiyê ya Zanîngeha Hacettepeyê de çêkiriye. Doktoraya xwe jî di sala 2013an de bi mijara "Li Trabzonê însakirina mêraniyê" li Beşa Sosyolojiyê ya ODTUyê kiriye. Di sala 2011an de ji bo Komeleya Navenda Pêşxistina Sosyal û Wekheviya Zayendî (SODEP), da ku di perwerdeya xwendekarên mêr ên zanîngehan de bi kar bîne Soru ve Cevaplarla Erkeklik nivîsandîye. Di salên 2016-2017an de wek lêkolînerê sereke ji bo AÇEVê Li Tirkiyeyê Lêkolîna Bavîtiyê meşand ku ev lêkolîn hê jî lêkolîna herî berfireh e ku li Tirkiyeyê li ser mêr û bavan hatiye kirin. Her wiha bala xwe dikşîne ser koçberiya bi darê zorê jî. Hîndekarê Beşa Sosyolojiyê (Îngilizî) ya Fakulteya Zanistên Mirovî û Civakî ya Zanîngeha Maltepeyê ye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#44 YENAL
BİLGİCİ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BILA MÊR JI KEREMA XWE RE HIŞ BIN

Em mêtên ku bûne sebeba ev qas neheqîyan,
me post vegirtine û em çavên xwe li neheqîyan digirin,
êdî bila em ji kerema xwe re hiş bibin.

Ji beriya her tiştî ji bo diristîyê dixwazim bibêjim baweriya min li wê yekê nayê ku mên bi xwe re rû-bi-rû bisekine. Ji xwe ez bawer nakim ku mênên li ser jinan jî mafê xwe dibînin biaxivin lê rêyê nedin jinan bi xwe re rû-bi-rû bisekine jî rast bibin.

Ew rasterast failên tûndkariyê ne, dengê mexdûran ji xwe kêr derdikeve vêca ew jî xwe bikin di nav karê wan re û bibêjin “ez jî dê biaxivin” ma di rê de ye?

Belkî gelek kes piştgiriya vê fikra min nekin lê divê mên her gav neaxivin hinekê bisekinin û bifikirin.

Ez ê hewil bidim ji pîşeyê xwe, ji rojnamegeriyê sûd bigirim û sebebên vê yekê eşkere bikim.

Ji ber ku digel gelek kêşeyên dî, ji ber nehekheviya jimara rojnamegeran tûndkariya mênan baş nayê “teşhîrkirin.”

Ez dixwazim hûn bi vî çavî li vê nivîsê binêrin.

Em bi agahiyeka nû dest pê bikin. Demekê kurt ji beriya niho min li rêzefilmeka popûler, li ‘Bodyguardê temaşe kiribû. Dema min dest bi temaşekirinê kirî min dizanî rêzefilm li ser têtikiliyên wezîreka karên navxweyî û bodyguardê(parastvan, heres) wê ye.

Çîroka fîlmê diherikî. Mereq nekin ez ê spoîleran nedim. Fîlm bi dîmenekê dest pê dike, kesekê xwe kuş di trênekê de ye û ber bi Londonê ve diçe... Polîsê me yê mên vê yekê dibîne û midaxele dike.

Tiştê pêşiyê ev e: Ew kesa xwe kuj jinek e ku bi zora mênê xwe mecbûrî karekê

bûye... Polîsê me diçe ji şefa trêne re dibêje, şef jî jin e.

Hêzeka taybet midaxeleiyê trêne dike, serfermandara wan jî jinek e.

Nîşangirek xwe amade dike ku xwekujê bikuje, tiliya jinekê li ser dîkikê qenasê ye. Tîma îmhakirina bombeyan tê, ew kesa bi xwêdan û zehmetiyan hewil dide bombeyê bisekinîne jî jinek e.

Mênê qehreman ê serleheng, pileya wî ya karî bilind dibe, ya ku pileya wî bilind dike jî jinek e.

Karê serlehengê me yê nû ew e ku bibe parastvanê wezîrê, wek min li destpê jî got wezîr jî jinek e.

Ma çî ferq dike, çî mên çî jin be kar kar e. Lê rastî ne ew e.

Ez li ser navê xwe bibêjim min cara yekê jineka nîşangir dît, şefa hêzên taybet jî welê... Ev qas jin bi hev re aktîf di operasyonê de bûn ez dibêjim qey ev ne bi tenê ji bo min ji bo her kesan tiştêka nû bû.

Piştî min li rêzefilmê temaşe kir min lê nêrî ka li ser vê mijarê hatiye axiftin an no. Li Brîtanayê gelek kes li ser axivîne. Heta ku hin temaşevan(piraniya wan mên) minmin kirine û gotine heyina ev qas jinan ji rastiye dûr e. Bi ser her tiştî re hem ekonimiya welatê wan hem jî ekonomiya Yekîtiya Ewropayê ku hewil didin jê veqetin jin bi rê ve dibin... (Ev rêzefilm li BBCyê tê weşandin, bila bê bîra we ku demekê beriya niho eşkere bûbû li wê televizyonê mehaneya jin û mênan ji hev ferq e.”

Vêca heke ew rolên min behsê kirî mênan bilîstiya ti kesan dê ti negotiyan, ma ne?

Erê lê ji ber çi?

Çima li me ecêb nayê ku karên jin û mêr dikarin bikin her dem mêr dikin? Ez behsa xwe dikim lê dizanim ku ji bo vê bêheysiyetê ez ne bi tenê me. Ez ne bi tenê me, ji vê derê pê ve ez ê bêjim em. Em vê normal dibînin.

Madem tê xwestin em rû-bi-rûyê xwe bibin. Ez ê ne behsa rêzefîlman, rêxistina polîsan û rêvebirên dewletan bikim ez ê behsa cihê ez dizanim bikim. Behsa rojnameyan bikim.

Eve ji we re pirseka hêsanî ji ber çi jin di nêv birêvebirên sereke yên rojnameyên me de nînin?

Min li sê rojnameyên navendî kar kiriye. Hin rojname hene ku ez neçûmê lê hevalên min li wan deran hene.(hebûn niho piraniya hevalên min bêkar in.)

Berpîrsên weşanê hema bêje hemî mêr in carinan li hemberî deh mêran jinek an du jin hene. Carinan jin nînin.

Jinek dido hene ku bûne berpîrsên weşanê wek efsaneyan behsa wan tê kirin. Heke hûn lê binêrin ka şefên beşan hene an no, hûn ê yek du kesan bibînin.

Ev qas e.

Erê ji ber çi?

Peyamnêrên gelek baş ên jin hene. Jin hene ku hevpeyvînan dikin û firotina rojnameyan girêdayî wan e.

Hin jinên edîtor hene bi zîrekî, lezgînî û baldariya xwe ber bi çav in.

Erê jin çi jê tî ku bilind nabin. Dibin wexm

û difirin ma?

Ma birêvebirina rojnameyekê ji wezîrîyê, ji birêvebirina dewletê girîngtir e an jî ji pisporiya teqemeniyên zehmettir e.

Çima ji bo tiştên hemî civakê eleqedar dikin de(piranîya wê jinan eleqedar dikin) jin biryarê nadin. Biryarê nadin ka li ser wan mijaran çi dê çawa û çi qas dirêj bê nivîsîn.

Gelo binasê/sebebê vê yekê em bi xwe ne?

Ka em lê binêrin vê yekê çi aniye serê me.

Gelek tişt hene lê ez ê behsa ya herî giring bikim. Gelek giring e bê zanîn kî biryarê dide tûndkariya mêran dê bi çi awayî bê nivîsîn û çend rojan israr dê lê bê kirin. Rojnameyên ku mêr derdiêxin û tercîhên wan dê cida bin.

Çi qas samîmî jî be ez bawer nakim ku mêrek bikare wek jinan xemê ji vê meseleyê bixwe.

Ji bilî bûyerên civakê şok dikin tûndkariya mêran li rûperên sêyem in. Hûn dikarin vê yekê ji bo gotinên min wek nimûneyekê bibînin.

Ez bawer dikim ku heke jin biryarê bidin rêjeya nûçeyên li ser vê mijarê dê gelek bilindtir bibe.

Dema ku jin ne di nav wan kesên xwedanê biryarê de bin newekheviya di navbera jin û mêran de her ku diçe bilindtir dibe.

Ev newekhevî dengê jinan dibire. Divê tam niho dengê wan derbikeve. Min got min li medyaya navendî kar kiriye û wê derê dizanim. Ka cihên ez nizanim em bipîrsin.

Gelo rojnameyên çepgir ferq in?

Rojnameyên Rastgir ferq in?

Rojnameyên Entellektûel ferq in?

Rojnameyên li ser înternetê ferq in?

Sendîka û rêxistinên pîşeyan ferq in?

Ka ew jinên rojnameyan bi rê ve dibin?

Çima ew ne li wan deran in?

Vêca em li meseleya destpêkê vegerin, ez ê bêjim ji ber çî ez bawer nakim ku mêr bi xwe re rû-bi-rû bibin. Em mêrên ku bûne sebaba ev qas neheqiyên, me post vegirtine û em çavên xwe li neheqiyên digirin, êdî bila em ji kerema xwe re hiş bibin.

Ew mêrên ku dibînin li rêzefîlmekê hemî rolên giring jin dilîzin û pê matmayî dibin bila em bédeng bibin.

Çira bila em hiş bibin? Ji ber ku heta niho em bédeng bûne. Ew mêrên berpîrs ma heta niho ev yek ferq nekiribû?

Ez dibêjim heta niho lê niho jî rewş neguheriye.

Ez jî tê de heke em wan mexdurîyên em bûne şahid danin ser hev dê bigihe perên esmanan.

Digel vê yekê jî li rojname, zanîngeh, kovar kurtasî li her deran em bûne şahid û me nepîrsiye ku jin û mêr ne wek hev in. Me xem ji vê yekê nexwariye jî.

Nizanim ji ber çî ye ku me ev rewş qebûl kiriye. Ev rewş kêrî me hatiye. Qasî rêzefîlmeka BBCyê jî em ji normalê derneketine. Ma jin dikarin bibin nîşangirên qenasan, ma dikarin bibin serbazê hêzên dij-terror? Ma jin dikarin bibin birêvebir?

Li me ecêb nehatiye. Karê me mereqkirin e lê me mereq jî nekiriye. dema me nûçeyên li ser jinên tramvay û bûsan diajon çêkirin li me ecêb hatiye halê me bi xwe li me ecêb nehatiye.

Vêca ne hewce ye em rûnin û xwe ji gunehan bişûn. Bila em bela xwe jê vekin bila ew bifikirin.

Dema dema wê hat bila em mil bidin milê wan, dengê wan bi dengê xwe negirin, dema bi wan re dimeşin pê li pêyên wan nekin û piştgiriya wan bikin.

Lê bila em xwe bidin rexeke, bila jin biaxivin. Bila qêrveqêra me kêmbibe.

Piştgiriya herî mezin bédengî ye êdî.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger e. Di kovar û rojnameyên Nokta, Aktuel, Newsweek, GQ Türkiye, Habertürk û Hürriyetê de xebitîye. Hê jî di hin rojname û kovaran de dinivîse. Herî zêde jî di bloga xwe de (eskiusul.blogspot.com) dinivîse.

NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#45 KIVANÇ
SEZER

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

TIRALIYA MÊRAN

Ne ku me hay jê nîne, lê ji ber ku li hesabê me tê em
vê tiralîyê berdewam dikin. Bi vî awayî zehmettir bû ku
jinên kar nakin bikaribin têkevin nava jiyana kar û barî,
jinên kar dikin bibin xwedî zewqên
taybet û mijûlayiyên wan çêbibin.

Ez nizanim ji ku destpê bikim. Mijareke gelekî aktuel, dilsoj û dilşewat e.

Ji tundkariya li ser Silayê, heta destdirêjiya li Elit İşcanê, ji tundkarî û mobbingê heta destdirêjiya li asîstana cilûbergan Ozge Ş. yê, rewşa mêraniyê ya di sektora sînemayê de li her derê û her gavê dertê, ew tiştên li pêş perdê ne. Helbet ne tenê yê sektora sînemayê.

Ez vê dizanim; wê sedsala 21emîn bibe serdema jinan û divê bibe.

Jin li her deverên cîhanê ji bo her kesên ku heman karî dikin heman mehaneyê bistînin, derbarê mafên xwe yê kurtajê û jiyana xwe ya zayendî de û meylên xwe de tîn ba hev, li dijî tundkarî û destdirêjiyê xwe bi rêxistin dikin û li ber xwe didin. Ev dengê lingên jinan e ku ji bo sedsala 21emîn bibe sedsala jinan e.

Digel hemû rewşa fişarê ya li welatê me, her sal di 8ê Adarê de, hikûmet mudaxeleyê li meşa biheybet a li Kolana Îstîklalê ya li Stenbolê nake. Ev jî nîşaneyên rewatiya vê têkoşînê ye.

Ji ber wê jî, tiştê li me mêran dikeve, divê ji dil em bi rewşa xwe ya mêrbûnê rûbirû bibin. Dîsa divê em xwe ji hemû biryar û tevgerên xwe rizgar bibin ku nahêlên em jinan di her deverên jiyana de wekhev, azad û serbixwe bibînin.

Ji bo vê jî divê di serî de em rasterast li jiyana xwe binêrin.

Çend mijar hene ku ez di wan de pesnê

xwe didim. Di jiyana xwe de min tundkarî qet li jinekê (ji bilî çend bûyerên biçûk ên di salên dibistana navîn de li mêran jî) nekiriye. Yan jî, min zor nedaye ti jinan ku bi min re razên, em bi hev re şa bibin. Yan jî ti tevgerên min li hemberî wan çênebûye ku weke destdirêjî bê binavkirin.

Ev ne ji qenciya min e. Ji ber, ez ne di malbateke wiha de mezin bûme ku tundkarî li wir asayî bû. Lê ez li malbateke ku hezkirin li wir zêde bû, mezin bûm.

Dibe ku di navbera min û malbatê de demên taybet derbas nebûn lê tekez zaroktiya min asayî bû. Bi giştî jiyanê baş tê bîra min. Yek du bûyer ne tê de qet tundkarî li min nehat kirin. Ez bi ken behsa van bûyeran dikim.

Her çiqas ku di mêrbûnê de hêla herî kêr pêşketin tê de çêbûbe nîşandana tundkariyê be jî hêleke wê ya din heye ku nayê dîtin. Tiraliya mêran.

Tiraliya ku mêr ji xwe re weke maf dibîne. Her çiqas ku gelekî ji rêzê, pûç û nas be jî diyardeyê girîng e. Di vî cure tiraliyê de quretiyê veşartî heye û herî zêde xwe di berpirsiyariya karên malê û ya dê û bavêtiyê de nîşan dide.

Li gorî daneyên Rêxistina Geşepêdan û Hevkariyê ya Aboriyê (OECD), li Tirkiyeyê jin rojane 261 deqîqeyan karên malê dikin. Lê mêr tenê 21 deqîqeyan. Belê tenê 21 deqîqeyan!

Di vê newekheviyê de em li du Hindistan û Meksîkayê, di rêza sêyem de ne. Belê, rast e newekhevî li her deverê cîhanê heye lê li welatên Skandînavyayê jî ev rewş di aleyhê jinê de ye ku ev welat gelekî nêzîkî wekheviyê ne.

Di cejn, şahî, şîn û rojên taybet de, di civatên malbata mezin de jinên malê xwarinên me her gav çêdikin. Em ji ser sifreyê rabûn û me xwe li cihê xwe dirêj kir.

Carekê dema ku min xwest lalîka di destê xwe de bibim metbexê, keça bixaltiya min a pênc salî bi min kenîya bû. Me aqûbeta cilên xwe, lalik, kevçî û tebeqên xwe xistibû stûyê jinan û car caran me paqijiya laş û bedena xwe jî kiribû karên wan. Digel ku ew jî bi qasî me kar dikirin.

Dema ji bo kirîna tiştê em derdiketin derve, lîsteya kelûpelan wan dida dest me û me jî ev kar ji jêhatîbûna wan û serwextiya wan re hiştibû. Di ser de jî me ev kar her gav biçûk û tiştên ne gelekî girîng didîtin. Me nedigot, lê me wisa didît.

Rastiyên jiyane, têkiliyên aboriyê gelekî bilez diguherin, digel ku em mirov di jiyana xwe ya şexsî de nekaribin bigihêjin wê lezê. Têkiliyên feodal ên dîrokî û cîhana me ya modern li hev nakin.

Dema ku mêr li ser hespên xwe li dû dagirkirinê bûn, mal bi temamî ji jinan re hatibû hiştin. Beriya niha bi sedsalan û bêyî ku kes neasayî bibîne. Lê niha nema tê veşartin.

Çi gava ku jin ketin nava jiyana kar û xebatê û weke kesayet di nava jiyana civakî de cih girtin, wê gavê hevsengî jî xera bû.

Digel ku di ser xerabûna hevsengiyê re gelek serdem derbas bûbin jî, têgihîştin û avantaj li gorî berjewendiyên mêran in û ji ber vê jî me hewl da ku em vê sîstema rûniştî biparêzin.

Ne ku me hay jê nîne, lê ji ber ku li hesabê me tê em vê tiralîyê berdeyam dikin. Bi vî awayî zehmettir bû ku jinên kar nakin bikaribin têkevin nava jiyana kar û barî, jinên kar dikin bibin xwedî zewqên taybet û mijûlayiyên wan çêbibin.

Di van rojên ku min 35 saliya xwe borandiyê divê ez lêborinê ji dêya xwe, xaltîk û ji jinbipên bixwazim. Ji ber ku ez di zaroktî û ciwantiya xwe de li wan bûme bar.

Niha kêmtir be jî ji ber tiralîyên ku min di salên pêşiyê de dikirin ez lêborinê ji hevjinê xwe dixwazim. Ez lêborinê ji van mirovan dixwazim ku min nixê çepgiriyê, wekhevî û heqîya ku ez parastina wê dikim, di jiyana xwe ya rojane de pêk neaniye û ev rewşa biawantaj li hesabê min hatiye.

Wekhevî, dadmendî û azadî bi lêborînan nayê helbet. Girîng e ku mirov di her devera jiyane de bizanibe jin ne tenê dayik, hevjin, xwişk in, lê her yek ji wan kesayetiyên serbixwe ne û lehengên çîrokê xwe ne û divê mirov vê bêhtir bibîr xîne. Her weha li hemû qadan mil bi mil bi wan re bin. Li gel vî tiştî, tiştê din jî bi qasî vê girîng e ku divê me fam bikin ku her gav em di nava guhertinê de ne. Divê em bikaribin jiyana xwe ya şexsî bikin yek ji parçeyên cîhana em dixwazin tê de bijîn.

Ez ê di filmê xwe yê nû de hewl bidim li ser vê mijarê bisekinim. Ji ber wê jî her gavê

bêhtir ez niha di nava xwe de vê nîqaş dikim.

Bila ev tekst bibe gotineke girêdanê ya van nîqaşan. Em bi wî tiştî dest bi rexnedayina xwe bidin ku tiştên biçûk di rastiyê de ne tiştên ewqas biçûk in. Em cîhaneke nû, xweşik û wekhev bi vî awayî bibin ber ji dahatûyê ve.

Tiralî mafek e.

Lê tenê ne mafê mêran e.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhêner û montajker e. Fîlma wî ya yekemîn a bi navê Babamin Kanatlari, di Festîvala Fîlman a Antalyayê ya 53yem de, di nav de xelata Fîlma Herî Baş a Pêşîn jî, şeş xelat hildan, her wiha di Festîvala Fîlman a Edeneyê ya Navneteweyî ya 23yemîn de, di nav de Xelata Fîlma Herî Baş a Yilmaz Guney jî, bi giştî heft xelat hildaye. Promiyera fîlmê ya cîhanê li Mîhrîcana Fîlman a Karlovy Vary ya 51em pêk hatiye. Li Zanîngeha Egeyê perwerdeya endezyariyê dîtiye. Li Îtalyayê beşa honaka sînemayê xwendiyê. Di sala 1982yan de li Enqereyê ji dayik bûye. Li ser projeya xwe ya nû ya bi navê Kuçuk Şeyler dixebite.

**NE
TESEDIF E**

52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

**#46 ÖMER
MADRA**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

GUHERÎNA ÎKLÎMÊ TÛNDKARIYA MÊRAN NE TESEDIF E

“Guherîna her tiştî” ji bo sed milyonan
keçan rasterast “guherîna qederê” ye.

Destpêk: Strana hirçan

Tê gotin ku “çil stranên hirçan hene her çil jî li ser rêrîyan e” ya me jî wek wê ye. Divê li her tiştên dibin(erê rewşa jinan jî tê de) em bi têkçûna gerdûnî ya bi guherîna îklîmê binêrin. Qey min zêdegavî kir? Xwedê ne tam welê ye!

Dîmenê giştî: Greta – Chomsky – Atwood

Keçeka 15 salî ya aktîvîst heye navê wê “Gretaya Mang-gir” e. Di dema hilbijartinan de her roja Xwedê çûye ber deriyê parlemana Swêdê û neçûye dibistanê. Wê gotiye “di demekê de ku dizanim di dîroka mirovatîyê de em rû-bi-rûyê felaketa herî mezin dibin çaw ez ê xwe di ewlehiyê de hest bikim.”

Gretaya 12 salî felaket ferq kiriye.

Dema min cara pêşiyê germbûna gerdûnê bihîst min got: Na, ev ne rast e. Çênabe hatibe wê astê ku hebûna me biêxe di xetera tinebûnê de!”

Çima ez welê fikirîm? ez welê fikirîm ji ber ku heke ne welê bûya divîya me behsa ti tiltên dî nekira.”

Piştî hilbijartinan jî Gretaya Mang-gir çalakiyên xwe domand. Li xwenîşandana ji bo guherîna îklîmê wê li hemberî 10 hezar kesan bangî xelkê kir ku ew li ber xwe bidin.

Bi ser her tiştî re li Awistiryayê li dibistanên xwendina navê û li lîseyan xwenîşandanên girseyî yên herî mezin ên wî welatî dê bê pêkanîn. Wê axiftinê îlham daye vê xwenîşandanê.

(Divê em diyar bikin ku pêşîkêşên xwenîşandanên li Awistiryayê keç in.)

[“Greta Grevde”- 2. Ders: Dersleri Asarak Verilen Sivil İtaatsizlik Dersleri](#)

[İklim İsyanı Dünyaya Yayılıyor!](#)

Erê dema em li ser difikirin ji bilî wê her tişt bêwate dibe. Bi vî awayî aktîvîsta xwendevan Gretayê em hişyar kirin. Ew kesê duyem ê me hişyar dike jî akademîsyenekê aktîvîst, Chomsky e ku zêdetirî sed kitêban nivîsîye.

Paşê jî helbestkar-nivîskar û mûcîdê bi navê Margaret Atwood em hişyar kirin. Margaret Atwood nivîskareka ji Kanadayê ye. Wê li ser guherîna îklîmê romanek nivîsîye bi heman navî rêzefîlmek jî hat çêkirin navê wê “çîroka jina ji bo zayinê” ye. Mijara fîlm û romanê ew e ku jin têne guhertin û mêr wan welê dîkin ku bi tenê kêrî zayinê têne.

Wê li ser vê mijarê rojên destpêka meha Hezîranê li British Libraryê gotarek pêşkêş kiriye û du rojan li ser vê mijarê bi awayekê berfireh axiviye. Li gor Atwoodê rewş gelek zelal e. Guherîn ne bi tenê guherîna îklîmê bûye guherîna her tiştan bû.

Erê jin? Guherîna îklîmê dê rasterast bandor li jinan bikira.

“Lehî dê rabin, ax dê ziwa bibin û bi vî awayî dan û nan dê nemîne. Dema kêmbibe edaleta ji bo parvekirinê dê ji niho hêj kêmtir bibe. Ji ber wê bara jin û zarokan dê ji niho kêmtir bibe.”

Atwoodê eşkere kiriye ku bi guherîna îklîmê hizûra civakî dê nemîne şer dê derbikevin. Ew dibêje:

“Jin di dema aştiyê de dikevin di rewşên xerab de, di dema şerî de dikevin rewşeka gelek xerab de.”

[Under Her Eye: Women and Climate Change](#)

[Margaret Atwood: women will bear brunt of dystopian climate future](#)

Guherîna îklîmê – Guherîna her tiştî – guherîna qederê

“Guherîna her tiştî” ji bo sed milyonan keçan rasterast “guherîna qederê” ye. Par dawiya salê rojnamegerê lêkolîner, Gethin Chamberlainî li ser keçên di emrê zarokatiyê de têne zewicandin hevpeyvîneka muazzam amade kiriye. Di destpêka hevpeyvînê de wek şimaqekê li me bide mijarê tîne bîra me:

“Gelo ji ber çi guherîna îklîmê nifşeka dî ya keçên di emrê zarokatiyê de zewicîn çêdike.”

[Why climate change is creating a new generation of child brides in Africa](#)

Chamberlainî gotiye ji bo guherîna îklîmê

her kesan fikra xwe heye. “Ji bo hinekan giravên nû dê ji nav qeşayê derkevin û firsetek e, ji bo hinekan bajarên li bin avê mayîn e. Ji bo keçên Efrîqayî ew e ku ew ê li ber deriyê xwe zarokên xwe danin kuşa xwe û li hevalên xwe yên diçin dibistanê binêrin.”

Gelek pispor difikirin ku hem ew rastîyek e hem jî krîzek e ku her ku diçe mezintir dibe: Encameka rasterast ya guherîna îklîmê nifşekê keçên di emrê zarokatiyê de zewicîn çêdike.

Projeyeka bi navê Bûkên Rojê heye, bi fona rojnamegeriyê ya Navenda Rojnamegeriyê ya Ewropayê hatiye amadekirin. Malbatên keçên di emrê zarokatiyê de zewicîn çîrokên xwe gotine. Hemî gotin li me nas in. Îklîm diguhere, dema hatina baranê diguhere, baran derengî dibare, hin derên baran nedibaran lehî radibe. Rewş gelek xerab dibe. Malbat dikevin di rewşeka xerab de. Tenê çareyekê dibînin, keçên xwe yên hêj 13 salî dizewicînin.

Fona Nifûsê ya Neteweyên Yekbûyî, sala 2015ê diyar kiribû ku ew texmîn dikin 4 milyon û nîv keç ji 15 saliyê biçûktir zewicîne. Li gor texmîna wan her roj 37 hezar zarokên keç ên ji 18 saliyê biçûktir dihatin zewicandin. Her roj 37 hezar zarokên hatin zewicandin! Li gor hesaban bi tenê li welatê bi navê Malavî ji sedî 30-40 sebebê zewicandina zarokan guherîna îklîmê û xêzaniya bi wê yekê peyda bûyî ye. (agy)

Li gor Bankeya Cîhanî û rêxistina Parastina Zarokan li welatên feqîr ji her sê keçan keçek ji beriya bibe 18 salî tê zewicandin.

Ev jimar diltezîn in lê hin jimarên dî jî hene. Fona Zarokan a Neteweyên Yekbûyî diyar kiriye ku heke rewş wek 2015ê bidome. Li Efrîqayê zarokên keç ên hatîn zewicandin dê heta 2050yê bibe du qetên xwe û bigihe 310 milyonan.

[More than 20,000 underage girls marry illegally each day, claims study](#)

Li gor rapora UNICEFê ya 2018ê rewş hêj xerabtir e. Li gor raporê, jimara keçên ji beriya bibin 18 salî hatîn zewicandin gihaye 700 milyonan. Ev kes ne bi tenê ji zarokatiya xwe bûne herweha ew ji civakê tecrîd bûne. Ew ji piraniya têkiliyên digel malbat û hevalan re mehrûm in. Ew ji çavkaniyên maddî û meînewî mehrûm in. Rêjeya wan a perwedebûn û karkirinê hima bêje sifir e. Tiştê xerabtir jî ew e ku rewşa ciwanên niho û nifşên bê jî xerab e. Li gor hesaban di 12 salên bê de ev jimar dê ji 700 milyonê bibe 950 milyon yanî hima bêje dê bibe milyarek. Milyarek zarokên zewicîn.

[Child Marriages: 39,000 Every Day](#)

Me di vê nivîsê de bi tenê cih da “Zarokên Zewicîn” û me pirtirînê nivîsê ji bo guhertina îklîmê cida kir. Me behsa bihêzkirina keç û jinan, digel mêran wekhevkirina şert û firsetan nekir. Heke em bi tenê behs atîşteki bikin:

Li gor Rapora Pêşketinê ya Dikare Bidome ya 2018ê li Başûrê Rojavayê Asyayê di salên 2000-2017ê de rêjeya zarokên hatîn zewicandin ji sedî 40 kêmbûye. Digel vê yekê jî diyar e ku ji bo guherînê gelek kêmayiyên bingehîn hene. Neteweyên Yekbûyî di Rapora Pêşketinê ya Dikare Bidome ya 2018ê qet

cih nedaye guherîna îklîmê û bi vê yekê guherîna jiyana civakî.

[The Sustainable Development Goals Report 2018](#)

Di vê nivîsê de ji zarokên zewicî zêdetir em cih bidin rêjeya zarokên bûyîn ducanî yên li Tirkiyeyê bikin (Piraniya wan zarokan ji Sûriyeyê ne) dikare baş be.

Li gor nûçeya Bariş Terkogloyî ya li ODA TVyê, di sala 2017ê de li nexweşxaneyekê 392 zarok hatine dermankirin lê dadgeh û berpîrsên edlî ji vê yekê nehatine agehdarkirin. Piştî ev skandal eşkere bûyî serdozgerîyê doz vekiriye.

[“İstanbul’da bir hastaneye çoğu Suriyeli 392 hamile çocuk getirildi, savcılık 59 doktor hakkında soruşturma başlattı”](#)

Û, skandala duyem! Li Stenbolê eşkere bûbû ku di 5 mehan de 115 zarokên ducanî çûne nexweşxaneyekê lê berpîrsên edlî ji vê yekê nehatine agehdarkirin.

Li gor nûçeyeka Birgunê ev rêje bi tenê “dûvê gayî” ye.

[Hamile çocuk skandalını ortaya çıkaran uzman: Bunlar buz dağının görünen kısmı](#)

Erê têkiliya vê yekê bi guherîna îklîmê re heye? Mixabin divê em ji bo vê yekê jî bibêjin “belê û gelek.” Yek ji sebebên bingehîn yên barkirina xelkê Sûriyeyê jî ew e ku bi nebarîna baranê erd ziwa bûne û zewî beyar mane.

[Profesör Harvey Weiss ile İklim ve Uygarlık Üzerine Bir Söyleşi](#)

Ka em ji aliyê dî ve li mijarê binêrin: Em dikarin qederê biguherîn

Di dema rewşa herî xerab êdî mezin bûye û berçav bûye de hin tiştên erênî jî bûne. Aktîvîstê bi navê Andrew Simms difikire ku qeder dikare bê guhertin. Ew yek ji çêkerên kampanyaya The Rapid Transition Alliance (Hevgiriya ji bo guherîna mezin).

Simmsî meha borî li rojnameya Guardianê nivîsek nivîsiye. Ew dibêje di civakê de hin normên nû derketine û divê em wan geş bikin.

Li gor daneyên zanistî. Em dikarin gelek encamên xerab û felaketên bi guherîna îklîmê çêbûyîn bi plandanîna bajaran û guhertina tevgeran asteng bikin.

Ew diyar dike ku civak êdî bi lez diguhere. Wî behsa tevgera jinan ya #MeToo(#EzJî) kiriye. ew tevgerê bû ku di demekê kurt de belav bû û hegemonyaya mêran li erdê da. Nimûneyeka dî jî ew e ku tevgera veganan li gelek welatan bilind dibe.

Simmsî gotiye #MeToo hêviyekê dide wî. "Em niho jî dikarin guhertina îklîmê bisekinînin."

[The speed of #MeToo gives me hope – we can still stop climate change](#)

Paşgotin

Margaret Atwood rast dibêje guhertina îklîmê guhertina her tiştan e.

Ê, nexwe – Ka em jî her tiştî biguherînin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhêner, bernamevan, sazkarê Açik Radyo (94.9) û aktîvistê jîngehê ye. Di rojname û kovaran de wek derhênerê weşanê, nivîskar û edîtor kar kiriye. Teza xwe ya doktorayê li ser “Peymana Mafên Mirovan a Ewropayê û Mafê Serlêdana Kesane” li Fakulteya Zanistên Siyasî yê Zanîngeha Enqereyê de çêkiriye (1977). Di heman fakulteyê de 13 salan hîndekarî kiriye. Di Zanîngeha Bilgiyê de dersên hiqûq û têkiliyên navneteweyî daye. Pirtûkên wî yên bi navên Migrant Workers and International Law (Enqere, 1985), Romanımla Sana Bir Ses... (Remzi Kitapevi, 1991) Rüzgâra Karşı-1 (1996) û Rüzgâra Karşı-2 (2001), Kuresel Isınma ve İklim Krizi (Ömer Şahin sordu, Madra yanıtladı/2007) hene.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#47 MÛFÎT CAN
SAÇINTI

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

EHMEQIYA ÇÊKIRÎ

Ma gelo we bihîstiye ku xebatkarekî mobîng,
tacîz an jî tundkarî li Guler Sabanci yan jî
Leyla Alatonê kiriye? Na.

Gotina heywên, xweşgotine ji mêran re, lê heqaret e ji bo heywên.

Lewre li xwezayê yek heywanekî nêr jî nîne ku tundiyê li heywana mê bike.

Dibêjin wê zekaya çêkirî serwerî her tiştî bibe. Zekaya çêkirî dikare her tiştî bike lê nikare tundiyê li jinan bike.

Lewre ti têkilî di navbera tundiya li ser jinan û zekayê nîne.

Ji bo tundiya li ser jinê divê ehmeqiya çêkirî îcat bibe.

Di dîroka mirovahiyê de yek serdem tenê heye ku, mirovan tundî li mirovan û di encama vê de mêran li jinan nekiriye. Hin ji vê re civaka seydvani û berhevkarîyê dibêjin, hin jî civaka komunal a seretayî dibêjin.

Taybetmendiya vê serdemê ew e ku hişmendiya semyan nîne.

Em dikarin encameke wiha ji vê derxin ku "semyan bingeha tundkariya li ser jinan e".

Bav û kalê me dema li ser hespan bûn, dayiksalar bûn. Jin hêz bû, yê din pêvak bû. Em koçer bûn, mal û milkên me tune bûn.

Pere nebû, pevguhertin hebû...

Gava ku ji hespê peya bûn bav û kalên me... Gava ku bûn xwedî mal û milk û dest bi çêkirina ango çapkirina pereyan kirin... Bav û kalên me asta jinê daxistin.

Spora bav û kalên me ye ku bi dîtina pere û mal û milkî re daxistina asta jinê.

Bila bigihê guhê wan kesan ku dipirsin û dibêjin, çima dema mêr dibin xwedî pere, berê erebeya xwe paşê jî jina xwe diguherînin...

Em werin li ser meseleya cidakariya zayendî... Ka em pêşiyê li wî tiştî binêrin ku kîjan ajên nêr navên taybet li ajalên mê dike... Mirîş û dîk... Mîh û beran... Çêlek û ga... Me ji ya mê re gotiye jin-keç...

Gelo çima wiha ye? Ji ber ku kapîtalîzm girîngiyê û navekî taybet nade wê zayenda nikaribe keda bixwe... Kapîtalîzm pergaleke mêran e.

Di kapîtalîzmê de tundkariya li ser jinê ne bi perwerdeyê lê bi meqam ve girêdayî ye. Ew mêrê ku roja yekşemê li ser kursiya qehwexaneyê rûdinê, nikare tacîzê û tandkariyê li wê jinê bike ku li kargehê midûra giştî ye.

Ma gelo we bihîstiye ku xebatkarekî mobîng, tacîz an jî tundkarî li Guler Sabanci yan jî Leyla Alatonê kiriye? Na.

Ji ber ku di vê mijarê de (di pergala kapîtalîzmê de) sînore hizirkirinê heta ber deriyê paldankê ye. Kesên ku li kargehê mobîngê dikin, tacîzê dikin, hêza xwe bi qasî ji mêranyê, ji wê paldanka ku li ser rûniştine jî distînin. Têkiliyeke xurt di navbera hêza tundkariyê û pênas û samanê de heye. Zidê vî tiştî îstisna ye.

Me kapîtalîzm xist bin lingan lê ma yên beriya wê gelekî baş bûn...

Du tişt hebûn ku tekez ji bav derbasî kurê wî dibûn: Yek jê mîrîtî... Ya din jî bilik e...

Ji ber wê ye ku sîstema mîrîtiyê tişteki weke bilikî ye...

Em bi gotina seyda Neşet Ertaşî biqedînin:

Em mêr kurên mirovan in. Ji ber ku jin mirov in.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhêner, lîstikvan û senarîste. Wek derhêner û lîstikvanê sereke yê fîlma “Mandira Filozufu” hatiye nasîn. Di dema xwendekariya xwe de di kovarên Yarin, Genç İnsan, Otomobil, Boom Muzik de xebitiye. Di Tiyatroya Atolyeya Hunerê ya Kartalê de wek lîstikvan kar kiriye. Li sala dawî ya xwendina xwe ya di Dibistana Bilind a Çapemenî û Weşanê ya Fakulteya Ragihandinê ya Zanîngeha Stenbolê de li TRT yê dest bi kar kiriye. Nivîskariya bernameya televîzyonê ya bi navê “Olacak O Kadar” kiriye. Senaryoya fîlma bi navê Geldiler nivîsandiye. Di televîzyonên Kanal 6 û Kanaltürk de bi navê Aranan Adam bernameyê komediyê çêkiriye. Di fîlma bi navê Kuşatma Altında Aşk ya Ersin Pertan de bi rolekê rabûye. Di navbera salên 2012-2014 de derhêneriya rêzefîlma Seksenler kiriye. Senaryoya wî ya bi navê Kahrolan Şey ji hêla Festîvala Fîlman a Hevdîtina Serbixweyan a 21em de ku li Dewletên Yekbûyî yên Amerîkayê hatiye lidarxistin, hêjayî xelata Mansiyona Rûmetê hatiye dîtin. Di sala 1968an de li Sungurlu ya Çorumê ji dayik bûye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#48 CAN
TONBÎL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BI DESTÛRA WE...

Li gelek qadan em mêr mêrsplainingê dikin.
Hin caran bi baweriya ku em ê karibin hêza di dest
xwe de (meqam, mewkî, pere, temen û hwd.) bi kar
bînin û hin caran jî weke ku em ji malbatê fêr bûne,
lê her gav ji ber ku em mêr in mêrsplainingê dikin...

Ez yek ji wan zarokên bisiûd im. Min ew lîstika ku di zarokatiya xwe de dilîst, dema hinekî mezin bûm weke kar ji xwe re hilbijart. Navê min Can e. Zêdetirî 7 salan e ku ez di radyoyan de kar dikim.

Di salên dibistana seretayî de em û dotmama min Emel cîran bûn. Dotmama min bi yek du salan ji min mezintir bû. Teybeke me li malê hebû. Min û Emelê me dengê xwe li ser kasetan tomar dikir. Serpêhatiya min wiha dest pê kir. Destpêkê me silav dida, paşê me hin nûçe dixwendin û me dengê xwe diguherand û weke mêvan em beşdarî bernameyê dibûn. Me ji teybeke din stran didan guhdarkirin û bêyî ku em li dengê xwe yê tomakirî guhdar bikin, me dengên din li ser heman kasetê tomar dikir.

Nizanim min di wan rojan de gotibû, “Ez ê vê lîstikê ji xwe re bikim kar û pîşe”, nayê bîra min. Ji xwe piştî demekê mala Emelê bar kir û ez neçar mam ku navberê bidim karîyera xwe ya radyovaniyê. Di dema dibistana navîn de bi saya lîstika computerê ya bi navê Red Alert 2, min hay ji “das û çakûcê” çêbû. Di dema lîseyê de beşdarî çend çalakîyên biçûk bûm ku di dema dawî de min xwe ji copên polîsan rizgar kiribû di van çalakîyan de. Min di zanîngehê de sosyolojî xwend û di encamê de bala min çû dereke din. Piştî ku min zanîngeh qedand, pêşiyê ez bûm pirtûkfiroş paşê jî min xwe di karê rêxistinên civaka sivîl de dît.

Piştî hin rêzetesedif û parêzvaniyan vê carê min xwe li pêşberî mîkrofoneke rastîn dît ku 18 sal in ez her roj vî karî dikim.

Ew lîstika ku min di dema zaroktiya xwe de bi Emelê re dest pê kiribû, niha bi alîkariya 3 mêran, ez bi awayekî “profesyonel” berdewam dikim. Yek ji van mêran li ser maseya teknîkê ye, yê din ji mala xwe piştgiriya edîtoriyal dike yê din jî di dema weşanê de li nik min e.

Di serî de li ser guhêraniya îqlimê ya kurewî, li ser mijarên weke jîngeh, mafên mirovan, tevgerên civakî, polîtîkaya hundir û ya derve, aborî û sporê, di nava hefteyê de her sibe nûçeyan radigihînim, van bi hev girêdidim û rave dikim. Helbet têkiliya di navbera wan û bûyerên berê de jî vedibêjim.

Lê ez dizanim ku hin tiştên kêr hene. Ji sedî 50,2yê hejmara welat mêr in û ji sedî 49,8ê wê jî jin in. Ji sedî 49,6ê cîhanê jî jin e. Lê em 4 mêr teswîra cîhanê bi vî awayî dikin ku kêmasiyek di vir de heye. Ev kêmasî jî bivê nevê rîska mansplainingê bi xwe derdixe ku newekheviya herî zêde em di nava rojê bi kar tînin.

Açûkleme* (mansplaining ango mêrsplaining**) çiyê?

Mansplaining ew rewşa mêraniyê ye ku salên dûdirêj e heye lê teşxîsa wê nû hatiye kirin.

Di malpera wikipedia.org de ji bo “açûkleme” ango “açûklama”yê wiha hatiye gotin ku di dema min ev nivîs dinivîsand, 584 roj li ser qedexeya malperê derbas bibû lê min beriya wê li gel xwe qeyd kiribû:

Mansplaining, di inglîzi de ji gotina man (mêr) û splaining (ravekirin, îzahkirin)

pêk hatiye. Tê wateya ku “mêrek jinekê kêm bibîne û xwe li ser serê wê mezin bike û behsa tiştan bike”. Lily Rothman a ji Kovara The Atlanticê mansplainingê wiha rave dike: “Zanyariya kesê ku behsa mijarekê dike, ji zanyariyên guhdarî/ê kêm e lê bêyî guhê xwe bide vê rastiye di axavtina xwe de berdewam dike û bi giştî mêr li janan dikin vî tiştî”. Rebecca Solnit nivîskara feminîstê wê meseleyê bi gotina, “hevbirîna bixwebaweriya zêde û nezaniyê ye” rave kiriye.

Di tirkî de weke gotina açüklama û erkekleme hatiye wergerandin.

Liv û tevgera wan mêran e ku pisporiya wan be yan ne be, şîroveya her mijarê ji jinên li nik xwe dikin. Li her qada jiyane ihtimal e ku ev rewş derkeve pêşberî me. Li malê, li kolanê, li ser kar, di civînan, televîzyon û radyoyan de... Li gelek qadan em mêr mersplainingê dikin. Hin caran bi baweriya ku em ê karibin hêza di dest xwe de (meqam, mewkî, pere, temen û hwd.) bi kar binin û hin caran jî weke ku em ji malbatê fêr bûne, lê her gav ji ber ku em mêr in mersplainingê dikin...

Dem ji bo mersplainingê guncav e. Em dîsa bibîr bixin:

Li Tirkiyeyê sala 2017ê hejmara jinan [bûye](#) 40 milyon û 275 hezar û 39, ya mêran jî 40 milyon û 535 hezar û 135.

Yanî ji sedî 49,8 jin in, ji sedî 50,2 jî mêr.

Hejmara Tirkiyeyê 80 milyon e û 250 hezar mêr ji jinan zêdetir in.

Rêjeya vê ya di hejmara giştî de ji sedî 0,4 e. Digel vê rewşê jî di jiyana karî de [ferqeke](#)

[gelekî mezin heye:](#)

“Li gorî zanyariyên ku Rêxistina Karî ya Navnetewî (ILO) belav kiriye, sala 2017ê rêjeya beşdariya karî li Tirkiyeyê ji sedî 51,5 e û bi vê hejmarê li cîhanê di nava 188 welatan bûye welatê 163em.

Rêjeya beşdariya karî ya jinan li Tirkiyeyê ji sedî 32 ye û bi vê rêjeyê di rêza 165an de ye. Li welatên OECDyê rêjeya beşdariya karî ya jinan ji sedî 51 e. Di rêjeya beşdariya karî ya mêran de Tirkiye di ser asta nîvekiya OECDyê de ye ku li welatên OECDyê ji sedî 68,5 e. Tirkiye bi vê rêjeyê di nava 188 welatan di rêza 104ê de ye. (Bankeya Cîhanê, 2017)”.

Medyaya ku mersplainingê dike

Di wê bernameya radyoyê ya em çar mêr bi hevkarîyê amade dikin de digel ku em nûçeyên xwe dispêrin raporên zanistî, gotar û nûçeyên li nava welêt û ji derveyî welêt tîn belavkirin jî, girseya ku em dengê xwe digihînin wan ne kluba mêran e. Di bernameya de du mêr diaxivin û di vê bernameyê de em behsa çîroka jin, mêr, LGBTI+yan dikin.

Li saziyên medyayê yê din jî rewş ne gelekî cihê ye. Sala 2014ê ji bianetê Çîçek Tahaoglu yê di [nûçeyêke xwe rewşê wiha aşkere dike:](#)

Di kunyeyên rojnameyan de ji sedî 19 jin hene, ji sedî 81 mêr in.

Di kunyeyên malperên rojnameyan de ji sedî 36,5 jin, ji sedî 63,5 jî mêr in.

Di kunyeyên malperên nûçeyan de ji sedî 40,9 jin, ji sedî 59,1 jî mêr in.

Dema em li van hejmara dinêrin em dibînin ku digel rêjeya me ji sedî 51, ya jinan jî ji sedî 49 be û bi ferqeke mezin em ji wan zêdetir bin, em mêr dikarin karî bibînin, biaxivin û binivîsin. Em xwediyê van avantajan e û ji ber wê jî em pişta xwe disipêrin hejmara me ya zêde ya di nava civakê de û zêde zêde mansplainingê dikin.

Ez mersplainingê mersplaining dikim

Dibe ku dema ez van tiştan dibêjim jî ez mersplainingê dikim. Lê niha ez xwe naspêrim wan mafan ku bêyî wekhevîyê bi dest hatine xistin. Ez pişta xwe didim vê qada sterîl ku bianet ji bo mêr ji mêran re behsa tundiya mêran bike ava kiriye.

Û rewşeke wiha heye ku dizane mersplainingê dike û mersplainingê dike. Ew jî dihêle ev mijar bê nîqaşkirin û ew gotina xweşik ya bi navê xwerexnekirin, dixê kêlekeke hişî. Di dema nivîsîn, axavtin, temaşekirin û xwendinê de pirsên weke “Gelo niha ez mersplainingê dikim?”, “Heke na min gavek berê mersplaining kir?”, “Çima di vê civînê de hemû axavtvan mêr in?” di hişê mirovî de bi cî dike.

Çi têkilî di navbera mersplainingê û tundkariya mêran de heye? Ez hê jî li ser vê difikirim. Lê em bi gotina “rastiya vî karî ev e” mersplainingê dikin û jinan derdixin ji derveyê qada civakî û tundiya laşî jî di nav de deriyê mekanîzmaya gelek tundkariyan û fişaran vedikin. Em hin caran rê û

rêbazên entelektuelî jî bi kar tînin...

Ji ber ku têgeh nû ketiye nava lîteraturê, dibe serî hinekî tev li hev bibin û hin pêwîstî bi mînakên berbiçav hebin. Bi destûra we ez dixwazin behsa nivîsa beriya vê nivîsa xwe bikim ku bi navê “[Ehmeqiya Çêkirî](#)” hatibû weşandin. Ez ê behsa wî tiştî bikim ku bê çawa mirov mersplainingê mersplaining dike.

Mersplaining?

“Dibêjin wê zekaya çêkirî serwerî her tiştî bibe. Zekaya çêkirî wê bikaribe her tiştî bike lê wê nikaribe tundiya li jinan bike”.

Di serî de em xebera ne xweş bibêjin: Zekaya çêkirî bi qasî ku tê gotin ne bêguneh e ku Saçintiyî di nivîsa xwe de îdia dike ku wê di dahatûyê de serwerî het diştî bibe.

Çiriya Pêşiyê (Cotmeh) a derbasbûyî Amazon, zirşîrketa mezin a elektrônîk a DYAyî programa xwe ya zekaya çêkirî betal kiriye. Amazonê ji bo wî karî program dabû dest pê kirin ku kesên dixwestin li şîrketê kar bikin wê ji hêla zekaya çêkirî ve bihatana hilbijartin. Sedema betalkirinê jî ew bû ku zekaya çêkirî cidaxwazî li jinan kiriye.

Derketiye holê ku sîstem jinên namzet ji nedîtî ve hatiye ku lêkolîn li ser kurtejiyana xebatkarên şîrketê û kesên ji bo karî serî lê dane kiriye. Sîstemê di vê lêkolînê de li 50 hezar miftepeyvan nêriye û 500 modelên cuda yê qebûlkirina karî pêşniyar kiriye.

Digel [temîrkirinê jî sîstem hatiye betalkirin.](#)

Ji rojnameya Haberturkê [Ayşe Ozbek Karasûyê](#) bi bîr xistiye, li gorî wê, zayendperestiya zekaya çêkirî ne bi zirşîrketa cîhanê ya kirîn û firotinê re sînordar e.

Alex Shams li Zanîngeha Chicagoyê doktoraya antropolojiyê dike. Bi eslê xwe ji Îraniyê ye lê Amerîkanî ye. Shamsî ferq kiriye ku dema “Google Translate” a serwerî 103 zimanan e, dema ji tirkî wergerê ji bo ingilîzî dike, pîşeyên di çavên civakê de xwedî cihekî erênî ne weke pîşeyên mêran nîşan dide. Dema cînavka “O”yê (Ew) ya tirkî bi rengdêr an jî bi pîşeyekî re tê bikaranîn, tê dîtin ku gelekî encamên cidaxwaz derdikevin holê. Gotina “O Çalışkan” (Ew zîrek e) weke “He is hardworking” yanî bi cînavka ji bo mêran, gotina “O tembel” (Ew tiral e) jî weke “She is lazy” yanî bi cînavka jinan werdigerîne. Jin xweşik, mêr nexweşik, jin newêrek, mêr wêrek jin nebextewer, mêr bexweter û bi vî awayî wergerê dike.

Heta motora lêgerînê ya LinkedInê jî navên jinan dernaxe lê yên mêran derdixe.

Rewşeke weke vê di nûçeya [Artigerçekê](#) de hatiye ragihandin; di lêkolîneke ku Zanîngeha Princetonê kiriye de, ew erk dane zekayên çêkirî ku bi algorîtmaya GloVeyê peyvan li hev bînin. Zekayên çêkirî di halê xwe de hiştine û ew jî ji bo zimanê mirovan fam bikim, metnên online bi kar anî ne.

Ji bo sazkirina GloVeyê databasa Common Crawlê hatiye bi kar anîn ku xwediyê lîsteya 840 milyar gotinên tevlihev bûye. Di vê databasê de hatiye dîtin ku gotinên “jin” û “mê” li gel gotinên bi karên malê re têkildar, yên “mêr” û “nêr” jî bi

gotinên zekaya matematîkî û endezyarî re têkildar hatine bikaranîn.

Gelo zekaya çêkirî çima vî tiştî dike?

Dîsa li gorî nûçeya malpera Artı Gerçekê ku ji The Guardianê ragihandiye, Joanna Bryson pispora computeran a ji Zanîngeha Bathê bersiva vê pirsê wiha dide:

“Gelek kes dibêjin, ev dide xuyakirin ku zekaya çêkirî pêşdaraz e. Na. Ev dide xuyakirin ku em pêşdaraz in û zekaya çêkirî ji me fêr dibe”.

Di mînaka jor de navê du şîrketan heye ku yek ji wan Google-e. Li gorî hejmarên 2018ê di Google-ê de ji sedî 69,1ê xebatkarên mêr in.

Li Google-a ku gelek xort û qîz dixwazin lê kar bikin, ji ber tacîzên cinsî û polîtîkayên newekheviyê yên li ser hempîşeyên wan ên jin, meha borî gelek xebatkarên li qada cîhanê çalakî kirine. [Di dema vê çalakiyê de dest ji kar berdane.](#)

Piştî di rojnameya New York Timesê de gotarek hatiye weşandin ev xwenîşandan çêbûne. Rojnameyê bi belgeyan aşkere kiriye ku rêveberê mêr ê payebilind ê ku ji ber tohmata tacîza cinsî ji kar hatiye derxistin, digel ku zerûriyeteke wiha nebe jî bi milyonan tazmînat standiye.

Jef Bezos dewlementirîn mirovê li cîhanê ye û xwediyê Amazonê ye. Li Amazonê rewş wiha ye: “Ji sedî 73 xebatkarên profesyonel mêr in, ji sedî 78ê rêveberên payebilind û midur jî dîsa mêr in. 10

kes hene ku rasterast li şîrketê raporan pêşkêşî Jeff Bezosî dikin. Ji bilî Beth Galetti, dîrektorê têkiliya bi xebatkaran re, yên din hemû jî çermispî û mêr in.

Li gorî rapora [Amazon's Unfair Deal of the Day](#) ê, tenê li beşekî Amazonê hejmara jinan nêzîkî ya mêran e. Ew jî beşa kedkaran a ku karên giran dikin û beşa xizmetkaran e. Li vî beşî jî sedî 65 mêr, ji sedî 45 jin kar dikin.

Di şîrketên din ên informasyonê de rewş jî vê ne gelekî cihê ye. Li Apple-ê rêjeya jinên di asta bilind de kar dikin ji sedî 19 ye. Li CISCO û Facebookê ev rêje jî sedî 30 e.

Di şîrketên ku li Tirkiyeyê jî kar dikin, newekheviyeke mezintir heye. Li gorî lêkolîna TUIKê, li gorî daneyên sala 2016ê, li şîrketan di asta payebilind û ya navîn de, [ji sedî 16,7](#) jin kar dikin.*** Lê tenê ji sedî 12 CEO jin in. Tenê ji sedî [19,3](#) [jin di](#) 10 beşên endezyariya comtuperê de dest bi perwerdeyê kirine ku ev beş programçêkerên zekaya çêkirî perwerde dike.

Bi kurtasî, patronên mêr dihêle midûrên mêr dest bi kar bikin, li jêr van midûrên mêr jî programçêkerên mêr kar dikin. Zekaya çêker jî hêla van programçêkerên mêr ve tê sêwirandin. Li gorî vê rewşê em dikarin zekaya çêker jî zayendperestiyê berî bibînin...

Baş e, lê paşê?

Gelo sibê şoreşeke sosyalîst çêbibe, yan jî em ber bi civaka koçberan ve bi paş de biçin, gelo em ê wan mafên jinan li wan vegeînin ku bi rêya semyanê me ji dest

wan derxistiye û bi rêya kapîtalîzmê me ev rewş qayîmtir kiriye? Ez nizanîm.

Lê rewşa heyî ne weke ku Saçintiyê dibêje. Yanî tundkariya laşî û ya hestyarî ya li ser jinan û tacîza cinsî bi bilindbûna meqamî re nayê astengkirin.

Li gorî encamên "[Rapora Lêkolînê ya Di Têkiliya Nêzîk De Bandora Tundkariyê li Xebatkarên Jin ên Berstûk Spî û Kargehan](#)", ji sedî 75ê xebatkarên jin ên berstûk spî herî kêr carekê rastî cureyekî tundkariyê hatine ku gelek ji wan zanîngeh qedandine. Ji sedî 40ê xebatkaran rastî tundkariya psîkolojîk-hestyarî, ji sedî 35 rastî tundkariya civakî, ji sedî 17 rastî tundkariya ekonomîk û ji sedî 8 jî rastî tundkariya laşî hatine.

Baş e, lê yên herî payebilind?

Mufit Can Saçinti di nivîsa xwe ya bi navê "Ehmeqîya Çêkirî" de vê pirsê li xwendekarên xwe dike:

"Ma gelo we bihîstiye ku xebatkarekî mêr mobîng, tacîz an jî tundkarî li Guler Sabanci yan jî Leyla Alatonê kiriye?"

Bersivê jî ew bi xwe dide: "Na".

Em gotina Rothmanê bibîr bînin:

"Zanyariya kesê ku behsa mijarekê dike, ji zanyariyên guhdarî/ê kêmtir e lê bêtir guhê xwe bide vê rastiyê di axavtina xwe de berdewam dike û bi giştî mêr li janan dikin vî tiştî".

[Niha em guh bidin Leyla Alatonê:](#)

Not: Dotmama min Emel piştî ji cîrantiya me çûn, dest bi karê wênekêşiyê kir. Niha di nav fotograferên navdar ên Tirkiyeyê de ye. Serê sibê dîsa li me guhdar dike.

*Malpera 5harfliler ji bo mansplaininga ingilîzî, di tirkî de peyva açûklema bi kar anî ye. malperê di peyva açıklama ya tirkî de guhertin çêkiriye û gotina çûk xistiye nava peyvê. Çûk di tirkî de tê wateya bilik ango kîr. Ji ber vê jî me dest ew peyva resen a tirkî neda.

**Mêrsplaining: Di ingilîzî de ji gotina man (mêr) û splaining (ravekirin, îzahkirin) pêk hatiye. Tê wateya ku "mêrek jinekê kê m bibîne û xwe li ser serê wê mezin bike û behsa tiştan bike". Lily Rothman a ji Kovara The Atlanticê mansplainingê wiha rave dike: "Zanyariya kesê ku behsa mijarekê dike, ji zanyariyên guhdarî/ê kêmtir e lê bêyî guhê xwe bide vê rastiyê di axavtina xwe de berdewam dike û bi giştî mêr li janan dikin vî tiştî". Rebecca Solnit nivîskara feminîst vê meseleyê bi gotina, "hevbirîna bixwebaweriya zêde û nezaniyê ye" rave kiriye. Me jî li şûna mansplainingê gotina mêrsplaining bi kar anî.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnameger, radyovan û aktîvistê îklîmê ye. Di sala 2010an de Beşa Sosyolojiyê ya Zanîngeha Bilgiyê ya Stenbolê qedand. Hê jî li heman zanîngehê di bernameya Medya û Pergalên Ragihandinê de lîsansa xwe ya bilind dike. Di 2012an de dest bi serencama Açık Gazete ya Açık Radyoyê kir û hê jî didomîne. Her wiha li ser guherîna avhewayê û muzîka cîhanê du bernameyên radyoyê amade dike.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#49 DERYA
BENGÎ

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

TEP Û REP!

Ji stranên li ser tûndkariyê hatî nivîsîn strana herî baş rasterst behsa lêdanê dike straneka tirkî ye. “Pata-Pata (Dayak Cennetten Çıkma, Tep û rep, lêdan ji Cinetê hatiye).” Tûndkarî bêtî kînaye û henekan wek tişteka şîrîn tê nîşandan wê meşrû dike.

Di salên 80yan de dîmenekê gelek meşhûr heye. Emily Kimberly birêvebira nexweşxaneyekê ye. Diçe di odeyekê de ku jinek tê de ye. Mêrê wê jinê lê daye. Jinek li ser cihê xwe ye. Rûyê wê şînûreş bûye, çavên wê werimî ne. Gazindan dike û dibêje “cihek tine ku biçimê, ti kesên min nînin. Xanima Emily guh nade senaryoya fîlmê û dibêje “çima dema mêrê te li te dide tu mecbûr î derbikevî?” Xwe nagire û gotinên xwe didomîne “heke heman tişt bihatiyar serê min, min ê tiştêk bidîtiya û li ser ê wî bidaya.”

Li seta çêkirina rêzefîlmê her kes matmayî dibin. Jina ku rola birîndariyê dilîze gotinên di senaryoyê de dibêje: “Pereyên min têra terapîyê nake.” Emîliy li ser van gotinan zêdetir aciz dibe û ev gotin ji devê wê derdikevin:

“Ma kê behsa terapîyê kiriye? Jineka bêpere û çar zarokên wê heyî çi hewceyî terapîyê ye.”

Senaryoya bi hişmendiya mêran hatî nivîsîn têk diçe. Ev gotin di rêzefîlmê de têne weşandin. Ji nişkê ve birêvebira nexweşxaneyê dibe parastvana mafên jinan. Ji her derên Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê(DYA) ji bo televîzyonê nameyan dişînin û heyraniya xwe ya ji bo fîlmê diyar dikin. Di rêzefîlmê de Dorothy Michaela ku rola Emily Kimberly dilîst li hemiya welatî nav dide.

Rêzefîlma ku em behsê dikin “Tootsie” ye û ew kesa rolên Emily Kimberly û Dorothy Michaels lîstî jî Dustin Hoffman e. Serlehengê fîlmê lîstikvanekê

fîlman e. Dema bêkar dimîne ji bo li nexweşxaneyekê kar bike daxwaza karî dike. Ew dema tê hilbijartin, ne bi tenê reng û dermanên jinan li xwe dide, hest û îdeolojiya jinbûnê jî li wî der dibe.

Di rastiyê de Hoffman bi hin kiriyaran tê sûcdarkirin û diyar e wî dersa xwe ji wê rolê nestandiyê lê ew mijara bi henekan hatî nîşandan rêya rast e.

Ew mêrên ku li dijî tûndkariyê ne. Divê dest ji gotinên “tootsie” (cana min, nazika min, delala min) berdin û sîngê xwe li hemberî vê yekê vegirin.

Heke “tootsie”bûn xeyalek û fantaziyek be ku nekare bê pêkanîn, ma zordarî û tûndkariya mêran jî nayê astengkirin?

Hefteya borî fîlma Muslum hat nîşandan. Beşên biçûk ên jiyana wî bûye bi kêmayên xwe ve jî be bûye fîlmek. Ew tiştê ku gelek ji me ji bîr kiriye, lêdan jî beşek ji fîlmê ye.

Piştî Muslum li jina xwe Muhterem Nurê dide poşmaniya wî û bi vê yekê germtirbûna evîna wan hatiye nîşandan. Ev ne kêmayîyek afîlmê lê ya vê dema em dijînn e ku welê hat nîşandan.

Rastîyek heye: Muhterem Nur ew jimanê mêrane ye wek arabesk tê nîşandan ji Muslimî zûtir û baştir temsîl dike.

Muhterem Nur pêşiyê jinek bû ku hema digiriya. Di sala 1967ê de hewil dide dest ji sînemayê berde. Li gazînoyên çînên duyem dest bi dansoziyê dike. Hingê strana “[Ömrümce Ağladım, di hemîya emrê xwe de giryame](#)”gotiye û plakeka 45î derêxistiye. Gulseren Işerîyê sala 2017ê biyografiya Muhterem Nurê kiriye kitêbek

û bi heman navî weşandiye.

Gotinên staranê Ümit Yaşar Oğuzcanî nivîsîne. Wî li ser bergê paşiyê yê plakê holê nivîsiye.

“Muhterem Nura ku ji dûr ve li jiyana wê ya dilşewat dinêrim, pîroz dikim ku hewil dide li ser pêyên xwe wek şitlekê bisekine. Ji ber wê dema xwest ez ji bo yekem plaka wê stranekê binivîsim min rasterast qebûl kir.”

Muhterem Nurê Yeşilçam kir Yeşilçam. (Yeşilçam: Fîlmên klasîk ên Tirkan.)

Bi tenê em li îlanên rojnameyan binêrin em ê bibînin ka ew çawa dihat nasîn. “Mijara Fîlmê felaketeka malbatekê ye ku ji jiyaneke rastî hatiye amadekirin. (Son Şarki-Strana Dawiyê).

“Fîlmek e ku dê hemî jinan hor-û-hor bigirîne, mêran pey xwe bibezîne û ji ciwanan re dersan bide.” (Annemin Gözyaşları-Hêsrên Dayika Min).

“Şaheser e ku her jina gunehkar, her mêrê lewçe û her kesên hûnerhez dê bi heyranîyê temaşe bikin.” (Ben Kahpe Değilim, ez ne qehbik im.)

Strana Tracy Chapmanî “[Behind the Wall](#)” strana Suzanne Vega “[Luka](#)”, ya Billy Bragg “[Levi Stubbs’ Tears](#)” ya Eminem “[Stan](#)” behsa tundkariyê kirine û me ew stran kirine taca serê xwe.

Lê ti kesan stran wek Bertrand Cantat bi êşê gav bi gav nedaye hestkirin.

Kurd Cobain li ser navdarbûna xwe weha gotiye:

“Ez wan kesên albûmên me dikirin nas nakim. Nizanim kî ne, dengê xwe didin kê. Hinek ji wan belkî li jina xwe didin. Hinek jî belkî dema bar dikin kûçikê xwe li kolanan dihêlin.”

Ma kê dikarî bizane ku rojekê Cantat dê li gor teirîfa Cobainê be. Mirov nikare garantiya vê yekê bide ku berhem û xwedanên berhemana dê wekî hev bin.

Ji stranên li ser tundkariyê hatî nivîsîn strana herî baş rasterst behsa lêdanê dike straneka tirkî ye. “[Pata-Pata \(Dayak Cennetten Çıkma\)](#), Tep û rep, lêdan ji Cinetê hatiye.” Tûndkarî bêyî kînyayê û henekan wek tişteka şîrîn tê nîşandan wê meşrû dike.

Miriam Makeba, piştî salên 1960ê li Efrîqayê yek ji simbolên tevgerên azadîxwaz û femîzme bûye.

Jiyana wê di nav tekoşînê de borî. Bi saleke biçûk zewicandina xwe ya pêşî bi polêsek re kir û rastî heqaret û lêdanan hat. Piştî ku çû Amerîkayê di salên 60î de jiyana xwe bi trompetçî Hugh Masekela re berdewam kir. Hugh Maskela yek ji pêşengên tevgera antî-apartheîdê yê hunerê ye. Piştî dersînorkirina xwe ya ji Amerîkayê jî da berçavan û bi Stokely Carmichael re zewicî. Stokely Carmichael yek ji serokên tevgera Panterên Reş e.

Strana “Pata Pata” di sala 1967an de li seranserê cîhanê bi nav û deng bû. Strana “Pata Pata” bi ahengeke herikbar, bi awazeke xwezayî û bi gotinên di zaravêyê Xhosa ya herêmî de guhdarvanan dikêşe nava xwe. Strana “Pata Pata” straneke nuwazeya dansê ye. Di beşên resîtatîfên îngilîzê yên stranê de behsa

Johannesbûrgiyên ku di dawiya hefteyê de coşbûna wan a bi vê dansê tê kirin.

Aliyên stranê yên polîtîk, him di yek girtina dans û berxwedana ku li dijî desthilatdariya spiyên nijadperest de him jî di şêwaza dansê de hebû. Dema polês di kolanên Johannesburgê de li ser û go yê xelkê digeriyan bi tevgerên dest û piyên xwe xelk bêzar dikirin. Fîgurên bingehîn yên dansa "Pata Pata"yê jî tevgerên dest û piyê polêsanin yên dema gerîna li ser û goyê xelkê de bikardianîn. Herweha peyva "Pata Pata" jî tê wateya " destlêbide destlêbide".

Nivîskar Ulku Aker û stranbêj Rana Alagoz strana "Pata Pata" bi vî awayî wergerandiye :

"Nebe wî eciz(hêrs) bike
Dê lê bide tep û rep
Paşê min kar pê nînin
Ew pir bi rike tep û rep
Binêre lêdan li beheştê derketiye
Dê lê bide tep û rep
Nebe bigrî tu megrî
Lê me de tep û rep
Li cîhanê kesên lêdan nexweriye nîne
Em hemû vîya dizanin
Pêşî dayika me, piştire mamosteyê me
Piştire dê kî lê bide?
Ka bizanibin
Ax eman hêrs meke
Dê lê bide tep û rep
Hezkiriyên we jî li we didin?
Li berxwe nekevin tiştên weha dibe
Herî dawî kengî sîle li we da?
Dê veneşêrin canê min
Her kes lêdanê dixwe ."

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Rojnamegeriya serbest, nivîskarî, edîtorî û kuratoriyê dike. Derhêneriya weşanê ya kovara Roll kiriye (1996-2009). Di rojname û kovarên Express, Bir+Bir, Esquire, FHM, Aktuel û Radikalê de li ser muzîk û çanda populer nivîsandiye. Edîtoriya muzîkê ya Ansîklopediya Rakiyê kiriye (2010). Kuratoriya pêşandanên "Uzayda Bir Elektrik Hasıl Oldu: 1960larda Müzikli Türkiye" (Depo/2012) û "İşte Benim Zeki Müren" (Navenda Çandê ya Yapi Kredi/2014) kiriye. Bi jêrnave "Sazli Cazli Sozluk" du pirtûkên lêkolînê weşandin; 50li Yıllarda Türkiye - Şimdiki zaman beledir (YKY/2017) û "60lı Yıllarda Türkiye - Dünya durmadan dönüyor" (YKY/2018). Di sala 1966an de li Enqereyê ji dayik bûye.

NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#50 RAMÎN
MATÎN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

‘ÎSTIQRAR’

Zaroktî bi gotinên weke “Hey min bilikê te xwaro” dest pê dike û ev jîyan bi gotinên weke “Kesê mêr di bin vî tiştî de namîne” berdewam dike.

Dema ez li leşkeriyê bûm, komeke ji çar kesan pêk dihat hebû. Hevalên hev bûn. Hemû dema xwe ya vala bi hev re diborandin û bi ti kesên din re nedixivîn. Heta ji destê wan dihat ji leşkerên din dûr diman û dema yekî biyanî diçû gel wan nedixivîn. Ji bilî pirsên fermanbaran, bersiva ti pirsên kesên din nedidan.

Bi hev re ji axavtinê zêdetir bi kulmikan, bi pihînan dixivîn û hin dijûnên ku min li ti derên din nebihîstibû ji hev re didan. Weke ku her gav bi coş bûn lê di nava vê coşbûnê de yekî kulmikek li milê yekî dida, yê din pihînek li qûna yê din dida û piştî vî tiştî jî bi dengê bilind dikenyan.

Dijûnên wan dijûnên zayendî bûn ku gelek caran ji xwuşk û dayikên hev didan. Dijûnên wan gelek bi detay bûn. Di serî de tiving, gelek alavên din jî di dijûnên xwe de bi kar tanîn û ev dijûnên wan weke kurtesenaryoyan bûn.

Zehmet bû ku mirov têkiliya di navbera wan de fam bikira lê yek ji wan serkêş bû. Wî biryar dida ku wê kî kengê û çî bike. Xwe wiha dida xuyakirin ku weke gelek serpêhatiyên wî hebû.

Rojeke ku ez çawîşê nobedar bûm, kom li cihekî dûr, li mêrgekê rûniştibû. Rûpelê rojnameyekê ji dest hev direvandin û dikenyan. Ji nişkê ve yekî ji wan ji serkêşî re got “kurê min bide vê”. Bêdengiyek çêbû. Her du yên din çend gavan bi paş de çûn. Tirsê xwe li ruyê wan dabû der.

Serkêş hêdî hêdî rabû ser lingan. Dema ew rabû hevalê wî bêhtir tirsîya. Min fam

nekiribû ku bê çî dibe. Min nizanî bû ku çima ji nişkê ve rageşiyek di navbera wan de çêbû. Serkêşî ji nişkê va kulmek li ruyê hevalê xwe xist. Paşê jî pihînek li qûna wî da.

Kurik şewişî lê ne behitî. Yên din jî ne behitîn. Serkêşî bi dengê bilind got, “kurê min tu ji kê re dibêjî lawê min?”. “Kî kurê kê ye lawê min!”. Yê din dizanîbû ku xete kiriye lê bi qasî ku min fam kirî, êdî dixwest rûmeta xwe biparêze. Heke na wê bihetikiya.

Kulmek li serkêşî da. Li guhê serkêşî ket. Bi wê êşê re destê xwe bir ber guhê xwe. Weke ku hinekî şewişî bû. Hevalê wî ev fersend ji dest berneda û bi pehînekê ew avête xwarê. Bi gotina “Ji kê re dixwazim ez ê bibêjim pîç kurê pîçan” li ser wî rûnişt û kulmeke din lê da.

Ez behitî bûm, li cihê xwe sar sekinî bûm. Min bi vî awayî li wan temaşe dikir. Divê min mudaxele bikira. Lê min leşkeriya demkurt dikir û yên demdirêj zêde guh nedidan me û ez hîn bûbûm ku divê ez xwe tevlî karê wan nekim.

Min le derdora xwe nêrî. Lê ji ber ku herkes dûrî cihê bûyerê bû, hayê kesî jê nebû. Serkêşî bi awayekî hevalê xwe ji ser xwe avêt û pengizî. Dest pê kir û pehîn li serê hevalê xwe da. Bi qêrîn digot, “Tu nikarî ji min re bibêje lawê min”.

Êdî diviya ku ez mudaxeleyê bûyerê bikim. Bi bazdan û bi gotina “Bisekine, tu çi dikî” ez çûm bi ber wan ve. Dema ku min dîtî, ew her du yên li tenîştê disekinîn, ji ber çi bû ez nizanîm, lê her du ji hev veqetandin û gotin ku “keko bisekine”.

Di wê demê de rewşê bala hinên din jî kişandibû. Ew jî bi bazdan hatin. Serkêş bi lez ji wir bi dûr ket. Ruyê hevalê wî di nava xwînê de mabû. Nekarîbû ji erdê rabe.

Ew rakirin û birin revîrê. Dema min pirsî ku ji ber çi li hev dane, bersiv nedan. Serkêş ji bo mehekê bi cezayê disiplinê hate cezakirin û ew şandin qawîşa disiplinê. Yanî leşkeriya wî mehekê dirêjtir bû. Dema fermanîdar jê pirsî bû gotibû, hevalê wî dijûn ji wî re dabû.

Hevalekî min hebû. Gotibû ku dê û bavê min her roj bi dengê bilind pev diçinin. Dixwest ku dest ji hev berdin. Malbateke resen bû û rewşa wan gelekî baş bû. Li gorî rewşa wê demê şehreza bûn. Zivistanekê, bavê wî gotiye ez ê biçim gera karî lê derketibû holê ku çûye “Ewropayê da ku dostika xwe” bibîne.

Hevaleke dêya wî bi tesedîfî ew li paytexteke welatekî Ewropayê li restoranteke luks dîtîye. Dema bavê wî vegeheriya ye li malê şerekî mezin qewimî ye û dest ji hev berdan e.

Xaniyekî wan ê mezin û serbixwe hebûye. Bavî çûna ji malê qebûl nekiriye û li odeyeke malê bi cih bûye. Gotiye ku di vê rewşa heyî de ew nikare debara du malan bike. Her sibehê ji malê diçe karî û êvarê jî vedigere odeya xwe.

Hevalê min şîva wî li ser siniyekê dibe

odeya wî, weke xizmetkarekî. Di navberê de bav hewl dide ku navbera xwe û dêya wî çêbike lê bi pevçûnên nû ev hewldan bi dawî dibin.

Rojekê, dema hevalê min ji dibistanê vegeheriya ye dîsa qerebalixiyek bihîstiye. Ji ber ku gelek caran ev xirecir hebûye li malê, bêyî xwe nîşanî ti kesan bide, çûye odeya xwe. Ji nişkê ve qerebalixî qut bûye. Saw ew girtiye.

Dema çûye salonê, dîtîye ku bavê wî dest xistiye qirika dêya wî û dixwaze wê bifetisîne. Ruyê dêya wî soromoro bûye. Demildest bi bavê xwe girtiye û ew ji malê qewirandiye. Demekê bi hev re neaxivî ne. Paşê bavê wî bi rêya telefonê lê geriya ye û lêborîna xwe jê xwestiye. Ji bo bi hev re biaxivin ba wî kiriye ku biçê cihê lê dimîne.

Ji wê gavê û pê de hevalê min hinekî ji me dûr ket. Dema em bi hev re diçûn sînema û xwarin xwarinê, em xwendekarên dibistanê diçûn geştan bi me re nedihat. Heta êdî beşdarî gera me ya li Kolana Îstîklalê jî nedibû ku yek ji wan tiştên herî zêde jê hez dikir û em ji dibistanê direviyan diçûn. Me digot dibe ku ji ber xemgîniyê be, piştî demekê wê bibe weke berê.

Paşê ez pê hesiyam ku, piştî bavê wî ji malê çûye, gotiye ez nikarim debara du malan bikim û êdî pere ji wan re neşandine. Odeya oteleke luks ya ku li geliyê behra Marmarayê dinêre bûye mala debara wê dike. Hevalê min heftê carekê du caran li wir serdana wî dikir, di nav re jî pereyekî baş ji bavê xwe distend.

Çi dema ku diçe gel bavê xwe, bavê wî jî jê re dibêje “ev çi beredayîti ye, dêya xwe qani bike, ez êdî vegeherim malê. Me hinekî

tolazî kiriye, hewce nake ku em mezin bikin”.

Carekê jî behsa wê bûyerê kiriye ku bûye sedema nîqaşên di navbera bavê û dêya wî de dest pê bikin. Gotiye wî ew plan gelekî bi hûr û kûr plan kiriye, heke ku ne hevala dêya wê bûya wê gelekî baş bi rê ve biçûya. Weke senaryoya filmekî bûye.

Dêya wî ji bo debara malê pêşiyê pere ji hevalên xwe deyn kiriye. Paşê çî li ser navê wê hebe, firotiye. Bav hê jî li ser gotina xwe ye ku dibêje “wiha nabe, nabe min ji malê bavêje. Heta ji kurik re gotiye ku “dêya te nikare li te binêre, ew tiştêkî ji van karan fam nake wê pereyan ji dest bibe” û xwestiye kurik bitirsîne.

Ev her du bûyerên mirovên ji derdorên civakî yê cida, ji nifşên cida tê de bûn qet ji hişê min neçûn ku weke ti têkilî di navbera wan de nebe. Lewre ne mimkun bu ku ez her du yan jî fam bikim.

Leşker rastî ewqas heqaretan hatibû lê bi ken hemû pêşwazî kiribû. Digel vê rewşê bertekek bêpîvan li dijî gotina “lawê min” dabû. Min fam nekiribû çima ev bertek daye û êrîşeke li ser rûmeta xwe dîtîye. Min inyada wî bavê jî fam nekiribû ku ji bo ew têkiliya ku rûxiyaye li ser lingan bihêle, jiyana kurê xwe, heta dahatûya wî dixwe nava xetereyê.

Piştî salên dirêj, dema ez li ser projeya rewşa mêraniyê ya li Tirkiyeyê dixebitîm, ev her du çîrok bêhter bi wate bûn li ber çavên min. Min dît ku ew “rewşa mêrbûnê”, hin liv û tevgerên derbarê mêrbûnê de yê ji zaroktiyê û pê de li zarokan tèn barkirin, di hemû mêran de dewseke kûr çêdike.

Zaroktî bi gotinên weke “Hey min bilikê te xwaro” dest pê dike û ev jiyana bi gotinên weke “Kesê mêr di bin vî tiştî de namîne” berdewam dike.

Mirovên veduguhezî keriyên belengaz ku di binhişê wan de divê her gav û li her deverê mêrbûna xwe ispat bike.

Ew mêrên di rastiyê de şikestî ne û ji ber vê jî her gava ku diavêjin dizivîrînin nimayîşekê û wisa difikirin ku her gavê di bin gefan de ne. Kesê ku îstiqrarê di dest xwe de digire, wisa difikire ku divê îstiqrarê di dest xwe de bigire û vê jî weke delîlê mêrbûnê dibîne, dema dikeve tengasiyê, weke ajalê di quncikê de asê maye, serî li tundkariyê dide.

Dibe ku ev tundkariyê laşî, pejnî yan jî madî be lê naverok yek e. Tundkariya wî mêrî û ya bavê ji heman cihî çavkaniya xwe distîne. Ew jî di wê demê de derdikeve holê ku dema mêr îstiqrarê wînda dîkin û mêrbûna xwe di bin xetereyê de dibînin.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Derhêner e. Fîlma wî ya yekemîn Canavarlar Sofrası (2011) û ya duyemîn jî Kusursuzlar (2013) bû. Fîlma wî ya metrajdirêj Son Çikiş (2018) di van rojan de di sînemayan de tê nîşandan. Ji Beşa Sînemayê ya Zanîngeha Loyola Marymount a Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê derçûye (1999). Lîsansa xwe ya bilind li Beşa Sînema û Televîzyon a Zanîngeha Bilgiyê ya Stenbolê kiriye. Di sala 1977an de li Enqereyê ji dayik bû û li Fransayê dest bi perwerdeyê kiriye.

NE TESEDIF E 52 MÊR HEFTEYAN

WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN

#51 EMRE
SENAN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

“YÊ MÊR BE” DIKARE DEST JÊ BERDE

Heke dîrok di rêya maderşahîyê
de bimeşiya dinya dê gelek rihettir ba.

Digel ku guman li ser bersivan heye jî divê em hin pirsan bikin û li ser bifikirin û li gor wê bi giştî biaxivin? Carinan, erê carinan divê ev yek bê kirin.

Ez bi xwe dikim.

Em dikarin van pirsan rêz bikin:

- Mêr çi ye? Pêşgira wê ya erk[mêr bi zimanê tirkî erkek e û pêşgira wê erk- e. Têbînîya wergêrî.] çêdibee ku bi xwe bûbe navê zayendekê.

- Gelo hema bêje çavkaniya hemî agahiyên rast û çewt berbelav yên li ser jin û mêran hatin nivîsîn ne yên mêran in?

- Ma dîroka şaristaniyan ne mêran bi nberçavikê mêran nivîsîye?

- Gelo zimanê nêrane ne ji zimanê çînî, îspanî û ingilîzî berbelavtir e?

- Gelo çima hemî desthilatên di dîrokê de tûndkar in, gelo ji bo desthilatê pêwîst e?

- Rojên borîn yên paderşahane qedera rojên bê yên paderşahane çêkiriye an na?

- Heke welê jî be ma mecbûr e dîrok wek xwe dewam bike?

- Tûdkariyeka ne nêr/mêrane heye?

- Ji bo em ji tûndkariyê xelas bibin gelo em ji mêranîyê xelas bibin destpêkeka çawa ye?

Hûn dikarin texmin bikin ka bêyî dudilîyê min çî bersiv dane van pirsan û bi giştî diaxivim. Bi dilekê rihet ez gihame vê encamê:

Heke dîrok di rêya maderşahîyê de bimeşiya dinya dê gelek rihettir ba.

Lê nebû.

Erê piştî niho çêdibe ku bibe?

Belkî. Barekê mezin ê vê yekê li ser tevgera gerdûnî ya jinan e.

Mêrên wijdana wan heyî jî dikarin hin tiştan bikin.

Ez li ser navê xwe diaxivim, ez dikarim ne ji zayenda nêr lê dest ji mêranyê berdim.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Hunermend e. Avakar, hevpar û derhênerê afirîner ê ajansên reklaman ên bi navên Yorum, Markom, Reklamcılık û Euro RSCGye. Ji sala 1980yan ve di warê dîzayn, sînemaya anîmasyonê û hunerên nûjen de bi awayekî aktîf kar dike. Di Saziya Pîşeyî ya Grafîkeran û Komeleya Xêzefîlmkaran de endamtiya lijneya rêveberiyê û seroktî kiriye. Di Beşa Dîzayna Grafîkê ya Zanîngeha Hunerên Xweşik a Mîmar Sînanê de wek şêwirmendê projeyan ders da û di sala 2017an de bi xwesteka xwe malnişîn bû. Bi Prof. Ayşegül Izer re Weqfa Dîzaynê ya Emre Senan (ESTV-2005) ava kiriye. Projeya Xebatên Dîzaynê ya Yahşîbey ku qezencê armanc nake, da destpêkirin û malpera www.yahsiworkshops.com da xebitandin. Di 2018an de Pêşangeha Sala 10emîn a Xebatên Sêwiranê yê Yahşîbey vekiriye. Di çapemeniyê de bi domdarî karîkatur xêz kirin. Ji bo rêxistinên civaka sivîl bi dilxwazî sêwiran çêkirin. Di 2007an de buroya xwe ya dîzayîn û şêwirmendiyê vekiriye. Bergên pirtûkan û îllustrasyon çêkiriye. Pirtûka wî ya bi navê “Karikatur” ji Weşanên Metis derketiye. Li welat û li derveyî welat di pêşbaziyan dîzayna grafîkan, karîkatur û xêzefîlman de gelek xelat hildaye. Berhemên wî li Kanada, Swîsre, Almanya, Îran, Awustralya, Çekya, Fransa û Koreyê di pêşangehan de hatin pêşandan û ji bo muzexaneyan hatiye qebûl kirin. Bi awayekî aktîf bi hunerên nûjen re têkildar dibe. Li welat û li derveyî welat 14 pêşangehên şexsî vekiriye. Di hinek pêşbaziyan navneteweyî de endamtiya lijneya hîlbijêr kiriye. Di sala 1954an de li Konyayê hatiye dinê. Bi îngilizî dizane û bavê du zarokan e. Ji Koleja Îzmîrê derçûye. Li Zanîngeha Bogaziçiyê salekê endezyarî xwend. Ji Beşa Sêwirana Grafîkê ya Dibistana Bilind a Hunerên Endustriyê yê Nerîtî ya Akademiya Hunerên Xweşik a Dewletê derçû. Li wê dibistanê dest bi asîstaniyê kiriye. Dema ku qanûna YOKê derket, wî jî îstîfa kiriye.

**NE
TESEDIF E
52 MÊR
HEFTEYAN**

**WÊ LI SER TÛNDKARIYA
MÊRAN BINIVÎSIN**

**#52 YILDIRIM
TÛRKER**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

HÊSÎRIYA DI DESTÊ ERKÊ DE

Mêr, çiqas di nava diranên mekîneya erkê de dieciqe, bêhtir jê dike, belav dike, perçe perçe dike û dikuje. Baş e, gelo azadbûna mêran wê ji ku dest pê bike? Helbet bi jêpirsîna her cure erkê.

Heke weke demên berê min ji hêza başkirina li xwe mikurhatinê bawer bikira, min ê çi jin çi mêr ji xwendevanan bipirsiya; min ê bigota, de ka bibêjin. Kî ji we heye, tenê ji ber ku jin bû, jinek ne êşandiye? Ne qediya. Gelo di nava we de ti kes heye ku vê, bêyî bizanibe, bêyî bixwaze kiribe?

Ji zû de ye ku ez ji hêza başkirina li xwe mikurhatinê bawer nakim. Ez di nava tarîtiyê de ji merheleyeke din a dilsafiyê mezûn bûm. Ji vînparêziyeke besît a ku di demeke jiyana me hemûyan de ne tenê ji ber hêsaniyê, ji bêsebriyê û gewîtiya hêviyê zeft dike...

Ji bo zalimên hov, li xwe mikurhatin gelek caran dibe sparteyek ku xwe dixin paš wê.

Ji ber wê jî ez biqîrînim û bibêjim “jînan neçewisînin” wê çi fêdê bike. Veguherînin ji guhan dest pê nake.

Jin, dijûneke. Em hemû vê dizanin.

Dehfik e, çirav e, pê nebawer e, tirsonek e. Gef e. zorbazî ye.

Dewlet, malbat û hemû rêxistinên erkê, li ser wê bingehe hatine avakirin ku mêr ji jinê diparêzin.

Baş e, gelo ew mêrbûna ku bi ewqas tundkariyê tê parastin, gelo wê çawa bikaribe bi vê tîzektiyê erkê bimeşîne?

Jinê li gorî erka xwe dixêweyekî, navekî lê dike, diçewisîne, dipelixîne, heke hewce bike, dikuje. Yanî bi vî awayî dimeşîne.

Mêr, ji ber tirsê dikuje.

Ew kesên ku wezîfeya leşkeriya pîroz kiribin, baş dizanin. Dema mêr bi awayê komî li cihekî tîn asêkirin, dema dibin koleyê erkeke mezintir a divê şik jê neyêkirin, bi awayekî ecêb, bêhna wan fireh dibe. Di vê demê de hemû tiştên dizanin derbarê mêrbûnê de ye didin aliyekî ku dizanin ev rewş demkî ye û di vê demê de bêyî li hember derkevin, ji bo hemû biçûkxistinanan amade ne. Baş tê bîra min ku çawîş bi gotina “keçikno” bang li qawîşê dikir. Kesên ku leşkeriyê dikin li hemberî wan gotinan hema hema bibêjin gelekî nazdar dibin ku li kolanekê ji wan re bêgotin, wê bibe sedema kêrkirinê.

Ev, ji me re behsa hin tiştan dike, ku divê tekez em çareser bikin.

Nazikbûna mêran, parastina xwe bi hêrsbûnê dike,

Mêr bi piranî nikarin hêrsa xwe kontrol bikin. Hêrsbûn ji bo mêran şeref e. Çeleng e. Gelek caran çavê mêran sor dibin.

Yek ji wezîfeyên bingeheên jînan jî, aşkirina mêran e. Helbet bi gotinên xweş û bi dilovaniyeke şikestî.

Mêr ji wê hestê gelekî hez dikin ku dema hêrs dibin, bîna aşkirin. Di rastiyê de kurteya jiyana jinan e ev. Jin ew tiştê ku di navbera mêr û hêrsa wî de dijî. Ev, em dizanin erkeke wisa ye ku tirs mirinê li ser heye.

Xweşbînî li rewşa wî mêrî tê kirin ku 'hêrsa wî rabûye', 'çavê wî sor bûye'. Ji ber navtêdan di sûcê wî de heye, cezayê wî tê xistin û tê xelatkirin. Jina ku mêrê bi dehan caran lê dabe, xwestibe wê bikuje, kuştine, tenê dikare van tiştan di xewna xwe de bibîne. Bi kurtasî hêrsbûn, navtêdan tenê ji bo mêran hene.

Hejmara imtiyazan ewqas zêde ye ku bi hejmartinê naqetin.

Ew rihê seferberiyê, atmosfera xwecihî û milî ya li nava civakê tê belavkirin, van imtiyazan xurtir û zexmtir dike.

Min di nivîseke xwe ya kevin di nivîsîbû ku jineke kurd, bi dehan caran rastî tecawiza leşkeran hatiye, pêşiyê hiştibû çapemeniya mezin hêrs bibe. Ez wî tiştî ji bîr nakim ku Ozkok, bi devê girêz heqaret li min kiribû û giliyê min li ba dewleta xwe kiribû. Ji ber ku leşker tecawizê nakin.

Li gorî bekçiyên erkê, heke behsa tecawiza komî ya li hin bajarên biçûk li zarokên keç hatine kirin, bikin, ev jî gelekî dilşikên e. Qedexeye ku mêran weke keriya tecawizkar binav bikin. Weke Qetlîama Ermenan. Weke bûyereke munferit tê qebûlkirin.

Mêr, çiqas di nava diranên mekîneya erkê de dieciqe, bêhtir jê dike, belav dike, perçe perçe dike û dike.

Baş e, gelo azadbûna mêran wê ji ku dest pê bike? Helbet bi jêpîrsîna her cure erkê.

Helbet gelekî zehmet e ku xwe ji wê rola şerkeriyê ya erk her gavê dixwaze wê dahf bide, her gav xwe bi bîra wê dixwe paqij bike. Bi ser de jî, zimanê erkê, erkperestî

ne tenê taybetmendiyeke mêran e. Li hemberî bendewariyan û daxwazan û arezûyan mêr divê têkoşîneke zehmet bide. Heke ku tu xwe bi dest berde, her tişt hêsan e. Rewatiyeke wiha yê mêrbûnê heye ku ti kes hebûna wê napirse.

Heke ku wê bibe mirov, divê bi tirsên xwe re rû bi rû were.

Divê li gorî wê qaîdeyê bijî ku bêyî ku hezkirin, nefret û namûsa xwe bi mirinê bipêve, bêyî ku hêza xwe li ser kesên lawaz biceribîne. Lazim e em ji wê atmosfera mêrbûnê derkevin ku dilşikenandinê weke gotinlirû, bêedebiyê weke wêrekî, hesûdiyê weke evîn, kuştinê weke namûs dibîne û cîhan li me hemûyan dike zindan.

Ji zû de ye dema wî tiştî hatiye ku hemû cîhan divê jina di nava xwe de keşif bike û wê azad bike.

DERBARÊ NIVÎSKARÎ DE

Nivîskar, helbestvan, dramaturg û wergêr e. Di kovarên *Expres* û *Öküz* de nivîsi ye. Di rojnameya *Radikal* û *Radikal İki* (dû) de qunciknivîs bû. Di 12 Tebaxa 2012an de ji ber ku nivîseke wî nehatiye weşandin îstifa kiriye. Di *Şanoya Bajêr a Stenbolê* de wekî dramaturg xebitî ye. Di 26em Festîvala Fîlman ya Stenbolê ya Navnetewî de endamê jûrî ya *Pêşbirka Netewî* bû. *Pirtûkên bi nave Gözaltında Kayıp Onu Unutma!* (1995) û *Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor* (1998) nivîsandiye. Bi *Cihangir Kedileri* yê (1993) *Xelata Helbesta Cemal Sureya* wergirtiye. *Nivîskarê lîstika bi navê Gölge Ustası* yê ye (1993). Navên çend senaryoyên wî ev in: *Delibal* (2015), *Gece, Melek ve Bizim Çocuklar* (1993), *Düş Gezginleri* (1992) û *Berdel e* (1990). Navên çend wergerên wî: *Sıkı Gözetim* (Jean Genet), *İnce Sızı* (Harold Pinter), *İyi Geceler Anne* (Marsha Norman) û *Yaz ve Duman e* (Tennessee Williams). Li *Kolêja Robert* û *Beşa Plansaziya Herêm* û *Bajariyê ya Zanîngeha Teknîkî ya Rojhilata Navînê* (ODTÜ) mezûn bûye. Di sala 1957an de li *Enqere* yê hatiye dinê.

